

Journal

ISSN : 2774-1028 (Print)

ISSN : xxxx-xxxx (Online)

of Academic and Innovation in Social
วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

Volume 7 Issue 1 January-April 2025

วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

ISSN 2774-1028 (Print)

ISSN xxxx-xxxx (Online)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มูลนิธิส่งเสริมวิชาการ

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

ISSN 2774-1028 (Print)

ISSN xxxx-xxxx (Online)

ผู้แต่ง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ครั้งที่พิมพ์ 1 พ.ศ. 2568

จำนวนหน้า 283

จัดทำโดย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตั้งอยู่ เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

อีเมล: sonvijai.com@gmail.com

เว็บไซต์: <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JAIS>

ทบพรรณาธิการวารสารวิชาการและนวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์ ฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2568) ซึ่งมีบทความทั้งหมด 18 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย 10 บทความ และบทความวิชาการ 8 บทความ โดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 3 กลุ่ม สาขาพระพุทธศาสนาหรือจัดการเชิงพุทธ สาขา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ บทความทั้งหมด ได้รับการตรวจกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) หลากหลายสาขาซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ซึ่งเป็นไปตามประกาศ ก.พ.อ. 2565 “ข้อ 1.1 วารสารวิชาการระดับชาตินั้น ต้องเป็นวารสารที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยวารสารวิชาการนั้น ต้องมีการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี” จึงทำให้บทความมีคุณภาพและมีคุณค่าทางวิชาการ รวมทั้งทางกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการที่สามารถตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานเชิงวิชาการ โดยเผยแพร่บทความตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) กำหนด พร้อมทั้งมีหลักฐานว่าการเผยแพร่ได้ผ่านการประเมินคุณภาพโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องๆ ที่มาจากหลากหลายสถาบัน เพื่อให้บทความมีคุณภาพตามเงื่อนไขและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการระดับชาติและเป็นวารสารที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการสาขาทางสังคมศาสตร์ทั้งนี้กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านที่เขียนบทความทุกท่าน ซึ่งได้ส่งบทความมารับตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและนวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์ฉบับนี้ และขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๆ ท่านเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้สละเวลาในการตรวจอ่านบทความและชี้แนะให้ผู้เขียนบทความได้ปรับปรุงหรือพัฒนาทำให้บทความมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งขอบคุณกองบรรณาธิการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ทำงานอย่างเข้มแข็งด้วยความวิริยะอุตสาหะ จนกระทั่งทำให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างมีคุณภาพ

(รศ.ดร.อัญญา หล่อตระกูล)

บรรณาธิการบริหาร

วารสารวิชาการและนวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์

คำสั่งมูลนิธิสงสวิชาการ

ที่ 1/2568

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความในวารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์ สำนักวิจัยและนวัตกรรม มูลนิธิสงสวิชาการ

เพื่อให้การบริหารงานในวารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์ของมูลนิธิสงสวิชาการดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของมูลนิธิสงสวิชาการ โดยผลการประชุมคณะกรรมการบริหารมูลนิธิสงสวิชาการในคราวประชุมครั้งที่ 1/2568 ในวันศุกร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2568 เห็นชอบให้ปรับเปลี่ยนผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเพื่อพิจารณาบทความในวารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (ภายนอก)

1. ศาสตราจารย์ ดร.พระเมธีวชิรบัณฑิต (हरषा ठमहासो)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ อันสลิติย์	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
6. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนรัตน์ สวัสดิวัฒน์ ณ อยุธยา	ราชบัณฑิตยสภา
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา มุสิกานนท์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระกิตติ์ เสาร่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
13. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรีย์ ชยากรโศภิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
14. รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณนต์ อินหว่าง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ธนสุวิทย์ ทับหิรัญรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
16. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

17. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธ ไกยวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
19. รองศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ แสนภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
20. รองศาสตราจารย์ ดร.จันทนา โรจน์รุ่งศศิธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
21. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเดช มุงเมือง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
25. รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรัตน์ เอกศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
29. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
30. รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
31. รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขมี งามมีศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
32. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวรรณ ศิรินันทนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
33. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ พังโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
34. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรมย์ สีตาคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
35. รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
36. รองศาสตราจารย์ ดร.ธิตินันท์ ชาญโกศล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
37. รองศาสตราจารย์ ดร.สุริยศักดิ์ มังกรแก้ววิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์
38. รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
39. รองศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ สิงห์ทองชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
40. รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัยรัฐ หมั่นด้วง	วิทยาลัยพิษณุพนธ์
41. รองศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต โพธิ์เงิน	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
42. รองศาสตราจารย์ ดร.พลวัฒน์ ชุมสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
43. รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
44. รองศาสตราจารย์วัชรินทร์ เหยียญหล่อ	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
45. รองศาสตราจารย์ ดร.คิด วรณดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาคธน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนนารี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สมอเนื่อ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเดช นามเกตุ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิกรม บุญนุ่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มวก.)
54. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
55. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพล นววงศ์เสถียร	มหาวิทยาลัยเซนต์อีส์ท์บางกอก
56. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวิน พรหมใจสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
57. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัญญาภักษ์ นาคภิบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ
58. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรรัตน์ไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
59. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
60. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลดา เกิดผล ประสพศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
61. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
62. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร.วสันต์ ปานสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ สมหวัง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณี ชินณรงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2568

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทะนี)

ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิส่งเสริมวิชาการ

สารบัญ
วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

<u>บทความวิจัย</u>	หน้า
1. การศึกษาเปรียบเทียบการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามมาตรา 293 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กับพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ ดร.ดวงใจ ปินตามูล , ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ , วรพจน์ ถนอมกุล	1
2. การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ วิริยาภรณ์ ศิริ , วุฒิพงศ์ บัวซ้อย , สุภัทธนี ชุนสิงห์สกุล	15
3. ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	26
4. ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการพัฒนา บุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พัลลภ อัครพัฒน์กำชัย , กันยารัตน์ คงพร	43
5. การวิเคราะห์จริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยในปัจจุบัน ผศ.ดร.พนิต ดั่งตลิ่ง , ดร.ศุภกิจ ภักดีแสน , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	59
6. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิถีกับการใช้โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจารย์โยธี จันตะนี	73
7. การพัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม พระภวนาวาชรมนี, ดร. , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	87

สารบัญ
วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

<u>บทความวิจัย</u>	หน้า
8. การวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทย ผศ.ดร.คุณหญิงณัฐนนท์ ทวีสิน , รศ.ดร.อภินันท์ จันทะนี	104
9. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ บนฐานทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผศ.ดร.เมธรัตน์ จันทะนี , นายเหมพงษ์ เหมปรางการ	119
10. การวิเคราะห์แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผศ.ดร.ภัทราพร จันทะนี , รศ.ดร.อภินันท์ จันทะนี	134

สารบัญ (ต่อ)
วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

<u>บทความวิชาการ</u>	หน้า
1. การใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดล LISREL รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี , อาจารย์ โยธี จันตะนี	150
2. การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ ผศ.ดร.สมโภช ศรีวิจิตรวรกุล , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี , ผศ.ดร.สุพรรณรัตน์ วงศ์ดุสิตบุรี	167
3. จริยธรรมผู้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี , รศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต , รศ.ดร.มานิตย์ สิงห์ทองชัย	184
4. คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองท้องถิ่น ดร.อัจฉราวรรณ ไชยะเขียว , อาจารย์ณปภัช พัทธกรโชติ , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	199
5. พุทธวิธีการบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) อาจารย์โยธี จันตะนี	215
6. การวิเคราะห์ภารกิจของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา รศ.ดร.พลวัฒน์ ชุ่มสุข , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	230
7. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรเทศบาล ผศ.ดร.มณี ชินณรงค์ , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	243
8. การวิเคราะห์หน้าที่ความรับผิดชอบตามพันธกิจของอาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์ ผศ.ดร.สุภางศ์พิมพ์ คล้ายธานี , รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี	258

**การศึกษาเปรียบเทียบการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามมาตรา 293
แห่งประมวลกฎหมายอาญากับพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์**
**Comparative Study of Inciting Others to Commit Suicide in Accordance with
Section 293 of The Criminal Code on The Tatiya-Parachik-Kanth
Disciplinary Principle**

ดวงใจ ปินตามูล

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย

ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย

วรพจน์ ถนอมกุล

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามมาตรา 293 แห่งประมวลกฎหมายอาญากับพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตมนุษย์ตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษากฎหมายการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดที่ยังเป็นเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน 3) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา และ 4) เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 โดยนำหลักพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์และเกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ระเบียบวิธีวิจัย คือ การวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า แนวความคิดตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 นั้นนำแนวคิดต้นแบบในการยกเว้นประมวลกฎหมายมาจากสภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต ตามหลักพระธรรมวินัยบัญญัติ ไม่ได้มีการบัญญัติโทษหรือความผิดไว้ล่วงหน้า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจึงบัญญัติสิกขาบทห้ามประพฤตินั้นขึ้นอีกพร้อมด้วยการกำหนดโทษ แนวคิดการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเกิดจากต้นพระบัญญัติภิกษุจำนวนมากที่เจริญอสุภกรรมฐานจนเกิดความเบื่อหน่ายชีวิตจนฆ่าตัวตายเอง หรือ

จ้างให้คนอื่นฆ่าตนเอง คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 คือ “ชีวิตมนุษย์” ซึ่งตรงกับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ (ปาราชิกสิกขาบทที่ 3)

คำสำคัญ: การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย, ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293, พระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์

Abstract

Research on “Comparative Study of Inciting Others to Commit Suicide In Accordance with Section 293 of The Criminal Code on The Tatiya-Parachik-Kanth Disciplinary Principle”. Its purpose is to; 1) To study the concept of offenses against human life according to the principles of the Criminal Code, Section 293, and the principles of the Dhamma and Vinaya regarding the Third Parajikan in Buddhism. 2) To study the law Inciting others to commit suicide in related foreign countries according to the Criminal Code, Section 293, in order to find ways to improve juvenile offenders to be suitable for the present era. 3) To analyze and compare inciting others to commit suicide according to the principles of the Criminal Code, Section 293, with the principles of the Dhamma and Vinaya regarding the Third Parajikan in Buddhism. And 4) To provide guidelines and suggestions for improving and amending the Criminal Code, Section 293, by applying Buddhist principles to be useful and appropriate for the present era. The research method is document research. The research results found that The concept of Article 293 of the Criminal Code is based on the original idea in drafting the code from the Union of Soviet Socialist Republics. According to the principles of the Dhamma and Vinaya precepts There was no predetermined penalty or offense. When damage occurred, the precepts were established prohibiting such behavior again along with the punishment. The idea of inciting others to commit suicide according to Buddhism arose from the beginning of the commandment of many monks who practiced Asupha meditation until they became bored with life and committed suicide themselves. Or hire others to kill themselves. The legal morality of offenses under this section of the Criminal Code is "human life" which corresponds to the principles of the Dharma and Vinaya regarding the Third Parajikan. (Pārājisikkha 3).

Keywords: Inciting others to commit suicide Criminal Code Section 293, Dhamma and Vinaya regarding the Third Parajikan

1. ความน่า

กฎหมายอาญาและศีลธรรมมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เช่น การฆาตกรรม การชิงทรัพย์ และการข่มขืน ซึ่งล้วนถือว่าเป็นการละเมิดศีลธรรม ในพระพุทธศาสนา การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายถือเป็นความผิดร้ายแรง ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก หมวดปาราชิกสิกขาบทที่ 3 ซึ่งบัญญัติว่าภิกษุที่จงใจยุยงหรือแนะนำให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายจะต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที สิกขาบทนี้มุ่งเน้นให้ภิกษุมีเมตตา ไม่โหดร้าย และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทนี้ขึ้นมาเมื่อพบว่าภิกษุจำนวนมากที่ปฏิบัติสุภกรรมฐานจนเกิดความเบื่อหน่ายในชีวิตและฆ่าตัวตาย หรือวานให้ผู้อื่นช่วยฆ่าตนเอง ซึ่งส่งผลให้จำนวนภิกษุในคณะสงฆ์ลดลงอย่างมาก พระองค์จึงบัญญัติสิกขาบทดังกล่าวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก พระวินัยยังแสดงให้เห็นว่าการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายถือเป็นอาบัติขั้นร้ายแรงที่เรียกว่า "ปาราชิก" ซึ่งหมายความว่าผู้กระทำความผิดจะหมดสถานะจากการเป็นพระภิกษุ และไม่สามารถบวชใหม่ได้อีก กฎนี้มีเจตนารมณ์เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของพระภิกษุสงฆ์ให้เป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ มีเมตตากรุณา และไม่เกี่ยวข้องกับการทำลายชีวิตของผู้อื่นในทุกกรณี

ในทางกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 293 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย โดยเฉพาะในกรณีของเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมการกระทำของตนเองได้ หากการกระทำความผิดทำให้เกิดการฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ กฎหมายมาตรานี้ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศสหภาพโซเวียต ซึ่งไม่ได้ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นอาชญากรรม แต่ให้ความสำคัญกับการลงโทษบุคคลที่ยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีมาตรา 293 บังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 แต่ยังไม่พบคำพิพากษาของศาลฎีกาในกรณีนี้มากนัก ต่างจากในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ที่มีกรณีตัวอย่างของหญิงสาวที่ถูกตัดสินจำคุก 15 เดือน ฐานยุยงให้แฟนหนุ่มฆ่าตัวตายผ่านข้อความทางโทรศัพท์ หรือกรณีในรัสเซียที่มี "เดอกรุป" บนสื่อโซเชียลมีเดียซึ่งยุยงให้วัยรุ่นฆ่าตัวตาย ทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิด การที่กฎหมายไทยยังไม่มีกรณีศึกษาเกี่ยวกับมาตรา 293 อย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะสังคมยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหานี้มากนัก หรืออาจเป็นไปได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายยังมีข้อจำกัดในการพิสูจน์เจตนาและพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด

ปัจจุบัน ปัญหาการยุยงให้ฆ่าตัวตายไม่ได้จำกัดอยู่แค่บุคคลที่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเด็กและเยาวชน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบและการตัดสินใจที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในประเทศไทยมีกรณีของเด็กอายุ 14 ปีที่ร่วมมือกับแฟนหนุ่มวางแผนฆ่าแม่ของตนเองเพราะถูกกีดกันความรัก หรือกรณีที่เด็กหญิงสองคนร่วมกันฆ่าเพื่อนรุ่นพี่ด้วยเหตุผลเรื่องความสัมพันธ์กับชายหนุ่มคนเดียวกัน กรณีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายหรือการกระทำรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตกำลังแพร่กระจายในกลุ่มเยาวชน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในต่างประเทศ เช่น อังกฤษและเยอรมนี ได้มีการกำหนดกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย

และมีบทลงโทษที่เข้มงวดมากขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมนีได้ตัดสินว่ากฎหมายที่ห้ามการช่วยเหลือในการฆ่าตัวตายขัดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับขอบเขตของกฎหมายในเรื่องนี้ ในขณะที่ประเทศไทยควรมีการปรับปรุงกฎหมายมาตรา 293 ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการชักจูงและโน้มน้าวพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น จึงควรมีมาตรการป้องกันและให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการยุยงให้ฆ่าตัวตายแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน เพื่อช่วยลดปัญหาดังกล่าวในสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตมนุษย์ตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา

2.2 เพื่อศึกษากฎหมายการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดที่ยังเป็นเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน

2.3 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา

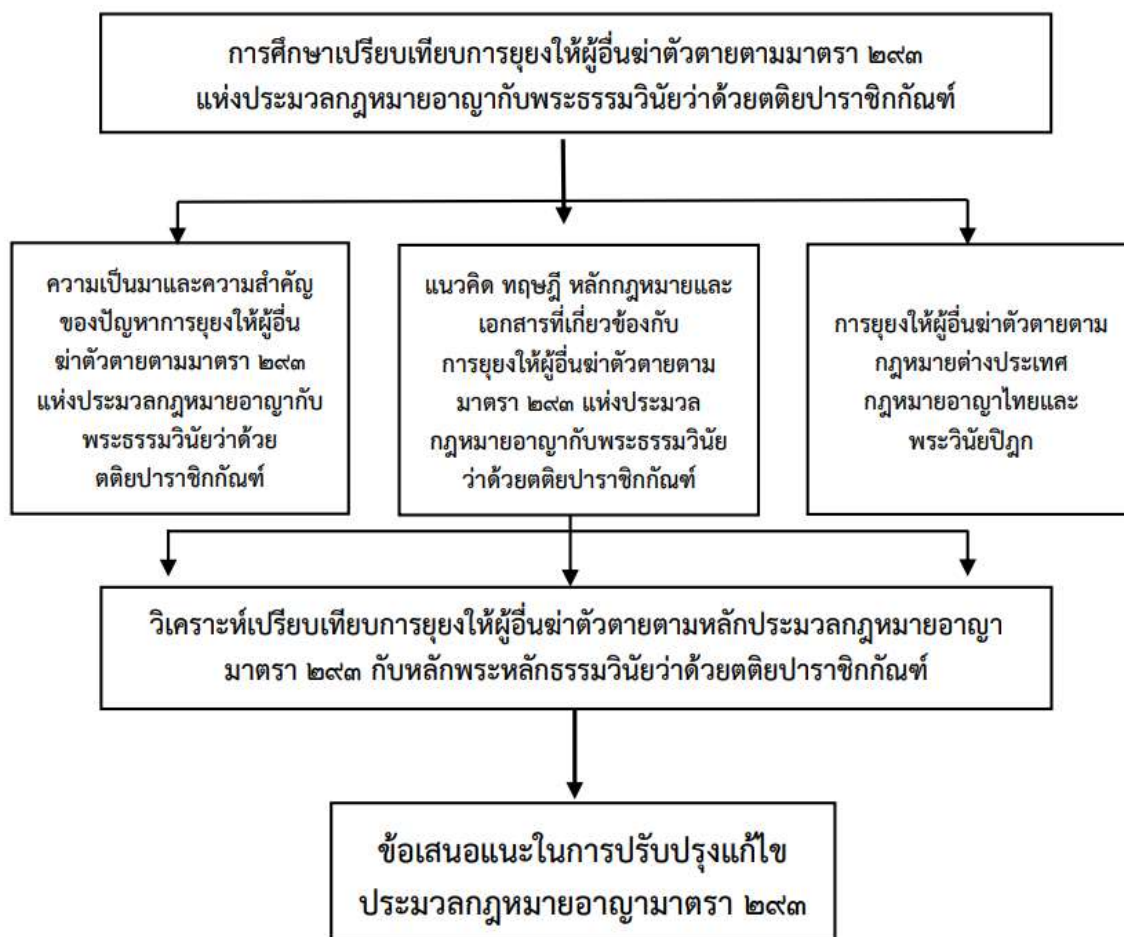
2.4 เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 โดยนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดประโยชน์และเกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาศึกษาการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในลักษณะวิจัยเอกสาร โดยได้ศึกษาจากกฎหมายอาญาของไทยกรณีการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกและพระวินัยบัญญัติในตติยปาราชิกกัณฑ์ (ปาราชิกสิกขาบทที่ 3) รวมทั้งจากตำรา บทความของนักวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศอินเดีย

3.2 ขอบเขตด้านเวลา คือ พุทธศักราช 2564 – พุทธศักราช 2567

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

5. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามมาตรา 293 แห่งประมวลกฎหมายอาญากับพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ เนื่องจากปัจจุบันนี้พบว่าผู้ที่ทำกระทำความผิดในการการฆ่าผู้อื่น และทำการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายนั้นไม่ได้มีเฉพาะบุคคลที่บรรลุนิติภาวะหรือเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ด้วยความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทางด้านวัตถุทางการสื่อสารที่ทันสมัยและไร้พรมแดน ทำให้ผู้ที่ถูกระบุในกฎหมายว่าเป็นเด็กและยังไม่บรรลุนิติภาวะก็สามารถกระทำการฆ่าผู้อื่นหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่และมีการวางแผนหรือมีความซับซ้อนโหดร้ายได้พอๆ หรืออาจจะมากกว่าผู้ใหญ่ เนื่องจากปัจจุบันสังคมมุ่งแต่จะส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมากกว่า แต่ขาดการส่งเสริมในเรื่องของความรู้ผิดชอบชั่วดีรวมทั้งเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีในการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม แม้กระทรวงศึกษาเองก็ตัดเรื่องรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมออกไป ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติตามหลัก

พระพุทธศาสนา เพื่อลดปัญหาในการฆ่าผู้อื่นและการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย โดยการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมาจากผลงานทางวิชาการของ จันทิมา เกียรติเสริมขจร (2543, บทคัดย่อ), ปรัชญา สะท้อนพ่าย (2559, บทคัดย่อ), เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์ (2555, บทคัดย่อ)

6. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในลักษณะวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยได้ศึกษา ระหว่างกฎหมายอาญาของไทยกรณีการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกและพระวินัยบัญญัติในปาราชิกสิกขาบทที่ 3 (ตติยปาราชิกกัณฑ์) รวมทั้งจากตำรา บทความของนักวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกฎหมายต่างประเทศ โดยการนำข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงเอกสารที่ได้เก็บรวบรวมไว้มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

7. ผลการวิจัย

7.1 แนวคิดเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตมนุษย์ตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า ประกอบด้วย

7.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดสภาพบุคคลและองค์ประกอบของสภาพบุคคลตามหลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา สภาพบุคคลตามหลักประมวลกฎหมายอาญาหมายถึงภาวะหรือความสามารถในการมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งแม้ไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในประมวลกฎหมายอาญา แต่ใช้หลักจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ที่กำหนดว่าสภาพบุคคลเริ่มต้นเมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก ส่วนแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการกำเนิดของสิ่งมีชีวิตอธิบายผ่าน "พีชนิยาม" ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการสืบพันธุ์และพันธกรรม โดยมีหลักนิยาม 5 ประการที่กำหนดให้สิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นจากการรวมกันของปัจจัยทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพระสูตรที่กล่าวว่ามีชีวิตประเภท "ขลาพุชโยนิ" หรือสิ่งมีชีวิตที่เกิดในครรภ์มารดา เช่นเดียวกับสัตว์ที่เกิดในมดลูก

7.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของสภาพบุคคลตามหลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา ตามหลักประมวลกฎหมายอาญา สภาพบุคคลมีองค์ประกอบสองข้อ ได้แก่ 1) การคลอดที่สมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงทารกต้องคลอดออกจากครรภ์มารดาทั้งตัว มิฉะนั้นจะยังไม่ถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย และ 2) การอยู่รอดเป็นทารก ซึ่งหมายความว่าทารกที่เกิดมาต้องมีชีวิตอยู่ จึงได้รับการคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ว่า "สภาพบุคคลเริ่มเมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดเมื่อตาย"

ส่วนในหลักพระพุทธศาสนาแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตแบ่งออกเป็นชั้น 5 ซึ่งเป็นองค์ประกอบของชีวิต และอายตนะ 6 ซึ่งเป็นช่องทางที่มนุษย์ใช้รับรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับโลก โดยผ่านทวาร 6 สำหรับการรับรู้ และทวาร 3 สำหรับการแสดงออกหรือกระทำต่อโลก

7.2 แนวคิดเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า

7.2.1 ความหมายของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ ความหมายของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ นั้นมีความหมายไม่แตกต่างกัน เพียงแต่ใช้คำพูดที่ต่างกันเท่านั้น คือแบ่งความหมายออกเป็น 2 กรณี เช่นเดียวกัน โดยหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายนั้นหมายรวมถึงการฆ่าด้วย โดยใช้คำว่า “พรากเสียจากชีวิต” ประการหนึ่ง กับใช้คำว่า “การยุยงให้ฆ่าตัวตาย” คือการพรรณนาคุณแห่งความตาย ด้วยการแนะนำหรือการบอก ส่วนหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 ใช้คำว่า “การช่วยให้ฆ่าตนเอง” กับคำว่า “การยุยงให้ฆ่าตนเอง” ซึ่งก็เป็นยุยงหรือการสนับสนุนให้ผู้อื่นต้องการฆ่าตัวตายด้วยการช่วยหาอาวุธ หรือใช้คำพูดการพรรณนา เพื่อให้เกิดการฆ่าตัวตาย

7.2.2 องค์ประกอบของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ (ปาราชิกสิกขาบทที่ 3) ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบมีทั้งเหมือนกันและต่างกัน คือองค์ประกอบภายนอกนั้นแตกต่างกันตรงที่ประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นเอกเทศคือเจาะจงเรื่องของการกระทำต่อเด็กและผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ส่วนหลักพระธรรมวินัยไม่เจาะจงและองค์ประกอบภายในเป็นเรื่องของจิตใจคือเจตนาธรรมดาซึ่งเหมือนกัน และที่เหมือนกันอีกประการหนึ่งคือเรื่องคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ “ชีวิตมนุษย์” ซึ่งมุ่งคุ้มครองชีวิตมนุษย์เช่นกัน

7.2.3 ประเภทของโทษและการรับโทษในการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา ตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 โทษสำหรับผู้กระทำผิดคือโทษปานกลาง โดยกำหนดให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งแตกต่างจากหลักพระธรรมวินัยที่กำหนดโทษในระดับครุ กาบติหรืออาบัติปาราชิก หมายถึงโทษหนักสูงสุดที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบท โดยภิกษุที่มีเจตนายุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายจะต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุทันทีและไม่สามารถบวชใหม่ได้ ซึ่งเปรียบได้กับโทษประหารชีวิตในทางกฎหมาย หากไม่มีเจตนา ภิกษุจะไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับข้อยกเว้นในประมวลกฎหมายอาญาดังนั้น แม้ว่าทั้งสองหลักการจะมุ่งคุ้มครองชีวิตมนุษย์เหมือนกัน แต่ระดับโทษและผลของการกระทำผิดมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างกฎหมายทางโลกและทางศาสนา

7.2.4 หลักเจตนาของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย มาตรา 293 กำหนดให้บุคคลที่มีเจตนาธรรมดา ไม่ใช่เจตนาพิเศษ แต่มีเจตนาที่ต้องการให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย หรือสนับสนุนโดยการให้คำแนะนำ จัดหาเครื่องมือ หรือยุยงให้เกิดการกระทำความผิด กล่าว ต้องรับโทษเมื่อมีการลงมือหรือพยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ ที่ระบุว่าภิกษุผู้มีเจตนาจงใจฆ่าหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายถือว่ากระทำความผิดอาบัติปาราชิก และต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดดังกล่าว หรือเป็น "อสจิตตะกะ" ตามหลักพระธรรมวินัย ก็ไม่ต้องรับโทษ เช่นเดียวกับข้อยกเว้นในกฎหมายอาญาที่มุ่งคุ้มครองชีวิตมนุษย์เป็นหลัก

7.2.5 ผลของการกระทำในการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา พบว่า ตามหลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 หากบุคคลได้รับการยุยงหรือช่วยเหลือให้ฆ่าตัวตายและได้ลงมือพยายามฆ่าตัวตาย ไม่ว่าจะสำเร็จหรือไม่ ผู้ที่ยุยงหรือช่วยเหลือต้องรับโทษตามกฎหมาย แม้ผลลัพธ์จะไม่ใช่การเสียชีวิตก็ตาม เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้การลงมือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดความผิด ต่างจากหลักพระธรรมวินัยที่กำหนดว่าหากบุคคลฆ่าตัวตายตามคำยุยงหรือการพรรณนา ภิกษุผู้ยุยงต้องรับอาบัติปาราชิก ซึ่งเป็นโทษหนักสุดและทำให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุโดยสิ้นเชิง โดยหลักเจตนาในพระธรรมวินัยเป็นเจตนาธรรมดา ไม่ต้องมีเจตนาของการลงมือกระทำเหมือนกฎหมายอาญา ดังนั้น แม้ว่าทั้งสองหลักการมุ่งคุ้มครองชีวิตมนุษย์เช่นกัน แต่มีข้อกำหนดที่แตกต่างกันในเรื่องของเงื่อนไขและระดับความผิด

7.2.6 ข้อยกเว้นโทษของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา พบว่า ตามหลักประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 หากไม่มีการฆ่าหรือพยายามฆ่าตนเอง ความผิดตามมาตรานี้จะไม่เกิดขึ้น และการพยายามยุยงหรือช่วยเหลือจะไม่ถือเป็นกระทำความผิด เว้นแต่บุคคลที่ถูกยุยงได้ลงมือกระทำแล้ว ซึ่งต่างจากหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ ที่มีข้อยกเว้นอาบัติปาราชิกสำหรับภิกษุ 7 ประเภท เช่น ผู้ไม่มีเจตนา ผู้ไม่รู้ ผู้กระทำไปโดยไม่ได้ประสงค์ให้ถึงตาย หรือผู้มีสภาวะจิตไม่ปกติ ข้อยกเว้นเหล่านี้มีลักษณะคล้ายกับหลักกฎหมายอาญาสากลที่ให้การคุ้มครองกว้างกว่า เช่น ในฝรั่งเศส อังกฤษ และอินเดีย ซึ่งสะท้อนว่าหลักพระธรรมวินัยสามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกยุคสมัย โดยไม่ถูกจำกัดด้วยข้อกำหนดเฉพาะเจาะจงแบบกฎหมายอาญาไทย

7.3 จากการศึกษากฎหมายการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดที่ยังเป็นเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน พบว่า การบัญญัติให้การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามกฎหมายอาญา

ของต่างประเทศ นั้น ส่วนใหญ่ประเทศต่างๆ จะบัญญัติให้การกระทำการดังกล่าวเป็นความผิดเฉพาะ โดยการบัญญัติกฎหมายขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของประเทศนั้นๆ กล่าวคือ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะบัญญัติความผิดดังกล่าวในรูปของพระราชบัญญัติ ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะบัญญัติเป็นความผิดฐานหนึ่งในประมวลกฎหมายอาญา

7.3.1 การยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายของกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายตามระบบประมวลกฎหมาย ซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน

ในประเทศฝรั่งเศส กฎหมายได้กำหนดให้การยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นความผิดทางอาญาตาม Nouveau Code Pénal มาตรา 223-13 ที่มีโทษจำคุกสูงสุด 5 ปี และปรับ 500,000 ฟรังก์หากเหยื่ออายุต่ำกว่า 15 ปี รวมถึงมาตรา 223-14 ที่กำหนดโทษสำหรับการโฆษณาหรือส่งเสริมวิธีการฆ่าตัวตาย และมาตรา 223-15 ที่กำหนดให้การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายพิเศษ ขณะที่ในเยอรมนี กฎหมายอาญามาตรา 217 ที่ผ่านในปี 2015 กำหนดให้การให้ความช่วยเหลือฆ่าตัวตายอย่างเป็นระบบเป็นความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุด 3 ปี แต่ในปี 2020 ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดรัฐธรรมนูญเนื่องจากละเมิดสิทธิในการกำหนดตนเองของบุคคล โดยตีความว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิในการพัฒนาตนเองรวมถึงสิทธิในการตัดสินใจจบชีวิตของตนเอง ดังนั้น แม้ว่ากฎหมายของทั้งสองประเทศจะมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันการยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย แต่แนวทางของเยอรมนีสะท้อนหลักสิทธิและเสรีภาพในการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลมากกว่าฝรั่งเศส ซึ่งมีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดกว่า โดยเฉพาะในกรณีของเยาวชนและการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายผ่านสื่อ นอกจากนี้ แนวทางของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันยังอาจเป็นแนวทางสำหรับการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายในประเทศอื่น ๆ ที่กำลังถกเถียงเกี่ยวกับสิทธิในการจบชีวิตของบุคคลภายใต้กรอบกฎหมายที่สมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคลและความรับผิดชอบทางสังคม

7.3.2 ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และอินเดีย

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และอินเดีย พบว่ากฎหมายของแต่ละประเทศมีแนวทางที่แตกต่างกัน โดยในอังกฤษ พระราชบัญญัติ Suicide Act 1961 ได้กำหนดให้การช่วยเหลือหรือยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นความผิดทางอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี และต้องได้รับการยินยอมจากพนักงานอัยการก่อนฟ้องร้อง ขณะที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกาแตกต่างกันไปตามแต่ละรัฐ โดยบางรัฐลงโทษผู้กระทำความผิดในฐานะที่เป็นคู่สัญญาตกลงกันฆ่าตัวตายหรือเป็นผู้ฆ่าผู้อื่น บางรัฐเห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวไม่เป็นอาชญากรรม และบางรัฐกำหนดให้เป็นความผิดเฉพาะ เช่น ฆ่าคนตายโดยมีเหตุผลโทษ นอกจากนี้บางรัฐได้นำหลักกฎหมายของอังกฤษมาใช้ เช่น รัฐเซาท์แคโรไลนา ที่ลงโทษผู้ยุงให้ฆ่าตัวตายในฐานะผู้สมรู้ร่วมคิดในการฆาตกรรม ส่วนในอินเดีย ประมวลกฎหมายอาญาปี 1860 ได้บัญญัติให้การยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายเป็นความผิดในสองกรณีคือ มาตรา 305 สำหรับการยุงเด็กหรือบุคคลวิกลจริตให้ฆ่าตัวตาย ซึ่งมีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต และมาตรา

306 สำหรับกรณีทั่วไปที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะของการยุยง ผลของการยุยง และการพิสูจน์ความผิด ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของไทยมาตรา 293 ที่กำหนดขอบเขตจำกัดเฉพาะกรณีที่ผู้ถูกยุยงเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี หรือบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมการกระทำของตนเองได้เท่านั้น นอกจากนี้ กฎหมายอินเดียยังกำหนดให้การพยายามฆ่าตัวตายเป็นความผิดตามมาตรา 309 ซึ่งทำให้การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายมีขอบเขตกว้างขึ้น และครอบคลุมถึงกรณีที่ผู้ถูกยุยงไม่สามารถฆ่าตัวตายได้สำเร็จ ขณะที่กฎหมายของประเทศอื่นไม่ได้บัญญัติให้การพยายามฆ่าตัวตายเป็นความผิด สำหรับแนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการยุยงให้ฆ่าตัวตาย ยังมีการพิจารณาแนวคิดการกระทำความผิดโดยทางอ้อม (innocent agent) ที่บางศาล เช่น ศาลแห่งมลรัฐโอไฮโอ ได้วินิจฉัยว่าการจัดหายาพิษให้ผู้อื่น โดยรู้ว่าเขาจะใช้นั้นในการฆ่าตัวตายถือเป็นความผิดแม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนาฆ่าโดยตรง ทั้งนี้จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่า กฎหมายอินเดียมีขอบเขตที่กว้างและชัดเจนกว่ากฎหมายไทย จึงเสนอให้มีการปรับปรุงมาตรา 293 โดยขยายขอบเขตความรับผิดชอบให้ครอบคลุมการยุยงให้ฆ่าตัวตายในกรณีทั่วไป นำหลักการให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือโดยเจตนาของกฎหมายอินเดียมาใช้ และเพิ่มบทบัญญัติสำหรับการยุยงให้ฆ่าตัวตายผ่านช่องทางออนไลน์หรือสื่อดิจิทัล เพื่อให้เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันและสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย ทั้งจากแนวคิดของต่างประเทศ แนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา และแนวคิดของประเทศไทยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้ 1) ในต่างประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ และอินเดีย มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในลักษณะที่กว้างกว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทย โดยมีบทบัญญัติที่กำหนดให้การยุยงให้การยุยงบุคคลอื่นๆ ให้ฆ่าตัวตายนอกเหนือจากเด็กและผู้ที่ยกพร่องทางจิตเป็นความผิดตามกฎหมายด้วย และ 2) หลักพระพุทธศาสนาที่มีการพิจารณาตัดสินคดีและปรากฏตัวอย่างในเรื่องความผิดเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายไว้อย่างละเอียดมากพอสมควร และมีลักษณะที่กว้างกว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทย ไม่จำกัดการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายไว้เป็นการเฉพาะดังเช่นกฎหมายอาญามาตรา 293 ของไทย เพียงแต่มีข้อสังเกตว่าในพระพุทธศาสนานั้น ผู้ที่จะบวชเป็นพระภิกษุจะต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ เพราะนับว่าเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ความคิด ความรับผิดชอบ ความอดทนในการที่จะฝึกฝนเรียนรู้พระธรรมวินัยได้ดีแล้ว แต่กระนั้น ก็ยังพบว่าพระภิกษุเองก็ยังมีกรณีของการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย อีกทั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 พบว่ามีการวิจัยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และยังพบว่ามีงานวิจัยที่นำหลักพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายมาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายอาญาของไทยอยู่หลายเรื่องจากหลายสถาบัน และจากที่ทำการศึกษาพระธรรมวินัยหรือพระวินัยบัญญัติในพระพุทธศาสนาพบว่า วิธีการพิจารณาคดี ความหมายของ

การยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายและหลักของเจตนาทั้งรูปแบบและวิธีการพิจารณาเหมือนหรือคล้ายกันอยู่มาก แต่หลักพระพุทธศาสนาในเรื่องการยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายกลับมีลักษณะการนำมาใช้ที่กว้างดังเช่นกฎหมายต่างประเทศหลายประเทศ แต่ประมวลกฎหมายอาญาแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 293 กลับมีลักษณะที่แคบเฉพาะเจาะจง ทำให้ผู้กระทำความผิดมีข้ออ้างเรื่องเจตนาและความไม่รู้จนไม่ต้องรับผิด อีกทั้ง ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กยังไม่บรรลุนิติภาวะกลับพบว่ามิให้เห็นมากขึ้นในสังคม

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการยุยงให้บุคคลฆ่าตัวตายให้เป็นความผิด ไม่จำกัดอายุของผู้ถูกยุยง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ จันทิม่า เกียรติเสริมขจร (2543) ที่เน้นการนำหลักพระธรรมวินัยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติที่ครอบคลุมมากขึ้น และไม่จำกัดเฉพาะอายุของบุคคลที่ถูกยุยงหรือผู้ที่กระทำการยุยง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา สะท้านพ่ายพ (2559) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ปาราชิกสิกขาบทที่ 3 ในพระวินัยปิฎกกับกฎหมายอาญา โดยพบว่ามียกเพียง 2 ฐานความผิดที่สามารถเทียบเคียงกันได้ ได้แก่ การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และการช่วยหรือยุยงให้เด็กหรือบุคคลอื่นฆ่าตัวตาย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของกฎหมายอาญาไทยที่ยังไม่ครอบคลุมกรณีการยุยงบุคคลทั่วไปให้ฆ่าตัวตาย และควรได้รับการปรับปรุงในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์ (2555) ที่ได้วิเคราะห์หลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาท เปรียบเทียบกับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพบว่าหลักการลงโทษในพระพุทธศาสนาเถรวาทเน้นไปที่การระงับอธิกรณ์ (ข้อพิพาท) โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท และใช้วิธีระงับอธิกรณ์ 7 ประเภท ซึ่งสะท้อนแนวทางการจัดการความขัดแย้งในสังคมสงฆ์ที่แตกต่างจากระบบกฎหมายอาญาไทย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการระงับข้อพิพาทในสังคมสงฆ์ได้พัฒนาไปสู่ระบบ กฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นการถอดแบบจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมและรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบกฎหมายอาญาและกฎหมายพุทธศาสนาในประเทศไทยมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันในเรื่องการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม จากข้อค้นพบเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้ครอบคลุมกรณีของการยุยงให้ฆ่าตัวตาย โดยสามารถนำหลักจากพระธรรมวินัยที่มีขอบเขตกว้างกว่า และหลักการลงโทษในพุทธศาสนาเถรวาทมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

9. ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุงกฎหมายอาญาไทยให้ครอบคลุมบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างระบบกฎหมายที่สมดุลระหว่างการปกป้องสิทธิส่วนบุคคลและการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรปรับปรุงมาตรา 293 ให้ครอบคลุมลักษณะการยุ่งในกรณีที่ถูกยุ่งเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแต่มีความอ่อนแอทางจิตใจหรืออยู่ในสภาวะที่อาจถูกชักจูงได้ง่าย
- 2) เพิ่มบทบัญญัติที่ครอบคลุมการยุ่งผ่านช่องทางออนไลน์หรือสื่อดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน

9.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการยุ่งให้ทั่วถึงโดย เฉพาะในกลุ่มเยาวชน
- 2) พัฒนากลไกการป้องกัน เช่น การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการให้ความช่วยเหลือด้านจิตเวชสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการถูกยุ่ง

9.3 ข้อเสนอแนะด้านการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนา

- 1) นำหลักเมตตาธรรมและอหิงสธรรมจากพระธรรมวินัยมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนากฎหมายและนโยบาย
- 2) ส่งเสริมการศึกษาและการปฏิบัติธรรมในชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่ประชาชน

9.4) การวิจัยในอนาคต

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับมาตรา 293 เพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) ศึกษาผลกระทบทางสังคมและจิตวิทยาของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการยุ่ง เพื่อพัฒนากระบวนการเยียวยาและป้องกันในอนาคต

10. องค์ความรู้ใหม่

- 1) การกำหนดสภาพบุคคลในทางกฎหมายและพระธรรมวินัย การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กับหลักพระธรรมวินัยว่าด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ในพระพุทธศาสนา พบว่ามีแนวคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการกำหนด "สภาพบุคคล" กฎหมายอาญาของไทยอิงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ที่กำหนดว่าสภาพบุคคลเริ่มต้นเมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาใช้หลัก "พีชนิยาม" ซึ่งเน้นการเกิดขึ้นของสิ่งมีชีวิตผ่านปัจจัยทางธรรมชาติและชั้น 5 ซึ่งครอบคลุมการมีชีวิตก่อนคลอด แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้พิจารณาในการขยายขอบเขตสิทธิของตัวอ่อนในครรภ์หรือสิทธิในการดำรงชีวิตของบุคคลในมิติทางศาสนาและกฎหมาย

2) ความแตกต่างของหลักการลงโทษระหว่างกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัย ระดับโทษของการยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในกฎหมายอาญาไทยและพระธรรมวินัยมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ขณะที่พระธรรมวินัยกำหนดโทษสูงสุดคือ "อาบัติปาราชิก" ทำให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที กฎหมายอาญากำหนดว่าความผิดเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำ ขณะที่พระธรรมวินัยถือว่าเจตนาที่ยุงก็เป็นความผิด แม้ผู้ถูกยุงยังไม่ลงมือฆ่าตัวตาย สะท้อนแนวคิดต่างกันระหว่างกฎหมายทางโลกที่คุ้มครองเสรีภาพในการกระทำ กับกฎหมายทางศาสนาที่เน้นศีลธรรมและความบริสุทธิ์แห่งวินัย

3) การเปรียบเทียบมาตรา 293 กับกฎหมายต่างประเทศ การเปรียบเทียบกฎหมายอาญาไทยกับอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี และอินเดีย พบว่าหลายประเทศให้การคุ้มครองที่ครอบคลุมกว่า อังกฤษกำหนดโทษจำคุกสูงสุด 14 ปี ฝรั่งเศสและเยอรมนีมีกฎหมายควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลยุงให้ฆ่าตัวตาย อินเดียกำหนดโทษแตกต่างกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ และลงโทษการพยายามฆ่าตัวตาย ส่งผลให้การยุงมีขอบเขตที่กว้างขึ้นต่างจากไทยที่มาตรา 293 คุ้มครองเฉพาะเด็กต่ำกว่า 16 ปีหรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งอาจต้องปรับปรุงให้ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบัน

4) หลักเจตนาและองค์ประกอบความผิดในกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัย หลักเจตนาเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาความผิดของการยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย กฎหมายอาญาของไทยกำหนดว่าผู้ยุงต้องมีเจตนาในการยุงให้ฆ่าตัวตายและต้องมีการลงมือพยายามฆ่าตัวตายจริง จึงจะมีความผิด ขณะที่พระธรรมวินัยระบุว่าหากภิกษุมีเจตนาจงใจยุงให้ฆ่าตัวตาย ก็ถือว่ามีความผิดร้ายแรงทันทีโดยไม่จำเป็นต้องมีการลงมือทำจริง ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายอาญามุ่งเน้นไปที่ผลของการกระทำ ในขณะที่หลักพระธรรมวินัยมุ่งเน้นไปที่จริยธรรมและเจตนาของผู้กระทำ

5) ผลกระทบของการยุงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตายในบริบททางกฎหมายและศาสนา จากการศึกษาพบว่ากฎหมายอาญามาตรา 293 มีข้อกำหนดให้ผู้ที่ยุงหรือช่วยเหลือในการฆ่าตัวตายต้องรับโทษ แม้ว่าผู้ถูกยุงจะไม่เสียชีวิต ขณะที่หลักพระธรรมวินัยมีการลงโทษสูงสุดในกรณีที่มีการยุงหรือการพรรณนาคุณแห่งความตายซึ่งทำให้ภิกษุถูกปาราชิก ข้อนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายอาญาเน้นไปที่การคุ้มครองชีวิตในเชิงผลลัพธ์ ขณะที่พระธรรมวินัยเน้นไปที่การป้องกันการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมตั้งแต่ต้น

6) ข้อยกเว้นความผิดในกฎหมายอาญาและพระธรรมวินัย กฎหมายอาญาของไทยกำหนดว่า หากไม่มีการฆ่าหรือพยายามฆ่าตัวตายจริง การยุงจะไม่ถือว่าเป็นความผิด ขณะที่หลักพระธรรมวินัยกำหนดข้อยกเว้นในบางกรณี เช่น ภิกษุที่ไม่มีเจตนา ภิกษุที่ไม่รู้ หรือผู้ที่มีสภาวะจิตไม่ปกติ ซึ่งสะท้อนว่าหลักพระธรรมวินัยมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดข้อยกเว้นในกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และอินเดีย ที่ให้การคุ้มครองในกรณีที่ไม่มีเจตนา หรือผู้กระทำไม่มีสติสัมปชัญญะ

7) การบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาเข้ากับกฎหมายอาญาไทย การศึกษาพบว่าหลักพระพุทธศาสนาให้แนวทางในการป้องกันการยุงให้ฆ่าตัวตายที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักเมตตาธรรมและ

อธิษฐานธรรม ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่ประชาชน มากกว่าการลงโทษทางอาญาเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ แนวทางการพิจารณาคดีในพระพุทธศาสนา เช่น การใช้วิธีระงับอธิกรณ์ และการไกล่เกลี่ยปัญหาในสังคมสงฆ์ อาจนำมาใช้ในการปรับปรุงระบบกฎหมายอาญาเพื่อให้สามารถจัดการกับกรณีการยุยงให้ฆ่าตัวตายได้ดียิ่งขึ้น

11. เอกสารอ้างอิง

- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี). (2561). *พระวินัยบัญญัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- พระวินัยปิฎก. (2539). *มหาวิภังค์ ภาค 1, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *พระวินัยปิฎก ฉบับปรับปรุง: ตำรา หลักสูตรพุทธศาสนธรรมบัณฑิต วิชากลุ่มพระพุทธศาสนา รหัสวิชา 000 148* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560.*
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2559). *รู้ให้รอบ ตอบเรื่องมาตรา 12 พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามดีพริ้นติ้งอควิพเม้นท์ จำกัด.
- ศาลฎีกา. (2465). *คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2465. ธส. เล่มที่ 1, หน้า 37-41.*
- LaFave, W. R., & Scott, A. W. (1972). *Criminal law*. St. Paul, MN: West Publishing Co.
- Williams, G. (1958). *The sanctity of life and the criminal law*. London: Faber and Faber.

**การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบาย
ปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์**
Study of the impact of government change on drug suppression policy
changes in Pak Chong Subdistrict,
Lom Sak District, Phetchabun Province

วิริยาภรณ์ ศิริ

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สุภัทธีร์ ขุนสิงห์สกุล

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วุฒิพงศ์ บัวชัย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ การศึกษานี้เป็นการเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่กำหนดไว้ตามหมู่บ้านทั้งสิ้น 17 หมู่ ในเขตตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportion Stratified Random Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้การปราบปรามยาเสพติดขาดการต่อเนื่อง และผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้นโยบายด้านการปราบปรามยาเสพติดถูกปรับเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพาพะงา ฌอนอมไชย (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความแตกต่างของนโยบายการปราบปรามยาเสพติดสมัยรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร กับ รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กรณีศึกษา กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดตราด” การวิจัยพบว่า การป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดนั้นมีความสำคัญมาก ควรมีนโยบายเพื่อสนับสนุนให้การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรมีการจับตรวจจับและกวาดล้างผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดอย่างจริงจัง เพราะปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีมานานแล้วยัง

ไม่ถูกแก้ไขอย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่มียุทธศาสตร์หรือนโยบายมาสนับสนุนให้มีการปราบปรามอย่างจริงจัง และยังไม่สามารถทำให้ปัญหาเสพติดในประเทศไทยหมดสิ้นไปได้ นโยบายการปราบปรามยาเสพติด ควรมีหลายหน่วยงานร่วมมือกันด้วยความสามัคคี เพื่อให้ได้ซึ่งประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการปราบปรามยาเสพติด

คำสำคัญ: ผลกระทบ การเปลี่ยนรัฐบาล การเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด

Abstract

The purpose of this study was 1) to study the impact of changing governments on changes in drug suppression policies in Pak Chong sub-district, Lom Sak district, Phetchabun province. This study was a quantitative study. The sample group was people who were determined on 17 villages in Pak Chong sub-district, Lom Sak district, Phetchabun province. Used Sample population of the Stratified Sampling, Proportion Stratified Random Sampling and Accidental Sampling method.

The research results found that the impact of changing governments caused drug suppression to be discontinuous. The researcher believed that changing governments also caused drug suppression policies to be changed. This was consistent with the research of Pao Phanga Thanomchai (2016) who studied The differences in drug suppression policies during the governments of Thaksin Shinawatra and Abhisit Vejjajiva of Trat Provincial Police Headquarters. The research found that drug prevention and suppression were very important. There should be policies to support more efficient work. There should also be serious arrests and crackdowns on drug dealers and users because the drug problem had been around for a long time and has not been fully resolved. There was no strategy or policy to support serious suppression. Furthermore, it had not been possible to eliminate the drug problem in Thailand. The drug suppression policy should involve many agencies working together in unity to achieve effectiveness and efficiency in drug suppression.

Keyword: IMPACT GOVERNMENT CHANGE DRUG SUPPRESSION POLICY CHANGE

1. ความนำ

การเปลี่ยนรัฐบาล มีผลกระทบต่อนโยบายของรัฐบาลที่หมดวาระไปทำให้รัฐบาลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งต่อจากรัฐบาลที่แล้วซึ่งต้องดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลที่หมดวาระไปนั้น แต่รัฐบาลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งต่อนั้นส่วนใหญ่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงนโยบายที่รัฐบาลเก่าทำไว้ ดังเช่นนโยบายปราบปรามยาเสพติด จึงทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่องกัน ในสมัยรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่ง

รัฐบาลได้กำหนดและดำเนินการอย่างแข็งขันภายใต้นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2566 มีแนวทางการดำเนินงาน 6 ด้าน (กรมประชาสัมพันธ์. 2566 : ออนไลน์) 1) การป้องกันยาเสพติด เสริมสร้างความรู้เท่าทันและป้องกันยาเสพติดในเด็กและเยาวชน และสร้างความตระหนักและจิตสำนึกร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด รวมทั้งพัฒนาระบบเฝ้าระวังและควบคุมปัญหายาเสพติดในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ 2) ด้านการปราบปรามยาเสพติดมีเป้าหมาย สกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ ไม่ให้เข้าสู่ประเทศและถูกใช้เป็นเส้นทางนำผ่านไปยังประเทศที่สาม ปราบปรามเครือข่ายการค้ายาเสพติด และเนิ่นการทางวินัยและบังคับใช้กฎหมายลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด 3) ด้านการยึดทรัพย์สินคดียาเสพติด ทำลายเครือข่ายการค้ายาเสพติดด้วยมาตรการทางทรัพย์สิน 4) ด้านการบำบัดรักษายาเสพติดการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมของผู้เสพยาเสพติดและผู้เสพยาเสพติดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 5) ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ไทยมีบทบาทในการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และพัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรด้านยาเสพติดระหว่างประเทศ 6) ด้านการบริหารจัดการ นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการในทุกระดับบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดมีทักษะและสมรรถนะสูงพร้อมรับมือกับภัยคุกคามของปัญหายาเสพติดในยุคดิจิทัล พัฒนากลไกอำนวยการระบียบ กฎหมาย เสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด และการควบคุมและใช้ประโยชน์จากพืชเสพติด และพืชในการกำกับควบคุมดูแลพิเศษของรัฐ

ในสมัยรัฐบาลของนายเศรษฐา ทวีสิน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กล่าวว่าการประชุมในครั้งนี้ นับเป็นการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ส. ครั้งแรกของรัฐบาลชุดนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ส. เป็นกลไกทางนโยบายด้านยาเสพติดของประเทศ เพื่อลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติดให้ได้ โดยนายกรัฐมนตรีได้ประกาศเป็นนโยบายที่จะลดปัญหายาเสพติดให้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายในระยะเวลา 1 ปี ซึ่งนายกรัฐมนตรีเชื่อว่าจะลดความเดือดร้อนของประชาชนได้มากขึ้น นายกรัฐมนตรีได้ให้แนวทางการทำงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จ ทั้งสิ้น 12 ข้อ ดำเนินงาน 6 ด้าน (กรมประชาสัมพันธ์. 2566 : ออนไลน์) 1) การยึดเป้าหมายร่วมกัน ผนึกกำลังร่วมกันยึดเป้าหมายสูงสุดนั่นคือ ลดความเดือดร้อนของประชาชน 2) การแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงด้านจิตเวช ยาเสพติดเป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนมากที่สุดปัญหาหนึ่ง รัฐบาลนี้ถือเป็นรัฐบาลแรก ที่จัดการเป็นนโยบายให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งการแก้ปัญหานี้ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่มีความท้าทายอย่างยิ่ง 3) การสร้างความเข้าใจ ปฏิบัติการลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติด ในระยะเร่งด่วน 1 ปี ได้กำหนด เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการทำงาน จึงควรมีการทำความเข้าใจในการปฏิบัติ ให้กับหน่วยงานทั้งส่วนกลางและพื้นที่เป็นหลักประกันของความสำเร็จตั้งแต่เริ่มแรกก่อนการลงมือปฏิบัติ 4) งบประมาณ ให้ทุกหน่วยที่ได้รับงบประมาณด้านยาเสพติดประจำปีอยู่แล้ว ขอให้ปรับและจัดสรรงบประมาณให้กับปฏิบัติการเร่งด่วนนี้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่ทำได้เพราะเป็นนโยบายสำคัญ 5) จังหวัดเป็น CEO จัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ขอให้แต่ละจังหวัดดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง วัดผลได้ เป็นรูปธรรม 6) การขยายการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชน ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของชุมชน ขอให้กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไปหาแนวทาง

ในการขยายการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากกว่านี้ 7) ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดให้มากขึ้น เพราะเป็นกฎหมายที่ปรับฐานคิด ของการแก้ไขปัญหายาเสพติดใหม่ ยึดผู้เสพเป็นผู้ป่วย ผู้ค้าต้องถูกลงโทษและยึดทรัพย์ ผู้ป่วย ต้องช่วยเขาให้ตลอดไปถึงการพัฒนา ช่วยเหลืออาชีพ ให้เห็นเป็นตัวอย่าง อย่าไปมุ่งจับกุมผู้เสพเป็นหลัก ส่วนผู้ค้าต้องมุ่งทำลายเครือข่าย ยึดทรัพย์สินอย่างเต็มที่ตามหลักนิติธรรม โดยนายกรัฐมนตรีขอให้ยึดหลักการนี้อย่างจริงจัง 8) วางระบบรายงาน ติดตาม เชิงรุก สามารถมองเห็นความคืบหน้า การขับเคลื่อนงาน ปัญหาอุปสรรค และแก้ไขปัญหได้ทันทั่วทั้งที่เป็นเรื่องสำคัญของการบริหาร จัดการแนวใหม่ ซึ่งจะต้องมีศูนย์บัญชาการ (war room) ในระดับต่าง ๆ โดยในส่วนกลางให้สำนักงาน ป.ป.ส. รับผิดชอบเรื่องนี้และเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการฐานข้อมูลยาเสพติดแห่งชาติ มีข้อมูลจากทุกหน่วยงาน 9) การสรุปองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เป็น best practice เชื่อว่าการลดความรุนแรงของปัญหายาเสพติดฯ จะสร้างนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด 10) การจัดทำอนุบัญญัติรองรับประมวลกฎหมายยาเสพติด ขอให้กระทรวงสาธารณสุขเร่งรัดการออกอนุบัญญัติที่ยังค้างค้างอยู่ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว 11) ความคืบหน้าการดำเนินงานตามข้อสั่งการเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2566 ขอให้เร่งรัดดำเนินงานและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง และ 12) การสนับสนุนค่าตอบแทนเงินสินบนรางวัลคดียาเสพติด ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดประชุมทุกเดือน พิจารณาค่าตอบแทนให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

จากข้อมูลสรุปสถานการณ์ยาเสพติดในปี 2566 ไทยยังคงต้องท้าทาย เพราะยาบ้าขึ้นแท่น ยาเสพติดยอดฮิตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกได้ว่าเป็นที่ตั้งของตลาดยาบ้า หรือเมทแอมเฟตามีนขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และมีแนวโน้มในการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งพบว่ามีมีการปรับเปลี่ยนเส้นทางการลำเลียงขนส่งยาเสพติดให้สอดคล้องกับมาตรการปิดกั้นพื้นที่ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 รวมถึงการพัฒนาสารเสพติดรูปแบบใหม่ๆ เพื่อดึงดูดผู้ใช้จ่ายรายใหม่

จากปริมาณการลักลอบยาเสพติดที่พบมากขึ้น ส่งผลให้ยาเสพติดถูกส่งต่อไปยังพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้เครือข่ายสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย นับเป็นช่องทางสำคัญในการติดต่อซื้อขายยาเสพติด โดยเฉพาะกับการค้าปลีกซึ่งผู้ขายสามารถติดต่อผู้ซื้อได้โดยตรง รวมถึงสามารถนัดแนะช่องทางการจัดส่งได้หลากหลายรูปแบบ นับเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนไทยเข้าถึงยาเสพติดได้อย่างง่ายดาย จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำวิจัยเรื่อง “ การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด

ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

2) ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก

จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 13,368 คน

3) ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

4. สมมติฐานการวิจัย

1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

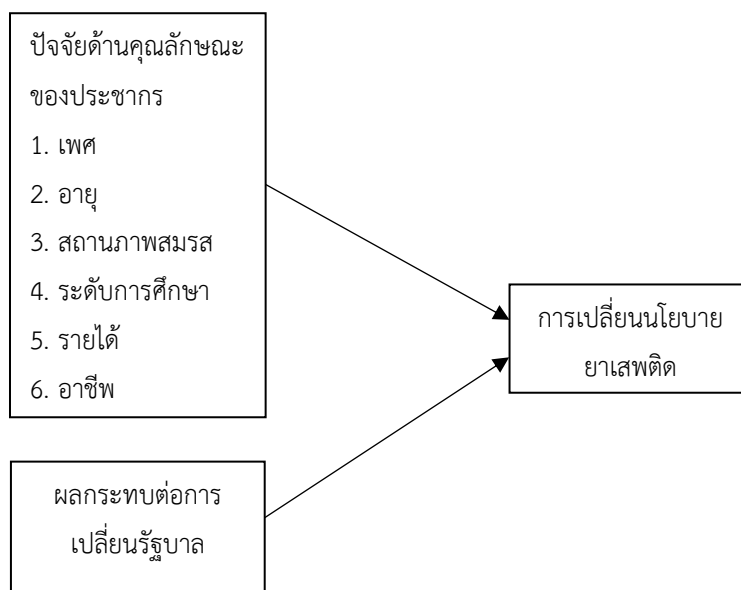
3) ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

4) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

5) ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

6) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

6. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- 2) แนวคิดและทฤษฎีป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 3) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมกล่อมเกลากาทางการเมือง
- 5) แนวคิดเกี่ยวกับการน่านโยบายไปปฏิบัติ
- 6) แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
- 7) ข้อมูลทั่วไปของตำบลปากช่อง
- 8) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 9) กรอบแนวคิดของการศึกษา

7. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการศึกษา ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) **ประชากร** ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่กำหนดไว้ตามหมู่บ้านทั้งสิ้น 17 หมู่ ในเขตตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 13,368 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบผสม (Multistage Sampling) ดังนี้

2.1) การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยทำการจับฉลากหาตัวแทนหมู่บ้านขนาดใหญ่ และตัวแทนหมู่บ้านขนาดเล็ก โดยตัวแทนหมู่บ้านขนาดใหญ่ คือ หมู่ที่ 5 น้ำคำ (น้ำคำเหนือ) ตัวแทนหมู่บ้านขนาดเล็ก คือ หมู่ที่ 13 น้ำคำใต้

2.2) การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportion Stratified Random Sampling) นั้นจะนำผลการคำนวณประชากรตัวอย่างจากสูตรของ Yamane มาจัดสรรจำนวนประชากรของหมู่บ้านที่จับฉลากได้ จำนวน 2 หมู่บ้าน โดยทำการคำนวณสัดส่วน ทั้งนี้ฐานการคำนวณประชากรตัวอย่างได้มาจากจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้าน โดยสัดส่วน/โควตาที่ต้องเก็บข้อมูล ใหญ่ จำนวน 277 คน และตัวแทนหมู่บ้านขนาดเล็ก จำนวน 111 คน

2.3) การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่การวิจัยแล้ว เมื่อพบประชาชนในพื้นที่ที่จะทำการสอบถามก่อนว่าใช่คนในพื้นที่หรือไม่ ถ้าใช่จึงทำการเก็บข้อมูลถ้าไม่ใช่จะไม่เก็บข้อมูล จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ผู้วิจัยได้กระจายการเก็บข้อมูลกับประชาชนทั่วพื้นที่

8. ผลการวิจัย

1) สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน มีอายุตั้งแต่ 31-40 ปี จำนวน 116 คน จบการศึกษาระดับมัธยม/ปวช./ปวส. จำนวน 254 คน มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาทจำนวน 275 คน ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 181 คน

2) สรุปผลการศึกษาด้านผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษา เกี่ยวกับการเปลี่ยนรัฐบาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในระดับมาก ผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้การปราบปรามยาเสพติดขาดการต่อเนื่องในระดับมาก มีผลกระทบต่อปัญหาการปราบปราม ยาเสพติดไม่ได้ผลเกิดจากการเปลี่ยนรัฐบาลในระดับมาก มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้นโยบายด้านการปราบปรามยาเสพติดถูกปรับเปลี่ยนไปด้วยในระดับมาก มีผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนรัฐบาลไม่มีผลต่อการปราบปรามยาเสพติดในระดับน้อยที่สุด มีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในระดับมาก มีผลกระทบต่อผู้นำชุมชนมีส่วนสำคัญที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในระดับมาก มีผลกระทบครอบครัวมีส่วนสำคัญที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในระดับมาก มีผลกระทบสถาบันการเมืองมีส่วนสำคัญที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

ผลการทดสอบสมมติฐานในข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่องอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ต่างกัน เนื่องจากค่า Significant มากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ Sig = 0.999 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการทดสอบสมมติฐานในเรื่องดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ต่างกัน เนื่องจากค่าSignificant มากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ Sig = 0.120 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการทดสอบสมมติฐานในเรื่องดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์แตกต่างกัน เนื่องจากค่า Significant มากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ Sig = 0.966 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการทดสอบสมมติฐานในเรื่องดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์แตกต่างกัน เนื่องจากค่า Significant น้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ Sig = 0.011 ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลการทดสอบสมมติฐานในเรื่องดังกล่าว เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์แตกต่างกัน เนื่องจากค่า Significant น้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ Sig = 0.049 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการทดสอบสมมติฐานในเรื่องดังกล่าว เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

9. อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการศึกษาด้านผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้การปราบปรามยาเสพติดขาดการต่อเนื่อง และการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้นโยบายด้านการปราบปรามยาเสพติดถูกปรับเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพาพะงา ฌนอมไชย (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความแตกต่างของนโยบายการปราบปรามยาเสพติดสมัยรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร กับ รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะกรณีศึกษา กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดตราด” การวิจัยพบว่า การป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดนั้นมีความสำคัญมาก ควรมียุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนให้มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและควรมีการจับตารองจับและกวาดล้างผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดอย่างจริงจัง เพราะปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีมานานแล้วยังไม่ถูกแก้ไขอย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่มียุทธศาสตร์หรือนโยบายมาสนับสนุนให้มีการปราบปรามอย่างจริงจัง และยังไม่สามารถทำให้ปัญหาเสพติดในประเทศไทยหมดสิ้นไปได้ นโยบายการปราบปรามยาเสพติด ควรมีหลายหน่วยงานร่วมมือกันด้วยความสามัคคี เพื่อให้ได้ซึ่งประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการปราบปรามยาเสพติด

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การสร้างและใช้มาตรการทางสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเห็นควรเชื่อมโยงบูรณาการทุกภาคส่วน ตั้งแต่ ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัด ชุมชน ผู้นำชุมชนทั้งในระดับท้องที่ ท้องถิ่น และกิจกรรมควรเน้นการส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความเข้มแข็งในครอบครัว ชุมชน การสร้างภูมิคุ้มกัน แก่เด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและชุมชน เสริมพลัง สร้างความเข้มแข็งต่อต้านยาเสพติด การสร้างและใช้มาตรการทางสังคม รวมทั้งการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อต่อต้านยาเสพติดในชุมชน จึงจะนำมาซึ่งการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

10. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายด้านยาเสพติด ควรพิจารณาให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ระบาดอยู่ในปัจจุบันได้รับการแก้ไขหรือปราบปรามอย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด และควรทำการศึกษาวิจัย โดยทำการเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบการเปลี่ยนรัฐบาลกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติด ของแต่ละพื้นที่

11. องค์ความรู้ใหม่

1) ผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลต่อความต่อเนื่องของนโยบายปราบปรามยาเสพติด การเปลี่ยนรัฐบาลส่งผลให้การดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากนโยบายที่รัฐบาลใหม่กำหนดอาจแตกต่างจากรัฐบาลก่อนหน้า ส่งผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการควบคุมยาเสพติด ดังนั้น ระบบปราบปรามยาเสพติดจึงควรได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่องและไม่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง เพื่อให้เกิดความมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเสพติดในระยะยาว

2) ความเกี่ยวข้องระหว่างนโยบายปราบปรามยาเสพติดกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดส่งผลกระทบโดยตรงต่อชุมชน ครอบครัว สถาบันการเมือง และสถาบันศาสนา เนื่องจากความไม่แน่นอนของนโยบายทำให้ชุมชนไม่สามารถปรับตัวหรือกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการกับปัญหาเสพติดได้ อีกทั้งการเข้มงวดของมาตรการปราบปรามอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยเฉพาะภาคแรงงานและอาชีพของประชาชน ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

3) ความคิดเห็นของประชาชนต่อผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลและนโยบายปราบปรามยาเสพติด ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามยาเสพติดจากการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้การควบคุมยาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าปัจจัยทางประชากรศาสตร์จะไม่มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีรายได้และอาชีพต่างกันมีมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจและการรับรู้ผลกระทบของนโยบาย

4) แนวทางปรับปรุงนโยบายปราบปรามยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ ควรมุ่งเน้นให้มีกรอบนโยบายและมาตรการที่แน่นอนและต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนรัฐบาล โดยควรมีความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในทุกระดับ ตั้งแต่ชุมชนถึงระดับชาติ พร้อมทั้งใช้มาตรการทางสังคม เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชน การส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว และการสนับสนุนบทบาทของสถาบันทางสังคม เพื่อป้องกันและลดปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน

5) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและทิศทางการวิจัยในอนาคต ควรพิจารณานโยบายปราบปรามยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพสูงสุด ควบคู่กับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนรัฐบาลต่อนโยบายดังกล่าว รวมถึงการเปรียบเทียบนโยบายในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์บริบทที่แตกต่างกันและปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้เหมาะสม นำไปสู่การพัฒนานโยบายปราบปรามยาเสพติดที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

12. เอกสารอ้างอิง

- Nampol Suwannakas. (2013). *Change of government and change of drug suppression policy* (Master's thesis). Department of Political Science, Chulalongkorn University.
- Office of the Narcotics Control Board. (2023). *Action plan under the national policy and plan on prevention, suppression and resolution of drug problems for fiscal year 2023*. Available from (https://www.oncb.go.th/Home/PublishingImages/Pages/ONCB_PLAN/Policyactionplan/004). (Accessed: May 20, 2023).
- Office of the Narcotics Control Board. (2023). *National policy and plan on prevention, suppression and resolution of drug problems (2023-2027)*. Available from (<https://www.oncb.go.th/Pages/Home.aspx>). (Accessed: May 11, 2023).
- Pao Phanga, T. (2016). *A study of differences in drug suppression policies during the governments of Mr. Thaksin Shinawatra and Mr. Abhisit Vejjajiva: A case study of the Trat Provincial Police Headquarters* (Independent study). Master of Political Science Program in Politics and Administration, Thammasat University.
- Public Relations Department. (2023). *สังคมไทยปลอดภัยจากยาเสพติด ด้วยมาตรการทางเลือกใหม่ สู่การแก้ไขปัญหายั่งยืน*. Available from (<https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/179507>). (Accessed: May 20, 2023).
- Sakuntala Pengkhieo. (2022). *Political training*. Master of Political Science Program in Political Science.
- Sombat Thamrongthanyawong. (2000). *Politics: Ideas and development*. Bangkok: Sema Tham.
- Supaporn Suksomjai. (2020). *Guidelines for prevention and suppression of drug addiction*. *Academic Article*, 5(1), January-June.

ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม Buddhist Ethical Economic Theory

รศ.ดร.อนันต์ จันตะนี

ผอ.หลักสูตร/สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ซึ่งขับเคลื่อนโดยกลไกทุนนิยมที่เน้นการแสวงหาผลกำไรสูงสุดและการเติบโตทางวัตถุอย่างไม่มีที่ยืน ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การเข้าถึงทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม และความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมในทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม โดยเฉพาะการมุ่งเน้นบริโภคเกินความจำเป็นทำให้นุญชลงลิ้มเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิต พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงเสนอแนวทางใหม่ที่เน้นการผสมผสานหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา ความพอเพียง สัมมาทิฐิ และการดำรงชีวิตอย่างมีสติมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างการดำรงชีพกับการพัฒนาจิตใจ แนวคิดนี้เห็นว่าเศรษฐกิจไม่ควรถูกกำหนดโดยความต้องการที่ไม่สิ้นสุด แต่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็น ความยุติธรรม และการแบ่งปัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความทุกข์ทางเศรษฐกิจทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และชาติ ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงเป็นแนวคิดที่ควรได้รับการศึกษาและส่งเสริมให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหาเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมคุณธรรมและความสงบสุขในชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริง โดยเน้น“คุณค่าของมนุษย์”มากกว่า“มูลค่าของวัตถุ”.

คำสำคัญ: ทฤษฎี พุทธธรรม เศรษฐศาสตร์ จริยธรรม

Abstract

Buddhist Ethical Economics Theory emerged to respond to the structural problems of the current economic system, which is driven by the capitalist mechanism that emphasizes the pursuit of maximum profit and unsustainable material growth. This has resulted in income inequality, unequal access to resources, and moral decline at both the individual and societal levels. In particular, the focus on consuming beyond necessity has caused people to forget the true goal of life. Buddhist Ethical Economics therefore proposes a new approach that emphasizes the integration of Buddhist principles, such as loving-kindness, compassion, sufficiency, right view, and mindful living, to be applied in economic management in order to create a balance between living and mental development. This concept emphasizes that the economy should not be determined by endless needs, but should be based on necessity,

justice, and sharing, which will help reduce economic suffering at the individual, family, community, and national levels. Buddhist Ethical Economics Theory is therefore a concept that should be seriously studied and promoted for practical results because it not only helps solve economic problems, but also promotes morality and true peace in human life by emphasizing “human value” rather than “material value”.

Keywords: Theory, Buddhism, Economics, Ethics

1. ความนำ

เศรษฐกิจในยุคปัจจุบันดำเนินไปภายใต้กลไกทุนนิยมที่เน้นผลประโยชน์และการเติบโตทางวัตถุ ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร และปัญหาทางจริยธรรมที่แฝงอยู่ในระบบเศรษฐกิจทั้งระดับปัจเจกและสังคมโดยรวม การแสวงหาแนวทางแก้ไขจึงต้องอาศัยมุมมองทางจริยธรรมที่ลึกซึ้ง พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมเป็นแนวคิดที่ผสมผสานหลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความพอเพียง และสัมมาทิฐิ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสมดุลและยั่งยืน จึงเป็นทางเลือกที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.1 ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

เศรษฐกิจยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยระบบทุนนิยมซึ่งเน้นการเติบโตทางวัตถุและผลกำไรเป็นหลัก ได้นำพาโลกเข้าสู่กระแสการแข่งขันอย่างรุนแรง ส่งผลให้เกิดการสะสมทรัพย์สินในมือของคนส่วนน้อย ขณะที่คนส่วนใหญ่กลับถูกทอดทิ้งให้เผชิญกับความยากจนและขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ความไม่สมดุลนี้นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่ลุกลาม ทั้งในด้านรายได้ การเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา และบริการสาธารณสุข อีกทั้งยังทำให้ผู้คนจำนวนมากดำเนินชีวิตด้วยค่านิยมที่มุ่งเน้นการบริโภค ความร่ำรวย และความสำเร็จส่วนตัว โดยละเลยจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความสัมพันธ์เชิงคุณค่ากับผู้อื่น สถานการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อนคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหานี้สิน ความเครียด ความรุนแรงในครอบครัว อาชญากรรม และความเสื่อมถอยของจริยธรรมในระบบเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการค้นหาทางเลือกใหม่ทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุกับความงอกงามทางจิตใจ ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยเยียวยาผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่ยังสามารถฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและจริยธรรมในสังคมได้ในระยะยาว พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงกลายเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ยึดโยงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์และขยายขอบเขตของพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมให้สามารถประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมในโลกยุคใหม่

1.2 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยกลไกตลาดและผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ได้ส่งผลกระทบต่อมิติทางจริยธรรมอย่างรุนแรง ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม ความโลภ การแสวงหากำไร

สูงสุด การแข่งขันโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม หรือแม้กระทั่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน กลายเป็นภาพสะท้อนของระบบเศรษฐกิจที่ขาดรากฐานทางจริยธรรม ทำให้ผู้คนหลงใหลในบริโภคนิยม ละเลยความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยทางสังคม สิ่งแวดล้อม และจิตใจของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงไม่สามารถอาศัยกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจในเชิงเทคนิคหรือวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียวได้ หากแต่จำเป็นต้องอาศัยมุมมองทางจริยธรรมที่ลึกซึ้ง มีรากฐานจากหลักคิดที่ส่งเสริมคุณค่าของมนุษย์และความสัมพันธ์อันดีงามในสังคม พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากผานหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้าไว้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความพอเพียง ความเมตตา กรุณา สัมมาทิฐิ และการดำเนินชีวิตตามอริยมรรค และสร้างความกลมเกลียวในสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการฟื้นฟูจริยธรรมทางเศรษฐกิจในระดับชาติและนานาชาติได้อย่างเหมาะสมและทันสมัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพื้นฐาน แนวคิด และองค์ประกอบของพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม
- 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจเชิงจริยธรรม
- 3) เพื่อนำเสนอหลักการพัฒนาพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ยั่งยืนบนพื้นฐานทางจริยธรรม

3. ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ด้านพื้นที่: มหาวิทยาลัย/วัด/ชุมชนที่นำหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ไปปรับใช้ในทางจริยธรรม
- 2) ด้านเนื้อหา: หลักพุทธเศรษฐศาสตร์จากเอกสารตำรา งานวิจัย และคำสอนของพระพุทธเจ้า
- 3) ด้านเวลา: ระหว่างเดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2568

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) พุทธเศรษฐศาสตร์: ระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักพุทธธรรมเป็นแกนกลาง
- 2) เชิงจริยธรรม: แนวทางที่ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เช่น เมตตา ความพอเพียง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) องค์ความรู้ใหม่ทางพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นการนำหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักเศรษฐศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจร่วมสมัยที่ขับเคลื่อนด้วยทุนนิยมสุดโต่ง ซึ่งเน้นผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร ได้นำเสนอทิศทางการเศรษฐกิจที่เน้น "คุณค่าของมนุษย์" มากกว่า "มูลค่าของวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ"

2) องค์ความรู้ใหม่ด้านเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมที่เน้นพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานศีลธรรม เพื่อให้ประชาชน/ชุมชนท้องถิ่นได้อยู่ดีกินดีมีเสถียรภาพอย่างมั่นคงตลอดไป

6. การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาทางวิชาการ เพราะช่วยสร้างความเข้าใจในกรอบแนวคิดของประเด็นปัญหาที่ศึกษา รวมถึงช่วยให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักเกณฑ์ การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับการศึกษาครั้งใหม่ ทั้งนี้ยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบการศึกษา สมมติฐาน หรือแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และยังสะท้อนถึงความครอบคลุมและความทันสมัยของการศึกษาอีกด้วย งานวิจัยที่ผ่านมาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องยังช่วยชี้ให้เห็นช่องว่างทางวิชาการซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการวิจัยในอนาคตต่อไปได้อย่างมีคุณค่าและน่าเชื่อถือ

6.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องทางด้านจริยธรรม

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 766 วรรคสาม บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวล จริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว และพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อใช้เป็นหลักสำคัญ ในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตน และรักษาคุณงามความดีที่ข้าราชการต้องยึดถือในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 2 ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติตนเพื่อรักษาจริยธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการแสดงออกถึงความภูมิใจ ในชาติ และรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และเทิดทูนรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

(2) ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ตามกฎหมายและตามทำนองคลองธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีนัยเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความพร้อมรับการตรวจสอบและรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี โดยคำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(3) กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล้าคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กล้าเปิดเผยหรือรายงานการทุจริตประพฤติมิชอบต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยปราศจากอคติ และไม่ยอมกระทำการในสิ่งที่ไม่เหมาะสมเพียงเพื่อรักษาประโยชน์หรือสถานภาพของตนเอง

(4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เสียสละ มีจิตสาธารณะ สามารถแยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน ไม่กระทำการอันมีลักษณะ เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และไม่ประกอบกิจการหรือเข้าไป เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของงาน ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเวลาและสถานการณ์ คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของรัฐ รักษามาตรฐาน การทำงานที่ดี พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เชื่อมั่นในระบบการทำงาน เป็นทีม ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเต็มใจ และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

(6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ความรู้สึกหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือเหตุผลของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองโดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้ทุนให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง

(7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ พึงปฏิบัติตนให้เป็นที่ยึดถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อ้างหรือใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง พระบรมราโชวาท หลักคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วย การเคารพกฎหมายและมีวินัย

6.1.1 มาตรฐานจริยธรรม

ข้อ 1 ในประมวลจริยธรรมนี้ “ประมวลจริยธรรม” หมายถึง ประมวลจริยธรรมของข้าราชการของ เทศบาลตำบลท่าเยียม “ข้าราชการ” หมายถึง ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการส่วนท้องถิ่นสามัญ ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการส่วนท้องถิ่นรวมถึงพนักงานจ้างและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “คณะกรรมการจริยธรรม” หมายถึง คณะกรรมการจริยธรรมประจำเทศบาลตำบลท่าเยียม

ข้อ 2 ให้นายกเทศบาลตำบลท่าเยียม รักษาการตามประมวลจริยธรรมนี้

ข้อ 3 ข้าราชการของเทศบาลตำบลท่าเยียมทุกคนมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษา ประโยชน์ส่วนร่วม เป็นกลางทางการเมือง อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาล โดยจะต้องยึดมั่นในค่านิยมหลัก 10 ประการ ดังนี้

(1) การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม

(3) การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ

(4) การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตนและไม่มีผลประโยชน์

ทับซ้อน

(5) การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรมและถูกกฎหมาย

(6) การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยและไม่เลือกปฏิบัติ

(7) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือน ข้อเท็จจริง

(8) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

(9) การยึดในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

(10) การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดีร่วมกันพัฒนา

ชุมชนให้ น่ายอยู่คู่คุณธรรมและดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

6.1.2 กลไกและระบบบังคับใช้ประมวลจริยธรรม

ส่วนที่ 1 กลไกการบังคับใช้ประมวลจริยธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(1) ดำเนินการเผยแพร่ ปลุกฝัง ส่งเสริม ยกย่อง ข้าราชการที่เป็นแบบอย่างที่ดีและติดตามสอดส่องการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมนี้อย่างเสมอ

(2) สืบสวนหาข้อเท็จจริงหรือสอบสวนการฝ่าฝืนจริยธรรมนี้ เพื่อรายงานผลให้นายกเทศบาลตำบล ท่าเยี่ยม หรือกรรมการจริยธรรมพิจารณา ทั้งนี้โดยอาจมีผู้ร้องขอหรืออาจดำเนินการตามที่นายกเทศบาลตำบลท่าเยี่ยม หรือคณะกรรมการจริยธรรมมอบหมายหรือตามที่เห็นเองก็ได้

(3) ให้ความช่วยเหลือและดูแลข้าราชการซึ่งปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมนี้ อย่างตรงไปตรงมา มิให้ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมในกรณีที่เห็นว่า นายกเทศบาลตำบลท่าเยี่ยม หรือคณะกรรมการจริยธรรมไม่ให้ความคุ้มครองต่อข้าราชการผู้นั้นตามควรอาจยื่นเรื่องโดยไม่ต้องผ่านนายกเทศมนตรีตำบลท่าเยี่ยม หรือคณะกรรมการจริยธรรมไม่ให้ความคุ้มครองต่อ ข้าราชการ ผู้นั้นตามควรอาจยื่นเรื่องโดยไม่ต้องผ่านนายกเทศมนตรีตำบลท่าเยี่ยม หรือคณะกรรมการจริยธรรม ไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินก็ได้

(4) คุ้มครองข้าราชการซึ่งปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมนี้อย่างตรงไปตรงมา มิให้ถูกกลั่นแกล้งหรือ ถูกใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมการดำเนินการต่อข้าราชการที่อยู่ระหว่างถูกกล่าวหาว่าไม่ปฏิบัติ ตามประมวลจริยธรรมนี้ อันมีผลกระทบต่อการแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้นเงินเดือน ตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง หรือวินัย หรือกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของข้าราชการผู้นั้น จะกระทำมิได้เว้น แต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมแล้ว

(5) ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการจริยธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) ดำเนินการอื่นตามที่กำหนดในประมวลจริยธรรมนี้ หรือตามที่คณะกรรมการจริยธรรมหรือปลัด มอบหมาย ทั้งนี้ โดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของผู้ดำรงตำแหน่งในสำนักปลัด

(7) (อื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร)

6.2 การศึกษาหลักการและองค์ประกอบของพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม

พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมมีรากฐานจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเน้นความพอเพียง ความไม่เบียดเบียน และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จุดเด่นคือการมอง “ความเจริญทางเศรษฐกิจ” ไม่ใช่แค่ผลผลิตหรือกำไรสูงสุด แต่รวมถึงความสุข ความสงบ และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ แนวคิดนี้เน้น “จริยธรรม” เป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีแนวทางปฏิบัติ เช่น การดำรงชีวิตอย่างพอประมาณ การใช้ทรัพยากรอย่างมีสติ และการประกอบสัมมาชีพที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย ความพอเพียง (Sufficiency), สติ (Mindfulness), เมตตาและกรุณา (Compassion), รวมถึงหลักอริยสัจ 4 ที่เน้นการวิเคราะห์ทุกข์และแนวทางการดับทุกข์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับปัญหาเศรษฐกิจส่วนบุคคลและระดับสังคม การศึกษาพื้นฐานนี้จะช่วยให้เข้าใจว่าพุทธเศรษฐศาสตร์มิได้เป็นเพียงทฤษฎีทางจิตวิญญาณ แต่ยังสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีจริยธรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยั่งยืนต่อสังคมในระยะยาวได้อย่างมีระบบ

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการแก้ปัญหาเศรษฐกิจร่วมสมัย: เศรษฐกิจร่วมสมัยประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลง ความไม่มั่นคงของระบบการเงิน และความทุกข์ทางจิตใจของมนุษย์ในยุคบริโภคนิยม แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมสามารถเข้ามาเป็นทางเลือกหรือทางออกสำคัญในการรับมือกับปัญหาเหล่านี้ โดยเสนอกรอบคิดที่เน้น “ความพอเพียง” แทนการบริโภคเกินจำเป็น ส่งเสริมการผลิตและบริโภคอย่างมีจริยธรรม และลดการเบียดเบียนทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อม หลักการของพุทธเศรษฐศาสตร์ยังสามารถสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับความสุขมวลรวมมากกว่าการเติบโตทางตัวเลข GDP ตัวอย่างเช่น การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืน หรือการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมที่มุ่งแก้ปัญหาสังคมมากกว่าหากำไร จุดเด่นของพุทธเศรษฐศาสตร์คือการเสนอ “ทางสายกลาง” ที่สมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์นี้จะเห็นได้ว่าพุทธเศรษฐศาสตร์สามารถเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนผ่านระบบเศรษฐกิจร่วมสมัยไปสู่ระบบที่มีมนุษยธรรม มีจริยธรรม ยั่งยืนมากขึ้น

2) การเสนอหลักการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนบนพื้นฐานทางจริยธรรม: การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะจริยธรรมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาที่ไม่ทำลายโครงสร้างพื้นฐานของมนุษยชาติและธรรมชาติ พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมเสนอแนวทางที่ตั้งอยู่บนหลักแห่งเมตตา ความพอเพียง และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการวางแผนนโยบายเศรษฐกิจ การออกแบบธุรกิจ การจัดการทรัพยากร และพฤติกรรมผู้บริโภค แนวทางนี้ไม่เพียงเน้นความมั่นคงทางรายได้และการผลิตเท่านั้น แต่ยังเน้นการพัฒนา

คุณภาพชีวิต จิตใจ และความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมร่วมกัน โดยเน้นความยั่งยืนจากภายในสู่ภายนอก ตัวอย่างเช่น การสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ ธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (CSR) หรือเศรษฐกิจหมุนเวียน แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่ลดผลกระทบเชิงลบ แต่ยังสร้างประโยชน์เชิงบวกอย่างยั่งยืน การนำเสนอแนวทางเหล่านี้บนพื้นฐานของพุทธจริยธรรมจึงไม่ใช่แค่ทางเลือกทางทฤษฎี แต่เป็นแนวปฏิบัติที่มีศักยภาพต่อการพัฒนานโยบายและวิถีชีวิตในระยะยาว

6.2.1 การศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม

พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมเป็นแนวคิดที่ผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับเศรษฐศาสตร์ เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่ไม่เน้นเพียงความมั่งคั่งทางวัตถุ แต่คำนึงถึงความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ การศึกษาแนวคิดนี้มุ่งให้ความสำคัญกับคุณธรรม จริยธรรม ความพอเพียง และการบริโภคอย่างมีสติ โดยยึดหลักเมตตา กรุณา และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความดีงามในสังคม

ความพอเพียง (ในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง): หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมีแก่นสำคัญอยู่ที่ “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว” พร้อมด้วยเงื่อนไขของ “ความรู้” และ “คุณธรรม” ความพอเพียงในทางเศรษฐกิจไม่ใช่การหยุดพัฒนา แต่เป็นการพัฒนาอย่างมีสติ รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และไม่หลงใหลในวัตถุหรือบริโภคนิยม แนวคิดนี้ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่มั่นคง พึ่งตนเองได้ และลดการพึ่งพิงจากภายนอก รวมถึงช่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่อวิกฤตเศรษฐกิจต่าง ๆ การนำหลักความพอเพียงมาใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของพุทธเศรษฐศาสตร์ที่เน้นคุณค่าทางจริยธรรมและจิตใจ มากกว่าการเติบโตทางวัตถุเพียงอย่างเดียว

6.2.2 ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (ตามหลักพุทธธรรม)

พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ถือเป็นคุณธรรมหลักในพระพุทธศาสนาที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและสังคม โดยมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง

- 1) เมตตา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เป็นพื้นฐานของการคิดเชิงบวกและการสร้างเศรษฐกิจที่ไม่เบียดเบียน
- 2) กรุณา คือความสงสารและต้องการช่วยเหลือผู้ที่ประสบทุกข์ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างระบบเศรษฐกิจที่คำนึงถึงผู้ด้อยโอกาส
- 3) มุทิตา คือการยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่อิจฉา ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างมีน้ำใจ และลดการแข่งขันแบบทำลายล้าง

4) อุเบกขา คือการวางใจเป็นกลางอย่างมีปัญญา ไม่ยึดติดหรือฝักใฝ่ฝ่ายใดอย่างลำเอียง

พรหมวิหาร 4 เหล่านี้สามารถใช้เป็นแนวทางในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ องค์กร การจัดสรรทรัพยากร และการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งหากมีการประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง ย่อมช่วยลด ความเหลื่อมล้ำ สร้างความยั่งยืน และส่งเสริมจริยธรรมทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้

6.2.3 แนวคิดเศรษฐกิจเพื่อชีวิต

เศรษฐกิจเพื่อชีวิตเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจตอบสนองความต้องการที่ แท้จริงของมนุษย์ คือการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และยั่งยืน มากกว่าการมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้มีรากฐานจากความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ที่มีทั้งกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยเน้นว่าเศรษฐกิจ ควรอยู่ในฐานะ “เครื่องมือ” ไม่ใช่ “จุดมุ่งหมาย” เศรษฐกิจเพื่อชีวิตจึงเน้นการผลิตเพื่อยังชีพมากกว่าการผลิต เพื่อสะสม การแลกเปลี่ยนที่เป็นธรรม ความสัมพันธ์แบบร่วมมือแทนการแข่งขัน และการดำรงชีวิตที่พอเพียง สอดคล้องกับธรรมชาติ แนวทางนี้ช่วยลดผลกระทบจากทุนนิยมที่มักทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการใช้ ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง การผสมผสานแนวคิดนี้เข้ากับนโยบายสาธารณะหรือการจัดการองค์กร สามารถ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน และยึดหลักจริยธรรม โดยเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมและ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแนบแน่น

6.2.4 พุทธธรรมในการบริหารจัดการ

พุทธธรรมในการบริหารจัดการคือการนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการ องค์กร บุคคล หรือทรัพยากรอย่างมีคุณธรรม โดยเน้นที่ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจกับ คุณค่าทางจริยธรรม หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) สามารถนำมา ปรับใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ขณะที่หลักสัปปุริสธรรม 7 (รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน ฯลฯ) ช่วยเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและมีวิจาร์ณญาณ พุทธธรรมยังเน้นเรื่องสติและสมาธิใน การตัดสินใจ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการปัญหาได้อย่างรอบคอบและไม่ยึดติดกับอารมณ์ การนำ หลักธรรมมาใช้จะช่วยลดความขัดแย้งในองค์กร เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูล และสร้างความเชื่อมั่น แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พุทธธรรมจึงไม่เพียงแต่ใช้ในการพัฒนาจิตใจส่วนบุคคล แต่ยังสามารถประยุกต์เป็น แนวทางบริหารที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค

6.3 ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

การเสริมสร้างมาตรฐานจริยธรรมสำหรับข้าราชการสามารถเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีด้านจริย ศาสตร์และหลักพุทธธรรม ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม หลักธรรมสำคัญ เช่น อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ส่งเสริมความเพียรและความตั้งใจในหน้าที่ ขณะที่ สัปปุริสธรรม

7 และ หลักอริชฐานธรรม 4 เน้นการยึดมั่นในความซื่อสัตย์ การคิดอย่างรอบคอบ และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันเป็นรากฐานที่เกื้อหนุนต่อจริยธรรมของผู้ปฏิบัติราชการ

ทฤษฎีความต้องการของ Abraham Maslow อธิบายถึงลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรม โดยแบ่งออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่

- 1) ความต้องการทางร่างกาย เช่น อาหาร น้ำ ที่พักอาศัย
- 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ทั้งด้านชีวิต การงาน และสุขภาพ
- 3) ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เช่น ครอบครัว มิตรภาพ
- 4) ความต้องการการยอมรับนับถือ เช่น การได้รับเกียรติ ความภาคภูมิใจ และ
- 5) ความต้องการการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง (self-actualization) ซึ่งคือการได้ทำในสิ่งที่ตนเองเชื่อว่ามีคุณค่าและมีความหมายต่อชีวิต

ทฤษฎีการบริหารจัดการของ อภินันท์ จันตะนี (2563) นำเสนอกรอบแนวคิดที่สำคัญของการบริหารจัดการซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ นโยบาย การวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน และการควบคุม สรุปได้ดังนี้

- 1) นโยบาย (Policy) ซึ่งเป็นเครื่องมือเชิงวิสัยทัศน์ที่กำหนดทิศทางและการดำเนินงานภายในองค์กรอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ต่อมาคือ
- 2) การวางแผน (Planning) ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์ล่วงหน้าเพื่อกำหนดว่าควรทำอะไร อย่างไร ที่ไหน และเมื่อใด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด
- 3) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างงาน บุคลากร และหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร
- 4) การประสานงาน (Coordinating) ซึ่งเน้นการสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากร เพื่อป้องกันการดำเนินงานซ้ำซ้อนหรือขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีในการทำงาน
- 5) การควบคุม (Controlling) ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้ โดยถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สัมพันธ์กับการวางแผนและใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างแท้จริง ทฤษฎีนี้จึงครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นจนจบอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทขององค์กรยุคปัจจุบัน

ทฤษฎีบริหารจัดการคุณภาพของเดมมิง (TQM: W. Edwards Deming, 1900-1993) ได้พัฒนาทฤษฎีบริหารจัดการคุณภาพทั้งองค์กร โดยเน้นการบริหารจัดการคุณภาพเป็นการจัดระบบการทำงาน เพื่อให้ผลงานได้สร้างความพอใจ ความประทับใจและความมั่นใจให้กับผู้มาใช้บริการ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งแบ่งระดับการดำเนินงานไปตามระดับของบุคลากรในองค์กรได้ ดังนี้

(1) การบริหารคุณภาพ เป็นผู้กำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างกว้าง ๆ ในการดำเนินงานซึ่งเป็นภารกิจของผู้บริหารระดับสูงสุดในองค์กร

(2) การจัดการคุณภาพ เป็นการนำนโยบายคุณภาพมากำหนดข้อปฏิบัติให้เป็นเป้าหมายด้านคุณภาพ และต้องมีการกำหนดเป็นแผนคุณภาพสำหรับการดำเนินงานต่อไป เป็นภารกิจของผู้จัดการฯ

(3) การดำเนินงานให้เกิดคุณภาพ เป็นหน้าที่การปฏิบัติงานให้บรรลุผลหรือเป้าหมายที่เป็นไปตามคุณภาพ ซึ่งจะต้องตรวจติดตาม ปรับปรุงแก้ไข และการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

ดังนั้น การบริหารจัดการคุณภาพ ต้องอาศัยการทำงานที่ต้องประสานกันด้วยดี ซึ่งเป็นการบริหารคุณภาพ ที่เรียกว่า “วงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงจร PDCA” จึงมีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan : P)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do : D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check : C)

ขั้นที่ 4 การปรับปรุง/แก้ไขปัญหา (Act : A)

โดยขั้นตอนทั้ง 4 นี้ จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุด ซึ่งเสมือนกับเป็นวงจรอันหนึ่ง วงจรหรือวงจร (PDCA) หมุนเวียนปรับปรุงเปลี่ยนไป กล่าวคือ เป็นขั้นตอนในการที่ทำให้งานเสร็จอย่างถูกต้อง มีอิทธิบาท 4 (accomplishment; basis for success) คือฐานหรือหนทางไปสู่ความสำเร็จหรือคุณธรรมนำไปบรรลุถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ โดยคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการ คือ

(1) ฉันทะ (zeal; aspiration) เป็นความพอใจในสิ่งที่ตนถือปฏิบัติว่าดีที่สุด ซึ่งผู้ทำงานควรจะได้ข้อนี้เป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรม มีความตระหนักในสิ่งที่ทำด้วยความรับผิดชอบและใส่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ พร้อมทั้งปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

(2) วิริยะ (energy; effort; exertion; perseverance) เป็นความพากเพียร ในการการกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของคำว่า ความกล้าหาญ เจืออยู่ด้วยส่วนหนึ่งความพากเพียรในสิ่งนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

(3) จิตตะ (thoughtfulness; active thought; dedication) เป็นความไม่ทอดทิ้งในสิ่งที่ปฏิบัติงานนั้น และทำงานด้วยความรู้สึกรับผิดชอบในสิ่งที่ทำอยู่เสมอ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ที่จะทำสิ่งนั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ โดยมีสมาธิในขณะที่ปฏิบัติงานอยู่ด้วยอย่างเต็มที่

(4) วิมังสา (investigation; examination; reasoning; testing) เป็นความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา ซึ่งเป็นทำงานด้วยสมองและสติปัญญาอย่างเต็มที่ หากผู้จัดการที่ประกอบด้วยคุณธรรม 4 อย่างนี้แล้ว ย่อมประสบความสำเร็จในสิ่งที่ดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็น ความดับทุกข์หรือแก้ไขปัญหาก็ได้โดยสิ้นเชิง ดังนั้น อิทธิบาท 4 เป็นวิสัยในการจัดการ

เพื่อให้เจริญยิ่งขึ้นไปได้มากเท่าใด ย่อมได้รับผลเต็มกำลังของอิทธิบาทนั้น แม้ในสิ่งที่อาจคิด/ถือว่าเป็นของเหลือวิสัย แต่ด้วยเหตุและผลย่อมสำเร็จไปในที่สุดหรือบรรลุนิพพาน

พุทธวิธีบริหาร (ประยูร ธมฺจิตฺโต, 2549). ใช้สำหรับนักบริหาร โดยหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีองค์ประกอบ 5 ประการ (POSDC) ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552)

P - Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O - Organization หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจภายในองค์กร

S - Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน รวมทั้งส่งความก้าวหน้าในสาขาอาชีพ

D - Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C - Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

6.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นที่ศึกษา โดยเน้นการวิเคราะห์แนวคิด ผลการวิจัยที่ผ่านมา และข้อค้นพบที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเปรียบเทียบ อธิบาย และพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานในบริบทปัจจุบัน

1) การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมหลักการแห่งเศรษฐกิจศาสตร์ ดีพิมพ์เผยแพร่: วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.: 2561

2) รูปแบบการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนต้นแบบในประเทศไทย: ดีพิมพ์: วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา พ.ศ. 2563

3) ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท, ดีพิมพ์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2554

4) Buddhist Economics: A Middle Way for the Market Place, Clair Brow
แหล่งดีพิมพ์: Cambridge University Press, ค.ศ. 2017

5) The Buddhist Economics of E.F. Schumacher: A Short Introduction, Daniel M. Hausman, แหล่งดีพิมพ์: Journal of Economic Perspectives, ค.ศ.2008

7. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเอกสารเพื่อการวิจัย มีขั้นตอนคือ การรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เมื่อรวบรวมได้แล้วจึงคัดเลือกและวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยทำการสังเคราะห์ออกเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อใช้ในการสรุปเป็นบทความวิจัย สำหรับการเผยแพร่ในวารสารที่มีคุณภาพตามระเบียบต่อไป

โดยดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของวิจัย ซึ่งมีทั้งตำราหรือหนังสือ วารสาร บทความวิชาการ และรายงานผลการวิจัย รวมทั้งจากเอกสารอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาหรือห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะเป็นประโยชน์ในการค้นหาเอกสารที่มีคุณภาพ

2) การประเมินคุณภาพเอกสาร ซึ่งเป็นเอกสารที่รวบรวมจากการกลั่นกรองที่มีคุณภาพและเชื่อมั่นได้สูง และผู้วิจัยได้ทำการประเมินคุณภาพของเอกสารโดยพิจารณาถึงแหล่งที่มาของเอกสาร ความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสารตำราหรือหนังสือ และความสมเหตุสมผลของข้อมูล คือเอกสารที่มีการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือย่อมมีคุณภาพดีที่มีความเชื่อถือสูง

3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หรือการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) วิธีการเหล่านี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถระบุแนวโน้ม ประเด็นสำคัญ และรูปแบบที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ เช่น การสังเคราะห์บทความทางวิชาการเกี่ยวกับวิธีการคลายความทุกข์ตามหลักธรรมเกี่ยวกับกฎไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 มรรคมีองค์ 8 รวมพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสติปัญญา 4

4) การสรุปผลการวิจัยทำให้เป็นรายงานผลการวิจัย และการเผยแพร่ในวารสารที่มีคุณภาพตามประกาศ ก.พ.อ.ที่กำหนด ทั้งนี้การสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานวิจัยโดยสรุปประเด็นที่สำคัญ ๆ และเสนอแนะเพิ่มเติมตามข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ รายงานควรมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้องและชัดเจน

5) การอ้างอิงหรือบรรณานุกรม โดยอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลหรือทำบรรณานุกรม ตามระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง (อภิสิทธิ์ จันทะนี, 2565 หน้า 326 จากหนังสือ “ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง”)

เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบความเชื่อถือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ วิเคราะห์ตำราเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา วิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญา และการตีความแนวคิด

8. ผลการวิเคราะห์

8.1 เพื่อศึกษาพื้นฐาน แนวคิดและองค์ประกอบของพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม

พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่มีรากฐานอยู่บนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา อันเนื่องมาจากกลไกทุนนิยมที่เน้นการเติบโตทางวัตถุและการแสวงหาผลกำไรสูงสุด โดยขาดความยั่งยืนในระยะยาว ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร และการเสื่อมถอยของจริยธรรมและคุณค่าทางศีลธรรมในสังคม แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม จึงเกิดขึ้นเพื่อเสนอทางเลือกใหม่ที่เน้น "คุณค่าของมนุษย์" มากกว่า "มูลค่าของวัตถุ" โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีสัมมาทิฐิ (ความเห็นถูกต้อง) และความพอเพียง ปราศจากความโลภ ความหลง และการบริโภคเกินความจำเป็น พุทธเศรษฐศาสตร์มุ่งเน้นให้มนุษย์ตระหนักถึงเป้าหมายของชีวิตที่แท้จริง และพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ ทฤษฎีนี้ยังชี้ให้เห็นว่า เศรษฐกิจไม่ควรถูกขับเคลื่อนด้วยความต้องการที่ไม่รู้จัก และจริยธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคม มีคุณธรรม ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งนำไปสู่สังคมที่มีความสุขโดยแท้จริง

8.2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดนี้กับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจร่วมสมัย

โดยสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจร่วมสมัยที่เผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม การบริโภคเกินความจำเป็น และการเสื่อมถอยของคุณธรรมในสังคม ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงปรากฏขึ้นในฐานะแนวคิดทางเลือกใหม่ที่สามารถตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นองค์รวม แนวคิดนี้ไม่ได้มุ่งเพียงแค่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจเชิงวัตถุ พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจร่วมสมัย ซึ่งถือเป็นรากเหง้าของปัญหาเศรษฐกิจในโลกยุคใหม่ การดำรงชีวิตอย่างมีสติและเข้าใจธรรมชาติของชีวิตตามแนวคิดอริยสัจ 4 จะช่วยลดแรงผลักดันให้มนุษย์แสวงหาความสุขผ่านการบริโภคและซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเย้ยวยาและพัฒนาเศรษฐกิจของโลกยุคปัจจุบันที่กำลังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างรุนแรง เสนอให้มีการจัดระบบเศรษฐกิจแบบยั่งยืน สร้างสมดุลระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับความสงบสุขทางจิตใจ

8.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของจริยธรรม

จากสภาพแวดล้อมของโลกยุคปัจจุบันที่ระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ถูกขับเคลื่อนด้วยกลไกทุนนิยมซึ่งมุ่งเน้นการเติบโตของผลกำไรและการสะสมทรัพย์สินเป็นหลัก ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาอย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่ของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ “พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม” ซึ่งได้เสนอหลักการที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน แนวทางดังกล่าวเน้นการผสานหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา ความพอเพียง สัมมาทิฐิ และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มาใช้เป็นรากฐานของการจัดการเศรษฐกิจ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และรัฐ แนวคิดนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นให้เศรษฐกิจเติบโตเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่สิ้นสุด แต่กลับเน้นให้เข้าใจ “ความจำเป็นที่แท้จริง” และ

พัฒนาระบบเศรษฐกิจที่มีดุลยภาพระหว่างวัตถุและจิตใจ จึงเป็นแนวทางที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมในทุกระดับของสังคม

8.4 องค์ความรู้ใหม่

จากพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนบนฐานจริยธรรม พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้ากับ แนวทางการจัดการเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจร่วมสมัยที่ ขับเคลื่อนด้วยทุนนิยมนำเสนอทิศทางเศรษฐกิจที่เน้น "คุณค่าของมนุษย์" มากกว่า "มูลค่าของวัตถุ" โดยให้ ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ และลดแรงผลักดันจากความโลภ ทั้งนี้ พุทธเศรษฐศาสตร์ยังเสนอ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับจิตวิญญาณของ มนุษย์ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

แผนภาพแสดงระดับจริยธรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมและหลักเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย

1) **จริยธรรมระดับต้น** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตรงตามความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติ อย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ และมีวินัยในตนเองและต่อผู้อื่น เช่น ไม่สับปลับกลับกโลก พุดตามความ จริง ไม่โกหกมดเท็จ ไม่คดโกง ไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ไม่ปลอมแปลงเอกสาร ไม่ทุจริตในการสอบ ทุกประเภท ต้องยอมรับเมื่อทำผิด ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก และไม่นำสิ่งของส่วนรวมไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน

2) **จริยธรรมระดับกลาง** หมายถึง เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในบุคคล โดยปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จรรยาบรรณ และมีความประพฤติปฏิบัติตนเป็นอย่างที่ดีงามที่เกิดจากการมีคุณธรรมในเรื่อนั้น ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อส่วนรวม

3) **จริยธรรมระดับสูง** หมายถึง การเป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เป็นผู้มีความเมตตาสูง เป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครู-อาจารย์ และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ด้วยการกระทำทางกาย วาจา หรือสิ่งของ โดยมีพฤติกรรมการแสดงออกถึงความเคารพนับถือ และการให้ความรู้วิชาการเป็นวิทยาทาน

9. สรุปผลการวิจัย

1) **พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม** เป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการเยียวยาปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากทุนนิยมซึ่งยึดติดกับการเติบโตทางวัตถุและผลกำไรสูงสุด โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนและจริยธรรม ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร และการเสื่อมถอยของคุณค่าทางสังคม แนวคิดนี้เสนอทางเลือกใหม่โดยเน้น “คุณค่าของมนุษย์” แทน “มูลค่าของวัตถุ” ส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ สัมมาทิฐิ และความพอเพียง เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่สมดุลทั้งด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทั้งปลูกฝังจริยธรรมในกระบวนการผลิต การบริโภค และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและมั่นคงอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2) **ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจร่วมสมัย** ที่กำลังเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม การบริโภคเกินความจำเป็น และการเสื่อมถอยของคุณธรรมในสังคม ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงเกิดขึ้นเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเป็นองค์รวม โดยไม่จำกัดอยู่แค่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเชิงวัตถุ แต่ยังเน้นการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมควบคู่กัน แนวคิดนี้ยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา ความพอเพียง และสัมมาทิฐิ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบระบบเศรษฐกิจให้ตอบสนองต่อความจำเป็นแท้จริงของมนุษย์ มากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด จึงถือเป็นแนวทางทางเลือกที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างความต้องการทางวัตถุและคุณค่าทางจริยธรรมอย่างยั่งยืน

3) **จากสภาพแวดล้อมของโลกยุคปัจจุบัน** ที่ระบบเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยกลไกทุนนิยมซึ่งเน้นการแสวงหากำไรและการสะสมทรัพย์สิน ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร และการเสื่อมถอยของคุณธรรม แนวคิด “พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม” จึงถูกเสนอขึ้นเป็นทางเลือกที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา ความพอเพียง สัมมาทิฐิ และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เพื่อเป็นแนวทางจัดการเศรษฐกิจที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และรัฐ แนวคิดนี้ไม่เพียงมุ่งลดปัญหาเศรษฐกิจเชิงวัตถุ แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ชี้ให้เห็นว่า

เศรษฐกิจควรตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์อย่างสมดุล ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูคุณธรรมในสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนอย่างแท้จริงทั้งทางเศรษฐกิจและจิตวิญญาณ

ข้อเสนอแนะ

1). **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย:** รัฐควรกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่บูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ความพอเพียง เมตตา และสัมมาทิฐิ เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางจริยธรรม พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการศึกษาเรื่องพุทธเศรษฐศาสตร์ เพื่อยกระดับจิตสำนึกด้านคุณธรรมในระดับนโยบาย

2) **การประยุกต์ใช้ประโยชน์:** สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ในระดับชุมชน เช่น การจัดการทรัพยากรโดยยึดหลักความพอเพียง การส่งเสริมวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและยั่งยืนผ่านโครงการเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงการพัฒนาองค์กรธุรกิจให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยปลูกฝังจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างสังคมที่เท่าเทียมมากขึ้น

3) **การวิจัยครั้งต่อไป:** ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการนำแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมไปใช้จริงในชุมชนหรือองค์กรธุรกิจ รวมถึงการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างระบบเศรษฐกิจที่ใช้หลักทุนนิยมล้วน กับระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานหลักธรรม เพื่อวัดผลด้านความยั่งยืน คุณภาพชีวิต และคุณธรรมในสังคมอย่างเป็นระบบ

10. เอกสารอ้างอิง

- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน. (2564). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 138 ตอนพิเศษ 109 ง พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชบัญญัติ (2562). *มาตรฐานทางจริยธรรม*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 50 ก
- อภิรักษ์ จันทะนี. (2565). *การศึกษาวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ*. วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ. ปีที่ 65 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565)
- Atkinson, R.L. (1969). *Introduction to Psychology*. New York: Harcourt.
- Aristotle. (2000). *Ethics and the Virtues*. Oxford: Oxford University Press.
- E. F. SCHUMACHER. (1973). *SMALL IS BEAUTIFUL Economics as If People Mattered*. London: Blond & Briggs.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1984). *The Psychology of Moral Development*. San Francisco: Harper & Row.

**ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตร
การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ**

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

**(Satisfaction of service recipients from the new graduate project participants,
Thai massage tourism personnel development course for health,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University)**

พัชร์ อัครพัฒน์กำชัย

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กันยารัตน์ คงพร

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพตามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้แบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอ้างอิง (ค่าสถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ค่าสหสัมพันธ์ตามวิธีการของเพียร์สัน)

ผลการวิจัยที่สำคัญ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ คือ 30-40 ปี มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีสถานภาพโสด มีการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การนวดไทยเพื่อสุขภาพ

2. การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุ อาชีพ สถานภาพ และมีประสบการณ์การนวดไทยเพื่อสุขภาพแตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ การนวดไทยเพื่อสุขภาพ

Abstract

This research aimed to 1) study the satisfaction of service recipients from the participants of the New Generation Graduate Project in the Thai Massage for Health Tourism Personnel Development Program. 2) To compare the satisfaction of service recipients from the New Generation Graduates Project in the Thai Massage for Health Tourism Personnel Development Program based on personal data. This is survey research using a questionnaire to collect data from a sample group of 400 people who were selected by simple random sampling. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (t-test, one-way analysis of variance, and Pearson's correlation coefficient).

Key research results

1. General information of the respondents found that most of the trainees who answered the questionnaires were female, aged 30-40 years, were civil servants/state enterprise employees, were single, had a bachelor's degree, and most had experience in Thai massage for health.

2. The study of the satisfaction of service recipients from the New Generation Graduates Project in the Thai Massage for Health Tourism Personnel Development Program found that overall satisfaction of service recipients from the New Generation Graduates Project was at a high level.

3. Comparison of satisfaction of service recipients from the New Generation Graduates Project in the Tourism Personnel Development Program based on personal factors The service recipients from the new graduate project participants of the tourism personnel

development course with different ages, occupations, statuses, and experiences of Thai massage for health will have overall satisfaction that is significantly different at the .05 level.

Keywords: Satisfaction, New Graduate Project, Thai Massage for Health

1. ความนำ

การนวดไทยเพื่อสุขภาพเป็นหนึ่งในศาสตร์การบำบัดที่มีความเชื่อมั่นจากคนทั่วโลก เป็นเทคนิคการบำบัดที่มีประสิทธิภาพและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย การพัฒนาบุคลากรในด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้เน้นให้ความสำคัญ โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพได้ถือเป็นหนึ่งในก้าวสำคัญที่มหาวิทยาลัยดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญและความสามารถของบุคลากรที่มีอยู่ในวงการนวดไทย (จันทร์เพ็ญ เจริญรัตน์, 2558) เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพในการให้บริการ ทั้งนี้เป็นที่ทราบดีว่าการนวดไทยเพื่อสุขภาพมีความสำคัญต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคคล (รัตน์ อุบลวิจิตร, จุฑา อายุราชกุล, และมานพ เจริญสุข, 2560) การมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการนวดไทยอย่างมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญในการให้บริการทางการแพทย์และการบำบัดในหลายๆ มิติ ดังนั้น การทราบถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่นี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัยและผู้ดูแลโครงการสามารถปรับปรุงและพัฒนาการบริการให้มีคุณภาพและความพึงพอใจสูงสุดที่เป็นไปได้ โดยการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจะช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ทำให้สามารถปรับปรุงการบริการให้ตรงตามความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประวีณ จำรูญญาณ, ปราณี นิลวิไล, และรัศมี รัตนเรือง, 2558)

การนวดไทยเพื่อสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการบำบัดและส่งเสริมสุขภาพของประชากร การมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการนวดไทยที่มีคุณภาพสูงจึงมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของการบริการทางการแพทย์และการบำบัด การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพจึงมีความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรในสาขานี้ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการให้บริการในอนาคต (วริษฐ์ คงวิจิตร, 2557) ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรในด้านการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมและเพิ่มคุณภาพของบริการท่องเที่ยวทางการแพทย์ โดยเฉพาะในวงการท่องเที่ยวทางการแพทย์ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพในการนวดไทยที่มีคุณภาพสูงจึงมีผลทำให้ผู้รับบริการรู้สึกมั่นใจและพึงพอใจในการใช้บริการ เช่นเดียวกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศที่มีการบริการท่องเที่ยวทางการแพทย์ที่มีมาตรฐานสูง (พีระพัฒน์ วรรณเพชร, 2557) ทั้งนี้การพัฒนาบุคลากรในด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพมีความสำคัญมากในการรักษาและบำบัดผู้ป่วย และเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชากรทั่วไป โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการ

พัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาได้นำเสนอ มีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรในสาขาการนวดไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ

การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นสิ่งที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการบริการต่อไป ดังนั้น การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้มหาวิทยาลัยและดูแลโครงการเข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการบริการให้มีคุณภาพและความพึงพอใจสูงสุดที่เป็นไปได้ (สมใจ วงศ์เกรวรงค์, 2556) ดังนั้น การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ จึงมีความสำคัญและควรได้รับการพิจารณาอย่างสม่ำเสมอ ในบทความนี้จะนำเสนอผลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้รับบริการจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเพื่อให้เป็นข้อมูลและข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงการบริการในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพตามข้อมูลส่วนบุคคล

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

4. สมมติฐานการวิจัย

ผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการทองเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพที่มีข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกัน

5. นิยามศัพท์เฉพาะการวิจัย

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับของความรู้สึกหรือการรับรู้ในเชิงบวกของบุคคลที่มีต่อประสบการณ์ ผลลัพธ์ หรือบริการที่ได้รับ ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับผลที่เกิดขึ้นจริง หากผลเกินความคาดหวังจะก่อให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูง ในบริบทของการวิจัย มักใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของการบริการหรือกิจกรรม เช่น การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้เรียน หรือผู้ร่วมกิจกรรม

โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หมายถึง โครงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ดำเนินการโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะสูงตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและสังคม โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Work-integrated Learning) การฝึกงานในสถานประกอบการจริง และการร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

การนวดไทยเพื่อสุขภาพ หมายถึง กระบวนการบำบัดหรือส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมด้วยวิธีการนวดตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย โดยใช้เทคนิคการกดจุด การยืดกล้ามเนื้อ และการจัดสมดุลของเส้นพลังงานในร่างกาย (เส้นประธานสิบ) มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาอาการเมื่อยล้า กระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต และสร้างความผ่อนคลายทางกายและจิตใจ เป็นทั้งศาสตร์เพื่อสุขภาพป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพในเชิงองค์รวม

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การนวดไทยเพื่อสุขภาพ)

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านคุณภาพการบริการ ด้านอรรถาธิบายในการบริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก)

7. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการและเหตุผลของโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ กว่าทศวรรษที่ผ่านมา สถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึง “การทำงานวิถีใหม่ในอนาคต” ที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ฉับไว และพลิกผันไปสู่สิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนของสังคมดิจิทัล ล่าสุดในปี 2564 – 2565 ภาคการศึกษา รวมทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้ดำเนินการต่อเนื่องใน “โครงการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์ภาคการผลิตตามนโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษา ไทย” อย่างเป็นรูปธรรม จากเดิมที่สถาบันอุดมศึกษาไทยทำได้ดีที่สุดในแง่ของข้อสอบและทดลองแก้ปัญหาในบางส่วนเพื่อตอบสนองและทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงใน

ช่วงเวลานั้น หรือใน “เชิงรับ” สู่ การปฏิบัติ “เชิงรุก” บนพื้นฐานแนวคิดระบบการอุดมศึกษาในปัจจุบัน ที่ต้องเปลี่ยนแปลงจากรากฐานเดิม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โดยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ซึ่งสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการในโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการพัฒนาศูนย์บริการการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ สามารถสรุปได้โดยอิงจากแนวคิดสำคัญด้านการบริหารจัดการบริการและคุณภาพการบริการ (Service Management & Service Quality) ได้แก่ ทฤษฎี SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry ซึ่งชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความเชี่ยวชาญและไว้วางใจได้ (Assurance) การเอาใจใส่ (Empathy) และรูปแบบที่จับต้องได้ (Tangibles)

สำหรับบริบทของหลักสูตรพัฒนาศูนย์บริการการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมการวางแผนหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการให้บริการสนับสนุนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการอย่างทั่วถึง สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงหลักการบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นผู้ให้บริการ (Customer-Oriented Management) และหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อการปรับปรุงต่อเนื่อง เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการรู้สึกถึงความเอาใจใส่ในกระบวนการเรียนรู้และการบริการ พวกเขาจะมีระดับความพึงพอใจสูง ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโครงการโดยรวม ทั้งนี้ยังสะท้อนแนวคิดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและพัฒนาเนื้อหา ตอบสนองเป้าหมายของการผลิตบุคลากรคุณภาพสู่ภาคบริการได้อย่างยั่งยืน.

โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ในหลักสูตรการพัฒนาศูนย์บริการด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพมีเป้าหมายในการเสริมสร้างทักษะ วิชาชีพ และคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพและการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติจริง ควบคู่กับการเรียนรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จากการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านทักษะการนวดที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ ความสุภาพเรียบร้อย และการให้บริการที่เอาใจใส่ ทั้งนี้ ยังสะท้อนถึงภาพลักษณ์เชิงบวกของผู้ให้บริการรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ อันเป็นผลมาจากการเข้าร่วมโครงการที่มีโครงสร้างการเรียนรู้และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยมีตัวอย่างการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) ศูนย์เรียนรู้การนวดไทยวัดพนัญเชิงวรวิหาร – จัดอบรมบัณฑิตพันธุ์ใหม่ให้สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติหลังเสร็จสิ้นการทำบุญ โดยได้รับเสียงชื่นชมในเรื่องการนวดเพื่อคลายกล้ามเนื้อหลังเดินทางไกล เช่น ที่วัดพนัญเชิงวรวิหารเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาสักการะหลวงพ่อโตอย่างต่อเนื่อง ผู้ผ่านการอบรมจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ได้ร่วมให้บริการนวดไทย

เพื่อสุขภาพภายในบริเวณวัด โดยเน้นการนวดเพื่อคลายกล้ามเนื้อหลังการเดินทางไกล กิจกรรมนี้ได้รับเสียงชื่นชมจากนักท่องเที่ยวในด้านความสุภาพเรียบร้อยและทักษะการนวดที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ

ภาพที่ 1 กิจกรรมนวดแผนไทย ณ วัดพญางิ้วหวีวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) ร้านนวดชุมชนตำบลบ้านป้อม – บัณฑิตพันธุ์ใหม่ร่วมพัฒนามาตรฐานบริการ เช่น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านและการพูดภาษาต่างประเทศเบื้องต้น ช่วยสร้างความประทับใจแก่ลูกค้าชาวต่างชาติ เช่น ในตำบลบ้านป้อม มีการจัดตั้งร้านนวดชุมชนที่ผู้ผ่านการอบรมจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่เข้าร่วมพัฒนามาตรฐานการให้บริการ โดยมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านและการสื่อสารภาษาต่างประเทศเบื้องต้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การปรับปรุงนี้ช่วยสร้างความประทับใจแก่ลูกค้าและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชน

ภาพที่ 2 ร้านนวดชุมชน ณ ตำบลบ้านป้อม อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในงานเทศกาลโลกมรดกอยุธยา – ผู้ผ่านการอบรมร่วมจัดบูธบริการนวดฟรีเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งมีผู้เข้ารับบริการจำนวนมากและเกิดความสนใจกลับมาใช้บริการซ้ำ เช่น ในงานเทศกาลโลกมรดกอยุธยา ผู้ผ่านการอบรมจากโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ได้ร่วมจัดบูธบริการนวดไทยเพื่อสุขภาพฟรีให้กับผู้เข้าร่วมงาน กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกปฏิบัติจริงให้กับผู้ให้บริการรุ่นใหม่ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมงานจำนวนมากและส่งผลให้เกิดการกลับมาใช้บริการซ้ำในอนาคต

ภาพที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในงานเทศกาลโลกมรดกอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เมื่อประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ในช่วงเกือบ 2 ปีที่ผ่านมา ที่คนวัยทำงานจำนวนมากตกงานและไม่มีงานทำ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจการบริหารโครงการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ฯ จึงตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่สถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทพัฒนา ให้กำลังคนเหล่านั้นสามารถกลับมาประกอบอาชีพได้ใหม่โดยเร็วขึ้นโดยเน้นเป้าหมายพัฒนาหลักสูตรอุดมศึกษา ที่ไม่เน้นการศึกษาที่ให้ปริญญา หรือ Non-Degree Higher Education แต่เร่งผลิตกำลังคนวัยทำงานเพื่อตอบสนองวิถีอาชีพใหม่และการทำงานใหม่ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 ให้เป็นกำลังคนที่สามารถพัฒนาขีดความสามารถของตนเองได้ต่อเนื่องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงระลอกใหม่ในอนาคต

“ทักษะที่จำเป็น” เป็นองค์ประกอบสำคัญในหลักสูตรที่ประกอบด้วย 3 ทักษะย่อยดังนี้ คือ 1. ทักษะร่วม 2. ทักษะทางเทคนิค 3. ทักษะเฉพาะ เพื่อให้บัณฑิตสามารถสร้างนวัตกรรมยกระดับเศรษฐกิจของประเทศไทยออกจากรายได้ปานกลางอย่างยั่งยืนตามนโยบายปฏิรูปประเทศไทย 4.0 สำหรับ “แนวทางดำเนินการ” โครงการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ฯ นั้นมีลำดับที่ชัดเจน คือ โครงการคัดเลือกมหาวิทยาลัยหลายสาขาที่มีประสบการณ์ดำเนินการในโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ฯ เพื่อทำหน้าที่พี่เลี้ยง แนะนำการออกแบบ

หลักสูตรให้มหาวิทยาลัยที่ร่วมโครงการที่มอบหมายซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการเฉพาะกิจโครงการ จัด Training the Trainer ให้มหาวิทยาลัยที่เลี้ยงเรื่องหลักการออกแบบหลักสูตรอุดมศึกษาเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome Based Curriculum) โดยเริ่มจาก “ทักษะที่จำเป็น” ทั้ง 3 ทักษะ มหาวิทยาลัยที่เลี้ยงจัดทำหลักสูตร Non-Degree สำหรับพัฒนาอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ภายใต้การช่วยเหลือและสนับสนุนจากการติดตามและประเมินผล (สำนักบริหารวิชาการ, 2565)

มหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมจัดทำหลักสูตร Non-Degree เพื่อพัฒนากำลังคนตามความต้องการของภาคการผลิต บริการ รัฐ และชุมชน และสังคม หลังสถานการณ์ COVID-19 ตามหลักการออกแบบเชิงผลลัพธ์การเรียนรู้ (OBE) ที่เรียนรู้จากการโค้ชของมหาวิทยาลัยที่เลี้ยง โครงการผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่ จัดทำขึ้นเพื่อสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงสำหรับอุตสาหกรรม New Growth Engine ตามนโยบาย Thailand 4.0 และการปฏิรูปการอุดมศึกษาไทย เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานสัดส่วนของวิชาการและวิชาชีพอย่างลงตัว สร้างโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้การปฏิบัติงานจริงที่ตรงกับความต้องการตลาดแรงงาน พร้อมเพิ่มอาชีพให้คนวัยทำงาน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) โดยการผลักดันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (S-Curve) 2 รูปแบบ (Aspin, D. N., Chapman, J. D., Evans, K., & Bagnall, R., 2012) ประกอบด้วย ในรูปแบบที่ 1 คือ First S-Curve เป็นการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วในประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยผลิต แต่กลุ่มอุตสาหกรรมปัจจุบันไม่เพียงพอที่จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทย เติบโตได้อย่างก้าวกระโดด จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาในรูปแบบที่ 2 คือ New S-Curve ซึ่งเป็นรูปแบบของการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ เพื่อเปลี่ยนรูปแบบสินค้าและเทคโนโลยี ในอุตสาหกรรมอนาคตเหล่านี้ให้เป็นกลไก ที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Growth Engines) ของประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Workforce) สร้างคน สร้างงาน สร้างความเข้มแข็งจากภายในบุคลากรในวิชาชีพด้านดิจิทัลให้มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอ โดยมีระดับการศึกษา 2 แบบ คือ (1) ปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา (Degree) และ (2) ประกาศนียบัตร (Non-Degree) โดยที่ระยะเวลาให้เป็นไปตามหลักสูตรหรือรูปแบบการจัดการศึกษา โดยมีการบูรณาการศาสตร์หลากหลายศาสตร์และหรือสาขาวิชา (Multidisciplinary) เพื่อสามารถสร้างทักษะสูง สมรรถนะเร่งด่วนใหม่ แก่บัณฑิตและหรือกำลังคนภาคการผลิต ให้มีความสามารถและศักยภาพตอบโจทย์ภาครัฐ ประชาสังคม ชุมชน และมี 9 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายในปัจจุบันดังต่อไปนี้ อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมเกษตรสมัยใหม่และเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

หลักสูตรใหม่เหล่านี้จะผลิตนักศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามความต้องการของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย รวมถึง STEM Skills Innovative Skills Digital Skills มีทักษะสังคมและชีวิต (Social and Life Balance) ที่เป็นสากล มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตอบโจทย์ตามนโยบาย Thailand 4.0 และการปฏิรูปการอุดมศึกษาไทย (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้มีเป้าประสงค์ในการศึกษาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งนี้ ตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือ Wellness Tourism ทั่วโลกเติบโตปีละ 20% Global Wellness Institute คาดปี 2568 มีมูลค่าธุรกิจ Wellness ทั่วโลกสูงถึง 7 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมการแพทย์ของไทย ซึ่งถือเป็นหนึ่งใน 12 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ (New S-Curve) ที่มีศักยภาพในการเสริมความแข็งแกร่งทางสังคมและเศรษฐกิจ

8. ระเบียบวิธีการวิจัย

8.1 ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ

8.2 ประชากร ได้แก่ ผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์บริการการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดโดยใช้วิธีการของ Taro Yamane จำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน

8.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา ทุกตัว (ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม) และได้รับการตรวจสอบว่ามีคุณภาพสูง กล่าวคือ มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC อยู่ระหว่าง .60 – .95) มีความเชื่อมั่น (ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีการของคอนบราค = .908)

8.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (จำนวน ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอ้างอิง ใช้หลักความน่าจะเป็นมาทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ เพื่อใช้ในการอ้างอิงไปยังประชากร โดยใช้ค่าสถิติทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way ANOVA) เมื่อทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวแล้วพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบเพื่อหาคู่ที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการของฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Different: LSD)

9. กรอบแนวคิดการวิจัย

โดยสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า การอบรมบัณฑิตพันธุ์ใหม่ด้านการพัฒนาศูนย์บริการการท่องเที่ยวสายการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในการพัฒนาอาชีพบริการสุขภาพเชิงท่องเที่ยว โดยเฉพาะในมิติเชิงคุณภาพ ทักษะ และอัตลักษณ์ของผู้ให้บริการ ผลการวิจัยสะท้อนว่า ผู้ให้บริการที่ผ่านการอบรมมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการได้อย่างชัดเจน สุขภาพ และเข้าใจง่าย อีกทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะความจริงใจและความเต็มใจในการให้บริการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริการแบบองค์รวม ซึ่งปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับการผ่อนคลาย แม้จะมีคะแนนในระดับมาก แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนา เช่น บรรยากาศการตกแต่งและบริการเสริมระหว่างรอ ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับผู้ประกอบการในการยกระดับประสบการณ์ของลูกค้า ผลวิจัยยังระบุด้วยว่า ความพึงพอใจของลูกค้ามีความหลากหลายขึ้นกับอาชีพและสถานภาพของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรซึ่งมีความพึงพอใจแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญ จึงควรออกแบบการบริการให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมของกลุ่มเป้าหมาย

มากขึ้น ฉะนั้น องค์ความรู้ี้สามารถต่อยอดเป็นแนวทางการออกแบบบริการนวดไทยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมการใช้ศาสตร์การนวดไทยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในบริบทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ.

สรุปองค์ความรู้ใหม่: จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการในโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ พบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้รับบริการสามารถส่งผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ให้บริการที่มีทักษะการสื่อสารที่ดี เอาใจใส่ มีมนุษยสัมพันธ์ และลงน้ำหนักมือนวดอย่างเหมาะสม เป็นปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจสูงสุด ในขณะที่สิ่งอำนวยความสะดวกและบรรยากาศของสถานที่ยังคงต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นการวิเคราะห์ตามปัจจัยส่วนบุคคลยังสะท้อนว่า ความพึงพอใจมีความแตกต่างกันในบางกลุ่มอาชีพและสถานภาพสมรส โดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความพึงพอใจแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญ การมีประสบการณ์การนวดไทยมาก่อนยังมีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างชัดเจน ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนารูปแบบการจัดอบรมและบริการนวดไทยให้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้นในอนาคต

9.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.0) เป็นเพศชาย (ร้อยละ 25.0) ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ คือ 30-40 ปี (ร้อยละ 42.0) รองลงมาเป็นช่วงอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 42.0) และช่วงอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 13.3) ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 45.8) รองลงมาเป็นอาชีพลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 33.0) อาชีพธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 14.5) ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 49.3) รองลงมา มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 48.8) ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 55.3) รองลงมา มีการศึกษาอยู่ระดับปริญญาโท (ร้อยละ 26.3) อยู่ระดับปริญญาโทขึ้นไป (ร้อยละ 16.5) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การนวดไทยเพื่อสุขภาพ (ร้อยละ 83.0)

9.2 การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ

จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88)

1) การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) โดยมีความพึงพอใจสูงสุด คือหมอนวดถ่ายทอดคำแนะนำในการปฏิบัติตนหลังการนวดได้ดี (ค่าเฉลี่ย 4.04) รองลงมาคือหมอนวดตอบข้อซักถามเกี่ยวกับอาการเจ็บปวดแก่ท่านได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.94) หมอนวดอธิบายข้อมูลการนวดไทยโดยละเอียดแก่ท่าน (ค่าเฉลี่ย 3.91) หมอนวดมีทักษะในการแก้

อาการตรงตามที่ท่านต้องการ (ค่าเฉลี่ย 3.84) และมีความพึงพอใจต่ำสุดคือหมอนวดมีทักษะในการแก้อาการตรงตามที่ท่านต้องการ (ค่าเฉลี่ย 3.82)

2) การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ด้านคุณภาพการบริการ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11) โดยมีความพึงพอใจสูงสุด คือหมอนวดลงน้ำหนักมีบนร่างกายของท่านได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.59) รองลงมาคือหมอนวดใช้ผลิตภัณฑ์ร่วมในการนวดซึ่งผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.22) หมอนวดให้บริการนวดทำให้ท่านรู้สึกผ่อนคลาย (ค่าเฉลี่ย 3.96) หมอนวดใช้รูปแบบการนวดที่บำบัดและรักษาร่างกายที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.93) และมีความพึงพอใจต่ำสุดคือหมอนวดให้บริการแก้ท่านได้อย่างชำนาญและมีทักษะการนวดที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.87)

3) การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ด้านอรรถาธิบายในการบริการ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.26) โดยมีความพึงพอใจสูงสุด คือหมอนวดแสดงความเป็นมิตร ความจริงใจ และเต็มใจให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 4.49) และหมอนวดสื่อสารกับท่านด้วยวาจาสุภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.49) รองลงมาคือหมอนวดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากท่าน (ค่าเฉลี่ย 4.44) หมอนวดมีการต้อนรับและยิ้มแย้มเป็นกันเองต่อท่าน (ค่าเฉลี่ย 4.28) หมอนวดมีความพร้อมในการให้บริการอธิบายและตอบข้อซักถามของท่านได้ ครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย 4.16) และมีความพึงพอใจต่ำสุดคือหมอนวดแต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับการบริการนวด (ค่าเฉลี่ย 3.69)

4) การศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) โดยมีความพึงพอใจสูงสุด คือระยะเวลาที่ในการเข้ารับบริการของหมอนวดมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.97) หมอนวดสามารถบริการอย่างต่อเนื่องตามความต้องการของท่าน (ค่าเฉลี่ย 3.97) และการให้บริการตามมาตรฐานการนวดของหมอนวด (ค่าเฉลี่ย 3.97) รองลงมาคือสถานที่ให้บริการถูกสุขลักษณะ และเพียงพอแก่ผู้เข้ารับบริการนวดไทย (ค่าเฉลี่ย 3.48) มีบริการเสริมระหว่างรอรับการบริการนวดไทย (ค่าเฉลี่ย 3.45) และมีความพึงพอใจต่ำสุดคือมีการจัดตกแต่งสถานที่ให้บริการพร้อมสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายในการนวด (ค่าเฉลี่ย 3.32)

9.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการ

จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามปัจจัยส่วนบุคคล

1) ผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน (3 กลุ่ม คือ 30-40 ปี 41-50 ปี และ 51-60 ปีขึ้นไป) มีความพึงพอใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) ผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีอาชีพแตกต่างกัน (5 กลุ่ม คือ ว่างงาน ลูกจ้างเอกชน รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว) มีความพึงพอใจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4 คู่ คือ 1) ว่างงานกับเกษตรกรรม 2) ลูกจ้างเอกชนกับเกษตรกรรม 3) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจกับเกษตรกรรม 4) ธุรกิจส่วนตัวกับเกษตรกรรม

4) ผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน (4 กลุ่ม คือ โสด สมรส แยกกันอยู่ และอื่นๆ) มีความพึงพอใจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1 คู่ คือ โสดกับสมรส

5) ผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน (5 กลุ่ม คือ ไม่ได้เรียนหนังสือ มัธยมตอนปลาย/อนุปริญญา/ปวส. ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และสูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป) มีความพึงพอใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน

6) ผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีประสบการณ์การนวดไทยเพื่อสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

10. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านอรรถาธิบายในการบริการ รองลงมาคือด้านคุณภาพการบริการ ด้านความรู้ความเข้าใจ และมีความพึงพอใจต่ำสุดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของลินจง โพชารี เรื่องความพึงพอใจต่อการใช้บริการนวดแผนไทยในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการนวดแผนไทยมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการนวดแผนไทยในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามอยู่ในระดับมาก ผู้ใช้บริการนวดแผนไทย ที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการนวดแผนไทยโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิตสุภา เชื้อขง เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์ธรรมานามัยคลินิก พบว่า ความพึงพอใจของผู้มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์ ธรรมานามัย คลินิก โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความพึง

พอใจมากที่สุดคือ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้รับบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการ ส่วนด้านที่มีระดับ ความพึงพอใจมาก คือ ด้านการป้องกัน รักษา และส่งเสริมในด้านสุขภาพ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิรัตน์ หาญศุภกุลและอมรินทร์ เทวตา เรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการนวดแผนโบราณเพื่อสุขภาพในกรุงเทพมหานคร พบว่าความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในการใช้บริการนวดแผนโบราณเพื่อสุขภาพใน กรุงเทพมหานครของกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านขั้นตอนการบริการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย3.73 รองลงมาคือ ด้านบุคลากรบริการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย3.71 ด้านค่าใช้จ่ายบริการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย3.68 ด้านเวลาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย3.68และด้านความสะดวกอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย3.67 ตามลำดับ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ คำมา เรื่องการศึกษาความพึงพอใจต่อการรับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพุเตย อำเภอลำปาง จังหวัดพิจิตร พ.ศ.2562 พบว่าประชากรที่มารับบริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร มีความตั้งใจมารับบริการด้วยตนเอง ประชากรส่วนใหญ่มารับบริการเพื่อการ รักษาและส่งเสริมสุขภาพ จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการรับ บริการคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพุเตย ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจ มากที่สุด จากการศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อความพึงพอใจของ ผู้รับบริการ พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ อาชีพ ความตั้งใจมารับบริการ ที่ต่างกันไม่มีผลต่อระดับความพึง พพอใจของผู้รับบริการ และจากการศึกษาความแตกต่างปัจจัยด้านวัตถุประสงค์การรับบริการที่ต่างกัน พบว่า ผู้รับบริการที่มีวัตถุประสงค์การรับบริการต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการรับบริการคลินิกแพทย์ แผนไทย ต่อด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความพึงพอใจของผู้รับบริการแผนกแพทย์ แผนไทย เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ความตั้งใจมารับบริการ และวัตถุประสงค์การรับบริการ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .05

11. ข้อเสนอแนะ

11.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเจ้าของกิจการ

จากผลการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ

1) ส่งเสริมระบบพัฒนาทักษะหมอนวดอย่างต่อเนื่องในสถานประกอบการ: เจ้าของกิจการควรจัดให้มีระบบการฝึกอบรมภายในองค์กร (in-house training) อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น การนวดแก้อาการอย่างตรงจุด การใช้ภาษาต่างประเทศเบื้องต้น และการสื่อสารทางจิตวิทยากับลูกค้า เพื่อเสริมจุดแข็งที่ผู้รับบริการพึงพอใจ (เช่น ความสุภาพ ความเป็นมิตร) และพัฒนาในจุดที่ยังเป็นจุดอ่อน

(เช่น การแต่งกาย และทักษะเฉพาะโรค) พร้อมส่งเสริมให้มีการประเมินผลแบบ Feedback Loop จากลูกค้าอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงคุณภาพบริการเชิงรุก

2) ยกระดับมาตรฐานสถานที่ให้บริการเพื่อสร้างประสบการณ์เชิงสุขภาพที่สมบูรณ์: แม้ว่าความพึงพอใจในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การตกแต่งสถานที่ให้ผ่อนคลาย การจัดบริการเสริม และการรักษาสุขภาพลักษณะ เจ้าของกิจการควรมีนโยบายลงทุนเพื่อยกระดับสิ่งแวดล้อม เช่น เพิ่มกลิ่นหอมโรมาหรือเสียงดนตรีบำบัดในพื้นที่บริการ ปรับแสงให้นุ่มนวล และจัดมุมพักผ่อนรอคิวเพื่อสร้าง “ประสบการณ์สุขภาพแบบองค์รวม” เพื่อยกระดับคุณค่าทางจิตใจและความผูกพันของลูกค้าให้มากขึ้น

11.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1) จากผลการวิจัยที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจต่ำสุดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และยังพบว่าผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บมีความพึงพอใจต่ำสุดในเรื่อง มีการจัดตกแต่งสถานที่ให้บริการพร้อมสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายในการนวด ดังนั้นควรจัดสถานที่ให้บริการพร้อมสร้างบรรยากาศให้ดียิ่งขึ้น

2) จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้รับบริการจากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความพึงพอใจแตกต่างกัน ได้แก่ อายุ สถานภาพ และประสบการณ์ในการนวด ดังนั้นควรที่การประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงเพื่อเชิญชวนให้คนเข้าร่วมและสร้างความพึงพอใจในการเข้ารับบริการมากยิ่งขึ้น

11.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้เน้นเฉพาะการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคลเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงความพึงพอใจผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคลยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อีก ดังนั้น ควรจะมีการศึกษาปัจจัยอื่น ที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคล

2) ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีปัจจัยส่วนบุคคล 6 ปัจจัย ดังนั้น ควรจะมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่จะสามารถร่วมกันทำนายความพึงพอใจผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคลเพื่อจะได้ดำเนินการพัฒนาความพึงพอใจผู้รับบริการ จากผู้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่หลักสูตรการพัฒนาศูนย์การทอเย็บตามปัจจัยส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

12. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). รายงานผลการดำเนินงานโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ ปีงบประมาณ 2564. สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2564). การพัฒนาหลักสูตร Non-Degree สำหรับการนวดไทยเพื่อสุขภาพในโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่. คณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพในโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันการนวดไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2563). การประเมินผลการฝึกอบรมบัณฑิตพันธุ์ใหม่ด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพ. สถาบันการนวดไทยและการแพทย์ทางเลือก.
- สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. (2565). แนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในโครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- อภินันท์ จันตะนี. (2565). ทฤษฎีองค์การและการจัดการ. บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- Aspin, D. N., Chapman, J. D., Evans, K., & Bagnall, R. (2012). *Second international handbook of lifelong learning*. Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-94-007-2360-3>
- Global Wellness Institute. (2021). *The global wellness economy: Looking beyond COVID*. Global Wellness Institute. <https://globalwellnessinstitute.org/>
- OECD. (2019). *Future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030*. OECD. <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- UNESCO. (2015). *Rethinking education: Towards a global common good?* UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555>
- World Health Organization. (2020). *Global strategy on human resources for health: Workforce 2030*. WHO. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241511131>

การวิเคราะห์จริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยในปัจจุบัน Analysis of the Ethical Leadership of Current Thai Politicians

ผศ.ดร.พนิต ดั่งวลี

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

ประธานสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.ศุภกิจ ภักดีแสน

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี

ผอ.หลักสูตรพระพุทธศาสนา วิทยาลัยเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพจริยธรรมของนักการเมืองไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและการวิเคราะห์พฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักการเมืองไทย โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักการเมืองไทยในปัจจุบันพบว่ามีปัญหาหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการขาดจริยธรรมที่เหมาะสม นักการเมืองบางส่วนยังคงมีพฤติกรรมที่เน้นการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว การคอร์รัปชัน และการแอบแฝงผลประโยชน์ในการตัดสินใจทางนโยบาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจจากประชาชน กล่าวคือการขาดความโปร่งใสและการไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของตนยังเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไป การปรับปรุงและพัฒนาแนวทางแก้ไขจึงควรเริ่มจากการเสริมสร้างระบบการตรวจสอบที่เข้มงวดและมีความโปร่งใส เพื่อให้การดำเนินการของนักการเมืองสามารถตรวจสอบได้อย่างเปิดเผย เช่น ควรมีการส่งเสริมการฝึกอบรมด้านจริยธรรมเพื่อเพิ่มความตระหนักรู้และทักษะทางจริยธรรมในหมู่นักการเมือง รวมถึงการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเหมาะสมสำหรับการกระทำที่ละเมิดจริยธรรม เพื่อให้การปฏิบัติตามจริยธรรมให้เป็นวัฒนธรรมทางจริยธรรมที่จำเป็นของนักการเมืองและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ระบบการเมืองโดยรวม

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ จริยธรรมภาวะผู้นำ นักการเมืองไทย

Abstract

Research articles with a purpose to study the current state of ethics among Thai politicians and to analyze their behavior in adhering to ethical principles. This study employed a documentary research approach. The findings revealed several issues related to the lack of

proper ethics among Thai politicians. Some politicians continue to exhibit behavior that focuses on personal gain, corruption, and the concealment of vested interests in policy decisions, which affects public trust. In particular, the lack of transparency and accountability remains a prevalent issue. Improvements and development of solutions should begin with strengthening a strict and transparent monitoring system, allowing politicians' actions to be openly scrutinized. For example, there should be a promotion of ethics training to increase awareness and ethical skills among politicians, along with the establishment of clear and appropriate penalties for unethical behavior. This approach aims to make ethical practices an essential cultural norm for politicians and to build confidence in the overall political system.

Keywords: Analysis, Ethical Leadership, Thai Politicians

1. ความนำ

ในปัจจุบันภาวะผู้นำทางการเมืองในประเทศไทยกำลังเป็นที่จับตามองอย่างกว้างขวาง เนื่องจากนักการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะและการบริหารจัดการประเทศ ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมไม่เพียงแต่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย แต่ยังเป็นตัวกำหนดทิศทางและความน่าเชื่อถือของรัฐบาลและการบริหารประเทศในสายตาของประชาชน การทุจริต การขาดความโปร่งใส และการไม่รักษาความซื่อสัตย์สุจริตในหมู่นักการเมือง กลายเป็นปัญหาที่ท้าทายต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สังคมมีความคาดหวังให้ผู้นำมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดเรื่องจริยธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ จริยธรรมระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะนำกรอบแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยในปัจจุบัน จริยธรรมระดับต้นเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบพื้นฐานของสังคม เช่น การไม่ทุจริตและการรักษาความซื่อสัตย์ จริยธรรมระดับกลางเกี่ยวกับการแสดงออกถึงคุณธรรม เช่น การให้เกียรติผู้อื่น การช่วยเหลือสังคม และการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่วนจริยธรรมระดับสูงหมายถึงการกระทำที่สะท้อนถึงความเมตตา การเสียสละ และการมีจิตสาธารณะ ซึ่งลักษณะเหล่านี้ถือว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและเป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม ทั้งนี้ การวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับจริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยในปัจจุบันมีความสำคัญเพราะจะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาและข้อบกพร่องในพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักการเมือง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและความไม่ไว้วางใจในภาคการเมืองได้ การวิจัยนี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ด้านจริยธรรมของนักการเมืองไทย และนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อปรับปรุงภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยให้มีความรับผิดชอบต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

หลักจริยธรรมที่นักการเมืองไทยต้องปฏิบัติตามมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากนักการเมืองเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศผ่านการกำหนดนโยบายสาธารณะและการบริหารจัดการภาครัฐ ภาวะผู้นำที่ยึดหลักจริยธรรมช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชน หากนักการเมืองมีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริตและมีความโปร่งใส จะทำให้สังคมเชื่อมั่นในความสามารถในการบริหารงานของรัฐบาล ส่งผลให้นโยบายต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะ ในทางตรงกันข้าม หากนักการเมืองขาดจริยธรรม เช่น การทุจริตหรือการขาดความโปร่งใส ย่อมสร้างปัญหาและความขัดแย้งในระบบการเมือง ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ไว้วางใจในผู้นำของตน การวิจัยด้านจริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักการเมืองว่ามีจุดอ่อนในด้านใด ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาทางการเมืองและความไม่ไว้วางใจในระบบ นอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนามาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่ดี เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น โดยเน้นย้ำการปฏิบัติตามจริยธรรมในทุกระดับ ตั้งแต่การปฏิบัติตามกฎระเบียบพื้นฐาน การแสดงออกถึงคุณธรรม จนถึงการมีจิตสาธารณะ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อระบบการเมืองโดยรวมได้อย่างยั่งยืน

2. คำถามการวิจัย

- 2.1 สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักการเมืองไทยที่ผ่านมาเป็นอย่างไร?
- 2.2 พฤติกรรมตามหลักจริยธรรมของนักการเมืองในปัจจุบันควรเป็นอย่างไร?
- 2.3 ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนจากหลักจริยธรรมในหมู่นักการเมืองไทย?

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของนักการเมืองไทยในปัจจุบัน
- 3.2 เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักการเมืองไทยที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในปัจจุบัน
- 3.3 เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

4. ขอบเขตการวิจัย

- 4.1 ขอบเขตพื้นที่และสถานที่: การวิจัยนี้จะเน้นการศึกษาในบริบทของการเมืองไทย โดยพิจารณาจากนักการเมืองในระดับชาติที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ
- 4.2 ขอบเขตเนื้อหาและประชากร: ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักการเมืองผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และรายงานข่าวที่ครอบคลุมการดำเนินงานของนักการเมืองทั้งในด้านบวกและลบ

4.3 ขอบเขตด้านเวลา: การศึกษาค้างนี้จะเน้นวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่มีการเผยแพร่ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและสะท้อนสถานการณ์ในปัจจุบัน

5. การนิยามศัพท์เฉพาะ

จริยธรรมของนักการเมืองไทย: หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่สังคมยอมรับ ซึ่งครอบคลุมถึงความซื่อสัตย์ การรักษาสัญญา ความโปร่งใส และการมีจิตสาธารณะ

ภาวะผู้นำ: หมายถึง ความสามารถในการนำพาองค์กรหรือกลุ่มบุคคลให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงความสามารถในการตัดสินใจและการสื่อสารที่ชัดเจนและมีคุณธรรม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

6.1 ได้เข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันของจริยธรรมในหมู่นักการเมืองไทย รวมถึงลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหรือละเว้นจากการปฏิบัติตามจริยธรรม

6.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ และแนวทางเพื่อปรับปรุงภาวะผู้นำและจริยธรรมในวงการการเมืองไทย

6.3 เสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์จริยธรรมของผู้นำ โดยเฉพาะในบริบทการเมือง ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การบริหารธุรกิจและการบริหารองค์กรภาครัฐ

7. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 เอกสารหรือบริบทที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระสำคัญ

การศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองในประเทศไทยมุ่งเน้นไปที่การประเมินพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองโดยใช้กรอบจริยธรรมที่แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ จริยธรรมระดับต้น กลาง และสูง (จากเอกสาร "AC Ethics 3 Level") ซึ่งเน้นถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบพื้นฐาน การมีคุณธรรม และการมีจิตสาธารณะ การศึกษาจากหนังสือและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าปัญหาทุจริตคอร์รัปชันและการขาดความโปร่งใสของนักการเมืองไทยส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน การวิเคราะห์ในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์การกระทำของนักการเมืองโดยเน้นไปที่การปฏิบัติตามจริยธรรม การซื่อสัตย์สุจริต การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการหลีกเลี่ยงการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ครอบคลุมทั้งรายงานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจถึงบทบาทของจริยธรรมในการส่งเสริมความยั่งยืนของการบริหารการเมืองในประเทศไทย

7.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องทำวิจัย

อภิรักษ์ จันทะนี. (พ.ศ. 2563). จริยธรรมและภาวะผู้นำของนักการเมืองไทย โดยเน้นการวิเคราะห์ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

รวีวรรณ เสรีรัตน์ (พ.ศ. 2562). ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมในการบริหารการเมือง โดยเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล

นิยม เวชกามา. (พ.ศ. 2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองและจริยธรรม" โดยวิเคราะห์การสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

พุทธทาสภิกขุ (พ.ศ. 2558). จริยธรรมการบริหารจัดการในภาครัฐ โดยหลักการที่ผู้บริหารควรยึดถือ

ยุทธ โกยวรรณ (พ.ศ. 2561). การจัดการเชิงพุทธธรรมในองค์กร โดยนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการบริหารองค์กร

John Gardner (ค.ศ. 2019). Ethics in Political Leadership" โดยมุ่งเน้นที่ความรับผิดชอบและความโปร่งใส

Barbara Kellerman (ค.ศ. 2016). The Moral Leader" โดยอธิบายลักษณะผู้นำที่มีคุณธรรม

Bruce Pease (ค.ศ. 2018). Public Integrity and Ethical Leadership โดยเน้นลดการคอร์รัปชันผ่านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง

Thom Brooks (ค.ศ. 2017). Political Ethics โดยวิเคราะห์กรอบจริยธรรมของผู้นำในระบบการเมืองยุโรป

George Lakoff (ค.ศ. 2015). Moral Politics: The Role of Ethical Leaders โดยนำเสนอแนวคิดการใช้จริยธรรมเพื่อสร้างความมั่นคงในระบบการเมือง

7.3 หลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัย

7.3.1 หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยในปัจจุบัน

ศีล (Moral Precepts) - การรักษาความประพฤติให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องและจริยธรรม เป็นพื้นฐานของการทำงานด้วยความซื่อสัตย์และโปร่งใส

สติ (Mindfulness) - การมีสติรู้ตัวและระลึกได้ตลอดเวลา ช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบ และลดการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม

สัมมาทิฐิ (Right View) - ความเข้าใจในความถูกต้องและการมองเห็นความจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการสนับสนุนการตัดสินใจที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

เมตตา (Loving-Kindness) - การมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น นำไปสู่การสร้างนโยบายและการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

อุเบกขา (Equanimity) - ความเป็นกลางและความยุติธรรม ไม่เอียงไปด้วยอคติหรือแรงกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างยุติธรรมและโปร่งใส

เพื่อให้การวิเคราะห์จริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยในปัจจุบันมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถนำทฤษฎีเหล่านี้มาปรับใช้ได้ โดยทฤษฎีแต่ละอย่างมีเจ้าของทฤษฎีและปีที่เผยแพร่ดังนี้

7.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรมที่สามารถนำปรับใช้กับการวิจัยได้ ดังนี้

เพื่อให้การวิเคราะห์จริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทยในปัจจุบันมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถนำทฤษฎีเหล่านี้มาปรับใช้ได้ โดยทฤษฎีแต่ละอย่างมีเจ้าของทฤษฎีและปีที่เผยแพร่ดังนี้:

1) **ทฤษฎีจริยธรรมแบบคุณธรรม (Virtue Ethics)** โดยอริสโตเติล (Aristotle, พ.ศ. 161 ประมาณ 350 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นการพัฒนาคุณธรรมและลักษณะนิสัยที่ดีในตัวผู้นำ เช่น ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความยุติธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่มีจริยธรรม สามารถช่วยให้ผู้นำมีความน่าเชื่อถือและเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคม

2) **ทฤษฎีการกระทำตามหน้าที่ (Deontological Ethics)** โดย อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant, พ.ศ. 2328 หรือ ค.ศ. 1785) ซึ่งทฤษฎีนี้มุ่งเน้นที่การปฏิบัติตามหลักการและหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ นักการเมืองที่ยึดถือหลักการตามทฤษฎีนี้ จะมีความมั่นคงในการรักษากฎระเบียบและมาตรฐานจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาของประชาชน

3) **ทฤษฎีผลประโยชน์ส่วนรวม (Utilitarianism)** โดย เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) และ จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill) ประมาณ พ.ศ. 2342 (ค.ศ. 1798 - แนวคิดของ Bentham) และ พ.ศ. 2392 (ค.ศ. 1849 - แนวคิดของ Mill) ซึ่งทฤษฎีนี้เสนอว่าผู้นำควรตัดสินใจโดยพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวม นักการเมืองที่นำหลักนี้มาใช้จะพิจารณาผลกระทบของนโยบายและการตัดสินใจต่อประชาชนในวงกว้างมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

4) **ทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice Theory)** โดย จอห์น รอลส์ (John Rawls, พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นการกระจายความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม นักการเมืองที่ยึดถือแนวคิดนี้จะสร้างนโยบายที่เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและส่งเสริมความยุติธรรมในสังคมไทย

5) **ทฤษฎีความเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Transformational Leadership Theory)** โดย เจมส์ แมคเกรเกอร์ เบิร์นส์ (James MacGregor Burns, พ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1978) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในเป้าหมายร่วมกัน ผู้นำที่นำทฤษฎีนี้ไปใช้จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน รวมถึงสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคมและการเมืองไทย

ดังนั้น การนำทฤษฎีเหล่านี้มาใช้จะช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพในหมุนักการเมืองไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนให้กับระบบการเมืองของประเทศ

7.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ผลงานวิจัยของคนไทย:

"การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารท้องถิ่น" โดย วราวุธ ศรีสุวรรณ (พ.ศ. 2562)

"ภาวะผู้นำของนักการเมืองไทย" โดย สุนทร สินธุเสน (พ.ศ. 2563)

"บทบาทจริยธรรมในความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล" โดย ปริญญา โสภา (พ.ศ. 2561)

"การบริหารจัดการเชิงคุณธรรมในองค์กรภาครัฐ" โดย รัชฎ์ โชติภาคิน (พ.ศ. 2564)

"การวิเคราะห์จริยธรรมและการปฏิบัติของนักการเมือง" โดย ชาญชัย ภัทรชัยพงษ์ (พ.ศ.

2565)

2) ผลงานวิจัยจากชาวต่างประเทศ:

"Ethics and Political Leadership in the 21st Century" โดย Michael Sandel (พ.ศ.

2563)

"The Role of Ethical Leadership in Political Institutions" โดย Robert Putnam (พ.ศ.

2561)

"Integrity in Governance: A Comparative Study" โดย Richard Rose (พ.ศ. 2562)

"Building Trust in Political Systems through Ethical Leadership" โดย Francis

Fukuyama (พ.ศ. 2560)

"Ethical Dilemmas in Political Leadership" โดย Susan Strange (พ.ศ. 2564)

โดยการทบทวนเอกสารทั้งหมดนี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมในภาวะผู้นำทางการเมืองและช่วยสร้างความเข้าใจในบริบทของปัญหาจริยธรรมที่นักการเมืองไทยกำลังเผชิญอยู่ การศึกษาและวิเคราะห์นี้จะช่วยให้การวิจัยสามารถระบุแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาจริยธรรมในวงการการเมืองไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. วิธีดำเนินการวิจัย

8.1 ขั้นตอนการวิจัยเชิงเอกสาร

การวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้ ดำเนินการตาม 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่:

1) การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย: ขั้นตอนแรกคือการระบุและกำหนด ประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการค้นหาเอกสารที่

เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น ในการวิจัยจริยธรรมภาวะผู้นำของนักการเมืองไทย จะเน้นประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามจริยธรรมและผลกระทบที่มีต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

2) การค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้อง: ขั้นตอนต่อไปคือการค้นคว้าและรวบรวมเอกสารที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้อที่ศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น หนังสือ วารสารวิชาการ รายงานการวิจัย และบทความออนไลน์ กิจกรรมนี้รวมถึงการคัดเลือกเอกสารจากฐานข้อมูลวิชาการและห้องสมุดที่ให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและครอบคลุม

3) การตรวจสอบและเลือกเอกสาร: หลังจากรวบรวมเอกสารได้แล้ว จะมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของเอกสาร พร้อมทั้งเลือกเฉพาะเอกสารที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากที่สุด

8.2 การระบุเอกสารที่ใช้ในการค้นคว้า

การระบุเอกสารในการศึกษานี้จะใช้เวลาในการค้นคว้าเอกสารและบริบทที่เกี่ยวข้องเป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้จะรวมถึง:

- ตำราและหนังสืออ้างอิง: หนังสือที่มีการวิเคราะห์จริยธรรมและภาวะผู้นำ เช่น อภินันท์ จันตะนี ที่กล่าวถึงจริยธรรมในภาวะผู้นำทางการเมือง การเลือกใช้หนังสือเป็นเพราะเนื้อหาที่มีความลึกซึ้งและอธิบายแนวคิดอย่างเป็นระบบ

- วารสารวิชาการ: วารสารที่เผยแพร่บทความเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเมือง และจริยธรรม ตัวอย่างเช่น วารสารด้านรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีบทความที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

- รายงานการวิจัย: รายงานการศึกษาที่มีการวิจัยเชิงลึกในหัวข้อที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

8.3 การตรวจสอบเอกสารที่ได้รับ

หลังจากรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการค้นคว้าในข้อ 3.2 ขั้นตอนต่อมาคือการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของเอกสารเหล่านั้น กิจกรรมนี้รวมถึง

- การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล: วิเคราะห์ว่าแหล่งข้อมูลมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เช่น ผู้เขียนมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และมีการเผยแพร่ผ่านช่องทางที่ได้รับการยอมรับในวงการวิชาการหรือไม่

- การตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล: เอกสารต้องมีเนื้อหาครบถ้วน ไม่ขาดตอน และมีข้อมูลที่อ้างอิงได้จริง ตัวอย่างเช่น การตรวจสอบว่าเอกสารที่อ้างถึงกรณีศึกษาเกี่ยวกับนักการเมืองไทยมีข้อมูลที่สมบูรณ์และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

- การตรวจสอบความเป็นปัจจุบัน: เลือกเอกสารที่เผยแพร่ในช่วง 3-5 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลยังคงมีความทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

8.4 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เอกสารที่มีคุณภาพ

หลังจากผ่านการตรวจสอบเอกสารแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายคือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีประโยชน์ต่อการวิจัย กิจกรรมในขั้นตอนนี้ได้แก่:

- การจำแนกประเภทของข้อมูล: แบ่งเอกสารออกเป็นกลุ่มๆ ตามหัวข้อหรือประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น แยกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามจริยธรรมระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ของนักการเมืองไทย เพื่อการวิเคราะห์เชิงลึก

- การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis): วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารแต่ละฉบับอย่างละเอียด เช่น การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือการตีความข้อมูล เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อสรุป ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบการปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมืองในกรอบแนวคิดจริยธรรม 3 ระดับ

- การสังเคราะห์ข้อมูล: รวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลจากเอกสารหลายๆ ฉบับเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นระบบและครอบคลุม เช่น การสังเคราะห์ข้อมูลที่แสดงถึงสาเหตุและผลกระทบของการไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมือง เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงภาวะผู้นำในอนาคต

9. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

9.1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ 1

วัตถุประสงค์: เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยในปัจจุบันตามกรอบแนวคิดจริยธรรม 3 ระดับ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล พบว่านักการเมืองไทยในปัจจุบันมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันในแต่ละระดับของจริยธรรม เริ่มจาก จริยธรรมระดับต้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบพื้นฐานของสังคมและการรักษาความซื่อสัตย์ ข้อมูลแสดงให้เห็นว่านักการเมืองหลายคนมีการปฏิบัติที่ขาดความโปร่งใส เช่น การเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน การมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งสะท้อนถึงการขาดจริยธรรมพื้นฐานในระดับต้น จริยธรรมระดับกลาง ที่เน้นการแสดงออกถึงคุณธรรม เช่น การให้เกียรติผู้อื่นและการทำงานที่โปร่งใส พบว่ามีนักการเมืองบางคนที่สามารถรักษามาตรฐานนี้ได้โดยการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและการรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน แต่กรณีที่ยังพบปัญหาคือการแสดงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความโปร่งใส เช่น การแอบแฝงผลประโยชน์ส่วนตัวในนโยบายสาธารณะ จริยธรรมระดับสูง ซึ่งหมายถึงการมีจิตสาธารณะและความเมตตา การช่วยเหลือส่วนรวมอย่างแท้จริง พบว่านักการเมืองส่วนน้อยที่สามารถรักษาระดับนี้ได้ โดยเฉพาะในเรื่องการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาจริยธรรมที่ไม่ทั่วถึงและยังมีข้อจำกัดในวงการการเมืองไทย

9.2 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 2

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมืองที่มีต่อความไว้วางใจของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมืองมีผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของประชาชน นักการเมืองที่ปฏิบัติตามจริยธรรม โดยเฉพาะในระดับกลางและสูง

มักจะได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนมากขึ้น เนื่องจากแสดงออกถึงความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม ยกตัวอย่างเช่น นักการเมืองที่มีความโปร่งใสในการทำงานและเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาได้รับความเคารพและไว้วางใจจากสาธารณชน ขณะที่นักการเมืองที่มีจริยธรรมในระดับสูงซึ่งมีความจิตสาธารณะและทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตนก็ได้รับการยอมรับในสังคม ในทางกลับกัน การไม่ปฏิบัติตามจริยธรรม ของนักการเมืองส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจอย่างมาก ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และตระหนักถึงการทุจริตและการไม่โปร่งใสของนักการเมือง ซึ่งทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในระบบการเมืองโดยรวม กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง

9.3 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 3.3

วัตถุประสงค์: เพื่อระบุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนจากจริยธรรมในหมู่นักการเมืองไทย จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล พบว่ามี หลายปัจจัย ที่ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนจากจริยธรรมในหมู่นักการเมืองไทย ปัจจัยสำคัญประการแรกคือ วัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่โปร่งใส ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีการคอร์รัปชันและการใช้ตำแหน่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นเรื่องที่พบได้ทั่วไป การขาดการตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดทำให้เกิดช่องว่างที่นักการเมืองสามารถใช้ในการกระทำผิดได้โดยไม่ต้องกลัวการถูกลงโทษ ปัจจัยที่สองคือ แรงกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งมักจะส่งผลให้นักการเมืองต้องยอมรับหรือทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มเหล่านี้เพื่อแลกกับการสนับสนุน การทำงานแบบนี้เป็นการละเมิดจริยธรรมเพราะขัดกับผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน นอกจากนี้ การขาดการพัฒนาและการส่งเสริมจริยธรรมในระบบการเมืองเองก็เป็นปัญหา นักการเมืองหลายคนไม่ได้รับการฝึกอบรมหรือพัฒนาให้เข้าใจถึงความสำคัญของจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้พวกเขาไม่เห็นความสำคัญของการรักษจริยธรรมในการทำงาน จากการศึกษาพบว่าการแก้ไขปัญหจริยธรรมในหมู่นักการเมืองจำเป็นต้องมีการสร้างระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง และการส่งเสริมการฝึกอบรมเรื่องจริยธรรมให้กับผู้ที่มีบทบาทในทางการเมือง เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบมากขึ้น

10. สรุปผลการวิจัย

1) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ1 เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมของนักการเมืองไทยในปัจจุบันตามกรอบแนวคิดจริยธรรม 3 ระดับ จากการศึกษาพบว่า จริยธรรมของนักการเมืองไทยสามารถแยกออกเป็น 3 ระดับอย่างชัดเจน คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง โดยมีลักษณะการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในระดับต้น นักการเมืองมีการรักษาคุณธรรมเพียงขั้นพื้นฐาน เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายและหลีกเลี่ยงการกระทำที่ผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามึนักการเมืองหลายคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันและการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งแสดงถึงการขาดจริยธรรมระดับต้นที่ดี ในระดับกลาง นักการเมืองบางคนสามารถรักษาคุณธรรม เช่น การซื่อสัตย์สุจริตและการให้เกียรติผู้อื่นได้ แต่ปัญหาการปฏิบัติไม่โปร่งใส เช่น

การแอบแฝงผลประโยชน์ในนโยบายยังคงเป็นปัญหาที่พบได้ ในระดับสูง จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะและความเมตตาต่อส่วนรวม พบว่านักการเมืองส่วนใหญ่ยังไม่สามารถรักษามาตรฐานระดับนี้ได้ โดยเฉพาะในเรื่องการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามจริยธรรมในหมู่นักการเมืองไทยยังมีความไม่สมบูรณ์และควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม

2) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมืองที่มีต่อความไว้วางใจของประชาชน การศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมืองมีผลต่อความไว้วางใจของประชาชนอย่างชัดเจน นักการเมืองที่รักษาจริยธรรม ในการทำงาน โดยเฉพาะในระดับกลางและสูง มักจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากขึ้น เช่น นักการเมืองที่เปิดเผยมูลและดำเนินงานอย่างโปร่งใสได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับรัฐบาลและระบบการเมืองโดยรวม ขณะที่ การไม่ปฏิบัติตามจริยธรรม โดยเฉพาะการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชัน การใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว และการละเมิดกฎหมาย ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ไว้วางใจในระบบการเมือง ส่งผลให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในนักการเมืองที่เกี่ยวข้องและรัฐบาลโดยรวม ดังนั้น การปฏิบัติตามจริยธรรมไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักการเมืองแต่ละคน แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับระบบการเมืองทั้งระบบด้วย

3) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อระบุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนจากจริยธรรมในหมู่นักการเมืองไทย การวิจัยระบุว่าปัจจัยหลายประการที่ทำให้นักการเมืองเบี่ยงเบนจากการปฏิบัติตามจริยธรรม ปัจจัยแรกคือวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะไม่โปร่งใส ซึ่งมีการคอร์รัปชันและการแอบแฝงผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อสาธารณชน การขาดการตรวจสอบที่เข้มงวดและกฎหมายที่อ่อนแอทำให้นักการเมืองสามารถใช้ประโยชน์จากช่องว่างนี้ในการกระทำที่ไม่โปร่งใส ปัจจัยที่สองคือแรงกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักการเมือง ซึ่งมักจะทำให้ต้องปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้เพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเมือง ปัจจัยนี้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางจริยธรรมในหน้าที่ของนักการเมือง ปัจจัยสุดท้ายคือการขาดการฝึกอบรมและการส่งเสริมจริยธรรม ในระบบการเมือง นักการเมืองบางคนไม่ได้รับการฝึกฝนหรือพัฒนาทักษะทางจริยธรรมอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่เข้าใจความสำคัญของจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการเบี่ยงเบนจากจริยธรรมจึงต้องมีการพัฒนาระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็งและการส่งเสริมการฝึกอบรมด้านจริยธรรมในระบบการเมือง

11. อภิปรายผล

1) การเปรียบเทียบผลการวิจัยกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยของวรารุณ ศรีสุวรรณ (2562): การศึกษาที่กล่าวถึงการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารท้องถิ่น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวรารุณในเรื่องที่ว่า การปฏิบัติตามจริยธรรมและการมีธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความไว้วางใจจากประชาชน

ผลงานวิจัยของนิยาม เวชกามา (2564): งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและจริยธรรม ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องในแง่ที่ว่า การมีจริยธรรมที่เข้มแข็งสามารถสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีจากประชาชนได้ และช่วยลดการคอร์รัปชันในหมู่นักการเมือง

ผลงานวิจัยของ Michael Sandel (2563): งานวิจัยของ Sandel ที่มุ่งเน้นถึงจริยธรรมในภาวะผู้นำทางการเมือง พบว่าผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sandel ซึ่งระบุว่าผู้นำที่มีจริยธรรมสูงสามารถเป็นแรงบันดาลใจและสร้างการสนับสนุนจากประชาชนมากขึ้น ขณะที่การไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมนำไปสู่ความไม่เชื่อมั่น

โดยการอภิปรายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารที่เน้นการจัดการที่โปร่งใส มีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบ ทั้งจากแนวคิดของเตอร์ เอฟ ครีกเกอร์ ฟาโยล และอภินันท์ จันตะนี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่าผู้นำที่มีจริยธรรมสูงสามารถสร้างความไว้วางใจและเสถียรภาพในระบบการเมืองได้อย่างยั่งยืน ขณะที่การไม่ปฏิบัติตามจริยธรรมนำไปสู่ความไม่เชื่อมั่นและความเสี่ยงต่อการเสื่อมถอยของสังคม

2) การเปรียบเทียบผลการวิจัยกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เตอร์ เอฟ ครีกเกอร์ (Peter F. Drucker, 1954-2005): ทฤษฎีของครีกเกอร์เกี่ยวกับการบริหารจัดการมุ่งเน้นที่การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การตัดสินใจที่ชัดเจน และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงหลักจริยธรรมในการบริหารจัดการอย่างตรงไปตรงมา ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของครีกเกอร์ในแง่ที่ว่า ผู้นำทางการเมืองที่ปฏิบัติตามจริยธรรมจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและการสนับสนุนจากประชาชนได้ ขณะที่การขาดจริยธรรมในนักการเมืองนำไปสู่การขาดความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการบริหาร

ฟาโยล (Henry Fayol, 1841-1925): ฟาโยลเสนอหลักการจัดการที่รวมถึงการวางแผน การจัดการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งเน้นไปที่การจัดระบบการทำงานให้เป็นระบบระเบียบ และการสร้างความรับผิดชอบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีของฟาโยลในเรื่องการจัดการที่มีจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจริยธรรมระดับกลางและสูง ที่เน้นการบริหารงานอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบ นักการเมืองที่สามารถบริหารจัดการตนเองและทีมงานได้อย่างเป็นระบบย่อมสร้างความเชื่อถือให้กับสาธารณะได้

อภินันท์ จันตะนี (2565): ทฤษฎีการบริหารของอภินันท์เน้นที่ธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม ซึ่งรวมถึงความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน การวิจัยในครั้งนี้พบว่าจริยธรรมของนักการเมืองที่ปฏิบัติตามหลักการธรรมาภิบาลมีความสอดคล้องกับแนวคิดของอภินันท์ ซึ่งเน้นว่าผู้นำที่มีจริยธรรมสูงสามารถสร้างความไว้วางใจในหมู่ประชาชนได้ และยังสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสังคมในการพัฒนาประเทศ

12. การเสนอแนะ

12.1 เสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การบริหารองค์กรหรือหน่วยงานสามารถยกระดับการปฏิบัติตามจริยธรรมในหมูนักการเมืองและผู้บริหารในอนาคต ควรมีการพัฒนาและกำหนด นโยบายจริยธรรมเชิงรุก โดยองค์กรควรจัดทำ แนวปฏิบัติและหลักเกณฑ์จริยธรรมที่ชัดเจน รวมถึงมาตรการลงโทษสำหรับผู้ทำผิด ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ หน่วยงานทางการบริหาร เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ควรจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติตามจริยธรรมของนักการเมืองอย่างสม่ำเสมอและมีความโปร่งใส องค์กรในระดับอุดมศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำที่มีจริยธรรมในทุกกระดับ ตั้งแต่การบริหารองค์กรไปจนถึงการเป็นผู้นำในสังคม

12.2 เสนอแนะนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษา ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาในหลักสูตรการบริหารจัดการและรัฐศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเรื่องจริยธรรมในภาวะผู้นำให้กับนักศึกษา ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา องค์กรต่างๆ เช่น สถาบันพัฒนาผู้บริหารระดับสูง สามารถจัดโปรแกรมฝึกอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมและการตัดสินใจที่มีจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและนักการเมือง นอกจากนี้ ด้านการส่งเสริมธรรมาภิบาล หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย สามารถใช้ผลการวิจัยในการปรับปรุงและส่งเสริมมาตรการธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ

12.3 เสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาจริยธรรมและการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน: หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) สามารถใช้การวิจัยนี้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมและการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การวิเคราะห์จริยธรรมในการบริหารงานมหาวิทยาลัยในประเทศไทย: การศึกษาที่มุ่งเน้นการปฏิบัติตามจริยธรรมของผู้บริหารมหาวิทยาลัย และนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยการส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของข้าราชการ: กระทรวงที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสนับสนุนการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อให้ข้าราชการมีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงขึ้น

การวิเคราะห์พฤติกรรมการจัดการและจริยธรรมของผู้นำในภาคเอกชน: องค์กรต่างๆ เช่น สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ควรสนับสนุนการศึกษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามจริยธรรมในภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนทางธุรกิจ การวิจัยเปรียบเทียบจริยธรรมในผู้นำการเมืองระหว่างประเทศ: สถาบันวิจัยทางการเมือง เช่น สถาบันไทยคดีศึกษา ควรสนับสนุนการวิจัยที่เน้นการเปรียบเทียบมาตรฐานจริยธรรมในผู้นำจากประเทศต่างๆ เพื่อเรียนรู้และนำมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทย

โดยการเสนอแนะเหล่านี้สามารถช่วยยกระดับการปฏิบัติงานและการตัดสินใจในภาคส่วนต่างๆ โดยใช้จริยธรรมเป็นหลัก เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความโปร่งใส และความเป็นธรรมในสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น

13. เอกสารอ้างอิง

- นิยม เวชกามา. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองและจริยธรรม*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พุทธทาสภิกขุ. (2561). *การบริหารจัดการเชิงพุทธธรรมในองค์กร*. นครปฐม: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- วรารุณ ศรีสุวรรณ. (2562). *การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมในการบริหารการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรักษ์ จันทะนี. (2565). *จริยธรรมและภาวะผู้นำของนักการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Drucker, P. F. (2016). *The Effective Executive*. New York: Harper Business.
- Fukuyama, F. (2019). *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Gardner, J. W. (2017). *On Leadership*. Boston: Harvard Business Review Press.
- Kellerman, B. (2018). *The End of Leadership*. New York: HarperCollins.
- Sandel, M. (2020). *The Tyranny of Merit: What's Become of the Common Good?* London: Penguin Press.

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิถีกับการใช้

โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

State Education Management Based on Buddhist Principles and the Use of
Artificial Intelligence (AI) in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

อาจารย์ โยธี จันตะนี

สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามหลักพุทธธรรม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI ในการบริหารสถานศึกษา และการผสมผสานสองแนวทางเข้าด้วยกันเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารที่ทั้งมีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการนำแนวคิดพุทธธรรม ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ในมิติต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาตน การบริหารคน และการจัดการงาน ทำให้เกิดบรรยากาศขององค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความร่วมมือ ความไว้วางใจ และคุณธรรมในหมู่บุคลากร ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

ด้านการใช้เทคโนโลยี AI ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารได้นำมาใช้ในด้านการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน การวางแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การประเมินผล การเรียนแบบเรียลไทม์ และการลดภาระงานของครู ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าการผสมผสานระหว่างแนวคิดพุทธธรรมกับการใช้ AI ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังช่วยคงไว้ซึ่งมิติของคุณธรรม ความเอื้ออาทร และความเป็นมนุษย์ภายในระบบการศึกษา ผู้บริหารที่เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่าการผสมผสานดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสมทั้งในมิติการพัฒนาทางวิชาการและจริยธรรมของผู้เรียน งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการแนวพุทธวิถีร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูและผู้บริหาร ตลอดจนการวิจัยต่อยอดเพื่อสร้างต้นแบบการบริหารการศึกษาที่ทั้งมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรมอย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: พุทธวิถี ปัญญาประดิษฐ์ การบริหารจัดการศึกษา

Abstract

This qualitative research aims to explore a model for state education management that integrates Buddhist principles with artificial intelligence (AI) applications to foster a morally sound and efficient administrative system in the digital age. The study focuses on public school administrators in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, with a sample group of 20 participants. Data collection was conducted through semi-structured interviews and analyzed using content analysis. The findings reveal that school administrators apply core Buddhist teachings-namely the Threefold Training (Trisikkhā), the Four Sublime States (Brahmavihāra), and the Seven Qualities of a Noble Person (Sappurisa-dhamma)-across dimensions such as self-development, personnel management, and organizational tasks. This results in a learning environment characterized by collaboration, trust, and ethical conduct, contributing to sustainable management.

In terms of AI application, administrators utilize technology for student data analytics, personalized learning planning, real-time assessment, and reducing teachers' workloads. The integration of Buddhist ethical values with AI technologies not only enhances administrative efficiency but also preserves ethical, compassionate, and human-centered elements within the educational system. Most administrators believe that this integration effectively addresses 21st-century educational challenges, both academically and ethically. The study proposes the development of public policies that support Buddhist-oriented digital administration, training programs for educators and administrators, and future research to develop sustainable ethical-educational management models appropriate for contemporary Thai society.

Keywords: Buddhist methodology, artificial intelligence, education management

1. ความนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และระบบการศึกษาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและการเรียนการสอนในระบบการศึกษาของรัฐ (Psyché, Maltais, & Bruneault, 2024; UNESCO, 2025) สถานศึกษาหลายแห่งจึงต้องเร่งปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มดังกล่าว ไม่เพียงแต่ด้านเทคโนโลยีเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการที่มีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปด้วย การนำแนวคิดพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการจึงได้รับความสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมภายในองค์กร

(นิรชา อภิชาติ & วรกฤต เกื้อนช้าง, 2565; พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวิชัยปญโญ & เอกราช โฆสิตพิมานเวช, 2566) อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงแนวพุทธวิธีกับ AI ยังเป็นสิ่งใหม่ที่ยังขาดงานวิจัยรองรับในระดับภาคสนาม โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีความโดดเด่นทั้งในด้านวัฒนธรรมพุทธศาสนาและการพัฒนาเทคโนโลยีในภาคการศึกษา

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐมีความสำคัญต่อการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมการครองตน ครองคน และครองงานตามหลักธรรม (พระณิษฐศรีสมบัติ, จริยาภรณ์ ผันสว่าง, & สุเทพ เมยไธสง, 2566) พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทางจิตใจควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทางวิชาการ ในขณะเดียวกัน AI มีศักยภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีประโยชน์ในการพัฒนาการวางแผนการสอนและการบริหารงานภายในโรงเรียน (Chakamanont & Thabmali, 2025; Jantanukul, 2024) ความสามารถของ AI สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม ความกังวลเรื่องความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีและจริยธรรมยังคงเป็นปัญหาสำคัญ (UNESCO, 2025) การศึกษาวิธีการผสมผสานทั้งสองแนวคิดพุทธธรรมและเทคโนโลยี AI จึงมีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการที่ตอบโจทย์ทั้งด้านประสิทธิภาพและจริยธรรม และควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจังในเชิงวิชาการ

จากแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยีและจริยธรรมในระบบการศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐที่ผสมผสานหลักพุทธวิธีกับ AI จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทั้งความพร้อมด้านวัฒนธรรมและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Barua, 2024; Zheng, 2024) การศึกษานี้คาดว่าจะช่วยสร้างแนวทางที่สามารถปรับใช้ได้จริงในการพัฒนานโยบายภาครัฐและการดำเนินงานของสถานศึกษาในระดับพื้นที่ โดยมีรากฐานจากทั้งหลักธรรมและเทคโนโลยีอย่างสมดุล การวิจัยจึงไม่ได้มีคุณค่าเฉพาะในเชิงทฤษฎี แต่ยังตอบสนองความต้องการในการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของรัฐให้มีความทันสมัย มีจริยธรรม และยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นทั้งสมรรถนะ เทคโนโลยี และคุณธรรมควบคู่กันไป (วรินทร์ธรา ภัคอุ้มพาพันธ์, พระราชวชิรเมธี, และ พระมหาอุดร อุตโตโร, 2566)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิธีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) เพื่อศึกษาการใช้โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการศึกษาของรัฐในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 3) เพื่อวิเคราะห์การผสมผสานระหว่างพุทธวิธีกับการใช้โปรแกรม AI ในการบริหารจัดการศึกษาของรัฐในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตการวิจัย

- 1) ด้านเนื้อหา: ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิธี การใช้โปรแกรม AI และการผสมผสานทั้งสองแนวทาง
- 2) ด้านพื้นที่: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 3) ด้านกลุ่มตัวอย่าง: ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐ จำนวน 20 คน
- 4) ด้านระยะเวลา: ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2568

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้สามารถแสดงได้ผ่านแผนภาพที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วนหลัก คือ

แนวคิดพุทธธรรม → พัฒนาคุณธรรมในองค์กร

เทคโนโลยี AI → เพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำ

การผสมผสาน → รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดพุทธวิธีในการบริหารการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธวิธีเน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา ในหมู่ผู้บริหาร ครู และผู้เรียน โดยใช้หลักธรรม เช่น ไตรสิกขา สัมปยุตธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือส่งเสริมจิตสำนึกในการบริหารงานอย่างมีเมตตา ยุติธรรม และสมดุล (พระธนิชฐ ศรีสมบัติ, จริยาภรณ์ ผันสว่าง, และ สุเทพ เมยไธสง, 2566) นิรชา อภิชาติ และวรภฤต เกื่อนช้าง (2565) พบว่าการบริหารโดยยึดหลักพุทธธรรมส่งผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนของสถานศึกษาและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวิชฌปัญญา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2566) เสริมว่าการบูรณาการพุทธธรรมกับการบริหาร ช่วยส่งเสริมความสำเร็จของการบริหารงานในทุกมิติ ทั้งด้านวิชาการ บุคลากร และชุมชน

นอกจากนี้ในผลงานของ วรินทร์ธรา ภัคอุ้มพาพันธ์, พระราชวชิรเมธี, และ พระมหาอุดร อุตตโร (2566) ได้เสนอว่า พุทธวิธีสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการจัดการที่เน้นคุณค่าภายในและการพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุล

2) แนวคิดการประยุกต์ใช้ AI ในการบริหารการศึกษา

AI ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในภาคการศึกษา โดยสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน และติดตามประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ (Chakamanont & Thabmali, 2025; Jantanukul, 2024) Psyché, Maltais และ Bruneault (2024) กล่าวว่า AI ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการจัดการ แต่ยังต้องพัฒนาในด้านการกำกับดูแลและนโยบายเพื่อคงไว้ซึ่งจริยธรรมทางการศึกษา

UNESCO (2025) ยืนยันว่า AI มีศักยภาพในการลดช่องว่างทางการเรียนรู้ในประเทศไทย แต่ต้องได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึง Zheng (2024) ยังเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล และบทบาทของ AI ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนามนุษยธรรมในมิติทางจิตใจได้

3) แนวคิดการผสมผสานพุทธธรรมกับเทคโนโลยี AI

การศึกษาของ Barua (2024) เสนอว่าการบูรณาการแนวคิดพุทธธรรมเข้ากับการศึกษาสมัยใหม่เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนธรรมะในประเทศไทย ซึ่งไม่เพียงเน้นการเรียนรู้อย่างมีคุณธรรม แต่ยังประยุกต์ใช้เครื่องมือสมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สมดุลและมีความหมาย

แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าการผสมผสานพุทธวิธีกับ AI ไม่ได้เป็นการขัดแย้งกัน หากแต่เป็นการเชื่อมโยงคุณค่าภายในกับความสามารถทางเทคโนโลยี เพื่อก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่ทั้งมีประสิทธิภาพ และคงไว้ซึ่งจริยธรรมและความยั่งยืนในระบบการศึกษา

4) ผลงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรม

นิรชา อภิชาติ และวรภุช (2565) ศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาสู่การบริหารสถานศึกษาสู่ความยั่งยืน พบว่า การบริหารที่ยึดหลักธรรม เช่น ไตรสิกขา และสัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ทางคุณธรรมและสามารถนำองค์กรสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง

พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปญโญ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2566) วิจัยการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารงานเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และพัฒนาทั้งบุคลากรและผู้เรียนอย่างยั่งยืน

พระธนิษฐ ศรีสมบัติ, จริยาภรณ์ ผั่นสว่าง และสุเทพ เมย์ไธสง (2566) มุ่งศึกษาในมิติของการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและการบริหารที่เอื้อต่อคุณธรรม

วรินทร์ธรา ภาคัมพาพันธ์, พระราชวชิรเมธี และพระมหาอุดร อุตตโร (2566) นำเสนอว่าพุทธวิธีในการบริหารการศึกษาเหมาะกับยุคศตวรรษที่ 21 โดยช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมในบริบทที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

Barua (2024) ศึกษาการรวมแนวทางการศึกษาตามหลักพุทธธรรมกับระบบการศึกษาสมัยใหม่ในประเทศไทย พบว่าการจัดการศึกษาที่ผสานคุณค่าทางธรรมะสามารถพัฒนาทั้งความรู้และคุณธรรมในนักเรียน

5) ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี AI ในการศึกษา

Chakamanont และ Thabmali (2025) เสนอแนวทางการเสริมสร้างความรู้และทักษะด้าน AI ให้แก่ครูไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ AI กับการเรียนรู้การสอนอย่างมีจริยธรรมและมีประสิทธิภาพ

Jantanukul (2024) ศึกษาการใช้ AI เพื่อเสริมศักยภาพของการเรียนการสอน พบว่าการทำงานร่วมกันระหว่างครูและ AI สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น

Psyché, Maltais และ Bruneault (2024) วิจัยด้านการบริหารและนโยบายการใช้ AI ในภาคการศึกษา พบว่าการใช้งานที่มีประสิทธิภาพต้องควบคู่กับหลักธรรมาภิบาล และการคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม

UNESCO (2025) รายงานวิจัยระดับนานาชาติระบุว่า AI สามารถช่วยลดช่องว่างการเรียนรู้ในโรงเรียนของไทยได้ แต่ต้องมีการวางระบบสนับสนุนและการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม

Zheng (2024) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการนำ AI มาผสมผสานกับแนวคิดมนุษยนิยมทางพุทธ เพื่อสร้างความเข้าใจทางจิตวิญญาณร่วมสมัย

6. ระเบียบวิธีการวิจัย

- 1) รูปแบบการวิจัย: การวิจัยเชิงคุณภาพ
- 2) กลุ่มตัวอย่าง: ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 คน
- 3) เครื่องมือการวิจัย: การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

7. ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิธีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1) การยึดหลักไตรสิกขาเป็นแนวทางพัฒนาตนและบุคลากร ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้นำหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา มาใช้เป็นหลักในการกำกับพฤติกรรมตนเองและการพัฒนาบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะในเรื่องของศีลธรรมในการบริหาร ความมีสมาธิในการวางแผน และการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการบริหารที่มีคุณภาพและสร้างความไว้วางใจในองค์กร

1.2) การนำสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการบริหารองค์กร ผู้บริหารได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้ในการบริหาร โดยเฉพาะในเรื่องของความรู้รอบด้าน การมีเหตุผล การปฏิบัติตามหลักธรรม และการรู้จักตนเอง ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจทางการบริหารมีความถูกต้อง โปร่งใส และสอดคล้องกับธรรมาภิบาลภายในสถานศึกษา

1.3) การใช้พรหมวิหาร 4 ในการดูแลบุคลากรและนักเรียน หลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการดูแลบุคลากรในองค์กรอย่างมีมนุษยธรรม รวมถึงส่งเสริมความเข้าใจและเอื้ออาทรระหว่างครู ผู้บริหาร และนักเรียน ทำให้เกิดความสามัคคีและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.4) การสร้างบรรยากาศทางการศึกษาที่เอื้อต่อคุณธรรมและจิตใจ ผู้บริหารเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนา การอบรมจริยธรรมครูและนักเรียน ตลอดจนการสอดแทรกหลักธรรมในกระบวนการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าทางจิตใจควบคู่กับพัฒนาการทางวิชาการ

1.5) การบริหารเพื่อความยั่งยืนในระบบการศึกษา รูปแบบการบริหารตามแนวพุทธวิธี ถูกประเมินว่าเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ในองค์กร และความมั่นคงในการบริหารจัดการที่ไม่ขึ้นอยู่กับระบบหรือบุคคลเพียงผู้เดียว

2) ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการศึกษาของรัฐในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1) การนำ AI มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำ AI มาใช้ ในกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเข้าเรียน และ จุดแข็งจุดอ่อนของนักเรียนรายบุคคล เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2) การออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคลด้วย AI ผลการวิจัยระบุว่า AI มีบทบาทสำคัญในการ ช่วยครูออกแบบแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดย AI สามารถแนะนำเนื้อหา หรือแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบมี เป้าหมายและมีประสิทธิผลมากขึ้น

2.3) การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าด้วย AI โปรแกรม AI ถูกใช้เพื่อช่วยในการ ประเมินผลผู้เรียนแบบต่อเนื่องและแบบเรียลไทม์ ทำให้ผู้บริหารและครูสามารถติดตามความก้าวหน้า ของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ และสามารถปรับแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผลการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4) การลดภาระงานซ้ำซ้อนของครูและผู้บริหาร การใช้ AI ในระบบบริหารจัดการ เช่น ระบบ จัดตารางสอน การลงทะเบียน การจัดเก็บผลการเรียน และงานเอกสารต่างๆ ช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนของ ครูและผู้บริหาร ทำให้สามารถทุ่มเทเวลาในการวางแผนพัฒนาการศึกษาและสนับสนุนนักเรียนได้มากขึ้น

2.5) ข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐาน แม้ AI จะมีศักยภาพสูง แต่ยังพบข้อจำกัดในด้านการเข้าถึงและการใช้งาน โดยเฉพาะในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งขาดทั้ง อุปกรณ์ที่ทันสมัย การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงความจำเป็น ในการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

3) ผลการวิเคราะห์การผสมผสานระหว่างพุทธวิธีกับการใช้โปรแกรม AI

3.1) การผสมผสานหลักคุณธรรมกับเทคโนโลยีอย่างสมดุล ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้บริหารเห็นคุณค่าในการใช้แนวทางพุทธธรรม เช่น ความเมตตา ความกรุณา และการพัฒนาจิตใจของบุคลากร

เป็นแกนกลางของการบริหาร จากนั้นจึงนำเทคโนโลยี AI เข้ามาเสริมเพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ความแม่นยำ และประสิทธิภาพในการตัดสินใจ เป็นการเชื่อมโยงจิตวิญญาณเข้ากับวิทยาการอย่างสมดุล

3.2) การสร้างระบบการบริหารที่มีคุณธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพ ผู้บริหารส่วนใหญ่มองว่าการบริหารการศึกษาที่ใช้เฉพาะเทคโนโลยีอย่างเดียวอาจขาดมิติทางคุณธรรม ขณะที่การใช้พุทธวิธีเพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การผสมผสานทั้งสองแนวทางช่วยให้ระบบการบริหารมีทั้งจริยธรรม ความรับผิดชอบ และยังตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3) การยกระดับการเรียนรู้ทั้งด้านจิตใจและวิชาการของผู้เรียน เมื่อสถานศึกษานำหลักธรรมไปใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย AI เช่น การประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของผู้เรียน พร้อมกับการสอดแทรกคุณธรรมในการเรียนการสอน พบว่าส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งในด้านจิตใจและวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเชิงองค์รวม

3.4) ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในระยะยาว รูปแบบการบริหารที่ผสมผสานพุทธวิธีกับ AI ไม่เพียงตอบโจทย์ในปัจจุบัน แต่ยังเป็นแนวทางที่เอื้อต่อความยั่งยืนในระยะยาว เพราะเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านคุณธรรมของบุคลากรและการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ

3.5) ความเหมาะสมกับบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการผสมผสานดังกล่าวตอบโจทย์หลักของการศึกษาในยุคปัจจุบันที่เน้นทั้งสมรรถนะ ทักษะดิจิทัล และคุณธรรม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีรากฐานด้านศีลธรรมสูง การประยุกต์ใช้พุทธวิธีร่วมกับ AI ถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมและสังคม

8. อภิปรายผลการวิจัย

1) การบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิธี

การบริหารจัดการศึกษาของรัฐตามแนวพุทธวิธีที่พบในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา สัปปุริสธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษานำหลักศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและบุคลากร ส่งผลให้เกิดบรรยากาศ การทำงานที่เต็มไปด้วยคุณธรรมและสมดุลในการตัดสินใจ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิรชา อภิชาติ และวรภุต เกื่อนช้าง (2565) ที่ระบุว่า การบริหารตามหลักพุทธธรรมสามารถเสริมสร้างความยั่งยืน ในสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพทางจิตใจของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังตรงกับข้อค้นพบของพระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปัญญา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2566) ที่ชี้ว่าการบริหารโดยยึดหลักธรรมก่อให้เกิดการบริหารที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และสร้างผลลัพธ์เชิงบวกในด้านการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน งานของพระธนิษฐ ศรีสมบัติ และคณะ (2566) ยังยืนยันว่า การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการครองตน ครองคน และครองงาน ช่วยให้บุคลากรมีแนวทางปฏิบัติ ที่ชัดเจนและมีจริยธรรมในองค์กร ซึ่งสะท้อนความเหมาะสมของแนวทางนี้กับบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีรากฐานวัฒนธรรมพุทธ

ศาสนาเข้มแข็งอยู่แล้ว โดยภาพรวม แนวทางการบริหาร แนวพุทธวิธีไม่เพียงแต่ยกระดับคุณธรรมของผู้เกี่ยวข้อง แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของระบบการศึกษาในระดับรัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ

2) การใช้โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการศึกษา

การใช้โปรแกรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการศึกษาตามผลการวิจัยพบว่า AI ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายโดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การประเมินผลการเรียนรู้แบบเรียลไทม์ และการจัดการระบบภายในโรงเรียนเพื่อช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนของครูและผู้บริหาร ซึ่งช่วยเพิ่มความแม่นยำ ความรวดเร็ว และประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยสอดคล้องกับงานของ Jantanukul (2024) ที่ระบุว่า AI ช่วยเสริมศักยภาพของครูให้สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Chakamanont และ Thabmali (2025) ที่เสนอว่าครูไทยควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ด้าน AI เพื่อสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล งานของ Psyché, Maltais และ Bruneault (2024) ยังชี้ว่า AI สามารถนำมาใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ แต่จำเป็นต้องมีการออกแบบนโยบายและหลักธรรมาภิบาลที่ชัดเจนควบคู่กันไป ทั้งนี้ รายงานของ UNESCO (2025) ยังยืนยันว่า AI มีศักยภาพในการลดช่องว่างทางการเรียนรู้ในโรงเรียนของไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ด้อยโอกาส อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะบุคลากรให้สามารถใช้งาน AI ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้การประยุกต์ใช้ AI ในการศึกษาเกิดผลลัพธ์ที่เท่าเทียม ยั่งยืน และสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงจริยธรรมของการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล

3) การผสมผสานแนวพุทธวิธีกับการใช้ AI

การผสมผสานแนวพุทธวิธีกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการศึกษาเป็นแนวทางใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์เชิงบูรณาการซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างระบบการบริหารที่สมดุลระหว่างจิตวิญญาณและวิทยาการ โดยเฉพาะการนำคุณค่าทางพุทธธรรม เช่น ความเมตตา ความกรุณา และความเข้าใจตนเอง มาเป็นพื้นฐานในการกำกับการใช้งาน AI ซึ่งมีจุดแข็งในการวิเคราะห์ข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Zheng (2024) ที่เสนอให้พุทธศาสนาในยุคใหม่สามารถผสานกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างแนวคิด “พุทธแบบมนุษยนิยมในยุคดิจิทัล” ซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างมีจริยธรรมควบคู่กับความทันสมัยของเทคโนโลยี ทั้งนี้ยังตรงกับงานของ Barua (2024) ที่ศึกษากรณีโรงเรียนธรรมะในประเทศไทย และพบว่า การประยุกต์พุทธวิธีกับระบบการศึกษาสมัยใหม่สามารถเสริมสร้างคุณธรรม ปัญญา และความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับมุมมองของวรินทร์ธรา ภัคอุมาพันธ์ และคณะ (2566) ที่เสนอว่าการศึกษามีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องผสาน “สมรรถนะ เทคโนโลยี และคุณธรรม” เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ยั่งยืน มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมพุทธอย่างลึกซึ้ง และสามารถพัฒนาได้ทั้งในเชิงจิตใจ วิชาการ และเทคโนโลยีควบคู่กันอย่างสอดคล้องและสมดุล

9. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) สนับสนุนการพัฒนานโยบายระดับชาติเพื่อบูรณาการแนวคิดพุทธธรรมกับเทคโนโลยี AI ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการผลักดันการประยุกต์ใช้พุทธธรรมและเทคโนโลยี AI เข้าด้วยกัน ในระบบการศึกษาของรัฐ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่มีทั้งคุณธรรมและประสิทธิภาพ

แนวทางที่เสนอ: จัดตั้ง "คณะกรรมการนโยบายการศึกษาพุทธวิถีดิจิทัล" ภายใต้ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อวิจัยและกำหนดกรอบแนวคิดนโยบายระดับชาติ บรรจุหลักพุทธธรรมในหลักสูตร การอบรมผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงฯ ร่วมกับการอบรมเทคโนโลยี AI ทางการศึกษา ส่งเสริมโครงการ "ศูนย์พัฒนานวัตกรรมการบริหารพุทธ-ดิจิทัล" ในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาต้นแบบและหลักสูตรอบรม ระดับชาติ

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: กระทรวงศึกษาธิการสามารถนำแนวคิดจาก โรงเรียนวิถีพุทธ ที่มีอยู่ในระบบ มาพัฒนาเป็น “โรงเรียนวิถีพุทธดิจิทัล” โดยเพิ่มการสนับสนุนด้าน AI เช่น การใช้ระบบ วิเคราะห์ผลการเรียนควบคู่กับระบบรายงานจริยธรรมของนักเรียน

1.2) ออกนโยบายการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูในระดับระบบ ผู้บริหารและครูยังขาด ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการใช้ AI ร่วมกับแนวทางพุทธธรรม จึงควรมีนโยบายระดับชาติในการพัฒนาทักษะและ จิตวิญญาณของผู้ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางที่เสนอ: บรรจุหลักสูตร “การบริหารด้วยพุทธวิธีและเทคโนโลยี” ในระบบการอบรม ครูและผู้บริหารโรงเรียนของ สพฐ. ร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยพุทธศาสนา และสถาบันเทคโนโลยี พัฒนาเนื้อหา การอบรมแบบบูรณาการที่มีทั้ง AI และจริยธรรม พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น “ครูดิจิทัลมีธรรม” เพื่อให้ ครูเข้าถึงเนื้อหาอบรมจากทุกภูมิภาค

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: หน่วยงานอย่าง สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากร ทางการศึกษา (สคบศ.) จัดทำคอร์สออนไลน์ “พุทธธรรมและ AI เพื่อการบริหารการศึกษา” และประเมินผล ก่อน-หลังการอบรมเพื่อวัดผลเชิงระบบ

1.3) ส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี AI แม้เทคโนโลยี AI จะมีศักยภาพสูง แต่โรงเรียนในพื้นที่ชนบทและขนาดเล็กยังขาดโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและเครื่องมือดิจิทัล

แนวทางที่เสนอ: จัดตั้ง “กองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อโรงเรียนขนาดเล็ก” โดยเน้นการจัดหา อุปกรณ์ AI และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้สถานศึกษาชนบท สนับสนุน “โครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผู้ช่วย AI” ผ่านโปรแกรมการให้ทุนซอฟต์แวร์ฟรี เช่น ระบบวิเคราะห์ผลการเรียน การวัดผลคุณธรรม และแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่น (อปจ., เทศบาล) มีบทบาทร่วมในการจัดหา เทคโนโลยี

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: กระทรวงศึกษาธิการสามารถเปิดความร่วมมือกับบริษัทเทคโนโลยีในไทย เช่น True, AIS หรือ Microsoft Thailand เพื่อสนับสนุน AI ช่วยสอนใน “โรงเรียนขาดแคลน” โดยมีกลไกภาครัฐร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเบื้องต้น

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1) อบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารและครู การพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครูในด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรมร่วมกับเทคโนโลยี AI ยังเป็นเรื่องใหม่ จำเป็นต้องมีการอบรมที่เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

แนวทางที่เสนอ: จัดอบรมในหัวข้อ “บริหารการศึกษาอย่างมีธรรมและดิจิทัล” โดยแยกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) การประยุกต์หลักธรรม เช่น ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และสัปปุริสธรรม 7 กับภาวะผู้นำ และ (2) การใช้เครื่องมือ AI ในการวางแผน ประเมิน และสื่อสารในองค์กร ใช้รูปแบบ “Workshop-based learning” ร่วมกับ “Case study analysis” ให้ผู้เข้าร่วมฝึกแก้ปัญหาจริง เช่น การออกแบบระบบติดตามพฤติกรรมเด็กที่มีทั้งบันทึก AI และประเมินจริยธรรม

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: โรงเรียนวัดธาตุทองร่วมกับวิทยาลัยพุทธศาสตร์สามารถจัดอบรมเรื่อง “ผู้นำพุทธธรรมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย AI” โดยเชิญทั้งพระวิปัสสนาจารย์และผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูลการศึกษาเป็นวิทยากร

2.2) จัดทำคู่มือหรือแนวทางการบริหารที่ผสมหลักธรรมกับเทคโนโลยี AI โรงเรียนจำนวนมากขาดแนวทางชัดเจนในการผสมผสานพุทธธรรมกับเทคโนโลยี AI ในการบริหาร ทำให้ยังไม่สามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีระบบ

แนวทางที่เสนอ: จัดทำ “คู่มือการบริหารสถานศึกษาแบบพุทธวิธี-ดิจิทัล” ที่ประกอบด้วยแนวทางการวางแผนตามหลักธรรม เช่น การใช้พรหมวิหาร 4 ในการจัดการปัญหานักเรียน ตัวอย่างการใช้ระบบ AI เช่น โปรแกรมวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ หรือระบบติดตามความประพฤติ ออกแบบเป็นคู่มือ เฉพาะบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และในพื้นที่ต่างๆ

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: สพฐ. หรือ สพม. เขตพระนครศรีอยุธยา สามารถจัดทำ e-Book ชื่อ “ธรรมะดิจิทัลในโรงเรียน” เผยแพร่ทางเว็บไซต์ครู พร้อมด้วยไฟล์คู่มือการใช้โปรแกรม AI ร่วมกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม

2.3) สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติจริงระหว่างโรงเรียนจะช่วยเร่งการปรับใช้แนวทางนี้อย่างแพร่หลายและลดความกังวลของผู้ปฏิบัติ

แนวทางที่เสนอ: สร้างเครือข่าย “โรงเรียนพุทธวิธี-AI” ระดับอำเภอหรือจังหวัด เพื่อให้โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ได้ จัดเวที “ประชุมภาคสนาม” เช่น เวทีนำเสนอผลงาน Mini Project ที่ครูและผู้บริหารทดลองใช้ AI ควบคู่กับแนวคิดธรรมะ เช่น ระบบ “เมตตาวัดผล” ที่ใช้ AI ช่วยครูประเมินด้านคุณธรรม

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดงาน “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ครูพุทธดิจิทัล” ปีละ 1 ครั้ง โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนที่พัฒนาแนวทางนี้ได้นำเสนอผลงาน เช่น โรงเรียนบางช้าง “ใช้ AI จับคู่กิจกรรมจิตศึกษา” กับเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม

3) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1) ส่งเสริมการวิจัยเชิงประเมิณผล การผสมผสานระหว่างแนวคิดพุทธธรรมกับการใช้ AI ยังขาดงานวิจัยที่ประเมินผลอย่างเป็นระบบ จึงควรส่งเสริมการวิจัยเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นในเชิงประสิทธิภาพ

แนวทางที่เสนอ: ส่งเสริมการวิจัยในหัวข้อ เช่น “ผลของการใช้ระบบ AI ควบคุมกิจกรรมจิตศึกษา ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมของผู้เรียน” ใช้การออกแบบวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้การบูรณาการพุทธธรรมกับ AI ประเมินผลในมิติต่างๆ เช่น การบริหาร การเรียนรู้ของนักเรียน และบรรยากาศของครุฑรวมของสถานศึกษา

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาขากการบริหารการศึกษา ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบ AI+พุทธธรรมต่อการคิดเชิงคุณธรรมของนักเรียนมัธยม” ในโรงเรียนวิถีพุทธแห่งหนึ่ง

3.2) พัฒนาโมเดลการบริหารทางการศึกษาที่ผสมผสานพุทธธรรมกับ AI การสร้างแบบจำลองหรือโมเดลแนวคิดที่ชัดเจนจะช่วยให้สถานศึกษาและนักวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้และศึกษาต่อในเชิงลึก

แนวทางที่เสนอ: พัฒนา “โมเดลการบริหารการศึกษาด้วยธรรมะและข้อมูล (Dhamma-Driven AI Model)” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ เช่น จริยธรรมผู้นำ ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และการส่งเสริมคุณธรรมผู้เรียน ทดสอบโมเดลในโรงเรียนหลากหลายบริบท และเก็บข้อมูลเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพจริง เผยแพร่โมเดลผ่านคู่มือวิชาการและอบรมเพื่อขยายผล

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: คณะพุทธศาสตร์ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ พัฒนาโมเดล “สัปปริส-ดิจิทัล” (Sappurisa-Digital Model) สำหรับใช้ในโรงเรียนธรรมศึกษา ที่เชื่อมหลักสัปปริสธรรมเข้ากับระบบการประเมินผลด้วย AI

3.3) เปิดพื้นที่วิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แนวทางการศึกษาแนวพุทธธรรมกับ AI ยังเป็นเรื่องใหม่ จึงควรมีพื้นที่สำหรับการเผยแพร่ แบ่งปัน และต่อยอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

แนวทางที่เสนอ: จัดการประชุมวิชาการเฉพาะทางระดับชาติ ภายใต้หัวข้อ “การบริหารศึกษาเชิงจริยธรรมด้วยเทคโนโลยี” ส่งเสริม การตีพิมพ์วารสารวิชาการ ด้านการศึกษา เทคโนโลยี และพุทธศาสตร์ ที่เปิดพื้นที่ให้บทความวิจัยด้านนี้โดยเฉพาะพัฒนาชุมชนนักวิจัย (research community) และสร้างฐานข้อมูลกลางเพื่อรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างที่สามารถทำได้จริง: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดประชุมวิชาการประจำปีในหัวข้อ “ธรรมะกับนวัตกรรมการศึกษาในยุค AI” เปิดเวทีให้นักวิชาการและครูนำเสนอผลงานวิจัยต้นแบบและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติ

10. องค์ความรู้ใหม่

1) การบูรณาการแนวพุทธวิธีเข้ากับระบบการบริหารการศึกษาอย่างเป็นระบบ

งานวิจัยนี้ได้นำเสนอ “แนวคิดเชิงระบบ” ในการใช้หลักไตรสิกขา สัปปริยธรรม 7 และ พรหมวิหาร 4 ในการกำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารจัดการภายในโรงเรียนของรัฐ ซึ่งแต่เดิมมักใช้ในระดับปัจเจกหรือในชั้นเรียนเท่านั้น ความรู้นี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำแนวคิดพุทธธรรมมาใช้เป็นหลัก กำกับการบริหารองค์กรทั้งระบบได้จริง เช่น การใช้หลัก “สมาธิ” ในการวางแผนระยะยาว หรือ “เมตตา” ในการบริหารงานบุคคล

2) การประยุกต์ใช้ AI เพื่อเสริมคุณธรรมและจริยธรรมทางการศึกษา

การวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า เทคโนโลยี AI ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์เพื่อส่งเสริมจริยธรรมในองค์กร เช่น การใช้ระบบ AI วิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียน ควบคู่กับการให้คะแนนคุณธรรม การตรวจสอบความโปร่งใสในงานบริหาร หรือการสร้าง Dashboard จริยธรรมเพื่อการตัดสินใจในระดับผู้บริหาร

3) รูปแบบการบริหารที่สมดุลระหว่าง “จิตวิญญาณ” และ “วิทยาการ”

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยนี้คือแนวคิด “สมดุลสองขั้ว” (Balanced Duality) คือการนำหลักธรรมะที่เน้นจิตใจมาเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี AI ที่เน้นข้อมูลและระบบการตัดสินใจอัตโนมัติ ซึ่งเปิดมุมมองใหม่ว่าเทคโนโลยีไม่จำเป็นต้องอยู่ตรงข้ามกับคุณธรรม แต่สามารถทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาที่ทั้งมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

4) แนวทางการสร้างโมเดลการบริหารแนวใหม่ที่เหมาะกับสังคมไทย

ผลการวิจัยนำไปสู่การสร้างโมเดล “บริหารการศึกษาแบบพุทธวิธี-ดิจิทัล” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบโจทย์สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education) ที่เชื่อมโยงระหว่าง “รากเหง้าวัฒนธรรม” กับ “นวัตกรรมสมัยใหม่” โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบริบทวัฒนธรรมพุทธเข้มแข็ง เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5) ข้อเสนอเชิงนโยบายและวิจัยเชิงปฏิบัติที่เชื่อมโยงกัน

งานวิจัยนี้ไม่เพียงให้ข้อมูลเชิงทฤษฎี แต่ยังเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติ เช่น การพัฒนาโรงเรียนต้นแบบ การจัดอบรมผู้บริหาร และการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้สามารถนำไปใช้ต่อยอดในระดับนโยบายหรือการวางแผนในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11. เอกสารอ้างอิง

- นิรชา อภิชาติ, & วรกฤต เกื้อนช้าง. (2565). การบริหารสถานศึกษาสู่ความยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 10(2), 71–72. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jgsnsbc-journal/article/download/261972/175555>
- พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปญโญ, & เอกราช โขจิตพิมานเวช. (2566). การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการการบริหาร และการนำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ. *Journal of Modern Learning Development*, 8(3), 382–384. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/download/259762/176538/1009234>
- พระธนิษฐ ศรีสมบัติ, จริยาภรณ์ พันสว่าง, และ สุเทพ เมยไธสง. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 1–2.
- วรินทร์ธรา ภัคอำพาพันธ์, พระราชวชิรเมธี, และ พระมหาอุดร อุตโตโร. (2566). พุทธวิธีการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 8(3), 81–82.
- Barua, S. (2024). Integration of Buddhist Education with Modern Education for the 21st Century Society: A Case Study in Dhamma Based Schools in Thailand. *ResearchGate*. สืบค้นจาก https://www.researchgate.net/publication/387069015_INTEGRATION_OF_BUDDHIST_EDUCATION_WITH_MODERN_EDUCATION_FOR_THE_21ST_CENTURY_SOCIETY_A_CASE_STUDY_IN_DHAMMA_BASED_SCHOOLS_IN_THAILAND
- Chakamanont, S., & Thabmali, P. (2025). Guidelines for Enhancing Thai Teachers' Artificial Intelligence Literacy in the Digital Age. *Journal of Education and Innovation*, 27(1), 184–199.
- Jantanukul, W. (2024). AI and Human Synergy: Utilizing AI to Enhance Teaching and Learning. *Journal of Education and Learning Reviews*, 1(4), 1–12.
- Psyché, V., Maltais, M., & Bruneault, F. (2024). Management, Governance and Policies of Artificial Intelligence in Education and Higher Education. *Mediations & Mediatizations*, 18.
- UNESCO. (2025). Can AI Close the Learning Gap in Thailand's Schools? *UNESCO*. สืบค้นจาก <https://www.unesco.org/en/articles/can-ai-close-learning-gap-thailands-schools>
- Zheng, Y. (2024). Buddhist Transformation in the Digital Age: AI (Artificial Intelligence) and Humanistic Buddhism. *Religions*, 15(1), 79.

การพัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม

Development of academic works based on Buddhist principles

พระภาวนาวัชรมณี, ดร.

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ วิเคราะห์กระบวนการดังกล่าว และเสนอแนวทางการพัฒนาผลงานที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักวิชาการและพระสงฆ์ผู้มีความรู้ในพระพุทธศาสนา รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการและพระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมโดยเฉพาะไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาใช้กำกับแนวทางการพัฒนาผลงานทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการยึดมั่นในความถูกต้องทางจริยธรรม การมีสติพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบ และการพัฒนาองค์ความรู้ด้วยปัญญาอันบริสุทธิ์ งานวิจัยยังเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่ยึดหลักพุทธธรรม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อวิชาการ การหลีกเลี่ยงการคัดลอกผลงาน และการเคารพในแหล่งที่มาขององค์ความรู้ ผลการวิจัยนี้จึงเป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในบริบททางวิชาการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภาคการศึกษาและสถาบันวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพและคุณธรรมของผลงานทางวิชาการในอนาคต

คำสำคัญ: การพัฒนา ผลงานวิชาการ หลักพุทธธรรม

Abstract

The objective of this research is to study Buddhist principles that can be applied to the development of academic work, analyze the relevant processes, and propose guidelines for improving academic work in accordance with Buddhist teachings. This research employs qualitative methodology by collecting data through in-depth interviews with scholars and

monks knowledgeable in Buddhism, as well as through analysis of academic literature and the Tipiṭaka. The results reveal that Buddhist principles, especially the Threefold Training (sīla morality, samādhī concentration, and paññā wisdom), can be effectively applied to guide the development of academic work. These principles help reinforce ethical integrity, promote mindful and thorough evaluation of information, and encourage the cultivation of pure wisdom. The research also proposes concrete practices for developing academic work based on Buddhist principles, such as cultivating a sense of academic responsibility, avoiding plagiarism, and respecting sources of knowledge. These findings offer a new perspective on applying Dhamma in academic contexts and can be implemented within educational institutions to elevate both the quality and ethical standards of future academic works.

Keywords: Development, Academic Work, Buddhist Principles

1. ความนำ

ในปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญวิกฤติศรัทธาอย่างรุนแรงต่อภาครัฐ อันเนื่องมาจากการทุจริตและขาดคุณธรรมในการบริหารงาน แม้จะมีนโยบายควบคุม แต่ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน ปัญหานี้สะท้อนถึงจิตสำนึกของผู้หน้าที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างลึกซึ้งโดยใช้หลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 และไตรสิกขา ซึ่งสามารถยกระดับภาวะผู้นำให้มีคุณธรรม ความรับผิดชอบ และสร้างจิตสำนึกความเป็นผู้นำเพื่อฟื้นฟูศรัทธาในระบบราชการอย่างแท้จริง

1.1 ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

จากข้อมูลในเอกสารเรื่อง “การพัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม” ปัญหาการวิจัยเกิดจากความล้มเหลวในการสร้างภาวะผู้นำในองค์กรภาครัฐที่มีจริยธรรม แม้ว่าจะมีการใช้มาตรการด้านกฎหมายและนโยบายเพื่อควบคุมการทุจริตและส่งเสริมความโปร่งใส แต่ผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่ยั่งยืน เนื่องจากปัญหานี้มีใช้เพียงแค่โครงสร้างทางระบบบริหาร แต่เป็นปัญหาลึกซึ้งทางจิตสำนึกของผู้นำ แนวทางที่เสนอเพื่อแก้ไขปัญหาคือการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในการพัฒนาผู้นำ โดยเฉพาะการนำหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา รวมทั้งไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นกรอบในการส่งเสริมจิตวิญญาณแห่งความเป็นผู้นำ ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง การพัฒนาภาวะผู้นำในลักษณะนี้ไม่ได้จำกัดแค่ทักษะด้านบริหารจัดการ แต่เป็นการบ่มเพาะคุณธรรมในระดับลึก งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายที่จะเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการทางวิชาการ เพื่อสร้างนักวิชาการและผู้นำที่มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้และคุณธรรม โดยเน้นการทำงานวิชาการที่โปร่งใส เคารพแหล่งที่มา และตระหนักถึงผลกระทบทางสังคม งานวิจัยเชิงพุทธธรรมนี้ไม่เพียงส่งเสริมความถูกต้องในเชิงวิชาการ แต่ยัง

มุ่งหวังการสร้างจิตสำนึกและจริยธรรมในระบบราชการและวงวิชาการให้ยั่งยืนด้วยการพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรมและสำนึกทางจริยธรรมอย่างแท้จริง.

1.2 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในสังคมวิชาการของไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติทางด้านคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ โดยเฉพาะปัญหาการทุจริต ขาดความโปร่งใส และการบริหารงานที่ปราศจากคุณธรรม แม้รัฐจะมีการออกนโยบายและกลไกต่าง ๆ เพื่อควบคุมปัญหาดังกล่าว แต่มาตรการที่ใช้กลับยังไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและลึกซึ้งได้ สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่โครงสร้างระบบเท่านั้น หากแต่ลึกลงไปถึงระดับจิตสำนึกและภาวะจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐ การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องใช้แนวทางที่พัฒนาทั้งภายนอกและภายใน โดยเฉพาะการฟื้นฟู “จิตวิญญาณแห่งการเป็นผู้นำ” ซึ่งไม่เพียงแต่ต้องมีความสามารถในการบริหารงาน หากต้องมีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง หลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) และไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) จึงเป็นกรอบแนวทางสำคัญที่สามารถพัฒนาองค์ประกอบภายในของผู้นำให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ จริยธรรม และจิตสำนึกอย่างยั่งยืน จากความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาการพัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม โดยมุ่งหวังให้ผลงานวิชาการเป็นเครื่องมือส่งเสริมคุณธรรมในภาคราชการและวงวิชาการ การทำงานวิชาการที่ยึดหลักพุทธธรรมไม่เพียงคำนึงถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการบ่มเพาะจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อความเคารพในแหล่งข้อมูล และผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง การศึกษาครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงการวิจัยทางวิชาการธรรมดา แต่เป็นความพยายามที่จะวางรากฐานของผู้นำที่มีจริยธรรม มีปัญญา และสามารถสร้างความศรัทธาให้กลับคืนสู่ระบบราชการไทยได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ
- 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม
- 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายในพื้นที่ประเทศไทย โดยมุ่งเน้นศึกษาข้อมูลจากสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัย และแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรทางวิชาการ นักวิชาการ นักวิจัย และพระสงฆ์ผู้มีบทบาทในด้านการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม

โดยใช้การเก็บข้อมูลจากแหล่งเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่อยู่ในบริบทของการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะหลักธรรมสำคัญ เช่น ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาความรู้

2) วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในระดับขั้นตอน วิธีคิด วิธีดำเนินการ และวิธีประเมินผล โดยเน้นการเปรียบเทียบกับกระบวนการทางวิชาการสมัยใหม่

3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยจัดทำเป็นโมเดล แนวคิดหรือกรอบการพัฒนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในแวดวงวิชาการ

3.3 ขอบเขตด้านเวลา

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้อยู่ในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน พุทธศักราช 2568 โดยแบ่งเป็นช่วงการศึกษาข้อมูล การเก็บข้อมูลภาคสนาม และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

4. การนิยามศัพท์เฉพาะการวิจัยในครั้งนี้

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือยกระดับจากสภาพเดิมไปสู่สภาพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านคุณภาพ เนื้อหา วิธีการ และเป้าหมาย โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีความยั่งยืน และสามารถตรวจสอบหรือประเมินผลได้

ผลงานวิชาการ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย หรือสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการทางวิชาการ มีหลักเกณฑ์ความถูกต้อง เชื่อถือได้ และสามารถอ้างอิงได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของบทความวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ หนังสือ หรือสื่ออื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ความรู้และพัฒนาวิชาชีพ

หลักพุทธธรรม หมายถึง คำสอนหรือหลักการในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อการอบรมพัฒนาแก้ไขพฤติกรรมและจิตใจของมนุษย์ อันประกอบด้วยแนวทางเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี มีคุณธรรม และบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือการพ้นทุกข์ โดยในการวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา), มรรคมีองค์ 8, พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา), อิทธิบาท 4 และโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความคิด จิตใจ และพฤติกรรมของผู้สร้างผลงานทางวิชาการ

5. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตามประกาศ ก.พ.อ. 2565 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์) เพื่อยกระดับคุณภาพวิชาการของประเทศ โดยเน้นการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ มีการกำหนดรูปแบบการประเมินผลงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) เอกสาร(แบบที่1 และแบบที่2) 2) ตำราหรือนำหนังสือ และผลงานวิจัย โดยมีเกณฑ์ประเมินระดับคุณภาพ (ระดับ B ระดับ A และระดับ A+) โดยผ่านกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Reader 3 คน) และต้องคำนึงถึงจริยธรรมทางวิชาการ รวมทั้งผลงานรับใช้ท้องถิ่นและผลงานที่เกิดผลกระทบเชิงนโยบายหรือสังคมสามารถนำมาใช้เสนอขอตำแหน่งได้

5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ

จากประกาศ ก.พ.อ.2565 เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ซึ่งมี (ประกาศ กพอ. 2565 หน้า 23-36-ดังนี้

ข้อ 5 การแต่งตั้งอาจารย์ประจำให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการโดยวิธีปกติให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

5.1.1 การแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์

1) คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง ในกรณีที่สามารถศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ผู้นั้นต้องดำรงตำแหน่งอาจารย์ และทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าหกปี หรือในกรณีที่สามารถศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า ผู้นั้นต้องดำรงตำแหน่งอาจารย์ และทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าสี่ปีหรือในกรณีที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือเทียบเท่า ผู้นั้นต้องดำรงตำแหน่งอาจารย์ และทำการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และพ้นระยะทดลองการปฏิบัติงานที่กำหนดโดยสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ ในกรณีที่ผู้ขอเคยได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์พิเศษในสถาบันอุดมศึกษา ที่ ก.พ.อ. รับรอง และได้สอนประจำวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งเทียบค่าได้ไม่น้อยกว่าสามหน่วยกิตระบบทวิภาค หรือปฏิบัติงานด้านวิชาชีพที่ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เสนอขอกำหนดตำแหน่งมาแล้ว อาจนำระยะเวลาระหว่างเป็นอาจารย์พิเศษในภาคการศึกษาที่สอน หรือปฏิบัติงานด้านวิชาชีพนั้นมารวมคำนวณเวลาในการสอนได้สามในสี่ส่วนของเวลาที่ทำการสอน ในกรณีที่ผู้ขอได้รับวุฒิเพิ่ม ให้นับระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งอาจารย์ก่อนได้รับวุฒิเพิ่มขึ้นและเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งอาจารย์หลังจากได้รับวุฒิเพิ่มขึ้นรวมกัน เพื่อขอแต่งตั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ได้ตามอัตราส่วนของระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง

2) ผลการสอน ต้องประเมินคุณภาพการสอนของผู้ขอที่ครอบคลุมข้อมูลที่เป็นทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้สามารถประเมินการเรียนรู้ได้ผลถูกต้องที่สุด และสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ทั้งในระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือรองศาสตราจารย์ แต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดคุณภาพการสอนให้สูงขึ้นตามระดับตำแหน่งที่ประเมินได้ผู้ขอต้องมีชั่วโมงสอนประจำวิชาใดวิชาหนึ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเทียบค่าได้ไม่น้อย

กว่าสามหน่วยกิตระบบทวิภาค และมีความชำนาญในการสอน จะต้องเสนอเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการประเมินผลการสอนที่ผลิตขึ้นตามภาระงานสอน สำหรับกรณีและผู้ขอได้ทำการสอนหลายวิชาหรือสอนวิชาที่มีผู้สอนร่วมกันหลายคน จะต้องเสนอเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการประเมินผลการสอน ในทุกวิชาหรือทุกหัวข้อที่ผู้ขอเป็นผู้สอน แล้วแต่กรณี ซึ่งรวมกันได้ไม่น้อยกว่าสามหน่วยกิตระบบทวิภาค และมีคุณภาพตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนด มีการอ้างอิงแหล่งที่มาและได้ใช้ประกอบการสอนมาแล้ว โดยผ่านการประเมินจากคณะกรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของสภาสถาบันอุดมศึกษาตามข้อ 5 แนวทางการประเมินผลการสอนในเอกสารแนบท้าย

3) ผลงานทางวิชาการ ประกอบด้วย

กลุ่ม 1 งานวิจัย

กลุ่ม 2 ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น

- 2.1 ผลงานวิชาการเพื่ออุตสาหกรรม
- 2.2 ผลงานวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการเรียนรู้
- 2.3 ผลงานวิชาการเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ
- 2.4 กรณีศึกษา
- 2.5 งานแปล
- 2.6 พจนานุกรม สารานุกรม นามานุกรม และงานวิชาการในลักษณะเดียวกัน
- 2.7 ผลงานสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 2.8 ผลงานสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ ศิลปะ
- 2.9 สิทธิบัตร
- 2.10 ซอฟต์แวร์
- 2.11 ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม
- 2.12 ผลงานนวัตกรรม

กลุ่ม 3

- 3.1 ตำรา
- 3.2 หนังสือ
- 3.3 บทความทางวิชาการ

กลุ่ม 4

- 4.1 ผลงานรับใช้ท้องถิ่นและสังคม
- 4.2 ผลงานสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ ศิลปะ
- 4.3 ผลงานการสอน
- 4.4 ผลงานนวัตกรรม (ด้านเทคโนโลยี และผลงานนวัตกรรมด้านสังคม)

4.5 ผลงานศาสนา

โดยศึกษารายละเอียดได้จากประกาศ กพอ.2565 หน้า 26-161

5.2 กฎระเบียบเกี่ยวกับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ

สำหรับผลงานทางวิชาการ ซึ่งตามประกาศ กพอ.2565 ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2565 เป็นต้นมา โดยได้นิยามผลงานทางวิชาการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) นิยาม: แบบที่ 1 ซึ่ง (เดิม) เรียก “เอกสารประกอบการสอน” “ผลงานทางวิชาการที่” เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบในการประเมินผลการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็น เนื้อหาวิชาและวิธีการสอนอย่างเป็นระบบจัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้สอนในการใช้ประกอบการสอน”

-รูปแบบ: เป็นเอกสารหรือสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ตนสอน ประกอบด้วย แผนการสอน หัวข้อบรรยาย (มีรายละเอียดประกอบพอสมควร) และ อาจมีสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพิ่มขึ้นอีกก็ได้ เช่น รายชื่อ บทความหรือหนังสืออ่านประกอบ บทเรียบเรียงคัดย่อเอกสารที่เกี่ยวข้อง แผนภูมิ (chart) แถบเสียง (tape) ภาพเคลื่อนไหว (video) ภาพเลื่อน (slide) สื่อการสอนออนไลน์ หรือสื่อปฏิสัมพันธ์แบบดิจิทัลอื่น ๆ ซึ่งมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

-การเผยแพร่: อาจเป็นเอกสารที่จัดทำเป็นรูปเล่มหรือถ่ายสำเนาเย็บเล่มหรือ เป็นสื่ออื่น ๆ อาทิ ซีดีรอม ที่ได้ใช้ประกอบการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษามาแล้ว (ปกติไม่น้อยกว่า 4 เดือน)

-ลักษณะคุณภาพ: อยู่ในดุลยพินิจของสภาสถาบันอุดมศึกษาที่จะกำหนดเป็นข้อบังคับ

2) นิยาม: แบบที่ 2 ซึ่ง (เดิม) เรียก “เอกสารคำสอน” ผลงานทางวิชาการที่ใช้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็นเนื้อหาวิชาที่สอน และวิธีการสอนอย่างเป็นระบบ โดยอาจพัฒนาขึ้นจากเอกสารประกอบการสอน จนมีความสมบูรณ์กว่าเอกสารประกอบการสอน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้เรียนที่นำไปศึกษาด้วยตนเองหรือเพิ่มเติมขึ้นจากการเรียนในวิชานั้น ๆ”

-รูปแบบ: เป็นเอกสารรูปเล่มหรือสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ตนสอน ประกอบด้วย แผนการสอน หัวข้อบรรยาย (มีรายละเอียดประกอบพอสมควร) และมีสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพิ่มขึ้น เช่น รายชื่อ บทความหรือหนังสืออ่านประกอบ บทเรียบเรียงคัดย่อเอกสารที่เกี่ยวข้อง แผนภูมิ (chart) แถบเสียง (tape) ภาพเคลื่อนไหว (video) ภาพเลื่อน (slide) สื่อออนไลน์ สื่อปฏิสัมพันธ์แบบดิจิทัล ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาที่ใช้ประกอบการอธิบายภาพ แบบฝึกปฏิบัติ รวมทั้งการอ้างอิงเพื่อขยายความที่มาของสาระและข้อมูล และบรรณานุกรม ที่ทันสมัยและถูกต้องตามกฎหมาย

-การเผยแพร่: ต้องได้รับการจัดทำเป็นรูปเล่มด้วยการพิมพ์ หรือถ่ายสำเนาเย็บเล่ม หรือสื่ออื่น ๆ ที่แสดงหลักฐานว่าได้เผยแพร่โดยใช้เป็น “คำสอน” ให้แก่ผู้เรียนในวิชานั้น ๆ มาแล้ว

-ลักษณะคุณภาพ: อยู่ในดุลยพินิจของสภาสถาบันอุดมศึกษาที่จะกำหนดเป็นข้อบังคับ

3) นิยาม: ตำรา เป็นงานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนทั้งวิชา หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชา เกิดจาก การนำข้อค้นพบจากทฤษฎี จากงานวิจัยของผู้ขอ หรือความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียง โดยมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็น แกนกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพสัมพันธ์ภาพและ สारตถภาพตามหลักการเขียนที่ดีใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และให้ความรู้ใหม่ อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการวิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้ขอยื่นเสนอขอกำหนด ตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ ผู้ขอกำหนดตำแหน่งจะต้องระบุวิชาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรที่ใช้ตำราเล่มที่เสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ ด้วย ผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้อาจได้รับการพัฒนาขึ้นจากเอกสารคำสอนจนถึง ระดับที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่มีผู้ใช้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำความเข้าใจในสาระของ ตำรานั้นด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องเข้าศึกษาในวิชานั้น หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นตำราไม่ได้ เว้นแต่จะมีการพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าเป็นตำรา

-รูปแบบ: เป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วยคำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การอธิบายหรือการวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ทั้งนี้ควรมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย และครบถ้วน สมบูรณ์ การอธิบายสาระสำคัญมีความชัดเจน โดยอาจใช้ข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบ จนผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ

-การเผยแพร่: เผยแพร่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการ ประเมิน โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลาย สถาบัน ดังนี้

(1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์ หรือ

(2) การเผยแพร่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น การเผยแพร่ในรูปของซีดีรอม, e-learning, online learning

(3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ การเผยแพร่งานดังกล่าวนี้จะต้อง เป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอน วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเท่านั้น จำนวนพิมพ์เป็นดัชนี หนึ่งที่อาจแสดงการเผยแพร่ อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน

กรณีที่ได้มีการพิจารณาประเมินคุณภาพของตำราแล้ว ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ ก.พ.อ. กำหนด การนำ ตำรานั้นไปแก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในตำราเพื่อนำมาเสนอขอ กำหนด ตำแหน่งทางวิชาการครั้งใหม่ สามารถกระทำได้ แต่ให้มีการประเมินคุณภาพตำรา ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

-ลักษณะคุณภาพ: ตำรามี 3 ระดับ B, A, และ A+

ระดับ B: เป็นตำราที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัย มีแนวคิด และการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

ระดับ A: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ B และต้อง

- (1) มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ
- (2) มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรือผลงานวิจัยของผู้เขียน ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- (3) สามารถนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางต่อวงวิชาการระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ มีความละเอียดและความลุ่มลึกทางวิชาการในระดับสูง

ระดับ A+: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ A และต้อง

- (1) มีลักษณะเป็นงานที่มีการสังเคราะห์ และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) หรือทฤษฎีใหม่ทางวิชาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- (2) มีการกระตุ้นให้เกิดความคิดและค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากการได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ
- (3) เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการ หรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ

4) นิยาม: หนังสือ เป็นงานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมโนทัศน์หลักที่เป็นแกนกลางและมโนทัศน์ย่อยที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาของหนังสือ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรหรือของวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาสาระของหนังสือต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นหนังสือไม่ได้

-รูปแบบ: เป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ที่ทันสมัยและครบถ้วนสมบูรณ์ โดยอาจมีข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบด้วยก็ได้ ตามรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

- (1) เป็นงานที่นักวิชาการเขียนทั้งเล่ม (authored book) คือเอกสารที่ผู้เขียนเรียบเรียง ขึ้นทั้งเล่มอย่างมีเอกภาพ มีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ

(2) เป็นงานวิชาการบางบทหรือส่วนหนึ่งในหนังสือที่มีผู้เขียนหลายคน (book chapter) โดยจะต้องมีความเป็นเอกภาพของเนื้อหาวิชาการ ซึ่งผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจ ในสาระสำคัญ นั้นได้โดยเบ็ดเสร็จในแต่ละบท และเป็นงานศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีวิทยาอันเป็นที่ยอมรับจนได้ข้อสรุปที่ทำให้เกิด ความก้าวหน้าทางวิชาการหรือนำไปประยุกต์ใช้ได้ กรณี ที่ในแต่ละบทมีผู้เขียนหลายคน จะต้องระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน จำนวนบทในหนังสือ 1 เล่ม ต้องมีจำนวนอย่างน้อย 5 บท และมีจำนวนหน้ารวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 80 หน้า โดยเนื้อหาสาระของ บทในหนังสือทั้ง 5 บท จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกันและอยู่ในขอบข่ายสาขาวิชาที่เสนอขอกำหนดตำแหน่ง ทาง วิชาการ ทั้งนี้ อาจอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันหรือหลายเล่มก็ได้ และสำหรับการประเมิน คุณภาพจะต้อง ประเมินคุณภาพโดยรวมทั้งหมด

-การเผยแพร่: เผยแพร่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการ ประเมิน โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลาย สถาบัน ดังนี้

(1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์

(2) การเผยแพร่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การเผยแพร่ในรูปของซีดีรอม

(3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ การเผยแพร่ ดังกล่าวนั้นจะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอน วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเท่านั้น จำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่ อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางใน การเผยแพร่ได้เช่นกัน

กรณีที่ได้มีการพิจารณาประเมินคุณภาพของตำราแล้ว ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ ก.พ.อ. กำหนด การนำตำรานั้นไปแก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในตำราเพื่อนำมาเสนอขอกำหนด ตำแหน่งทาง วิชาการครั้งใหม่ สามารถกระทำได้ แต่ให้มีการประเมินคุณภาพหนังสือ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขนั้นใหม่อีก ครั้งหนึ่ง

-ลักษณะคุณภาพ: หนังสือมี 3 ระดับ B, A, และ A+

ระดับ B: เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัยมี แนวคิดและ การนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ

ระดับ A: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ B และต้อง

(1) มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้หรือวิธีการ ที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้า ทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ

(2) มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรือผลงานวิจัย ที่เป็น การแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ

(3) สามารถนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางต่อวงวิชาการระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ มีความละเอียดและความลุ่มลึกทางวิชาการในระดับสูง

ระดับ A+: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ A และต้อง

(1) มีลักษณะเป็นงานที่มีการสังเคราะห์ และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) หรือทฤษฎีใหม่ทางวิชาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(2) มีการกระตุ้นให้เกิดความคิดและค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากการได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ

(3) เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการ หรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ

5) นิยาม: บทความทางวิชาการ เป็นงานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ อย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจ วรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วย

-รูปแบบ: ประกอบด้วยการนำความที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือ วิเคราะห์ กระบวนการอธิบายหรือวิเคราะห์และบทสรุป มีการอ้างอิงและบรรณานุกรม ที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ (สำหรับการเผยแพร่ ให้เป็นไปตามประกาศ กพอ.2565 ลงวันที่ 8 มกราคม 2565)

-ลักษณะคุณภาพ: มี 3 ระดับ B, A, และ A+

ระดับ B: เป็นบทความทางวิชาการที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์ และทันสมัย มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการหรือวิชาชีพ

ระดับ A: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ B และต้อง

(1) มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการหรือวิชาชีพ

(2) สามารถนำไปอ้างอิงในฐานะข้อมูลอย่างกว้างขวางในระดับชาติ มีความละเอียด และความลุ่มลึกทางวิชาการในระดับสูง

ระดับ A+: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ A และต้อง

(1) มีลักษณะเป็นงานที่มีการสังเคราะห์และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) ทางวิชาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(2) มีการกระตุ้นให้เกิดความคิดและค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง เป็นที่เชื่อถือและยอมรับ ในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับชาติหรือนานาชาติ

6) นิยาม: งานวิจัย ผลงานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัย ที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล คำตอบหรือข้อสรุปรวม ที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน) หรือการนำวิชาการนั้นมาใช้ ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์-Applied research) หรืองานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative research) หรือการพัฒนาอุปกรณ์ หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์ (สำหรับการเผยแพร่ให้เป็นไปตามประกาศ กพอ.2565)

-รูปแบบ: อาจจัดได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) รายงานการวิจัย ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์และมีความชัดเจนตลอดทั้งกระบวนการวิจัย (research process) อาทิ การกำหนดประเด็นปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การทำวรรณกรรม ปรีทัศน์ โจทย์หรือสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์โจทย์หรือสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะ การอ้างอิง และอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าได้นำความรู้จากงานวิจัย มาตอบโจทย์และแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(2) บทความวิจัย ที่ประมวลสรุปกระบวนการวิจัยในผลงานวิจัยนั้น ให้มีความกระชับ และสั้น สำหรับการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ หรือในวารสารทางวิชาการ

(3) ในรูปของหนังสือ (monograph) ซึ่งนำงานวิจัยมาใช้ประกอบการเขียน

-ลักษณะคุณภาพ: มี 3 ระดับ B, A, และ A+

ระดับ B: เป็นงานวิจัยที่มีกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนถูกต้องเหมาะสมในระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้

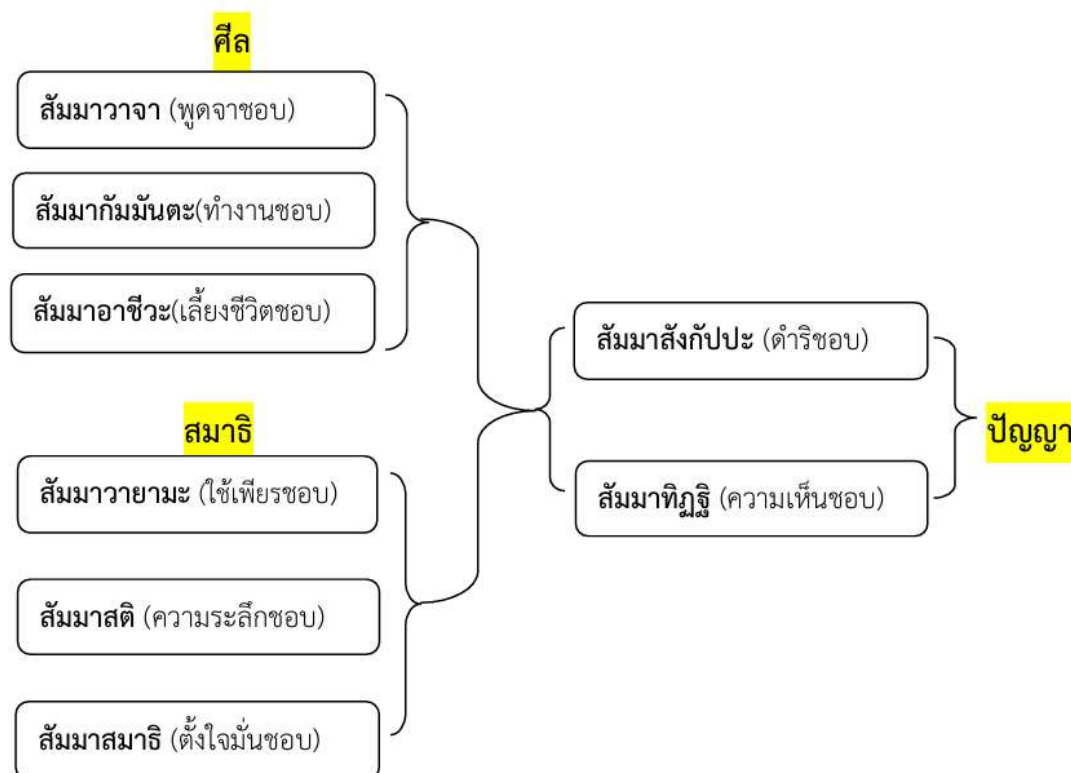
ระดับ A: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ B และต้องเป็นผลงานที่แสดงถึงการวิเคราะห์ และนำเสนอผลเป็นความรู้ใหม่ที่ลึกซึ้งกว่างานเดิมที่เคยมีผู้ศึกษาแล้ว และต้องเป็นที่ยอมรับ หรือได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลระดับชาติหรือระดับนานาชาติ หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแพร่หลาย โดยมีหลักฐานที่แสดงการวิเคราะห์ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ ในด้านสังคมหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจจากนิติบุคคลองค์กรที่สาม (Third Party) ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย

ระดับ A+: ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ A และต้องเป็นที่ยอมรับอย่างโดดเด่น (outstanding) รวมทั้งได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในฐานะข้อมูลระดับนานาชาติของสาขาวิชานั้นๆ หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้แพร่หลายเป็นอย่างมาก โดยมีหลักฐานที่แสดงการวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบอย่างกว้างขวางและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงวิชาการ และวงวิชาชีพจากนิติบุคคลองค์กรที่สาม (Third Party) ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย

6. ระเบียบวิธีวิจัย (Documentary Research)

เป็นขั้นตอนการเขียนผลงานทางวิชาการ (เอกสาร, ตำราหรือหนังสือ และการทำวิจัย) โดยนำหลักพุทธธรรม(ไตรสิกขา และมรรคมืองค์ 8) ซึ่งประกอบด้วย (อภินันท์ จันตะนี, 2566) จากผลงานวิจัย “ศึกษาวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ” ซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติ เช่น การนำหลักไตรสิกขามาเชื่อมโยงกับมรรคมืองค์ 8

สำหรับการปฏิบัติหรือถือศีลอย่างมั่นคง ปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิ ก็เกิดปัญญา นำไปพิจารณาไตรลักษณ์ อริยสัจ ๔ ในมรรคมืองค์ 8 ซึ่งสอดคล้องกับไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การสร้างปัญญาจากไตรสิกขา

โดยมรรคมืองค์ 8 เรียกอริยอัฏฐังคิกมรรค ทำให้คนเป็นอริยะ มรรคาอันประเสริฐ เป็นสายเอก มี 8 ดังนี้

1) สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาอันเห็นชอบ คือ เห็นอริยสัจ ๔ เห็นว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมี ผลชั่ว หรือเห็นถูกต้องตามที่เป็นจริงว่า ชันธ ๕ เป็นต้น

2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ ความดำรินั่นออกจากกาม ความดำรินั่น ไม่พยาบาท ความดำรินั่นไม่เบียดเบียน

3) สัมมาวาจา คือเจรจาชอบ เว้นจากวจีหุจรีต ๔ คือ พูดเท็จ พูดไม่มีความจริง พูดส่อเสียด

4) สัมมากัมมันตะ คือ ทำการชอบ ได้แก่ การกระทำที่เว้นจากความประพฤติชั่วทาง กาย ๓ อย่าง คือ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม หรือเว้นจากกายทุจริต

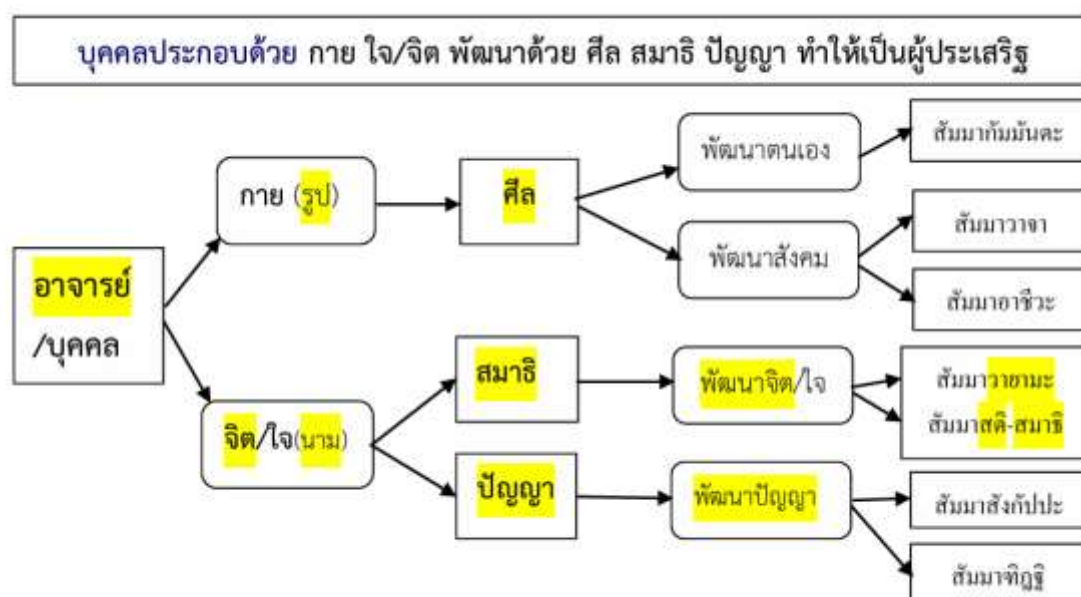
5) สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีวิตชอบ เว้นจากการเลี้ยงชีวิตในทางที่ผิด เช่น โกงเขา หลอกหลวง สอพลอ บีบบังคับ ชูเชื้อ ค้าคน ค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น

6) สัมมาวายามะ คือ เพียรชอบ คือเพียรใน ๔ สถาน คือ สังวรปธาน ปหานปธาน ภวานาปธาน และอนุรักษนาปธาน

7) สัมมาสติ คือ ระลึกชอบ คือ ระลึกชอบในสติปัฏฐาน

8) สัมมาสมาธิ คือ ตั้งจิตมั่นชอบ จิตมั่นชอบคือสมาธิที่เจริญตามแนวของฌาน

ในมรรคมืองค์ 8 นี้ สัมมาทิฐิ เป็นองค์ที่มีอุปการะยิ่ง (บุพพภาค) ผู้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุมรรคผล จนเปรียบว่าประทีปปัญญา เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้กำจัดอวิชชาและประหารกิเลส (อาสวะ) ด้วยสัมมาทิฐิ

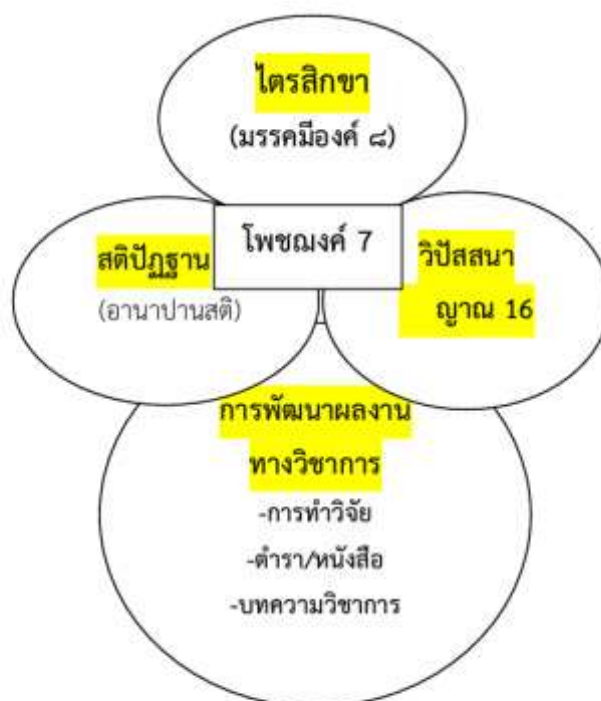

แผนภาพที่ 2 เชื่อมโยงไตรสิกขาเพื่อพัฒนาตามมรรคมืองค์ 8

สำหรับทางจิต (นามธรรม) ต้องฝึกสมาธิให้ตั้งมั่นเพื่อพัฒนาจิตใจในด้านความเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) คือเพียรใน ๔ สถาน คือ สังวรปธาน ปหานปธาน ภวานาปธาน และอนุรักษนาปธาน สำหรับการพัฒนาสติ(สัมมาสติ) คือระลึกชอบในสติปัฏฐาน และสมาธิ(สัมมาสมาธิ) คือการตั้งจิตมั่นชอบ จิตมั่นชอบคือสมาธิที่เจริญตามแนวของฌาน เป็นต้น ส่วนจิตใจในด้านปัญญา เพื่อพัฒนาของอาจารย์ให้ความคิดรอบด้าน (สัมมาสังกัปปะ) คือ ความดำริในอันออกจากกาม ความดำริในอันไม่พยาบาท ความดำริในอันไม่เบียดเบียนทั้งปวง สำหรับการมีปัญญารู้เห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) คือเห็นอริยสัจ 4 เห็นว่าทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ (Body of knowledge) สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลงานทางวิชาการ

แผนภาพที่ 3 เชื่อมโยงสติปัฏฐาน 4 โพชฌงค์ 7 วิปัสสนาญาณ 16

สรุปองค์ความรู้ฯ เป็นนวัตกรรมเมื่อนำมาใช้พัฒนาผลงานวิชาการ ดังนี้

ไตรสิกขา

เป็นการปฏิบัติตามหลักของ“ศีล 5” การทำ“สมาธิ” และสร้าง “ปัญญา”ทำวิปัสสนาญาณ เพื่อเป็นมาตรการสำหรับการพัฒนาผลงานทางวิชาการ ดังนี้

1) ศีล -อริสัสสิกขา คือศึกษาเรื่องศีลและปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามหลักจุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลัก มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร การทำให้มีสติสัมปชัญญะและสันโดษ ทั้งนี้เพื่อลดโมหะ(หลงผิด) โลภะ(อยากได้) โทสะ(โกรธ-ทำร้าย) ซึ่งสอดคล้องกับ(มรรค 3 ใน 8) กล่าวคือ สัมมาวาจา (พูดจาชอบ) สัมมากรรมันตะ (ทำงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีวิตชอบ-ปฏิบัติตามศีล 5)

2) สมาธิ -อริจิตตสิกขา เป็นการทำให้สงบ อบรมจิตให้มั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การปฏิบัติสมถกรรมฐานของผู้ทำสมาธิให้ได้ในขั้น “ปฐมฌาน” ซึ่งสอดคล้องกับ(มรรค 3 ใน 8) สัมมาวายามะ (ใช้เพียรชอบ) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่นชอบ) และปฏิบัติต่อยวยริยศีลชั้นจันได้บรรลุฌาน ๔

3) ปัญญา - อธิปัญญาสิกขา เป็นผลมาจากการอบรมตนเพื่อให้เกิดปัญญาอย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งสอดคล้องกับ (มรรค 2 ใน 8) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) โดยบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้มาแล้วจนได้บรรลุวิชา ๘ คือเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

8. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานทางวิชาการ ซึ่งสรุปได้ว่า หลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา), พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา), อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และอริยสัจ 4 ซึ่งช่วยหล่อหลอมจิตใจของผู้ผลิตผลงานวิชาการให้มีความรอบคอบ โปร่งใส เคารพผู้อื่น และมุ่งแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างมีคุณธรรม หลักธรรมเหล่านี้มีใช้เพียงคำสอนเชิงศีลธรรม แต่ยังเป็นเครื่องมือภายในที่ช่วยยกระดับคุณภาพผลงานทางวิชาการให้มีจริยธรรมและคุณค่าทางจิตวิญญาณอย่างยั่งยืน

2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสรุปได้ว่า กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเตรียมจิตวิญญาณของนักวิชาการ การแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลงานอย่างรับผิดชอบต่อสังคม โดยในแต่ละขั้นตอนมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมอย่างชัดเจน เช่น ศีล สมาธิ อิทธิบาท 4 ปัญญา และพรหมวิหาร 4 ที่เน้นการสร้างคนก่อนสร้างงาน เพื่อให้ผู้ผลิตผลงานมีจิตใจมั่นคง มีเจตคติที่ดี และมีความสามารถในการวิเคราะห์เชิงลึก ส่งผลให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผลงานทางวิชาการที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ได้นำเสนอรูปแบบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) คุณลักษณะของผู้ผลิตผลงานที่ฝึกฝนตามไตรสิกขาและมีคุณธรรม 2) กระบวนการพัฒนาโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 และ 3) ผลลัพธ์ของผลงานที่มีทั้งความถูกต้องทางวิชาการและจริยธรรมทางสังคม ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในระดับบุคคลและองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม

9. การเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาศักยภาพนักวิชาการ อาจารย์ และนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การพัฒนาผลงานวิชาการตามหลักพุทธธรรม” เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ถึงคุณค่าทางจริยธรรมของการทำวิจัย นอกจากนี้ องค์กรวิชาการและหน่วยงานราชการสามารถนำแนวทางและรูปแบบการพัฒนาที่ได้ไปปรับใช้เป็น

แนวปฏิบัติภายใน เพื่อส่งเสริมจิตวิญญาณของผู้ผลิตผลงานให้มีคุณธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างผลงานที่มีคุณภาพทั้งเชิงวิชาการและจิตใจ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาตามหลักพุทธธรรม เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 และไตรสิกขา ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมและความรู้ควบคู่กันในชั้นเรียน

2) การประเมินผลกระทบของการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในกระบวนการวิจัยและการผลิตผลงานทางวิชาการ: เพื่อวิเคราะห์เชิงประจักษ์ว่าการใช้หลักพุทธธรรมมีอิทธิพลต่อคุณภาพผลงาน ความโปร่งใส และจิตสำนึกทางจริยธรรมของนักวิจัยหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *กฎกระทรวง อว. พ.ศ. 2565 เรื่อง มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 8 สถาบันอุดมศึกษาต้องมีความพร้อมด้านวิชาการ*. ราชกิจจานุเบกษา.
- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.). (2560). *ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2560*.
- พระเทพวชิรเมธี, & อภินันท์ จันตะนี. (2566). จิตสำนึกทางจริยธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม. *วารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 9(2), พฤษภาคม-สิงหาคม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอน 50 ก, 16 เมษายน 2562.
- วิทย์ วิศวเวทย์. (2537). *จริยธรรมกับบุคคล*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อภินันท์ จันตะนี และ วาสิตา เกิดผล. (2565). จริยธรรมนักปกครอง (Ruler's Ethics). *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 4(1), 51–62.
- อภินันท์ จันตะนี และคณะ. (2566). คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและนักปกครองท้องถิ่นไทย. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(2), กรกฎาคม-ธันวาคม.
- Atkinson, R. L. (1969). *Introduction to psychology*. New York: Harcourt.
- Aristotle. (2000). *Ethics and the virtues*. Oxford: Oxford University Press.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development*. San Francisco: Harper & Row.

การวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทย

An Analysis of the Morality and Ethics of Public Sector Leaders in Thailand

ผศ.ดร.คุณหญิงณัฐนนท์ ทวีสิน

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐของประเทศไทย วิเคราะห์ความสอดคล้องของคุณธรรมและจริยธรรมกับภาวะผู้นำ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำภาครัฐให้มีคุณธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำขององค์กรภาครัฐในประเทศไทยให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืน เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนและยกระดับคุณภาพของระบบราชการ งานวิจัยนี้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “โมเดลภาวะผู้นำพุทธจริยธรรมเชิงบูรณาการ” โดยมีหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 เป็นแกนกลางของกระบวนการพัฒนา ครอบคลุมสามมิติที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกัน ได้แก่ มิติภายใน (จิตใจ) มุ่งเน้นการฝึกฝนตนเองด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อปลูกฝังสัมมาทิฐิ ความเมตตา และการเสียสละ อันเป็นรากฐานของคุณธรรม มิติภายนอก (พฤติกรรม) มุ่งเน้นการสร้างระบบประเมินและกำกับดูแลผู้นำที่โปร่งใส เช่น การประเมินจริยธรรมแบบ 360 องศา และระบบรายงานพฤติกรรมที่ตรวจสอบได้ ขณะที่มิติโดยรวม (วัฒนธรรมองค์กร) เน้นการสร้างบรรยากาศองค์กรผ่านกิจกรรมเชิงธรรมะ อาทิ เวทีสนทนาธรรม กิจกรรมจิตอาสา และเวิร์กช็อปธรรมาภิบาล โมเดลนี้มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำจากระดับบุคคลสู่ระดับระบบ ทำให้เกิดผู้นำที่บริหารด้วยจิตวิญญาณและหลักธรรม นำไปสู่การฟื้นฟูศรัทธาประชาชนและการขับเคลื่อนสังคมไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ; การวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม ผู้นำองค์กรภาครัฐ

Abstract

This research article aims to examine the characteristics of morality and ethics among leaders in Thailand's public sector, analyze the alignment between moral-ethical principles

and leadership, and propose a model for sustainably developing public sector leaders with moral integrity. The findings reveal that fostering leadership with firm moral and ethical foundations is a crucial strategy to rebuild public trust and enhance the quality of the bureaucratic system. This study synthesizes new knowledge into an “Integrated Buddhist Ethical Leadership Model,” which centers around core Buddhist principles such as the Threefold Training (Sīla, Samādhī, Paññā), the Four Brahmavihāras, and the Four Iddhipādas. The model comprises three interrelated dimensions: the internal dimension (mind), which focuses on self-cultivation through morality, concentration, and wisdom to instill right view, compassion, and selflessness; the external dimension (behavior), which emphasizes transparent evaluation and ethical monitoring mechanisms, including 360-degree assessments and accessible behavior reporting systems; and the holistic dimension (organizational culture), which promotes a moral atmosphere through Dhamma-centered activities such as dialogue forums, volunteer initiatives, and good governance workshops. The model aims to expand leadership from an individual level to a systemic one, cultivating spiritually grounded and ethically guided leaders. Ultimately, it offers a sustainable path to restoring public faith and reinforcing the Thai public sector as a driving force for long-term societal development.

Keywords: Analysis, Morality, Ethics, Public Sector Leadership

1. ความนำ

โดยระบบราชการไทยกำลังเผชิญความท้าทายด้านคุณธรรมอย่างรุนแรง ทั้งปัญหาการทุจริต การขาดความรับผิดชอบ และผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม ซึ่งเน้น “คุณค่าของมนุษย์” ความเมตตา ความพอเพียง และสัมมาทิฐิ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐให้เกิดความโปร่งใสและความยั่งยืนในสังคมไทย

1.1 ความเป็นของปัญหาการวิจัย

ในยุคปัจจุบัน ระบบราชการไทยเผชิญกับวิกฤตด้านคุณธรรมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์ที่ชัดเจน ได้แก่ การทุจริตในหน้าที่ การใช้อำนาจโดยมิชอบ การแสวงหาประโยชน์ส่วนตนจากตำแหน่งหน้าที่ และความบกพร่องในความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประสิทธิภาพของภาครัฐ ความเชื่อมั่นของประชาชน และความมั่นคงทางสังคมโดยรวม สภาพปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขได้ด้วยกลไกทางกฎหมายหรือการควบคุมตามระบบราชการเพียงอย่างเดียว หากแต่จำเป็นต้องฟื้นฟูรากฐานด้านคุณธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความยั่งยืนของสังคมไทยท่ามกลางความเสื่อม

ถอยทางจริยธรรมในระบบราชการ แนวคิด “พุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม” ได้รับการเสนอให้เป็นทางเลือกใหม่ในการสร้างสมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามหลักเมตตา ความพอเพียง สัมมาทิฐิ และการอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อยกระดับจริยธรรมของผู้นำให้มีความตระหนักรู้ในเป้าหมายของชีวิต การรับใช้สังคม และการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา แนวคิดดังกล่าวยังสามารถเชื่อมโยงกับประมวลจริยธรรมข้าราชการ ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาจิตใจในระดับบุคคล แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความโปร่งใส มีจริยธรรม และมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนรวม การศึกษาความเป็นมาของปัญหาการวิจัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงลึกของปัญหาคุณธรรมในระบบราชการไทย และเสนอแนวทางการพัฒนาผู้นำองค์กรภาครัฐที่ยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพุทธศาสนาและคุณค่าทางจริยธรรมที่แท้จริง.

1.2 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ระบบราชการไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ปรากฏการณ์การทุจริตคอร์รัปชัน ความบกพร่องในความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน กำลังกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่บ่อนทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อภาครัฐอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์นี้มิได้ส่งผลกระทบเพียงต่อภาพลักษณ์ขององค์กรภาครัฐเท่านั้น แต่ยังกระทบต่อความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่สามารถพึ่งพาเพียงการบังคับใช้กฎหมายหรือกลไกควบคุมเชิงโครงสร้างเพียงลำพัง หากแต่ต้องอาศัยแนวทางที่ลึกซึ้งทางจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับของผู้นำองค์กรภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง วัฒนธรรมองค์กร และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกรอบคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของผู้นำได้อย่างแท้จริง หลักการสำคัญของพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม เช่น ความพอเพียง เมตตา และสัมมาทิฐิ ไม่เพียงมุ่งเน้นการบริหารอย่างมีคุณธรรม แต่ยังเน้นการตระหนักรู้ใน “คุณค่าของมนุษย์” ซึ่งเป็นหัวใจของภาวะผู้นำที่ยั่งยืน การผสมผสานแนวคิดนี้เข้ากับระบบการบริหารภาครัฐ จึงสามารถช่วยยกระดับจิตสำนึกของผู้นำ เพิ่มความโปร่งใส และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพในความยุติธรรมและความดีงามร่วมกันในสังคมไทย ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติที่สามารถยกระดับคุณธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน.

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐของประเทศไทย

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างคุณธรรมและจริยธรรมให้สัมพันธ์กับผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทย

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทยให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตพื้นที่และสถานที่ หน่วยงานภาครัฐในประเทศไทยระดับกลางและระดับท้องถิ่น

3.2 ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วยหลักพุทธธรรม คุณธรรมและจริยธรรม และมาตรฐานทางจริยธรรม รวมทั้งประมวลจริยธรรมข้าราชการ

3.3 ขอบเขตด้านเวลา ช่วงมีนาคม-พฤษภาคม 2568

4. การนิยามศัพท์เฉพาะการวิจัย

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ความพอเพียง และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา), อิทธิบาท 4, อริยสัจ 4 ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการกระทำที่ถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา ความเสียสละ ความอดทน และความรับผิดชอบ โดยคุณธรรมเป็นหลักภายในของบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก

จริยธรรม หมายถึง แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่ถือว่าถูกต้องเหมาะสมตามหลักของสังคมหรือวิชาชีพ เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในสังคมหรือในบทบาทเฉพาะ เช่น จรรยาบรรณวิชาชีพหรือจริยธรรมของข้าราชการ ซึ่งอาจถูกกำหนดเป็นข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติที่ต้องยึดถือ

มาตรฐานทางจริยธรรม หมายถึง เกณฑ์หรือข้อกำหนดที่ใช้เป็นแนวทางในการประเมินความประพฤติของบุคคลในฐานะสมาชิกขององค์กรหรือสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำองค์กร เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ การไม่แสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อน การยึดมั่นในความยุติธรรม และการปฏิบัติอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

5. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐ เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำทั้งในรัฐธรรมนูญ พ.ร.บ.จริยธรรม พ.ศ. 2562 และงานวิจัยด้านพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งล้วนเสนอให้ผู้บริหารด้วยหลักธรรม สมดุลระหว่างประสิทธิภาพกับจิตใจที่ดีงาม.

5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง (เรื่องและวัตถุประสงค์การวิจัย)

สำหรับเอกสารที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปได้ดังนี้

5.1.1 การศึกษาลักษณะคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐ

มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์พื้นฐานพฤติกรรม ความคิด และแนวปฏิบัติของผู้นำในระบบราชการไทย ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทาง นโยบาย และวัฒนธรรมองค์กร คุณธรรมในบริบทนี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความเมตตา และจิตสาธารณะ ส่วนจริยธรรมหมายถึงแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับกฎหมาย จรรยาบรรณ และค่านิยมที่สังคมยอมรับ โดยเฉพาะในบริบทของข้าราชการซึ่งมีข้อบังคับด้านจริยธรรมชัดเจนตามกฎหมาย เช่น พ.ร.บ.จริยธรรม พ.ศ. 2562 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ลักษณะคุณธรรมทั้งในระดับทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของผู้นำในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวโน้มด้านจริยธรรมในระบบราชการไทย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในรากเหง้าของพฤติกรรมผู้นำ และเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาผู้นำองค์กรภาครัฐให้มีคุณธรรมอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งมีตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็นในประเทศไทย ดังนี้

1) **ผู้นำองค์กรท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง:** นายกเทศมนตรีตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน สร้างศูนย์เรียนรู้การเกษตรยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการพึ่งตนเองของประชาชน ผู้นำรายนี้ได้รับการยกย่องในด้าน ความเมตตา ความเสียสละ และจิตสาธารณะ พร้อมบริหารงานด้วย ความโปร่งใส และเปิดรับการตรวจสอบจากสาธารณะ ถือเป็นแบบอย่างของผู้นำเชิงจริยธรรม

2) **เจ้าหน้าที่ระดับสูงถูกถอดถอนจากตำแหน่งกรณีผลประโยชน์ทับซ้อน:** อดีตปลัดกระทรวงรายหนึ่ง ถูก ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดกรณีใช้อำนาจเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทของครอบครัวในโครงการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ แม้จะมีผลงานทางวิชาการและการบริหาร แต่ขาด ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า การขาดจริยธรรมแม้เพียงบางส่วน สามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของระบบราชการโดยรวม

3) **ข้าราชการสายตรวจสอบงบประมาณเปิดโปงการทุจริตภายในหน่วยงานตนเอง:** เจ้าหน้าที่การเงินระดับกลางในองค์กรภาครัฐแห่งหนึ่ง กล้าเปิดเผยข้อมูลการเบิกจ่ายงบประมาณที่ผิดปกติของผู้บริหารระดับสูง โดยยึดหลัก ความรับผิดชอบ ความกล้าหาญทางจริยธรรม และจิตสำนึกต่อผลประโยชน์ส่วนรวม แม้เผชิญแรงกดดันภายในองค์กร กรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำทางคุณธรรม แม้ไม่อยู่ในตำแหน่งสูงสุด แต่สามารถเป็นแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรที่ดีได้

5.1.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างคุณธรรมและจริยธรรมกับผู้นำองค์กรภาครัฐ

เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงแนวคิดเชิงอุดมคติกับการบริหารในทางปฏิบัติ โดยเน้นศึกษาว่าผู้นำองค์กรภาครัฐสามารถหล่อหลอมคุณธรรม (เช่น ความพอเพียง เมตตา อุเบกขา) และจริยธรรม (เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ไม่เลือกปฏิบัติ) ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างไร ความสอดคล้องนี้สามารถวัดได้จากพฤติกรรมการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การบริการ

ประชาชน รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำในองค์กร การวิเคราะห์จะพิจารณาทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติจริง พร้อมเปรียบเทียบกับแนวคิดในทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม ซึ่งเสนอให้ผู้นำดำรงตนด้วยสติ สัมมาทิฐิ และจิตที่เป็นธรรม งานวิจัยนี้จะช่วยระบุปัจจัยที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบูรณาการคุณธรรมกับการบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงช่องว่างที่อาจมีระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายกับพฤติกรรมของผู้นำในความเป็นจริง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการออกแบบแนวทางการส่งเสริมผู้นำที่มีจริยธรรมให้สามารถตอบโจทย์ของสังคมไทยในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ

5.1.3 เป้าหมายสำคัญของการวิจัยคือการสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้นำองค์กรภาครัฐ

สามารถยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว รูปแบบนี้จะต้องเป็นระบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับปฏิบัติ โดยอาศัยหลักการจากทั้งทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์และแนวทางจากกฎหมายจริยธรรมราชการ องค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวควรรวมถึงหลักสูตรอบรมพัฒนาจิตใจ กลไกกำกับติดตามทางจริยธรรม ระบบการประเมินผลพฤติกรรมผู้นำ และแนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้มุ่งออกแบบแนวทางที่สามารถปรับใช้ได้กับบริบทของราชการไทย โดยเฉพาะในระดับผู้บริหารระดับสูงถึงระดับกลาง ซึ่งมีอิทธิพลต่อทิศทางนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร การนำเสนอรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จะมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบราชการอย่างแท้จริง ทั้งยังช่วยลดปัญหาทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ เสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน และยกระดับคุณภาพการบริหารภาครัฐของประเทศไทยให้มีจิตวิญญาณของความเป็นธรรมและคุณค่ามนุษย์อย่างแท้จริง

5.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง(เรื่องและวัตถุประสงค์การวิจัย)

โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ยกตัวอย่างจำนวน 3 คนดังนี้

ศิริ รุ่งภัทรเศวต (2566) ”แนวคิดความรับผิดชอบและคุณธรรมที่พึงประสงค์ของผู้นำองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมมาภิบาล” โดยมีสาระสำคัญ: ศึกษาทัศนะของนักปราชญ์ไทยเกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยเน้นหลักการสันโดษ สัมมาอาชีวะ และการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและความสุขในสังคมไทย ซึ่งผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมควรพัฒนานตนเองตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ไตรสิกขา และมรรคมรรค 8 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีความเมตตา ความเสียสละ และจิตสำนึกต่อสังคม . การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับการบริหารงานภาครัฐจะช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม สร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

เดช ชูจันทร์ (2563). “แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศไทย” โดยสาระสำคัญ: ศึกษาทัศนะของนักปราชญ์ไทยเกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ เน้นหลักการสันโดษ สัมมาอาชีวะ และการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและความสุขในสังคมไทย ซึ่งหลักพุทธทางด้านเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทย เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่เรา

เผชิญอยู่ปัจจุบัน เครื่องมือในการวิเคราะห์นั้นมีความต้องการเพียงให้ประชาชนตระหนักถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ตามกฎธรรมชาติ คือความไม่มีอยู่ของตัวตน ถ้าแนวความคิดนี้ได้รับความ เข้าใจอย่างชัดเจน ชีวิตมนุษย์จะได้รับการมองจากแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากการเป็นผู้บริโภค สิ่งที่มีความหมายมากที่สุดในชีวิตไม่ใช่มาจากการบริโภค การบริโภคอย่างเหมาะสม จะไม่ทำให้เกิดการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัชรพล คงมนต์ (2555). “แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรภาครัฐ” โดยมีสาระสำคัญ: แนวคิดนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรมและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรภาครัฐ โดยพบว่าคุณธรรมและจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการนำองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรภาครัฐ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ การมีหลักธรรมและจิตสำนึกที่ดี งาม การไม่บิดเบือนข้อมูลและไม่ใช้ตำแหน่งหาผลประโยชน์การแสดงความรับผิดชอบเมื่อบริหารงานผิดพลาด การพบปะและช่วยเหลือประชาชนสม่ำเสมอ และการวางตัวให้เหมาะสม ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรภาครัฐ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การกระตุ้นทางปัญญา การสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางจริยธรรม กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร องค์กรภาครัฐ พื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ได้ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบพฤติกรรมทางจริยธรรม โดยเรียงตามค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Weight Coefficiency) และน้ำหนักขององค์ประกอบได้ค่าดังนี้ พฤติกรรมทางจริยธรรมมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.74 และการวิเคราะห์หองค์ประกอบย่อยพบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ดังนี้ การมีหลักธรรมและจิตสำนึกที่ดีงามเท่ากับ 0.77 การพบปะและช่วยเหลือประชาชนสม่ำเสมอ เท่ากับ 0.57การวางตัวให้เหมาะสมเท่ากับ 0.54 การไม่บิดเบือนข้อมูลและไม่ใช้ตำแหน่งหาผลประโยชน์ เท่ากับ 0.32 และการแสดงความรับผิดชอบต่อบริหารงานผิดพลาด เท่ากับ 0.30

5.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง(เรื่องและวัตถุประสงค์การวิจัย)

ทฤษฎีภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership Theory, 2003) โดยบรูซ อโวลิโอ (Bruce J. Avolio) และเฟรด ลูธานส์ (Fred Luthans) ซึ่งมีสาระสำคัญ: ทฤษฎีนี้เน้นการเป็นผู้นำที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความโปร่งใส ยึดมั่นในหลักคุณธรรม และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยผู้นำที่แท้จริงจะสามารถสร้างความไว้วางใจและแรงจูงใจในองค์กรได้อย่างยั่งยืน

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership Theory, 2006) โดยไมเคิล บราวน์ (Michael E. Brown) และลินดา เทรเวียโน (Linda K. Treviño) ซึ่งมีสาระสำคัญ: ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมตามหลักจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และการให้ความเคารพต่อผู้อื่น โดยผู้นำเชิงจริยธรรมจะเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมพฤติกรรมที่มีจริยธรรมในองค์กร

ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม (Buddhist Ethical Economic Theory, 2025) โดยอภินันท์ จันตะนี ซึ่งมีสาระสำคัญ: เป็นการเสนอแนวทางใหม่ที่เน้นการผสานหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น

เมตตา กรุณา ความพอเพียง สัมมาทิฐิ และการดำรงชีวิตอย่างมีสติ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างการดำรงชีพกับการพัฒนาจิตใจ และเศรษฐกิจไม่ถูกกำหนดโดยความต้องการที่ไม่สิ้นสุด แต่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็น ความยุติธรรม และการแบ่งปัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความทุกข์จากภาวะเศรษฐกิจทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และชาติ ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมจึงเป็นทฤษฎีที่ได้รับการศึกษาและส่งเสริมให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหาเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสงบสุขในชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริง โดยเน้น “คุณค่าของมนุษย์” มากกว่า “มูลค่าของวัตถุ”.

5.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(เรื่องและวัตถุประสงค์การวิจัย)

ขจิตถัย แก่นน้อย. (2560). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวิถีไทยวิถีพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมีสาระสำคัญ: เป็นการแสดงให้เห็นว่าการนำหลักพุทธธรรม เช่น ทาน ศีล และเมตตา มาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรและจิตสำนึกพลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมจริยธรรมและการบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมและความสงบสุขในชุมชนท้องถิ่น

จกฤษฎ สิงห์ธนสาร. (2560). “พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์” โดยมีสาระสำคัญ: ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการป่าชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และสัปปริยธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและความเป็นอยู่ของชุมชนโดยยั่งยืน

Stephanie Kaza (2000). “Buddhism and Ecology: The Interconnection of Dharma and Environmental Sustainability” โดยมีสาระสำคัญ: การเสนอหลักธรรม เช่น อหิงสา และปฏิจจสมุปบาท สามารถเป็นกรอบแนวคิดเชิงจริยธรรมสำหรับการดูแลธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยแสดงให้เห็นว่าพุทธธรรมมีศักยภาพในการสร้างจิตสำนึกเชิงระบบนิเวศ (ecological mindfulness) ซึ่งสอดคล้องกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมสมัย

Christopher Queen. (2000). Engaged Buddhism: Buddhist Liberation Movements in Asia“ โดยมีสาระสำคัญ: ซึ่งเน้นปรากฏการณ์ของ “พุทธศาสนาแห่งการมีส่วนร่วม” (Engaged Buddhism) ที่รวมเอาการปฏิบัติธรรมเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น กรณีของพระติช นัท ฮันห์ในเวียดนาม และองค์กรพุทธต่าง ๆ ที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ โดยเสนอว่าพุทธธรรมสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อความเป็นธรรมในโลกปัจจุบัน.

6. ระเบียบวิธีการวิจัย (การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Document Analysis) โดยคัดเลือกตำรา วารสาร กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตีความ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เลือกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น

- พระไตรปิฎก (บาลี/แปล)
- ตำราทางพระพุทธศาสนา
- วารสารวิชาการ/บทความวิจัย
- งานวิจัยก่อนหน้า (thesis/dissertation)
- กฎหมาย/รัฐธรรมนูญ (ถ้าเกี่ยวข้อง)

2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารตามประเด็นที่ตั้งไว้ เช่น วิเคราะห์ “หลักพุทธจริยธรรม” ที่ปรากฏในบทต่าง ๆ เปรียบเทียบจากหลายแหล่ง พร้อมจำแนกตามแนวคิดหลัก เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ อธิปไตย 4 ฯลฯ

3) สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สรุปแนวคิดหลักที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร นำเสนอเป็นบทสรุปหรือข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานวิชาการ หรือประยุกต์ใช้จริง

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ศึกษาลักษณะคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐประเทศไทย: จากสภาพปัญหาของระบบราชการไทยในปัจจุบัน พบว่าองค์กรภาครัฐกำลังเผชิญกับวิกฤติด้านคุณธรรมและจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง ทั้งในมิติของการทุจริต การใช้อำนาจโดยมิชอบ และการขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ลักษณะคุณธรรมของผู้นำภาครัฐที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูและพัฒนาองค์กรในบริบทนี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต (Sacca), ความเมตตา (Metta), ความเสียสละ (Nekkhamma), ความรับผิดชอบ (Kamma-sakata) และจิตสาธารณะ ทั้งหมดเป็นคุณลักษณะที่อยู่บนฐานของไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา และสามารถเชื่อมโยงกับธรรมคัมภีร์โลก คือ “หิริ” (ความละอาย) และ “โอตตปปะ” (ความเกรงกลัวต่อบาป) จริยธรรมในบริบทของผู้นำราชการหมายถึงการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และมาตรฐานจริยธรรมตาม พ.ร.บ.จริยธรรม พ.ศ. 2562 เช่น ความโปร่งใส การไม่แสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อน และความยุติธรรม การศึกษาลักษณะเหล่านี้ช่วยเปิดเผยถึงคุณลักษณะภายในที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอกของผู้นำ ซึ่งมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและวัฒนธรรมขององค์กร กรณีศึกษาจริง เช่น ผู้นำท้องถิ่นที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวอย่างของการบูรณาการพุทธธรรมกับการบริหาร ส่วนกรณีเจ้าหน้าที่เปิดโปงการทุจริตภายในองค์กรตนเอง สะท้อนถึงความกล้าหาญทางจริยธรรม ดังนั้น การศึกษานี้จึงไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นลักษณะของคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการนำหลักธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างผู้นำภาครัฐที่แท้จริง

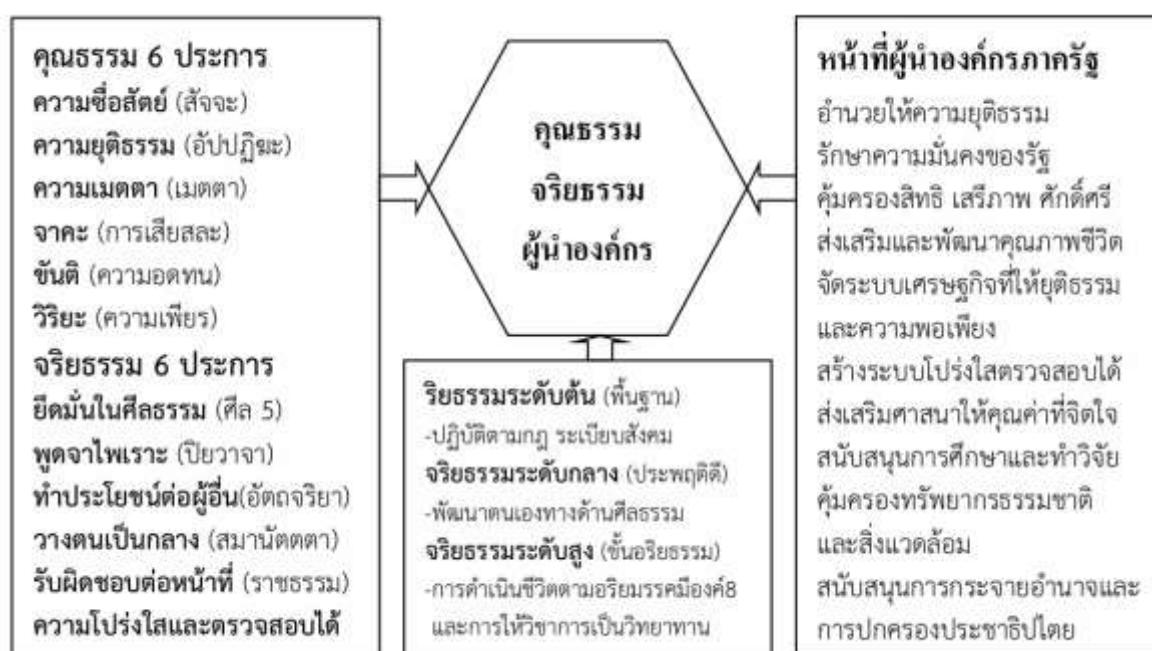
2) การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างคุณธรรมและจริยธรรมให้สัมพันธ์กับผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทย: การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐนั้น เป็นการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเชิงอุดมคติ (เช่น เมตตา ความพอเพียง สัมมาทิฐิ) กับพฤติกรรมการบริหารในทางปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของภาครัฐที่มีข้อกำหนดทางจริยธรรมเป็นทางการ เช่น พ.ร.บ.จริยธรรม พ.ศ. 2562 แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม ซึ่งเสนอการบริหารด้วยสติ การพิจารณา และการไม่เบียดเบียน เป็นกรอบคิดสำคัญที่ช่วยให้เห็น “ภาวะผู้นำแบบบูรณาการ” ซึ่งไม่แยกศีลธรรมออกจากการบริหาร ความสอดคล้องนี้สามารถวัดได้จากการตัดสินใจที่โปร่งใส การจัดสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม การเอาใจใส่ประชาชน และการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม ซึ่งเมื่อผู้นำยึดหลัก “อิทธิบาท 4” ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ประกอบกับ “พรหมวิหาร 4” (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) จะเกิดการบริหารที่มีคุณธรรมอย่างสมดุลและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังพบความไม่สอดคล้องระหว่างคุณธรรมในทางทฤษฎีกับพฤติกรรมจริงของผู้นำ เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ใช้อำนาจเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง แม้จะมีความรู้และประสบการณ์มาก แต่กลับขาดคุณธรรมพื้นฐาน จึงทำให้ความน่าเชื่อถือขององค์กรภาครัฐลดลง การวิเคราะห์นี้ช่วยเปิดเผยช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง และนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทยให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป: การพัฒนารูปแบบผู้นำภาครัฐให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างมั่นคงจำเป็นต้องยึดหลัก “พุทธนวัตกรรม” ซึ่งบูรณาการระหว่างหลักธรรมและระบบการจัดการสมัยใหม่ โดยควรมุ่งไปที่ 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาจิตใจ (ภายใน), (2) การกำกับติดตามพฤติกรรม (ภายนอก), และ (3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (องค์กรรวม) ในมิติแรก ผู้นำควรได้รับการอบรมด้าน “ไตรสิกขา” คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้มีความมั่นคงทางจิตใจ มีสัมมาทิฐิ และเป็นผู้มีเมตตา ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิติที่สอง คือ การพัฒนากลไกตรวจสอบ เช่น การประเมินจริยธรรมจากเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา การกำกับตามตัวชี้วัดเชิงจริยธรรม และระบบตอบรับข้อร้องเรียนอย่างโปร่งใส มิติที่สาม คือ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบใหม่ที่ยึดมั่นใน “ธรรมาภิบาล” ผ่านกิจกรรมจิตอาสา เวทีสนทนาธรรม และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รูปแบบนี้ไม่เพียงส่งเสริมผู้นำรายบุคคล แต่ยังเป็นเครื่องมือสร้างองค์กรที่ยั่งยืน ลดการทุจริต และฟื้นฟูศรัทธาของประชาชนต่อระบบราชการ โดยควรนำหลักการจากทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) และพุทธเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรมมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำที่สมบูรณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม

7.2 องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาภาวะผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทยให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืนสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่า “โมเดลภาวะผู้นำพุทธจริยธรรมเชิงบูรณาการ” ซึ่งเน้นการพัฒนาผู้นำในสามมิติอย่างสอดคล้องและเกื้อหนุนกัน ได้แก่ มิติภายใน (จิตใจ), มิติภายนอก (พฤติกรรม)

และมีดีองค์กรรวม (วัฒนธรรมองค์กร) โดยอาศัยหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 เป็นแกนกลางของกระบวนการพัฒนา มิติภายในมุ่งเน้นการฝึกฝนตนเองด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อปลูกฝัง สัมมาทิฐิ ความเมตตา และความเสียสละอันเป็นรากฐานของคุณธรรม ส่วนมิติภายนอกคือการสร้างระบบ ประเมินและกำกับดูแลผู้นำอย่างโปร่งใส ด้วยกลไกที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การประเมินจริยธรรมแบบ 360 องศา และระบบการรายงานพฤติกรรมจริยธรรมที่เข้าถึงได้และตรวจสอบได้ ในขณะที่มีดีองค์กรคือการสร้าง วัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนคุณธรรมผ่านกิจกรรมเชิงธรรมะ เช่น เวทีสนทนาธรรม กิจกรรมจิตอาสา และ เวิร์กช็อปธรรมาภิบาล ทั้งหมดนี้จะส่งเสริมให้ภาวะผู้นำไม่ได้หยุดอยู่ที่บุคคลแต่ขยายผลสู่การเป็นผู้นำเชิง ระบบ ที่ยึดหลักธรรมในการบริหารจัดการอย่างมีจิตวิญญาณ ความยั่งยืนของการพัฒนาผู้นำภาครัฐจะเกิดขึ้น ได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อหลักพุทธธรรมและการบริหารสมัยใหม่สามารถหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว และก่อรูปเป็น วิถีองค์กรที่มี “ความเป็นธรรม” เป็นหัวใจหลัก ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟูศรัทธาของประชาชนและยกระดับระบบ ราชการไทยให้กลับมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมอย่างมีคุณภาพในระยะยาว

โดยสรุปจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

1) คุณธรรม ของผู้นำองค์กรภาครัฐ มี 6 ประการ

(1) ความซื่อสัตย์ (สัจจะ): ผู้นำต้องเป็นผู้ที่พูดจริง ทำจริง ไม่เอาเปรียบประชาชน สร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการปกครอง

(2) ความยุติธรรม (อภัย): การตัดสินใจและดำเนินนโยบายต้องเป็นธรรม ไม่มีอคติ เพื่อสร้างความสมานฉันท์และความสงบสุขในสังคม

- (3) ความเมตตา (เมตตา): ผู้นำควรมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อประชาชนทุกระดับ ไม่เลือกปฏิบัติ
- (4) จาคะ (การเสียสละ): มีจิตใจที่เสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม
- (5) ขันติ (ความอดทน): ผู้นำต้องอดทนต่อแรงเสียดทาน ความขัดแย้ง และแรงกดดันต่าง ๆ เพื่อดำรงหลักธรรมไว้ได้
- (6) วิริยะ (ความเพียร): ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง เพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือสังคมทั่วไป

2) จริยธรรม ของผู้นำองค์กรภาครัฐ มี 6 ประการ

- (1) การยึดมั่นในศีลธรรม (ศีล 5): ไม่เบียดเบียน ไม่ทุจริต ไม่กล่าวเท็จ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ เสพของมีนเมา
- (2) การพูดจาไพเราะ (ปิยวาจา): เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐกับประชาชน
- (3) การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (อรรถจริยา): ปฏิบัติภารกิจเพื่อประชาชนโดยยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม เช่น ชุมชน สังคม หรือท้องถิ่น
- (4) การวางตนเป็นกลาง (สมานัตตตา): ไม่เลือกปฏิบัติระหว่างกลุ่มหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- (5) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (ราชธรรม): เป็นธรรมสำหรับผู้มีอำนาจ เช่น ทศพิธราชธรรม ได้แก่ ทาน ศีล บริจาค ความเมตตา เป็นต้น
- (6) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้: เป็นผู้นำที่ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วม เพื่อความไว้วางใจในองค์กรภาครัฐ

สำหรับบทบาทและหน้าที่หลักของผู้นำองค์กรภาครัฐไทย มีดังนี้

- 1) อำนวยความยุติธรรม (ธรรมาธิปไตย): เป็นหน้าที่พื้นฐานที่สุดของรัฐ ต้องจัดให้มีระบบยุติธรรมที่เป็นกลางและเข้าถึงได้ทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับ ทศพิธราชธรรม
- 2) รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ความมั่นคง): ดูแลความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้โดยไม่เบียดเบียน ซึ่งตรงกับหลักพุทธธรรมเรื่อง อปฺปภิชะ คือไม่พยายาบท และใช้ปัญญานำหน้าอำนาจ
- 3) คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: ส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกัน เคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ หลักเมตตาธรรม และพรหมวิหาร 4
- 4) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน: โดยเฉพาะในด้านสาธารณสุข การศึกษา และที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ซึ่งสัมพันธ์กับ มรรคมงคล 8 โดยเฉพาะ “สัมมาชีวะ” และ “สัมมาภิมันตะ”
- 5) จัดระบบเศรษฐกิจที่ยุติธรรมและพอเพียง: ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและมีธรรมาภิบาล ซึ่งตรงกับหลัก สมณะ จาคะ และมัชฌิมาปฏิปทา
- 6) สร้างระบบบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ: การใช้งบประมาณและอำนาจ

รัฐต้องเปิดเผย และยึดหลักคุณธรรม ซึ่งตรงกับ หลักสุจริตธรรม และ อิทธิบาท 4

7) ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และคุณค่าทางจิตใจ: พัฒนา “ปัญญา+ศีลธรรม” ควบคู่ ไม่มุ่งแต่วัตถุ เช่น มุ่งเน้นทางคุณค่าทางจิตใจ มากกว่า เน้นมูลค่าในสินค้า

8) สนับสนุนการศึกษาและวิจัย: เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเฉพาะการศึกษาเชิงคุณธรรมและเน้นทางด้านจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ “มาตรฐานทางจริยธรรมของข้าราชการ”

9) คุ่มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: ปกป้องโลกเพื่อคนรุ่นหลัง ตามแนวคิด “ธรรมคุ่มครองโลก” (หิริ-โอตตปปะ)

10) สนับสนุนการกระจายอำนาจการปกครอง: ให้ท้องถิ่นมีบทบาทอย่างแท้จริงในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตนให้มีคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

8. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำองค์กรภาครัฐในประเทศไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) **ลักษณะคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำในองค์กรภาครัฐ:** ปัญหาหลักของระบบราชการไทยคือ วิกฤติด้านคุณธรรม โดยเฉพาะการทุจริตและใช้อำนาจในทางมิชอบ ผู้นำที่ดีควรมีคุณธรรมสำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์ (Sacca) เมตตา (Metta) เสียสละ (Nekkhamma) ความรับผิดชอบ (Kamma-sakata) และจิตสาธารณะ ทั้งหมดตั้งอยู่บนไตรสิกขา และเสริมด้วยหิริและโอตตปปะ จริยธรรมของผู้นำยังต้องสอดคล้องกับกฎหมาย เช่น พ.ร.บ.จริยธรรม พ.ศ. 2562 โดยควรโปร่งใส ไม่แสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อน และมีความยุติธรรม ตัวอย่างเช่น ผู้นำที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงหรือเปิดโปงการทุจริตภายในองค์กรตนเอง สะท้อนถึงภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมอย่างแท้จริง

2) **ความสอดคล้องของคุณธรรมกับพฤติกรรมผู้นำ:** การวิเคราะห์พบว่าคุณธรรม เช่น เมตตา สัมมาทิฐิ และความพอเพียง ควรเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของผู้นำในทางปฏิบัติ โดยใช้แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นกรอบในการบริหาร เช่น การตัดสินใจอย่างมีสติ ไม่เบียดเบียน และยุติธรรม ผู้นำที่มี “อิทธิบาท 4” และ “พรหมวิหาร 4” จะสามารถบริหารองค์กรอย่างมีคุณธรรมและสมดุล อย่างไรก็ตาม ยังพบช่องว่างระหว่างแนวคิดกับการปฏิบัติจริง เช่น เจ้าหน้าที่บางรายใช้อำนาจเอื้อพวกพ้อง แม้จะมีประสบการณ์แต่กลับขาดจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือขององค์กร จึงช่วยชี้แนะแนวทางพัฒนาให้มีจริยธรรมที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

3) **รูปแบบการพัฒนาผู้นำที่ยั่งยืน:** การพัฒนาผู้นำต้องใช้แนวคิด “พุทธนวัตกรรม” ที่ผสมผสานกับระบบการจัดการสมัยใหม่ โดยเน้น 3 มิติ คือ (1) การพัฒนาจิตใจด้วยไตรสิกขาเพื่อให้ผู้นำมีสัมมาทิฐิและไม่เห็นแก่ตน (2) การสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การประเมินจากเพื่อนร่วมงาน และระบบรับเรื่องร้องเรียนอย่างโปร่งใส (3) การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในธรรมาภิบาล ด้วยกิจกรรมจิตอาสาและการมีส่วนร่วมของ

ทุกฝ่าย แนวทางนี้สามารถสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและองค์กรที่โปร่งใส ลดการทุจริต และฟื้นฟูศรัทธาประชาชน โดยบูรณาการทั้งพุทธธรรมและหลักการบริหารสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

9. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมในผู้นำองค์กรภาครัฐเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จากผลการวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมของผู้นำ การกำหนดแนวนโยบายเชิงจริยธรรม การประยุกต์ใช้ผลการวิจัยสู่การปฏิบัติ และการต่อยอดเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต จึงเป็นแนวทางที่จำเป็นและเร่งด่วนในการยกระดับภาวะผู้นำในระบบราชการไทยให้มีความโปร่งใส มีจิตสาธารณะ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมในทุกมิติ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย:** ควรมีการกำหนด “นโยบายจริยธรรมเชิงบูรณาการ” สำหรับผู้นำองค์กรภาครัฐทุกระดับ โดยให้หน่วยงานรัฐจัดอบรมภาวะผู้นำตามหลัก “ไตรสิกขา” และ “อิทธิบาท 4” อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างระบบประเมินจริยธรรมที่โปร่งใส เช่น การประเมิน 360 องศา โดยให้เพื่อนร่วมงานและประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้นำอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือคัดเลือกผู้บริหารระดับสูง ลดการแต่งตั้งจากสายสัมพันธ์ และส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างแท้จริง

2) **ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้:** หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เช่น เวทีสนทนาธรรมสำหรับผู้นำ, โครงการผู้นำจิตอาสา, หรือหลักสูตรอบรม “ผู้นำเชิงจริยธรรมแบบพุทธ” ซึ่งเน้นการฝึกจิตด้วยสมาธิและเจริญปัญญา อีกทั้งสามารถพัฒนาคู่มือจริยธรรมประจำองค์กรที่อ้างอิงจากหลักพุทธธรรม เช่น เบญจศีล พรหมวิหาร และอิทธิบาท 4 นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติของผู้เข้ารับตำแหน่งในกระบวนการคัดเลือก เช่น การสัมภาษณ์โดยใช้สถานการณ์จำลองด้านจริยธรรม เพื่อคัดกรองผู้ที่มีคุณธรรมอย่างแท้จริงเข้าสู่ระบบบริหารงานราชการ

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไปหรือทำวิจัยต่อยอด:

เรื่องที่ 1: การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรมผู้นำตามหลักพุทธธรรมในหน่วยงานรัฐ—ศึกษาว่าการจัดอบรมด้วยหลักไตรสิกขา อิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 มีผลต่อพฤติกรรมผู้นำในองค์กรอย่างไรในระยะยาว

เรื่องที่ 2: ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการปฏิบัติตามจริยธรรมของผู้นำ—โดยเน้นการศึกษารณีองค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบธรรมาภิบาล เปรียบเทียบกับองค์กรที่ขาดจริยธรรม เพื่อหาแนวทางสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อหนุนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ควรส่งเสริมให้มีการอบรมพุทธจริยธรรมแก่ผู้นำองค์กรภาครัฐและปรับใช้หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในกระบวนการนโยบาย การบริหาร และการประเมินผลการทำงาน

10. เอกสารอ้างอิง

- พระเทพวชิรเมธี และ อภินันท์ จันทะนี. (2566). จิตสำนึกทางจริยธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม. *วารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 9(2), พฤษภาคม–สิงหาคม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอน 50 ก, 16 เมษายน.
- วิทย์ วิศวเวทย์. (2537). *จริยธรรมกับบุคคล*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อภินันท์ จันทะนี และ วาสิตา เกิดผล. (2565). จริยธรรมนักปกครอง (Ruler's Ethics). *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 4(1), 51–62.
- อภินันท์ จันทะนี, & คณะ. (2566). คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและนักปกครองท้องถิ่นไทย. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(2), กรกฎาคม–ธันวาคม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2567). *หลักพุทธธรรมเชิงนวัตกรรม*.
- Atkinson, R. L. (1969). *Introduction to psychology*. New York: Harcourt.
- Aristotle. (2000). *Ethics and the virtues*. Oxford: Oxford University Press.
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595–616. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2006.10.004>
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development*. San Francisco: Harper & Row.
- Piaget, J. (1966). *Moral judgment of the child*. New York: Free Press.

**การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ บนฐานทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น
เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**
**Development of Crispy Vegetable Roll Products Based on Local Resource
Capital to Enhance the Grassroots Economy in Ban Rong Chang Community,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**

ผศ.ดร.เมธรัตน์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นายเหมพงษ์ เหมปรการ

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

บทความวิจัย “เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ บนฐานทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่นเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ มีผลการวิจัยดังนี้ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและทุนทางทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง พบว่า ชุมชนมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรพื้นถิ่น เนื่องจากส่วนใหญ่ทำการเกษตรกร ปลูกพืช เช่น มะม่วง ฝรั่ง มังคุด มะละกอ แคนตาลูป และพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลานิล ปลาทะเพียน ปลาช่อน ปลาดุก เป็นต้น พร้อมทั้งได้รับโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐภายนอกเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลาดสินค้า และการส่งเสริมการขาย สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ในชุมชน 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ พบว่า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ โดยมีกระบวนการพัฒนา 6 ขั้นตอน ซึ่งใช้วัตถุดิบทางการเกษตรในชุมชน ที่ชาวบ้านปลูกไว้ นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ และใช้แรงงานภายในชุมชนเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ภายใต้แบรนด์กลุ่มบ้านโรงช้างมหाराช 3) การถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม และส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ในชุมชนบ้านโรงช้าง พบว่า มีการจัดเวทีคืนข้อมูล เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ และส่งคืนข้อมูลให้กับชุมชนโรงช้าง สามารถนำไปสร้างรายได้และสร้างอาชีพได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมการขายผ่านการขายตรงโดยออกบูธจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และขายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เพจเฟซบุ๊ก ไลน์ และติ๊กต็อก

คำสำคัญ; พัฒนาผลิตภัณฑ์ ผักม้วนกรอบ ทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น

Abstract

This research article, titled "Development of Crispy Vegetable Roll Products Based on Local Resource Capital to Enhance the Grassroots Economy in Ban Rong Chang Community, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province," was conducted with three main objectives. The key findings are as follows: 1) Analysis of Community Potential and Local Resource Capital: The study revealed that Ban Rong Chang community possesses strong local resource capital. Most residents engage in agriculture, cultivating crops such as mangoes, pumpkins, purple sweet potatoes, papayas, cantaloupes, and various kitchen vegetables. They also practice aquaculture, raising species like tilapia, silver barb, snakehead fish, and catfish. The community has benefitted from governmental support in areas such as food processing knowledge, product development, branding, and marketing, all of which contribute to grassroots economic development, job creation, and increased income within the community. 2) New Product Development: A new product—crispy vegetable rolls—was developed through a six-step process. This process utilized locally grown agricultural produce, which was processed using community labor to minimize production costs and enhance product value. The product was branded under the "Ban Rong Chang Maharaj Group" label. 3) Technology Transfer, Innovation, and Product Promotion: Knowledge-sharing events were organized to disseminate new technologies and innovations related to the development of crispy vegetable roll products. These efforts enabled the community to generate sustainable income and employment opportunities. Marketing strategies included direct sales through booths and online platforms such as Facebook pages, LINE, and TikTok.

Keywords: Product development, crispy vegetable rolls, local resource capital

1. ความนำ

ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิด ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2560 มีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้น้อยที่สุด โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนา รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและยั่งยืน ดังนั้นการ

พัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคม จึงจำเป็นต้องช่วยกันสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากของสังคมให้มุ่งสู่ชุมชนเข้มแข็งและอยู่เย็นเป็นสุข โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยกระบวนการวางแผนการบริหารการพัฒนาและการวัดผลการพัฒนาด้วย ตัวชี้วัดที่คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการ เป็นผู้คิด เป็นผู้ทำ และเป็นผู้ใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนบนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นและชุมชนพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2566)

การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการฐานรากมุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักขาดโอกาส ทางเศรษฐกิจและมีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำให้มีอาชีพ มีรายได้ มีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างองค์ความรู้และทักษะของผู้ประกอบการ การส่งเสริม ให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงทรัพยากรอย่างเหมาะสม รวมถึงแนวทางการยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนามาตรฐานและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการ การส่งเสริมการเข้าถึงการตลาด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากที่เหมาะสมกับศักยภาพ ความต้องการ และบริบทของพื้นที่ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลให้การยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายในช่วงที่ผ่านมาคือการขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ ขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการ การกระจุกตัวของการดำเนินงานในบางพื้นที่ และความช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 16, (2566)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ บนฐานทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่นเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นชุมชนที่มีต้นทุนทางทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลาย เนื่องจากส่วนใหญ่ทำการเกษตรกร ปลูกพืช เช่น มะม่วง ฝรั่งทอง มันม่วง มะละกอ แคนตาลูป และพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาทูน่า ปลาดุก เป็นต้น เพื่อเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ บนฐานทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม และส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ ในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตพื้นที่และสถานที่ ในชุมชนบ้านโรงช้าง อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และทุนทางทรัพยากร พื้นถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และการส่งเสริมการขาย

3.3 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มแม่บ้านในชุมชนบ้านโรงช้าง อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 คน

3.4 ขอบเขตด้านเวลา ช่วงเดือน 1 เมษายน 2567 – 31 มีนาคม 2568 รวมเวลา 1 ปี

4. การนิยามศัพท์เฉพาะการวิจัย

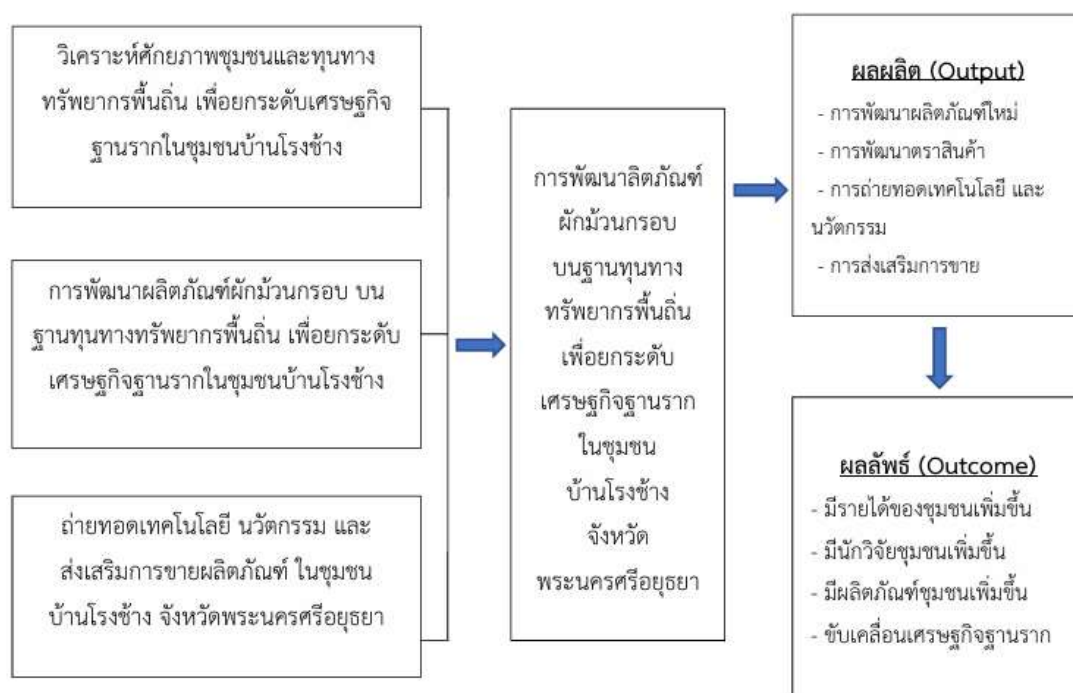
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง กระบวนการคิด ค้นคว้า ออกแบบ และแก้ไขปรับปรุงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้ออกมาตรงกับความต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยอาจเป็นการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน (Innovation) หรือเป็นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วให้แปลกใหม่ หรือการนำทรัพยากรในท้องถิ่น ชุมชน มาแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่น่าสนใจ

เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการผลิต จนถึงระดับการบริโภค การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคิด การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ในชุมชน เพื่อพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้เข้มแข็ง

ทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีในท้องถิ่น โดยมีทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ ทรัพยากรวัฒนธรรม ภูมิปัญญา รวมถึงทรัพยากรของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เช่น พืช และสัตว์ เป็นต้นที่สามารถนำมาทำประโยชน์และสร้างรายได้

การส่งเสริมการขาย หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขายที่นอกเหนือจากการทำสื่อโฆษณา ซึ่งการส่งเสริมการขายถือเป็นกลยุทธ์การทำการตลาดทางตรง โดยใช้พนักงานขายหรือการประชาสัมพันธ์ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างความรู้ นำเสนอสินค้าและบริการให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และสามารถกระตุ้นยอดขายให้เกิดความต้องการซื้อของผู้บริโภคมากขึ้น

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

6. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และตราสินค้า

6.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

เมธาร์ตัน จันตะนี และนฤมล ญาณสมบัติ, (2566). ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจากผลิตภัณฑ์เดิมให้แตกต่างจากของเดิม หรือการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่ โดยมีขั้นตอนหรือกระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 6 ขั้นตอน ดังนี้ การสำรวจตลาด การระดมความคิด การจัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การทดสอบตลาด และการจำหน่ายจริง จึงได้นำแนวคิดไปกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการ 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) การจุดประกายความคิด 2) การกลั่นกรอง 3) การวิเคราะห์ธุรกิจ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การทดลองตลาด 6) การดำเนินการเชิงพาณิชย์ Booz, Allen และ Hamilton (1982, p. 2) ได้กล่าวไว้ว่า “ผลิตภัณฑ์ใหม่” คือ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่และไม่เคย มีในอุตสาหกรรมนั้นมาก่อนหรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิด จากการดัดแปลง พัฒนา และปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2551). ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รูปแบบการปรับปรุงสินค้าเดิม หรือขยายสายผลิตภัณฑ์ หรือขยายสายผลิตภัณฑ์เป็นนวัตกรรมที่กับผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ โดยมี

กระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจุดประกายความคิด 2) การกลั่นกรอง 3) การวิเคราะห์ธุรกิจ 4) การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 5) การทดสอบตลาด และ 6) การดำเนินการเชิงพาณิชย์

ซีวรรณ เจริญสุข.(2560) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ หรือมีการปรับปรุง ผลิตภัณฑ์เดิมของธุรกิจให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้นกว่าเดิม ผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถแบ่งลักษณะ ออกมาได้ 3 แบบ ได้แก่

1) ผลิตภัณฑ์นวัตกรรม (Innovated product) เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีการวิจัยพัฒนาคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นครั้งแรก และยังไม่มีมาก่อนในตลาด

2) ผลิตภัณฑ์ปรับปรุงใหม่ (Modified product) เป็นผลิตภัณฑ์เดิมที่มีการปรับปรุงคุณสมบัติในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ทำให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดอีกครั้ง

3) ผลิตภัณฑ์เลียนแบบ (Me-too product) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใหม่ของธุรกิจเลียนแบบผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งที่มีอยู่แล้วในตลาด

Kotler, (2003), ได้กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ แบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การแสวงหาความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) การกลั่นกรองความคิด 3) การวิเคราะห์เชิงธุรกิจ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การทดสอบตลาด 6) การวางตลาดสินค้า

ชลธิศ ดาราวงษ์ (2553) ได้กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่มาเป็นตัวผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับองค์กรโดยรวม โดยมีกระบวนการดังนี้

1) การวิเคราะห์เบื้องต้น โดยเริ่มจากการค้นหาข้อมูลสนับสนุนแนวคิดนั้นเพื่อนำมาพัฒนาเป็นแผนการปฏิบัติการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบ วัตถุประสงค์ ดัชนีความสำเร็จ งบประมาณ วัตถุประสงค์ และระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งหมด

2) กำหนดแผนธุรกิจ เป็นการวิเคราะห์หาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการผลิตภัณฑ์ใหม่นี้ รวมถึงแผนการดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ตัวใดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางธุรกิจขณะนั้นมากที่สุด เพื่อมอบหมายให้ดำเนินงานตามที่แผนวางไว้

3) การพัฒนาและทดสอบผลิตภัณฑ์ เป็นการเริ่มผลิตสินค้าต้นแบบเพื่อทดสอบการทำงานของเครื่องจักรและองค์ประกอบหรือส่วนผสมของผลิตภัณฑ์จนได้เป็นสินค้าสำเร็จ แล้วทำการทดสอบการคุณภาพการใช้งานของผลิตภัณฑ์รวมถึงอายุการใช้งาน

4) การทดสอบตลาด ฝ่ายการตลาดนำสินค้าตัวอย่าง รวมถึงภาชนะและพัฒนาได้ทำการทดสอบคุณสมบัติของสินค้าตัวอย่างตามเกณฑ์มาตรฐานสากล และประชุมตัดสินใจว่าผลิตภัณฑ์ใหม่นี้ตรงตามคุณภาพตามที่ตลาดต้องการหรือไม่

5) การผลิตจริงและการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ฝ่ายการตลาดกำหนดตามความสามารถช่องทางการกระจายสินค้าเพื่อให้ถึงผู้บริโภค พร้อมกับนำเสนอสินค้าผ่านสื่อต่าง ๆ

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นการพัฒนาทั้งรูปแบบและบรรจุภัณฑ์ หรือปรับปรุงสินค้าให้หม้อยู่ตลอดเวลา เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ รวมไปถึงตราสินค้า การบรรจุหีบห่อ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยมีกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การจุดประกายความคิด 2) การกลั่นกรอง 3) การวิเคราะห์ธุรกิจ 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การทดลองตลาด และ 6) การดำเนินการเชิงพาณิชย์

6.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับตราสินค้า

ชลธิศ ดาราวงษ์ (2558: 95) ได้กล่าวไว้ว่า ตราสินค้า (Brand) หมายถึง ป้าย หรือสัญลักษณ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ และการผสมผสานระหว่างสิ่งเหล่านี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบ่งชี้ถึงตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการของผู้ผลิตหรือผู้ขายและควรแสดงความแตกต่างจากคู่แข่ง โครงสร้างของตราสินค้าประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือ 1) ความเป็นตัวตนหลัก (Core Identity) ความเป็นตัวตนหลักถือว่าเป็นแก่นของตราสินค้าซึ่งเป็นส่วนที่อยู่คงทนกับตราสินค้าตลอดไป และยังบ่งบอกถึงตำแหน่งของตราสินค้า ความเป็นตัวตนหลักนี้จึงเปรียบเสมือนกับหัวใจของตราสินค้าที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง โดยแก่นของเอกลักษณ์ประกอบด้วยส่วนที่ทำให้ตราสินค้าเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่า และ 2) ความเป็นตัวตนส่วนขยาย (Extended Identity) เป็นส่วนประกอบที่ช่วยเสริมให้ตราสินค้ามีลักษณะรูปแบบที่เฉพาะตัวและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างจิตวิญญาณให้กับตราสินค้า บ่งบอกถึงจุดยืนของตราสินค้า ได้แก่ บุคลิกภาพตราสินค้า และส่วนอื่น ๆ เช่น คำขวัญ สโลแกน และสัญลักษณ์ตัวผลิตภัณฑ์

ในการสร้างเอกลักษณ์ของตราสินค้านั้น ต้องสามารถสร้างจุดแข็งให้กับผลิตภัณฑ์ได้ องค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ 1) ชื่อตราสินค้า ชื่อตราสินค้าเป็นสิ่งแรกที่ผู้บริโภคจะเชื่อมโยงตราสินค้าเข้ากับผลิตภัณฑ์ จึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงสุดในการสื่อสารกับผู้พบเห็นและจดจำผลิตภัณฑ์ได้โดยใช้เวลาเพียงเสี้ยววินาที 2) คำขวัญ คำขวัญจะช่วยให้การสร้างภาพลักษณ์ให้กับตราสินค้าโดยอัตโนมัติ 3) สี สีสันที่เหมาะสมมีส่วนช่วยในการจดจำตราสินค้าได้เป็นอย่างดี และจะช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตราสินค้าให้ดูโดดเด่นและน่าสนใจมากขึ้น 4) และสัญลักษณ์ สัญลักษณ์หรือโลโก้เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง สร้างขึ้นโดยใช้ความเป็นนามธรรมแฝงอยู่ในตัวมันเอง ซึ่งจะมีผู้คนพบเห็นและเกิดความคุ้นเคยในเวลาต่อมาได้

6.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่ การกำหนดทิศทางและการกำหนดกลยุทธ์สู่การบริหารจัดการและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ของสถานประกอบการ Certo C. Samuel and Peter J. Paul, (1990) อธิบายถึงการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในเป็นการระบุ

จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การเพื่อค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็งขององค์การ และเป็นการระบุโอกาสและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน โดยเป็นการวิเคราะห์ในระดับมหภาค หลักการสำคัญของ SWOT มีดังนี้

S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบเป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล บริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้นสถานการณ์ภายในองค์กร

O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส การที่สภาพแวดล้อมนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายในนักการตลาดที่ดีจะต้องแสวงหาโอกาสอยู่เสมอและใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้นเช่น การเมือง การปกครอง กฎหมาย ราคาน้ำมัน ค่าเงินบาท คู่แข่ง เป็นต้น

T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด ซึ่งเกิด จากสภาพแวดล้อมนอก บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ เช่น ค่าเงินบาท คู่แข่ง เป็นต้น

7. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนบ้านโรงช้าง อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มแม่บ้านในชุมชนบ้านโรงช้าง จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยกำหนดคำถามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และการส่งเสริมการขาย 2) เครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและทุนทางทรัพยากรท้องถิ่น (SWOT) โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อหาจุดแข็งและโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมการขาย 3) การสนทนากลุ่ม เป็นการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมการขาย เพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภค การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation technique) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และตีความเนื้อหา รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2567 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2568 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและทุนทางทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1.1) **ทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น** พื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตรจากพืช และสัตว์ โดยพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ เช่น มะม่วง ฝรั่งทอง มะละกอ แคนตาลูป มันท่วง ถั่วฝักยาว มะเขือ พืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาช่อน ปลาดุก ปลานิล เป็นต้น

1.2) การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน (SWOT)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- พื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตรจากการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ โดยพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ เช่น มะม่วง มะละกอ แคนตาลูป ฝรั่งทอง มันท่วง ถั่วฝักยาว มะเขือ และพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาช่อน ปลาดุก ปลานิล เป็นต้น - มีกลุ่มแม่บ้านที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการทำอาหาร ทำขนม เย็บผ้า สานตระกร้า/พัด เป็นต้น	- มีผลผลิตเยอะบางฤดูกาล ทำให้ขายไม่ได้ เกิดปัญหาด้านต้นทุน และขาดรายได้ - ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และเทคนิคการส่งเสริมการขายใหม่ ๆ - เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ - ขาดรายได้เสริมในช่วงนอกฤดูกาลทำการเกษตร - ขาดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
โอกาส	อุปสรรค
- มีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สำนักงานพัฒนาชุมชน เข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการขาย - มีสำนักงานเกษตรอำเภอ เข้ามาส่งเสริมด้านการทำการเกษตร ให้ปลูกพืชผักตามฤดูกาล - มีสำนักงานการประมงมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ ปลานิล ปลาช่อน ปลาดุก เป็นต้น	- มีปัญหาด้านฤดูกาลที่มีผลกระทบต่อการทำการเกษตร เช่น ฝนตกน้ำท่วม ฝนแล้งบางฤดูกาล เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและทุนทางทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง พบว่า จุดแข็ง คือ ประชาชนในชุมชนบ้านโรงช้าง ส่วนใหญ่ทำการเกษตร ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ โดยพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ เช่น มะม่วง ฝรั่ง มั้ม่วง ถั่วฝักยาว มะเขือ มะละกอ แคนตาลูป และพืชผักสวนครัว เป็นต้น และมีการเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาช่อน ปลาตะเพียน ปลาดุก ปลานิล เป็นต้น และมีโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐจากภายนอกเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ในการด้านการทำการเกษตร และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ตามความต้องการของผู้บริโภคในตลาดได้ และสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน และสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชน

2) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ บนฐานทุนทางทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยใช้วัตถุดิบทางการเกษตรในชุมชน ที่ชาวบ้านปลูกไว้ นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ และแรงงานภายในชุมชน เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ภายใต้แบรนด์กลุ่มบ้านโรงช้างมหาราช จากวัตถุดิบ ซึ่งสามารถที่เก็บไว้ได้นาน มีรสชาติอร่อยรับประทานได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และสามารถนำไปจำหน่ายสร้างรายได้ได้จริง โดยมีขั้นตอน 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	กระบวนการ
1) การจุดประกายความคิด (Idea Generation)	- ประชุมระดมความคิดจากกลุ่มตัวอย่าง
2) การกลั่นกรอง (Screening)	- สรุป สังเคราะห์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์

3) การวิเคราะห์ธุรกิจ (Business Analysis)	- วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค
4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development)	- กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

5) การทดสอบตลาด (Test Marketing)	- ทดลองตลาดการจัดจำหน่ายจริง
6) การดำเนินการเชิงพาณิชย์ (Commercialization)	- นำผลิตภัณฑ์ออกขายจริงโดยวางจำหน่าย

3) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม และส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ ในชุมชนบ้านโรงช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีการจัดเวทีคืนข้อมูล เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ และคืนข้อมูลให้กับกลุ่มแม่บ้านในชุมชนโรงช้าง เพื่อนำไปสร้างรายได้และสร้างอาชีพได้อย่างยั่งยืน และมีการส่งเสริมการขายผ่านการขายตรงในการออกบูธจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการขายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เพจเฟซบุ๊กไลน์ และดีกิต็อก ซึ่งกลุ่มได้ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่

9. สรุปและอภิปรายผล

1) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและทุนทางทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนบ้านโรงช้าง พบว่า ชุมชนมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรพื้นถิ่น เนื่องจากส่วน

ใหญ่ทำการเกษตรกร ปลูกพืช เช่น มะม่วง ฝรั่ง มัณฑะพาญ มะละกอ แคนตาลูป และพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลาดุก เป็นต้น พร้อมทั้งได้รับโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐภายนอกเข้ามาส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลาดสินค้า และการส่งเสริมการขาย สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ในชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรกร เช่น ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากรชุมชน กรณีศึกษา ผู้ประกอบการรายใหม่บ้านหินสอ หมู่ที่ 6 ตำบลปลาบ่า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย ผู้วิจัย เบญจมาศ ดิวงษ์ และ อริศราวรรณ นิยมรัตน์จรูญ

2) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ พบว่า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ โดยมีกระบวนการพัฒนา 6 ขั้นตอน ซึ่งใช้วัตถุดิบทางการเกษตรในชุมชนที่ชาวบ้านปลูกไว้ นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ และใช้แรงงานภายในชุมชนเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ภายใต้แบรนด์กลุ่มบ้านโรงช้างมหาราช ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรกร เช่น ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ บางช่วงผลผลิตที่ล้นตลาด ไม่สามารถจำหน่ายได้ เพราะราคาที่ต่ำ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและเพิ่มมูลค่าของสินค้าจึงนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อให้เกิดรายได้และมีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากรชุมชน กรณีศึกษา ผู้ประกอบการรายใหม่บ้านหินสอ หมู่ที่ 6 ตำบลปลาบ่า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดเลย ผู้วิจัย เบญจมาศ ดิวงษ์ และ อริศราวรรณ นิยมรัตน์จรูญ

3) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรม และส่งเสริมการขาย ผลิตภัณฑ์ในชุมชนบ้านโรงช้าง พบว่า มีการจัดเวทีคืนข้อมูล เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบ และส่งคืนข้อมูลให้กับชุมชนโรงช้าง สามารถนำไปสร้างรายได้และสร้างอาชีพได้อย่างยั่งยืน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมการขายผ่านการขายตรงโดยออกบูธจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และขายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เพจเฟซบุ๊ก ไลน์ และด็กต็อก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะช่องทางสื่อออนไลน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตลาดสินค้าจากเนื้อจะเข้าเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนแสวงหา จังหวัดอ่างทอง. ของ เมธรัตน์ จันตะนี และนฤมล ญาณสมบัติ, (2566). และสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มบนฐานทรัพยากรชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มเปาเปา ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ของ ณัฐพร ทองฤทธิ์นุ่น และคณะ, (2564)

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1) ส่งเสริมการขาย ควรเพิ่มช่องทางจำหน่ายเพิ่มเติมในช่องทางอื่นๆ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นยอดขายของผลิตภัณฑ์ผักม้วนกรอบให้เพิ่มมากขึ้น

12. เอกสารอ้างอิง

- ชชีวรรณ เจริญสุข. (2556). *บทที่ 10 ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Planning)*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2567, จาก <https://maymayny.wordpress.com/2014/12/05/>
- ชลธิศ ดาราวงษ์. (2558). *การจัดการผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- ณัฐพร ทองฤทธิ์นุ่น และคณะ. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มบนฐานทรัพยากรชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มเปาเปา ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(4), 113–127.
- เบญจมาศ ดีวงศ์ และ อริศราวรรณ นิยมรัตน์จรรยา. (2563). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากรชุมชน: กรณีศึกษา ผู้ประกอบการรายใหม่บ้านหินสอ หมู่ที่ 6 ตำบลปลาบ่า อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdfuf_pdf/c140.pdf
- เมธรัตน์ จันตะนี และ นฤมล ญาณสมบัติ. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าจากเนื้อจระเข้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนแสงหา จังหวัดอ่างทอง. *วารสารศิลปะการจัดการ*, 7(4), 1327–1346.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566–2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2551). *การจัดการผลิตภัณฑ์และราคา (ปรับปรุงครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Booz, Allen and Hamilton. (1982). *New product management for the 1980s*. New York.
- Certo, C. S., & Peter, J. P. (1990). *Strategic management: A focus on process*. New York: McGraw-Hill.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management* (11th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

การวิเคราะห์แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Analysis of Community-Based Online Sales Platforms

in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ผศ.ดร.ภัทรพร จันตะนี

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร.อนันต์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยครอบคลุมการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการใช้งาน รวมถึงการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นที่สะท้อนภูมิปัญญาไทย อาทิ ปลาตะเพียนใบลาน ผ้าขาวม้าทอมือ และเครื่องเบญจรงค์ลวดลายไทย ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะเว็บไซต์ OTOP อย่างแพร่หลาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในด้านการสร้างช่องทางจำหน่าย การถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ และการให้ข้อมูลสินค้าอย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดของความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงการบริหารจัดการคำสั่งซื้อและสต็อกสินค้า ซึ่งยังต้องพึ่งพาบุคคลภายนอก สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ความประณีตของงานฝีมือ และการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่น ขณะที่แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 1) การอบรมทักษะดิจิทัลแก่ผู้ผลิต 2) การสร้างสื่อส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย และ 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและสร้างตลาดร่วมอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมีคุณค่าเชิงนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนยุคดิจิทัลผ่านการผสมผสานภูมิปัญญาและเทคโนโลยี.

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ แพลตฟอร์ม สินค้าออนไลน์ ชุมชนในอยุธยา

Abstract

This research article aims to explore the current situation of using online sales platforms by local communities in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The study covers an

analysis of the factors contributing to success and the challenges encountered in using such platforms, along with suggestions for improving their efficiency. Data collection methods included field visits, in-depth interviews, and participatory observations in communities that market their products through online platforms, particularly local products that reflect Thai wisdom such as palm leaf carp mobiles, handwoven loincloths, and traditional Benjarong ceramics with Thai patterns. The findings reveal that communities widely use online platforms, especially the OTOP (One Tambon One Product) website, which has been strongly supported by the government. This support includes establishing sales channels, assisting with product photography, and providing comprehensive product information. However, there remain technological literacy limitations, particularly among the elderly, and issues in order management and inventory control, which often require external assistance. Success factors include the uniqueness of the products, meticulous craftsmanship, and the preservation of local identity. The proposed development strategies consist of: (1) digital skills training for producers, (2) the creation of marketing media to raise awareness among target groups, and (3) the development of inter-community trade networks at the provincial level to foster collaborative markets and expand commercial opportunities. This study offers valuable policy implications for promoting community-based digital economy models that integrate local wisdom with modern technology in a sustainable manner.

Keywords: analysis, platform, online products, Ayutthaya communities

1. ความนำ

ในยุคดิจิทัล การค้าขายออนไลน์กลายเป็นช่องทางสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ชุมชนหลากหลาย ได้เริ่มนำแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการจำหน่ายสินค้า เช่น แพลตฟอร์ม "ไทยดีเวอร์" ที่สนับสนุนการขายสินค้า OTOP และ SME ตลอด 24 ชั่วโมง และการใช้กลุ่มไลน์ในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเหล่านี้อย่างเต็มที่

1.1 ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้า OTOP จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติอันหลากหลาย โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัล รูปแบบการค้าแบบดั้งเดิมเริ่มถูกแทนที่ด้วยการค้าขายผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถเพิ่มโอกาสทางการตลาดและขยายฐานลูกค้าได้อย่างไร้พรมแดน ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการ

ดำเนินธุรกิจในระยะยาว จากการสนับสนุนของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ชุมชนต่าง ๆ ในอยุธยาเริ่มนำแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ เช่น “ไทยดีเวอร์” ซึ่งเป็นช่องทางการขายสินค้าออนไลน์ที่เปิดตลอด 24 ชั่วโมง และกลุ่มไลน์ที่ใช้ในระดับชุมชนเพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์สินค้า อย่างไรก็ตาม แม้มีความพยายามนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ แต่ชุมชนยังประสบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล ขาดทักษะดิจิทัล ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และขาดกลยุทธ์ในการสร้างแบรนด์ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มเหล่านี้ได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้บริโภคออนไลน์ และการรักษาคุณภาพสินค้าให้สม่ำเสมอก็ยังเป็นข้อจำกัดที่สำคัญ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาและประเมินสถานการณ์การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการในท้องถิ่นให้สามารถแข่งขันในตลาดออนไลน์ได้อย่างยั่งยืน

สำหรับตัวอย่างสินค้า OTOP ที่จำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังเช่น เครื่องหนังเมธา (Metha Leather) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากหนังวัวแท้ที่มีคุณภาพสูง โดยมีจุดเริ่มต้นจากความชื่นชอบในงานเย็บปักถักร้อยของผู้ประกอบการ คุณสุชิน เฟื่องศิลป์ ซึ่งได้นำทักษะดังกล่าวมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง เช่น กระเป๋าสะพายข้าง และสินค้าอื่น ๆ ที่มีความประณีตและทนทาน Nakhon Chai Air ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังเมธาได้รับการรับรองคุณภาพในระดับ OTOP 4 ดาวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น แพลตฟอร์ม “ไทยดีเวอร์” ซึ่งเป็นตลาดกลางสำหรับสินค้า OTOP และ SME ที่เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ ยังมีการโปรโมตผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook และ Instagram เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย ayutthaya.prd.go.th การจำหน่ายสินค้า OTOP ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปในยุคดิจิทัล

1.2 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ การนำแพลตฟอร์มออนไลน์มาประยุกต์ใช้จึงถือเป็นโอกาสในการเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกลับกลายเป็นข้อจำกัดสำหรับบางชุมชนที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมถึงขาดการวางแผนและกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลอย่างไม่มีประสิทธิภาพ หรือแม้กระทั่งล้มเหลวในการแข่งขันในตลาดออนไลน์ ดังนั้น การศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงเพื่อเข้าใจบริบทที่แท้จริง แต่ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและแนวทางการส่งเสริมที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนในระยะยาว งานวิจัยนี้จึงมีบทบาทสำคัญ

ในการยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น และสร้างโมเดลการพัฒนาชุมชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถขยายผลได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของชุมชน
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพขึ้น

3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 ขอบเขตพื้นที่และสถานที่: เขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 3.2 ขอบเขตเนื้อหาและประชากร: ผู้ผลิตสินค้าขายทางออนไลน์ ผู้ประกอบการ OTOP
- 3.3 ระยะเวลา: มีนาคม – เมษายน 2568

4. การนิยามศัพท์เฉพาะ

การวิเคราะห์ หมายถึง กระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยใช้วิธีการเชิงวิชาการ เพื่อแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาอย่างละเอียด ตรวจสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านั้น และสรุปผลเพื่อเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา หรือแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจน

แพลตฟอร์ม หมายถึง ระบบหรือพื้นที่ดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในที่นี้หมายถึง แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการขายสินค้า เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือโซเชียลมีเดียที่เปิดให้ผู้ขายและผู้ซื้อสามารถพบกัน ทำรายการ และสื่อสารกันได้ผ่านอินเทอร์เน็ต

สินค้าออนไลน์ หมายถึง การดำเนินธุรกิจโดยใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตในการนำเสนอสินค้า รับคำสั่งซื้อ รับชำระเงิน และจัดส่งสินค้าไปยังลูกค้า โดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, LINE, Lazada, Shopee, TikTok Shop หรือเว็บไซต์ส่วนตัว เพื่อเข้าถึงลูกค้าได้รวดเร็วและกว้างขวางขึ้น

ชุมชน หมายถึง กลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการดำรงชีพร่วมกัน เช่น ชุมชนเกษตรกร ชุมชนหัตถกรรม ชุมชนท่องเที่ยว โดยมีลักษณะการจัดการร่วมกัน และสามารถรวมกลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการขายสินค้าได้

5. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ รวมถึงอุปสรรคที่ชุมชนประสบในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ตลอดจนเสนอแนวทางพัฒนาการใช้แพลตฟอร์มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษานี้เน้นให้เห็นถึงบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้าง

โอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการค้าชุมชนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และผู้ประกอบการรายย่อยที่มีความต้องการขยายช่องทางการตลาดจากรูปแบบเดิมสู่โลกออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มเช่น Facebook Marketplace, LINE OA, TikTok Shop, Lazada และ Shopee เปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ผ้าไทย งานฝีมือ และอาหารพื้นถิ่น สู่กลุ่มผู้บริโภคที่กว้างขวางยิ่งขึ้น การดำเนินการดังกล่าวช่วยเพิ่มรายได้ ลดต้นทุนด้านการตลาด และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาที่เป็นอุปสรรค เช่น ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ขาดบุคลากรในการดูแลร้านค้าออนไลน์ ระบบการจัดส่งที่ไม่ทั่วถึง และความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่ยังไม่มากนัก ปัจจัยความสำเร็จของแพลตฟอร์มในระดับชุมชนจึงขึ้นอยู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และการสร้างเครือข่ายการตลาดอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับการค้าออนไลน์ให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีแหล่งผลิตสินค้า ดังนี้

1) ข้าวอินทรีย์หอมมะลิจากอำเภอบางซ้าย: ข้าวอินทรีย์จากชุมชนเกษตรกรอำเภอบางซ้ายเป็นผลผลิตที่ได้รับความนิยมในแพลตฟอร์มออนไลน์ เนื่องจากปลอดภัยและมีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิของที่นี่มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว บรรจุถุงสวยงาม และส่งขายผ่าน Facebook Page และ LINE OA ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2) ผ้าทอมือมัดหมี่จากอำเภอกาฬสินธุ์: ผ้าทอมัดหมี่ลายโบราณเป็นงานหัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้านในอำเภอกาฬสินธุ์ ผลิตภัณฑ์นี้มีจุดเด่นเรื่องลวดลายประจำถิ่น สีธรรมชาติ และคุณภาพของผ้าทอที่สามารถนำไปตัดชุดหรือใช้เป็นของขวัญ มีการจำหน่ายผ่าน Shopee และ TikTok Shop โดยมีการไลฟ์สดเพื่อแนะนำสินค้าอย่างสม่ำเสมอ

3) ขนมไทยโบราณ "ทองเอก" และ "เสน่ห์จันทร์" จากอำเภอบางซ้าย: กลุ่มแม่บ้านในเขตเมืองอยุธยาได้ฟื้นฟูตำรับขนมไทยโบราณที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะขนมทองเอกและเสน่ห์จันทร์ ซึ่งนิยมใช้ในงานมงคล ขนมเหล่านี้ถูกจัดส่งแบบแพ็คเกจพรีเมียม และขายผ่านเพจ Facebook และกลุ่ม LINE ลูกค้า

สำหรับปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของชุมชน สรุปได้ดังนี้

1) ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีของผู้ประกอบการชุมชน: ปัจจัยสำคัญที่มีต่อความสำเร็จของการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์คือระดับความรู้และทักษะของผู้ประกอบการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การสร้างเนื้อหา การถ่ายภาพสินค้า การตอบแชทลูกค้า และการจัดการระบบออเดอร์ หากผู้ประกอบการมีความรู้พื้นฐานและความมั่นใจในการใช้งาน จะสามารถปรับตัวเข้าสู่ตลาดออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในทางกลับกัน หากขาดทักษะด้านไอทีหรือไม่มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง จะกลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดออนไลน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2) การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น: ความสำเร็จของการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของชุมชนขึ้นอยู่กับได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น การอบรมทักษะดิจิทัล การให้คำปรึกษาด้านการตลาด และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับแพลตฟอร์มหลัก หากมีการสนับสนุนในลักษณะนี้ จะช่วยยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนให้สามารถเข้าสู่ตลาดออนไลน์ได้อย่างยั่งยืน แต่หากขาดการประสานงานหรือไม่มีการส่งเสริมที่เหมาะสม จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะยาว

3) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและความเชื่อมั่นของลูกค้า: ระบบการขนส่งและการสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของแพลตฟอร์มชุมชน หากชุมชนสามารถจัดส่งสินค้าได้ตรงเวลา มีบรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัย และสื่อสารอย่างมืออาชีพ จะส่งเสริมให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นและกลับมาซื้อซ้ำ อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านโลจิสติกส์ เช่น การจัดส่งล่าช้า ค่าขนส่งสูง หรือขาดระบบติดตามพัสดุที่มีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนศักยภาพของการขายสินค้าออนไลน์ในระดับชุมชน

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชน

แนวคิดของนักพัฒนาชาวไทยในการสร้างแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์สะท้อนถึงความพยายามในการยกระดับเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ ผ่านการส่งเสริมการค้าขาย การเปรียบเทียบข้อมูลสินค้า และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยยุคใหม่

ภาวุธ พงษ์วิทยภานุ (2542) เป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซแบบ B2C ที่คล้ายกับ eBay เพื่อส่งเสริมการค้าขายออนไลน์ในประเทศไทย แหล่งเผยแพร่: Top 10 Inspiring Entrepreneurs of Thailand, Top10Asia.org

ธนวัฒน์ มาลาบุปผา (2553). เป็นแพลตฟอร์มเปรียบเทียบราคาสินค้าออนไลน์ เพื่อช่วยผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างมีข้อมูล บทบาทหรือผลงานที่เกี่ยวข้อง

สมภารณ์ นवलสุทธิ (2567). พัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดออนไลน์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าชุมชน แหล่งเผยแพร่: วารสารวิชาการราชภัฏแก่นสาร, ปีที่ 9 ฉบับที่ 7, กรกฎาคม 2567

Qing Gui Huang. (2012). ก่อตั้ง Konvy.com ในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซด้านความงามที่เน้นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ความงามออนไลน์ในประเทศไทย แหล่งเผยแพร่: Bangkok Post - Konvy, Thailand's leading beauty e-commerce platform

Ankiti Bose และ Dhruv Kapoor. (2015). ก่อตั้ง Zilingo ในปี พ.ศ. 2558 (2015) ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซด้านแฟชั่นที่มุ่งเน้นการนำร้านค้าขนาดเล็กเข้าสู่โลกออนไลน์ โดยเริ่มต้นจากการสังเกตตลาดในกรุงเทพฯ แหล่งเผยแพร่: Wikipedia - Zilingo

ung Kyaw Moe. (2003). ก่อตั้ง 2C2P ในปี พ.ศ. 2546 (2003) ซึ่งเป็นบริษัทบริการชำระเงินที่มีสำนักงานใหญ่ในสิงคโปร์ แต่เริ่มต้นในกรุงเทพฯ โดยมุ่งเน้นการให้บริการโซลูชันการชำระเงินออนไลน์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แหล่งเผยแพร่: Wikipedia - 2C2P

5.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแพลตฟอร์มออนไลน์

การบริหารจัดการแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นกระบวนการที่อาศัยแนวคิดจากหลากหลายทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ที่มองแพลตฟอร์มเป็นระบบเชื่อมโยงผู้ขาย ผู้ซื้อ และผู้ให้บริการเข้าด้วยกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ ทฤษฎีการจัดการห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล (Digital Supply Chain Management) ที่ช่วยควบคุมกระบวนการตั้งแต่ต้นทางจนถึงผู้บริโภค รวมถึงทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) ที่เน้นการสร้างคุณค่าจากการขยายเครือข่ายผู้ใช้ การเข้าใจและประยุกต์ใช้ทฤษฎีเหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางกลยุทธ์และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ทฤษฎีระบบ (Systems Theory, 1950: by Ludwig von Bertalanffy) เป็นทฤษฎีระบบมองว่าองค์กรเป็นระบบเปิดที่ประกอบด้วยส่วนย่อยที่เชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกัน การบริหารจัดการแพลตฟอร์มออนไลน์ตามแนวคิดนี้เน้นการประสานงานระหว่างส่วนต่างๆ เช่น ผู้ใช้ ผู้ให้บริการ และเทคโนโลยี เพื่อให้ระบบทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอกได้

ทฤษฎีโมเดลธุรกิจแพลตฟอร์ม (Platform Business Model, 2016: by Sangeet Paul Choudary, Geoffrey G. Parker, Marshall Van Alstyne) เป็นทฤษฎีนี้เสนอว่าแพลตฟอร์มสร้างมูลค่าโดยการเชื่อมโยงผู้ผลิตและผู้บริโภคผ่านการโต้ตอบโดยตรง แทนที่จะผลิตสินค้าเอง แพลตฟอร์มทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายผู้ใช้ที่เข้มแข็ง

ทฤษฎีห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล (Digital Supply Chain Management, 2023) เป็นทฤษฎีที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความยืดหยุ่น และความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาด การนำเทคโนโลยี เช่น AI และการวิเคราะห์ข้อมูลมาช่วยทำให้แพลตฟอร์มสามารถคาดการณ์และจัดการกับความเสี่ยงได้ดีขึ้น

ทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory, 2019) เป็นทฤษฎีเครือข่ายมองว่าแพลตฟอร์มเป็นโหนดในระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ การบริหารจัดการแพลตฟอร์มตามแนวคิดนี้เน้นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าและความยั่งยืนของแพลตฟอร์ม

ทฤษฎีการกำกับดูแลแพลตฟอร์ม (Platform Governance, 2018) เป็นทฤษฎีนี้เน้นการกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ภายในแพลตฟอร์ม เพื่อควบคุมและกำกับพฤติกรรมของผู้ใช้และผู้ให้บริการ การบริหารจัดการแพลตฟอร์มตามแนวคิดนี้ต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการควบคุมและการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของแพลตฟอร์ม

โดยทฤษฎีทั้ง 5 สรุปรูปร่างที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแพลตฟอร์มออนไลน์สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการแนวคิดระบบ เครือข่าย เทคโนโลยี และธรรมาภิบาลเข้าด้วยกัน โดยเริ่มจากการมองแพลตฟอร์มเป็น

ระบบเปิด (Systems Theory) ที่องค์ประกอบทุกส่วนต้องเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แพลตฟอร์มยังต้อง สร้างคุณค่า ผ่านการเชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรง (Platform Business Model) ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อบริหารห่วงโซ่อุปทานให้ทันสมัยและตอบสนองตลาด (Digital Supply Chain Management) นอกจากนี้ การดำรงอยู่ของแพลตฟอร์มต้องอาศัย ความสัมพันธ์ในเครือข่าย (Network Theory) ที่เสริมพลังให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันสร้างมูลค่า และสุดท้ายต้องมี การกำกับดูแล ที่ยืดหยุ่นและสมดุล (Platform Governance) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในการใช้งานแพลตฟอร์มร่วมกันในระยะยาว

5.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแพลตฟอร์มออนไลน์

ธัญญ์รี สุภาธีรวณิชย์. (2565). ศึกษาการบริหารความเสี่ยงในการขายสินค้าออนไลน์บนแพลตฟอร์ม E-Commerce โดยเน้นที่การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่ผู้ประกอบการต้องเผชิญ เช่น ความปลอดภัยของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของระบบการชำระเงิน และการจัดการกับข้อร้องเรียนของลูกค้า ผลการวิจัยเสนอแนวทางในการลดความเสี่ยงผ่านการปรับปรุงกระบวนการภายในและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและเสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจออนไลน์

ฉัตรชัย โคตถา. (2564). อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างคุณภาพแพลตฟอร์ม คุณภาพการบริการ กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคกับความภักดีของลูกค้าที่มีต่อธุรกิจรถเช่าในประเทศไทย ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของแพลตฟอร์มออนไลน์ คุณภาพการบริการ และกลยุทธ์การตลาดกับความภักดีของลูกค้าในธุรกิจรถเช่า ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของแพลตฟอร์มและการบริการมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้า ซึ่งส่งผลต่อความภักดีและการตัดสินใจใช้บริการซ้ำ โดยเน้นการปรับปรุงประสบการณ์ผู้ใช้และการสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ

Nattakorn Pinyanitikorn, Walailak Atthirawong, Wirachchaya Chanpuypetch. (2024). Examining the Intention to Adopt an Online Platform for Freight Forwarding Services in Thailand: A Modified Unified Theory for Acceptance and Use of Technology (UTAUT) Model Approach. ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการนำแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในบริการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศในประเทศไทย โดยปรับใช้โมเดล UTAUT เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความคาดหวังด้านประสิทธิภาพ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และอิทธิพลทางสังคม ผลการวิจัยช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ในภาคธุรกิจโลจิสติกส์

Marin Jovanovic, Nikola Kostić, Ina M. Sebastian, Tomaz Sedej. (2022). Managing a Blockchain-Based Platform Ecosystem for Industry-Wide Adoption: The Case of TradeLens. ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การศึกษานี้วิเคราะห์การจัดการแพลตฟอร์ม TradeLens ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมขนส่งทางทะเลทั่วโลก โดยเน้นการวิเคราะห์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการนำแพลตฟอร์มไปใช้ในวงกว้าง รวมถึงการจัดการระบบนิเวศของแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการใช้งานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

6. ระเบียบวิธีการวิจัย (การวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research)

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทาง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลจริงในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเข้าใจบริบท กระบวนการผลิต และคุณค่าทางวัฒนธรรมของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ ปลาตะเพียนใบลาน ผ้าขาวม้าทอมือ และเครื่องเบญจรงค์ ทั้งนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ตั้งแต่การออกแบบวิจัยจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

6.1 การออกแบบวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการศึกษาโดยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในแต่ละอำเภอ โดยออกแบบคำถามหลัก แนวทางการสัมภาษณ์ และวิธีการเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม

6.2 ตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล

คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีเจตนา (purposive sampling) เช่น ช่างฝีมือผู้ผลิตปลาตะเพียนใบลาน ผ้าขาวม้าทอมือ และเครื่องเบญจรงค์ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรงกับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและคุณค่าทางวัฒนธรรม

6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) พร้อมเครื่องบันทึกเสียง สมุดจด และกล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์อย่างครบถ้วน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเล่ารายละเอียดได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

6.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ได้แก่

- 1) สัมภาษณ์ช่างทำปลาตะเพียนใบลานที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา
- 2) สังเกตและบันทึกกระบวนการทอผ้าขาวม้าที่อำเภอภาชี
- 3) สัมภาษณ์ช่างทำเครื่องเบญจรงค์ที่อำเภอบางซ้าย

โดยเน้นการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง

6.5 การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลแบบสามเส้า

ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารประกอบ เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องกันของข้อมูล เพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และลดอคติจากการตีความฝ่ายเดียวของผู้วิจัย

6.6 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) โดยสรุปจากการสัมภาษณ์ แยกประเด็น และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อหลัก เช่น เทคนิคการผลิต ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม แล้วสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบที่สะท้อนคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริบทของแต่ละพื้นที่

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่จริง ได้แก่ การสัมภาษณ์ช่างทำปลาตะเพียนโบราณที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา การสังเกตและบันทึกกระบวนการเพื่อทำทอผ้าขาวม้าที่อำเภอภาชี และการสัมภาษณ์ช่างทำเครื่องเบญจรงค์ที่อำเภอบางซ้าย โดยข้อมูลที่ได้รับมีความลึกซึ้งและสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งได้ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์เป็นสาระสำคัญในงานวิจัยนี้

7.1 ปลาตะเพียนโบราณ – อำเภอพระนครศรีอยุธยา

1) สินค้า: งานจักสานปลาตะเพียนจากโบราณเป็นสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยใช้วัสดุธรรมชาติอย่างโบราณแห้งมาผ่านกระบวนการจักสานอย่างประณีตจนเกิดเป็นรูปปลาตะเพียน ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ ความโชคดี และการมีชีวิตที่ราบรื่น นิยมใช้เป็นของตกแต่งบ้านหรือของที่ระลึกในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานแต่งงาน สินค้าชนิดนี้สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยที่สามารถนำวัสดุธรรมชาติมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่สวยงามและมีความหมายลึกซึ้ง ทั้งยังช่วยส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 1 ปลาตะเพียนโบราณ อำเภอพระนครศรีอยุธยา

2) ช่องทางจำหน่าย: จำหน่ายผ่านเว็บไซต์ OTOP จังหวัดพระนครศรีอยุธยา: ปลาตะเพียน ถือเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ โชคลาภ และความเจริญรุ่งเรืองตามความเชื่อของคนไทยมาแต่โบราณ โดยเฉพาะในสังคมไทยภาคกลาง เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่นิยมสานปลาตะเพียนจากโบราณหรือวัสดุธรรมชาติต่าง ๆ แล้วนำไปแขวนไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเสริมสิริมงคล หนึ่งในประเพณีที่สืบทอดกัน

มาคือการแขวนปลาตะเพียนไว้เหนือเปลเด็ก เชื่อกันว่าปลาจะช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กให้รู้สึกผ่อนคลาย เพลิดเพลิน และยังเป็นสัญลักษณ์แทนคำอวยพรให้เด็กเจริญเติบโตอย่างแข็งแรงและมีชีวิตที่เปี่ยมสุขเหมือนปลาที่ว่ายน้ำในแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ ในหมู่พ่อค้าแม่ค้า หรือครอบครัวทั่วไป ยังนิยมแขวนปลาตะเพียนไว้ภายในบ้านหรือร้านค้า โดยเชื่อว่าการแขวนปลาตะเพียนจะช่วยนำโชคลาภ ความมั่งคั่ง และความสำเร็จมาสู่กิจการ เหมือนปลาที่ว่ายทวนน้ำอย่างไม่ย่อท้อ ซึ่งสะท้อนถึงความเพียรพยายาม ความมั่นคง และความมั่งมีศรีสุข ด้วยเหตุนี้ปลาตะเพียนจึงไม่ได้เป็นเพียงของตกแต่งหรือของที่ระลึกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมและความผูกพันกับวิถีชีวิตแบบไทยอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การรักษาและสืบทอดต่อไป

สำหรับวัสดุหลักในการผลิตปลาตะเพียนโบราณคือ “ใบลาน” ซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติที่พบได้ทั่วไปในประเทศไทย ใบลานที่นำมาใช้ต้องผ่านกระบวนการเตรียมที่พิถีพิถัน ตั้งแต่การเลือกใบที่มีความเหนียวและไม่ฉีกขาดง่าย นำมาตากแดดให้แห้งพอเหมาะแล้วตัดเป็นเส้นยาวขนาดพอเหมาะสำหรับการสาน ขั้นตอนนี้ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญ เนื่องจากหากใบลานมีความชื้นหรือแข็งเกินไป จะทำให้สานได้ยากและเสี่ยงต่อการขาด การสานปลาตะเพียนเริ่มจากการพับใบลานไปมาในลักษณะเฉพาะ โดยอาศัยความชำนาญและความประณีตของผู้สานเพื่อให้ได้รูปทรงของปลาที่สมดุล สวยงาม และคงทน บางกลุ่มช่างฝีมือยังเพิ่มสีสันโดยใช้สีธรรมชาติ หรือสีย้อมครามเพื่อเพิ่มความโดดเด่นให้กับชิ้นงาน นอกจากนี้ยังอาจประดับด้วยลูกปัดหรือริบบิ้นเพื่อใช้เป็นของตกแต่งหรือของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ ที่สำคัญ กระบวนการผลิตปลาตะเพียนโบราณไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงศิลป์ แต่ยังสะท้อนถึงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยความรู้ในการสานมักถูกถ่ายทอดจากผู้สูงวัยสู่คนรุ่นใหม่ภายในครอบครัวหรือชุมชน เป็นการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจและจิตใจของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

7.2 ผ้าขาม้า – อำเภอกาฬ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) ลินคำ: ผ้าขาม้า – อำเภอกาฬ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผลิตภัณฑ์ทอมือที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช้านาน มีจุดเด่นที่ลวดลายตารางสี่เหลี่ยม ใช้เส้นฝ้ายธรรมชาติที่ผสมฝัสนุ่มสบาย ระบายอากาศได้ดี และมีความทนทานสูง ผ้าขาม้าไม่เพียงใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น พั่นเอว เช็ดตัว หรือคลุมศีรษะ แต่ยังสามารถประยุกต์เป็นของฝาก ของที่ระลึก และแฟชั่นร่วมสมัยได้อีกด้วย ลวดลายและสีสันสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกาฬ โดยทุกผืนถ่ายทอดความประณีตผ่านฝีมือช่างทอในท้องถิ่น จึงเป็นสินค้าที่มีทั้งคุณค่าใช้สอยและคุณค่าทางวัฒนธรรม

2) ผ้าขาม้าทอมือจากฝ้ายธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวอำเภอกาฬได้อย่างชัดเจน โดยใช้เส้นฝ้ายที่ผ่านการปั่นด้วยมือและย้อมด้วยสีที่ปลอดภัย ก่อนนำมาทอผ่านกี่แบบดั้งเดิม ทำให้ผ้าแต่ละผืนมีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งในด้านลวดลาย สีสัน และความประณีตของฝีมือ ช่างทอในพื้นที่มีความชำนาญในการจัดวางลาย เช่น ลายตาราง ลายสลับสี หรือลายดั้งเดิมแบบไทย ซึ่งเป็นที่นิยมในทั้งตลาดภายในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างชาติ

3) คุณสมบัติของผ้าขาวม้า

- ผลิตจากฝ้ายธรรมชาติ 100% และมีน้ำหนักเบา ระบายอากาศดี

- ซักง่าย แห้งไว และทนทาน และใช้ได้หลากหลาย: ผ้าคลุมไหล่ ผ้านกันเปื้อน ผ้าปูโต๊ะ

โดยผ้าขาวม้าทอมือจากอำเภอกาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และเป็นที่รู้จักในฐานะสินค้าพื้นถิ่นที่สะท้อนวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างแท้จริง วัสดุหลักที่ใช้คือเส้นฝ้ายธรรมชาติ ซึ่งให้สัมผัสที่นุ่ม เบา และระบายอากาศได้ดี เหมาะกับภูมิอากาศร้อนชื้นของประเทศไทย การทอผ้าขาวม้าในพื้นที่นี้ยังคงใช้ทอมือแบบโบราณ โดยมีการย้อมเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมีที่ปลอดภัย จากนั้นนำไปทอด้วยลวดลายที่หลากหลาย เช่น ลายตาราง ลายเส้น ลายตาหมากรุก เป็นต้น ซึ่งแต่ละลายสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ผ้าขาวม้ามีความยืดหยุ่นในการใช้งานสูง ทั้งในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้เป็นผ้าพันเอว ผ้าขนหนู ผ้าห่ม หรือแม้กระทั่งใช้เป็นผ้าคลุมศีรษะเวลาทำงานกลางแจ้ง เช่น กระเป๋ เสื้อผ้า หมวก และของใช้ในครัวเรือน ทำให้สามารถวางจำหน่ายได้ในตลาดออนไลน์และงานแสดงสินค้า OTOP ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งไม่เพียงช่วยอนุรักษ์ศิลปกรรมทอผ้าท้องถิ่น แต่ยังส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 แสดงกิจกรรมการผลิตผ้าขาวม้า อำเภอกาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กิจกรรมการผลิตผ้าขาวม้า อำเภอกาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มจากการคัดเลือกเส้นฝ้าย ย้อมสีด้วยวิธีดั้งเดิม จากนั้นนำไปกรอด้วยและจัดเส้นพุ่งเส้นยืนบนกี่ทอผ้า แล้วจึงทอด้วยมืออย่างประณีตจนได้ลายผ้าตารางสีสดใสที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

7.3 เบญจรงค์ – อำเภอบางซ้าย

1) สินค้า: เครื่องเบญจรงค์ลวดลายไทยเป็นงานหัตถศิลป์ที่งดงามและทรงคุณค่า สะท้อนถึงภูมิปัญญาและความประณีตของช่างฝีมือไทย โดยผลิตด้วยเทคนิคดั้งเดิมที่ต้องใช้ความละเอียดสูง เริ่มจากการปั้นเซรามิกขึ้นรูปด้วยมือ แล้วนำไปเผาเป็นเคลือบ จากนั้นจึงลงลวดลายด้วยสีเบญจรงค์ห้าสี ได้แก่ ขาว ดำ แดง น้ำเงิน และเขียว พร้อมลงทองคำเปลวในบางจุดเพื่อเพิ่มความวิจิตร ก่อนนำไปเผาซ้ำอีกครั้งจนสีแนบสนิทกับ

ผิวเคลือบ สีนํ้านีนิยมใช้เป็นของตกแต่ง ของที่ระลึก และของขวัญในงานมงคลต่าง ๆ ซึ่งไม่เพียงแต่มีความสวยงาม และวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง

2) ช่องทางจำหน่าย: จำหน่ายทางออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ OTOP จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นช่องทางที่ช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เข้าถึงผู้บริโภคทั่วประเทศได้สะดวกรวดเร็ว ผู้ประกอบการสามารถนำเสนอสินค้า เช่น ปลายเตียนใบลาน ผ้าขาวม้า และเครื่องเบญจรงค์ พร้อมรายละเอียด ขนาด ราคา และภาพถ่ายอย่างชัดเจน เว็บไซต์มีระบบสั่งซื้อและชำระเงินออนไลน์ที่ปลอดภัย ผู้ซื้อสามารถเลือกสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่ต้องเดินทางไปยังพื้นที่จริง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น และรักษาเอกลักษณ์ท้องถิ่นผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

โดยเบญจรงค์เป็นเครื่องถ้วยเคลือบลายสีที่ถือว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมชั้นสูงของไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยมีการผสมผสานระหว่างศิลปะจีนและไทยเข้าด้วยกันอย่างลงตัว จุดเด่นของเครื่องเบญจรงค์อยู่ที่ “ลวดลายไทย” ที่วิจิตรบรรจงและมีความหมายทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เช่น ลายเทพพนม ลายดอกพุดตาน ลายก้านแย่ง ลายดอกพิกุล ฯลฯ แต่ละลายมีสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล เช่น ความอุดมสมบูรณ์ อายุยืน ความสง่างาม ในพื้นที่อำเภอบางซ้าย การผลิตเบญจรงค์ยังคงใช้เทคนิคดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยเริ่มจากการขึ้นรูปภาชนะด้วยดินขาวหรือพอร์ซเลน จากนั้นนำไปเผาให้ได้รูปทรงที่แข็งแรง แล้วจึงลงลวดลายด้วยมืออย่างละเอียดโดยใช้พู่กันขนาดเล็ก และลงสีที่ละชั้นอย่างประณีต สีที่ใช้เป็นสีเบญจรงค์พื้นฐาน ได้แก่ ขาว ดำ เหลือง เขียว แดง และบางครั้งมีการเพิ่มสีทองเพื่อเพิ่มความหรูหรา จากนั้นจึงนำไปเคลือบและเผาอีกครั้งในอุณหภูมิสูงเพื่อให้สีติดทนถาวร

เครื่องเบญจรงค์จากบางซ้ายมักถูกออกแบบให้มีหลากหลายรูปแบบ เช่น ถ้วยชา ชุดกาแฟ แจกัน โถเบญจรงค์ และของที่ระลึก ซึ่งเป็นที่นิยมทั้งในตลาดของขวัญ งานมงคล และตลาดนักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการวางจำหน่ายผ่าน เว็บไซต์ OTOP จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และในงานแสดงสินค้าระดับประเทศ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างรายได้ให้ชุมชนแล้ว ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ในสังคมร่วมสมัยอย่างยั่งยืน การทำเครื่องเบญจรงค์ลวดลายไทยเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงความประณีตและศิลปหัตถกรรมไทยที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน กระบวนการผลิตเริ่มจากการขึ้นรูปภาชนะด้วยดินขาวหรือพอร์ซเลน จากนั้นนำไปเผาให้ได้รูปทรงที่แข็งแรง ขั้นตอนต่อไปคือการลงลวดลายด้วยมืออย่างละเอียดโดยใช้พู่กันขนาดเล็ก และลงสีที่ละชั้นอย่างประณีต สีที่ใช้เป็นสีเบญจรงค์พื้นฐาน ได้แก่ ขาว ดำ เหลือง เขียว แดง และบางครั้งมีการเพิ่มสีทองเพื่อเพิ่มความหรูหรา จากนั้นจึงนำไปเคลือบและเผาอีกครั้งในอุณหภูมิสูงเพื่อให้สีติดทนถาวร

กิจกรรมนี้มักจัดขึ้นในงานแสดงสินค้า OTOP และงานเทศกาลท้องถิ่นต่าง ๆ โดยมีช่างฝีมือมาแสดงขั้นตอนการทำเครื่องเบญจรงค์อย่างใกล้ชิด ผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์การทำเครื่องเบญจรงค์ได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

นอกจากนี้ การสาธิตการทำเครื่องเบญจรงค์ยังเป็นโอกาสในการเผยแพร่และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป ซึ่งช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สามารถเยี่ยมชมและเรียนรู้ได้ที่กลุ่มช่างฝีมือในอำเภอบางซ่าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 3 แสดงการผลิตเครื่องเบญจรงค์ลวดลายไทย อำเภอบางซ่าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7.4 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่จริง ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในด้านการกระบวนการผลิต อัตลักษณ์ท้องถิ่น และความหมายเชิงวัฒนธรรมของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ได้แก่ ปลาตะเพียนใบลาน ซึ่งเป็นงานจักสานจากวัสดุธรรมชาติที่สะท้อนความเชื่อเรื่องความอุดมสมบูรณ์และการอวยพรให้ชีวิตราบรื่น ผ้าขาวม้าทอมือจากอำเภอบางซ่าย ที่ใช้เส้นฝ้ายธรรมชาติ ย้อมสีและทอด้วยกี่แบบดั้งเดิมให้เกิดลวดลายสวยงาม สะท้อนความประณีตของช่างฝีมือและความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทย และเครื่องเบญจรงค์ลวดลายไทยจากอำเภอบางซ่าย ซึ่งเป็นศิลปะเซรามิกชั้นสูงที่มีการผสมผสานระหว่างความรู้ไทย-จีน ใช้เทคนิคลงสีด้วยพู่กันมืออย่างละเอียดในแต่ละชั้นสีจนได้ผลงานที่วิจิตร ทั้งสามผลิตภัณฑ์นี้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและจิตใจ โดยกระบวนการผลิตมิใช่เพียงการทำสินค้าเพื่อจำหน่าย แต่ยังเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างรุ่น ส่งเสริมความภูมิใจในชุมชน และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ของเว็บไซต์ OTOP จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังเป็นการเปิดตลาดให้กว้างขึ้น เชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรง ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ที่เข้ากับยุคสมัย และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จึงไม่ใช่เพียงข้อมูลเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของวิถีไทยร่วมสมัยที่ผสมผสานภูมิปัญญา ศิลปะ และเทคโนโลยีเข้าด้วยกันอย่างลงตัว

8. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาการใช้แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยครอบคลุมการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรค

ในการใช้งาน รวมถึงการเสนอแนะแนวทางพัฒนา ซึ่งชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสานกับเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการส่งเสริมทักษะดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน

1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ของชุมชนในจังหวัดอยุธยา จากการลงพื้นที่ พบว่าชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้นำแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น ปลาตะเพียนโบราณ ผ้าขาวม้าทอมือ และเครื่องเบญจรงค์ลวดลายไทย ผ่านเว็บไซต์ของโครงการ OTOP ซึ่งถือเป็นช่องทางหลักที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ รูปแบบการนำเสนอเน้นการให้ข้อมูลสินค้าอย่างครบถ้วน ทั้งภาพถ่าย ราคา และคำอธิบายสินค้า ขณะเดียวกัน ช่างฝีมือยังคงใช้วิธีดั้งเดิมในการผลิตสินค้า สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ปัจจุบันมีความพยายามในการผสมผสานเทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะการเข้าถึงลูกค้าผ่านช่องทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ จาก ชุมชน จากข้อมูลที่ได้วิเคราะห์พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์ของสินค้า ความประณีตของงานฝีมือ และการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้สินค้าเหล่านี้เป็นที่สนใจของผู้ซื้อในวงกว้าง นอกจากนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐผ่านเว็บไซต์ OTOP ช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดออนไลน์ได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่พบคือ ความรู้เท่าทันเทคโนโลยีของผู้ผลิตยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ การจัดการคำสั่งซื้อ การตอบกลับลูกค้า และการบริหารจัดการสต็อกยังคงพึ่งพาบุคคลภายนอก ส่งผลให้ความคล่องตัวในการใช้แพลตฟอร์มยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพขึ้น แนวทางการพัฒนาที่ได้ จากการศึกษาประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การอบรมและพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลแก่ผู้ผลิต โดยเน้นให้เข้าใจระบบแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้โซเชียลมีเดีย และการถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ (2) การออกแบบเนื้อหาสื่อส่งเสริมการตลาด เช่น คลิปวิดีโอการผลิต สัมภาษณ์ผู้ผลิต และเรื่องราวสินค้าท้องถิ่นเพื่อสร้างจุดขายที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น และ (3) การบูรณาการเครือข่ายการค้าในระดับจังหวัด เพื่อสร้างตลาดร่วมระหว่างชุมชน เช่น การรวมกลุ่มผู้ผลิตหลายอำเภอจัดทำหน้าร้านร่วมออนไลน์ หรือโปรโมชั่นสินค้าแบบแพ็คเกจ

9. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: ภาครัฐควรจัดทำนโยบายสนับสนุนการอบรมทักษะดิจิทัลให้กับผู้ประกอบการในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ พร้อมทั้งส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้า OTOP ผ่านแพลตฟอร์มกลางระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานพัฒนาชุมชนสามารถนำผลวิจัยไปใช้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการตลาดออนไลน์แก่กลุ่มผู้ผลิตสินค้า เช่น จัด

เวิร์กช็อปด้านการถ่ายภาพสินค้า การเขียนเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ และการใช้โซเชียลมีเดียอย่างมืออาชีพ รวมทั้งสร้างทีมสนับสนุนด้านเทคนิคในระดับอำเภอเพื่อให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการร้านค้าออนไลน์ได้ด้วยตนเอง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าท้องถิ่นในตลาดดิจิทัล

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป: ควรศึกษาการพัฒนาโมเดลแพลตฟอร์มร่วมระดับจังหวัดที่บูรณาการผู้ผลิตหลายชุมชน พร้อมวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ เพื่อออกแบบระบบที่ตอบโจทย์ทั้งด้านการขาย การสื่อสาร และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

10. เอกสารอ้างอิง

- ชุดิมา นิ่มนวล. (2560). การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 6.
- พิเชฐ ทังโต. (2555). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการ*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมธรัตน์ จันทะนี, และ อภินันท์ จันทะนี. (2567). *การบริหารจัดการนวัตกรรมเชิงพุทธ*. สำนักพิมพ์วิชาการ และนวัตกรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ.
- อภินันท์ จันทะนี. (2565). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *คู่มือการใช้ AI สำหรับครู นักเรียน โรงเรียน และ ผู้ปกครองในประเทศไทย พ.ศ. 2568*. กลุ่มพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). เปิดตัวแพลตฟอร์ม “ไทยดีเวอร์” ตลาดกลางซื้อขายสินค้า OTOP/SME ออนไลน์ ขอบได้ 24 ชม. Retrieved from <https://www.youtube.com>
- Aristotle. (2000). *Ethics and the virtues*. Oxford University Press.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development*. Harper & Row.
- Piaget, J. (1966). *Moral judgment of the child*. Free Press.
- YouTube. (2023). *เปิดไลน์กลุ่มขายสินค้าขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จ.พระนครศรีอยุธยา*. ThaiJo2.1: Thai Journal On.

การใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดล LISREL

Using AI to Analyze Data with LISREL Models

รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

ผอ.หลักสูตร/สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

อาจารย์ โยธี จันตะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการนวัตกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

การจัดทำบทความวิชาการครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ทำวิจัยที่ต้องการใช้ AI ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดล LISREL ที่มีความซับซ้อนและสถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับกระบวนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วย LISREL ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของงานวิจัย โดยเฉพาะการจัดการข้อมูล ทดสอบโมเดล และตรวจสอบค่าความสอดคล้องของโมเดล สำหรับข้อมูลที่มีไม่น้อยกว่า 300 ชุด AI มีบทบาทสำคัญในกระบวนการทำความสะอาดข้อมูล ลดมิติข้อมูล ปรับรูปแบบข้อมูล และแบ่งข้อมูลออกเป็นชุดฝึกอบรมและทดสอบ ในขั้นตอนการวิเคราะห์ AI ช่วยคัดเลือกตัวแปรสำคัญ คำนวณค่าพารามิเตอร์ด้วยอัลกอริทึมขั้นสูง และทดสอบความเสถียรของโมเดลกับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การตรวจสอบค่าความสอดคล้องของโมเดลโดยใช้ตัวชี้วัด เช่น GFI, CFI, RMSEA และ SRMR ยังได้รับการสนับสนุนจาก AI ทำให้สามารถปรับปรุงโมเดลให้มีความแม่นยำยิ่งขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการบูรณาการ LISREL และ AI ไม่เพียงช่วยให้การวิเคราะห์มีความแม่นยำ แต่ยังสามารถนำไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ ด้านเชิงธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ สมการโครงสร้าง โมเดล LISREL

Abstract

This academic article aims to assist researchers who seek to utilize AI in analyzing complex LISREL models and advanced statistical techniques, such as Path Analysis, Exploratory Factor Analysis, and Multiple Regression Analysis. The integration of Artificial Intelligence (AI) with Structural Equation Modeling (SEM) using LISREL enhances the efficiency and accuracy of research, particularly in data management, model testing, and model fit

evaluation for datasets of no less than 300 cases. AI plays a crucial role in data preprocessing by performing data cleaning, dimensionality reduction, data transformation, and data splitting into training and testing sets. During the analysis phase, AI aids in feature selection, parameter estimation using advanced algorithms, and model robustness testing across different sample groups. Additionally, model fit evaluation using indices such as Goodness of Fit Index (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), and Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) is further enhanced through AI support, ensuring more precise model adjustments. The integration of LISREL and AI not only improves the accuracy of data analysis but also contributes effectively to the advancement of knowledge in social sciences, business, and economics.

Keywords: Structural Equation Modeling, LISREL Model, Data Analysis

1. ความนำ (Introduction)

โมเดลลิสเรล (LISREL: Linear Structural RELationship) เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Karl Jöreskog และ Dag Sörbom เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาการของโมเดลลิสเรล ซึ่งโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เกิดจากการผสมผสานแนวคิดหลายแขนง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis), การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) และการประมาณค่าพารามิเตอร์ในโมเดลถดถอย (Regression Analysis) โดยมีรากฐานมาจากการของนักวิทยาศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ เช่น Sewall Wright (1921), Trygve Haavelmo (1943) และ Herbert Simon (1953) ต่อมาในปี 1973 Jöreskog ได้พัฒนาโมเดลลิสเรลให้สามารถใช้วิเคราะห์ได้ทั้งตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) และตัวแปรแฝง (Latent Variables) ซึ่งช่วยให้สามารถทดสอบสมมติฐานที่ซับซ้อนขึ้นได้ โมเดลนี้ถูกนำมาใช้ในหลากหลายสาขา เช่น การวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การตลาด และการจัดการธุรกิจ

1.1 ประเภทของโมเดลลิสเรล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้:

1) โมเดลการวัด (Measurement Model) ใช้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ โดยแบ่งเป็น

1.1) โมเดลการวัดสำหรับตัวแปรภายนอก (Exogenous Measurement Model) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น

1.2) โมเดลการวัดสำหรับตัวแปรภายใน (Endogenous Measurement Model) ซึ่งได้รับผลจากตัวแปรอื่นในโมเดล

2) โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งเป็นการแสดง “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ” ระหว่างตัวแปรแฝงจากโมเดลการวัด เพื่อประเมินความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ

1.2 การนำโมเดลลิสม์เพื่อใช้วิจัยทางสังคมศาสตร์

โมเดลลิสม์ถูกนำมาใช้ในการทำวิจัย: เพื่อต้องการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายตัวพร้อมกัน เช่น การศึกษาความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจหรือการใช้กลยุทธ์เพื่อให้ชนะคู่แข่งอื่นๆที่ปรากฏในประเทศไทย ซึ่งใช้โมเดลลิสม์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน โดยตรวจสอบความสอดคล้องของสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์(จากสำรวจฯ) และปรับแต่งโมเดลให้เหมาะสมกับข้อมูล(ที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามฯ)

1) ข้อดีสำหรับการใช้โมเดลลิสม์

- 1.1) สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างแม่นยำ
- 1.2) ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของตัวแปรและความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลจริง
- 1.3) สามารถปรับโมเดลให้เข้ากับข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงได้
- 1.4) ใช้ในการพัฒนาโมเดลทดสอบทฤษฎีทางวิชาการได้อย่างกว้างขวาง

2) ข้อจำกัดในการใช้โมเดลลิสม์

- 2.1) ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อให้ผลลัพธ์มีความแม่นยำ
- 2.2) ต้องมีความรู้ด้านสถิติขั้นสูงในการวิเคราะห์และแปลผล
- 2.3) พัฒนาโมเดลต้องมีทฤษฎีรองรับ ไม่สามารถสร้างสมการขึ้นเองโดยไม่มีทฤษฎีฯ

ดังนั้น โมเดลลิสม์จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง สำหรับใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการทำวิจัยที่ซับซ้อน และมีความสำคัญในการใช้ตัวแปรหลายตัวด้วย “การวิจัยเชิงปริมาณ” และสามารถตรวจสอบความถูกต้องของโมเดลเพื่อช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ทั้งนี้โมเดลลิสม์เป็นเทคนิคทางสถิติที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่างๆ พัฒนาขึ้นโดยใช้สถิติ **Ch-square Analysis, Path Analysis, Factor Analysis** และ **Regression Analysis** โมเดลนี้ถูกนำไปใช้ในงานวิจัยหลายแขนง โดยเฉพาะในด้าน เศรษฐศาสตร์ การตลาด จิตวิทยา และบริหารธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การใช้โมเดลลิสม์จำเป็นต้องมีความเข้าใจด้านสถิติขั้นสูงและต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำและน่าเชื่อถือ

ในปัจจุบัน การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์มีแนวโน้มที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ระหว่างตัวแปรหลายตัว โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ โมเดล LISREL (Linear Structural RELationships) เป็นหนึ่งในโปรแกรมที่ได้รับการพัฒนาสำหรับการวิเคราะห์ SEM และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการวิชาการและการวิจัย LISREL ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการผสมผสานระหว่างการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) ซึ่งช่วยให้สามารถทดสอบแบบจำลองทางทฤษฎีที่ซับซ้อนและตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ LISREL ยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถปรับปรุงโมเดลและทดสอบสมมติฐานทางสถิติได้อย่างแม่นยำ ซึ่งทำให้สามารถระบุปัจจัยที่มีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาวิจัยในแต่ละครั้ง

2. เนื้อหาสาระสำคัญ (Key contents)

โมเดลลิสเรล (LISREL: Linear Structural RELationship) เป็นเทคนิคทางสถิติที่มีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งช่วยให้สามารถศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ซับซ้อนระหว่างตัวแปรได้ โมเดลนี้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดสำคัญจาก การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ของ Sewall Wright (1921), การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis - EFA), และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งช่วยให้ LISREL สามารถใช้ศึกษาตัวแปรแฝง (Latent Variables) ที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถประมาณค่าผ่านตัวชี้วัด (Indicators) ได้ ทำให้โมเดลลิสเรลเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์ ดังนั้น การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งช่วยให้สามารถศึกษาและตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลมีบทบาทสำคัญต่อการวิจัยและการตัดสินใจ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานวิจัยที่ใช้ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่ง LISREL เป็นหนึ่งในซอฟต์แวร์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง LISREL ช่วยให้การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรมีความแม่นยำมากขึ้น โดยแบ่งโครงสร้างโมเดลออกเป็น โมเดลการวัด (Measurement Model) และ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Model) นอกจากนี้ AI ยังสามารถช่วยเสริมประสิทธิภาพของ LISREL ได้หลายด้าน เช่น การเตรียมข้อมูล การคัดเลือกตัวแปร และการปรับปรุงค่าพารามิเตอร์ของโมเดล

2.1 หลักการเกี่ยวกับการใช้ LISREL และ AI

LISREL เป็นซอฟต์แวร์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งช่วยให้สามารถศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝง

(Latent Variables) และตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) โดยใช้หลักการของ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โมเดล LISREL สามารถใช้ตรวจสอบโครงสร้างของตัวแปรในเชิงลึก และทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างเป็นระบบ

1) การคัดเลือกตัวแปร (Feature Selection) – AI สามารถช่วยคัดกรองตัวแปรที่มีความสำคัญสูงสุด โดยใช้เทคนิค Machine Learning เช่น Principal Component Analysis (PCA) และ Recursive Feature Elimination (RFE) เพื่อลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้ที่ไม่จำเป็น ทำให้โมเดล LISREL มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) การพัฒนาโมเดล (Model Development) – AI สามารถช่วยทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโดยอัตโนมัติ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างโมเดลให้เหมาะสม เช่น การปรับค่าพารามิเตอร์หรือการเพิ่ม/ลดเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

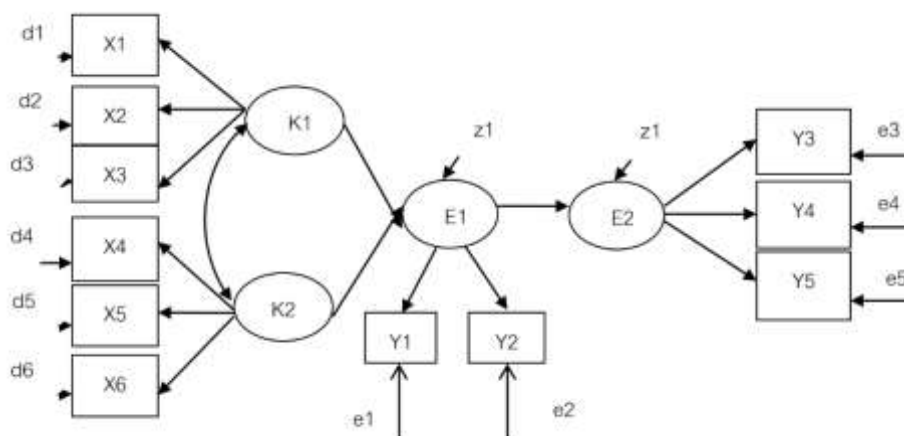
3) การปรับปรุงความแม่นยำ (Model Optimization) – AI สามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำของ LISREL ได้โดยใช้เทคนิคเช่น Genetic Algorithm และ Neural Networks เพื่อค้นหาค่าพารามิเตอร์ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับโมเดล

4) ประโยชน์ของการใช้ AI ควบคู่กับ LISREL

- 4.1) ช่วยลดเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างโมเดล
- 4.2) ลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากการเลือกตัวแปรและการกำหนดสมมติฐาน
- 4.3) ทำให้ผลลัพธ์ของ LISREL มีความแม่นยำมากขึ้น และสามารถตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) สัญลักษณ์ใช้ในสมการโมเดลลิสเรล

เพื่อให้เข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้างขอให้พิจารณาในแผนภาพ (สุภมาส อังสุโชติและคณะ, 2554: 5)

แผนภาพที่แสดงโมเดลสมการโครงสร้าง ประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ดังนี้

E1 และ E2 (Error Terms): เทอมความคลาดเคลื่อน หมายถึง ข้อผิดพลาดของตัวแปรตาม ซึ่งเกิดจากปัจจัยที่ไม่ได้รวมอยู่ในโมเดล ใช้ระบุความแปรปรวนที่ไม่สามารถอธิบายได้โดยตัวแปรต้นในสมการ

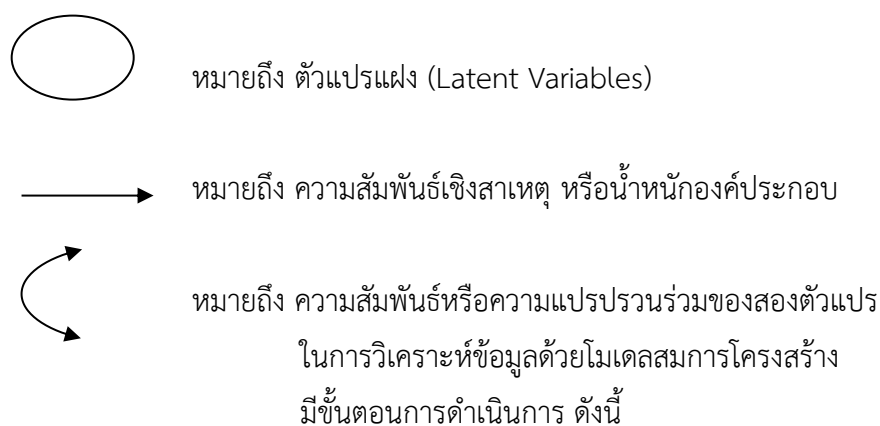
K1 และ K2 (Latent Variables): ตัวแปรแฝง เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถวัดค่าได้โดยตรง แต่ถูกประมาณค่าโดยตัวแปรสังเกตได้ ซึ่ง K1, K2 จะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อ Y1 และ Y2 โดยตัวแปรแฝงเหล่านี้มักจะถูกใช้ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) หรือการสร้างโมเดลเชิงสาเหตุ (SEM)

Y1 หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ตัวที่ 1

Y2 หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ตัวที่ 2

X1, X2, X3, ... (Observed Independent Variables): ตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวแปรต้นเป็นตัวแปรที่สามารถวัดค่าได้โดยตรง ทำหน้าที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรแฝงและตัวแปรตาม ความสัมพันธ์ระหว่าง X กับ K1 และ K2 จะแสดงผ่านค่าสัมประสิทธิ์โครงสร้าง (Structural Coefficient)

z1 และ z2 (Disturbance Terms): ตัวแปรแฝงเพิ่มเติม เป็นค่าความผิดพลาดของตัวแปรแฝงในโมเดลโครงสร้าง แสดงถึง ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อ K1 และ K2 ที่ไม่ได้รวมอยู่ในโมเดล ใช้เพื่อช่วยประมาณค่าความแปรปรวนที่ไม่สามารถอธิบายได้โดยโมเดล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความสำคัญของการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษานอกจากจะทำให้นักวิจัยสามารถพัฒนารอบแนวคิดของการวิจัยได้เหมาะสมแล้ว ยังช่วยให้นักวิจัยทราบว่าควรเลือกตัวแปรใดบ้างเข้ามาอยู่ในโมเดลและทำให้ทราบว่าตัวแปรที่เลือกมานั้นควรสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรเหล่านั้นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลการวิจัย หลังจากที่ได้ศึกษาทฤษฎีอย่างดีพอแล้วจะสามารถนำตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยและกำหนดให้เป็นไปตามโมเดลการวิจัยของนักวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model Identification) เป็นการศึกษาลักษณะการกำหนดค่าพารามิเตอร์ที่ยังไม่ทราบค่าในโมเดลการวิจัยว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์หรือไม่ โดยการเปรียบเทียบค่า $n(n+1)/2$ กับจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า (n แทนจำนวนตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลทั้งตัวแปรสังเกตได้ X และ Y) โดยมีเงื่อนไขในการพิจารณา ดังนี้

ถ้า $n(n+1)/2$ น้อยกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า เป็นภาวะ Under Identification โปรแกรมจะรายงานว่า df เป็นลบ ไม่มีการประมาณค่าพารามิเตอร์

ถ้า $n(n+1)/2$ เท่ากับจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า เป็นภาวะ Just identification โปรแกรมจะรายงานว่า df เป็น 0 (Fit Perfect) ไม่มีการรายงานค่า SE และ t-value

ถ้า $n(n+1)/2$ มากกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า เป็นภาวะ Over Identification โปรแกรมจะรายงานว่า df เป็นบวก โปรแกรมจะทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ในโมเดลและรายงานค่า SE และ t-value

โดยการบูรณาการ AI กับ LISREL สามารถช่วยให้ผู้ทำวิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน และเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์เชิงธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 โครงสร้างของ LISREL

โมเดล LISREL (Linear Structural RELationships) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ โมเดลการวัด (Measurement Model) และ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM)

2.2.1 โมเดลการวัด (Measurement Model)

โมเดลการวัดเป็นส่วนที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรแฝง (Latent Variables) กับ ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ตัวแปรแฝงเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถวัดค่าโดยตรงได้ แต่สามารถประมาณค่าผ่านตัวแปรสังเกตได้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีตัวอย่าง ดังนี้

K1: ตัวแปรแฝง "ความพึงพอใจของลูกค้า" อาจถูกวัดผ่านตัวแปรสังเกตได้ เช่น "ความพอใจต่อคุณภาพสินค้า", "ความพอใจต่อการให้บริการ", และ "ความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ"

โมเดลการวัดสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) โมเดลตัวแปรภายนอก (Exogenous Measurement Model) – อธิบายตัวแปรแฝงที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น 2) โมเดลตัวแปรภายใน (Endogenous Measurement Model) – อธิบายตัวแปรแฝงที่ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอื่น

โมเดลการวัดมีความสำคัญในการตรวจสอบว่าตัวแปรแฝงสามารถสะท้อนถึงตัวแปรสังเกตได้อย่างถูกต้องหรือไม่ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

2.2.2 โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model)

โมเดลสมการโครงสร้างเป็นส่วนที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ตัวแปรแฝง โดยโมเดลนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรแฝงหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อตัวแปรแฝงอื่นๆ ได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น

K2: ตัวแปรแฝง "คุณภาพของบริการ" อาจส่งผลกระทบต่อ "ความไว้วางใจของลูกค้า" ซึ่งส่งผลกระทบต่อ "ความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ"

โมเดลสมการโครงสร้างช่วยให้สามารถวิเคราะห์ อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรแฝง ได้ โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) และค่าพารามิเตอร์ต่างๆ เช่น

- 1) ค่าเส้นทาง (Path Coefficients) – แสดงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
- 2) ค่าความแปรปรวนอธิบายร่วม (R^2) – แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้มากเพียงใด

2.3 ทฤษฎีที่สนับสนุนการใช้โมเดลลิสเรล

โมเดลลิสเรล มีการนำทฤษฎีทางสถิติและจิตวิทยาที่สำคัญ ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory v'Factor Analysis: CFA): พัฒนาโดย Jöreskog (1969) เพื่อใช้ตรวจสอบว่ากลุ่มของตัวแปรสังเกตได้สามารถใช้วัดตัวแปรแฝงได้ดีเพียงใด โดยสรุปตาม ทฤษฎีองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบว่าโมเดลโครงสร้างของตัวแปรแฝง (Latent Variables) สามารถอธิบายตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) ได้ดีเพียงใด โดย CFA เป็นการพัฒนาเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ซึ่ง CFA สามารถใช้ตรวจสอบโครงสร้างโมเดลที่มีทฤษฎีรองรับได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1) วัตถุประสงค์ของ CFA

- (1) ตรวจสอบทฤษฎี- ใช้ตรวจสอบว่ากลุ่มของตัวแปรสามารถใช้วัดตัวแปรแฝงที่สนใจได้อย่าง ถูกต้องหรือไม่
- (2) ทดสอบโครงสร้างโมเดล- ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
- (3) สร้างตัวแปรใหม่- สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตัวแปรใหม่เพื่อใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

2) หลักการของ CFA

- (1) มีการกำหนดโมเดลล่วงหน้า โดยใช้ทฤษฎีเป็นที่เกี่ยวข้อง

(2) คำนึงถึงตัวแปรแฝง ซึ่งไม่สามารถวัดได้โดยตรง ใช้แบบนัยได้จากตัวแปรสังเกตได้

(3) กำหนดให้ตัวแปรสังเกตมีความคลาดเคลื่อนได้ ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการ

วิเคราะห์

3) ความแตกต่างระหว่าง CFA และ EFA

EFA ใช้สำหรับสำรวจว่าตัวแปรต่าง ๆ รวมกลุ่มกันเป็นองค์ประกอบที่มีความหมายอย่างไร

CFA ใช้สำหรับตรวจสอบว่ากลุ่มของตัวแปรที่เลือกไว้นั้น สามารถอธิบายตัวแปรแฝงตามทฤษฎีได้อย่างถูกต้องหรือไม่

CFA มีข้อจำกัดน้อยกว่า EFA เนื่องจากสามารถกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตและตัวแปรแฝงได้โดยตรง

4) การนำ CFA ไปใช้

(1) ใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ เช่น จิตวิทยา การตลาด และสังคมศาสตร์

(2) ใช้ในงานที่ต้องการพัฒนาแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงทางโครงสร้าง

(3) ใช้ในโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงหลายตัว

5) ตัวชี้วัดคุณภาพของโมเดล CFA

Chi-Square Test (χ^2): ใช้ทดสอบความสอดคล้องของโมเดล

CFI (Comparative Fit Index): ค่าควรใกล้ 1 (แนะนำให้มากกว่า 0.95)

TLI (Tucker-Lewis Index): ค่าควรใกล้ 1 (มากกว่า 0.95)

RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation): ค่าควรต่ำกว่า 0.08

2.3.2 ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสาเหตุ (Causal Structure Theory) ของ Wright (1934) ซึ่งเป็นหลักการมาจาก Path Analysis ซึ่งทฤษฎีโครงสร้างเชิงสาเหตุ (Causal Structure Theory) ถูกพัฒนาโดย Sewall Wright (1934) โดยมีรากฐานมาจาก Path Analysis ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยแสดงความสัมพันธ์ผ่าน ไดอะแกรมเส้นทาง (Path Diagram)

หลักการสำคัญของทฤษฎี

1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ: ใช้แสดงอิทธิพลของตัวแปรหนึ่งไปยังอีกตัวแปรหนึ่ง ช่วยระบุความสัมพันธ์ทางสถิติ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable)

2) ใช้สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM): Path Analysis เป็นพื้นฐานของ SEM ซึ่งเป็นเทคนิคขั้นสูงในการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ สามารถใช้วิเคราะห์ตัวแปรแฝง (Latent Variables) และตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables)

3) ใช้สมการทางคณิตศาสตร์และสถิติ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์พาส (Path Coefficient) เพื่อแสดงระดับอิทธิพลของตัวแปร วิเคราะห์ผ่าน เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วม (Covariance Matrix) เพื่อยืนยันความถูกต้องของโมเดล

4) การนำไปใช้

ใช้ใน การศึกษาพฤติกรรมองค์กร เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ขององค์กร

ใช้ใน เศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายต่อเศรษฐกิจ

ใช้ใน จิตวิทยา เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยทางจิตวิทยาต่อพฤติกรรม

ข้อสังเกตใช้ Path Analysis

- 1) สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายตัวได้พร้อมกัน
- 2) สามารถกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ตามทฤษฎีที่รองรับได้
- 3) ช่วยลดข้อผิดพลาดจากการวิเคราะห์ตัวแปรแบบอิสระ

สรุป ทฤษฎีโครงสร้างเชิงสาเหตุ มีความสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Path Analysis เป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมให้การวิเคราะห์มีความถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อรวมเข้ากับเทคนิค Structural Equation Modeling (SEM)

2.4 การนำโมเดลลิสรไปใช้ในกระบวนการวิจัย

โมเดลลิสร สามารถใช้วิเคราะห์หลายสาขา เช่น

เศรษฐศาสตร์: วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ

การตลาด: ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

จิตวิทยา: วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์

การบริหารธุรกิจ: ศึกษาความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

2.4.1 ขั้นตอนการใช้ AI ช่วยวิเคราะห์โมเดล LISREL

การเตรียมข้อมูล: ใช้ AI ในการทำความสะอาดข้อมูลและลดความคลาดเคลื่อน

เลือกตัวแปรสำคัญ: ใช้ Machine Learning การคัดเลือกตัวแปรมีความสำคัญสูงสุด

การประมาณค่าพารามิเตอร์: ใช้ AI ปรับค่าพารามิเตอร์ของโมเดลให้เหมาะสมที่สุด

การวิเคราะห์ผลลัพธ์: ใช้ AI ในการตรวจสอบ Fit Indices เช่น GFI, CFI, RMSEA

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย LISREL เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความแม่นยำในการกำหนดตัวแปรและโครงสร้างโมเดล อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์โมเดล LISREL ได้ โดยมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

2.4.2 การเตรียมข้อมูล (Data Preprocessing) ด้วย AI

ข้อมูลที่ใช้ใน LISREL ต้องมีความถูกต้องและครบถ้วน การใช้ Machine Learning (ML) สามารถช่วยทำความสะอาดและจัดการข้อมูล เช่น

- 1) การจัดการค่าข้อมูลสูญหาย (Missing Data Imputation) – AI สามารถเติมค่าข้อมูลที่หายไปโดยใช้วิธีการทางสถิติหรืออัลกอริทึม เช่น K-Nearest Neighbors (KNN) หรือ Multiple Imputation
- 2) การตรวจจับค่าผิดปกติ (Outlier Detection) – ใช้ AI ในการระบุค่าผิดปกติที่อาจส่งผลต่อความแม่นยำของ LISREL เช่น การใช้ Isolation Forest หรือ Autoencoder
- 3) การแปลงและปรับขนาดข้อมูล (Data Transformation & Normalization) – ใช้ AI ในการปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์

2.4.3 การคัดเลือกตัวแปรที่สำคัญ (Feature Selection) ด้วย AI

- 1) การใช้ AI เพื่อคัดเลือกตัวแปรสามารถช่วยลดความซับซ้อนของโมเดล LISREL ได้ โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น
- 2) Principal Component Analysis (PCA) – ใช้เพื่อลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด
- 3) Recursive Feature Elimination (RFE) – ใช้ในการลดตัวแปรที่ไม่จำเป็นออกจากโมเดล
- 4) Random Forest และ Decision Trees – ใช้ AI ในการระบุความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัว และเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีผลต่อโมเดล

2.4.4 การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Parameter Estimation) ด้วย AI

AI สามารถช่วยให้การประมาณค่าพารามิเตอร์ของ LISREL มีความแม่นยำมากขึ้นโดยใช้ Optimization Algorithms เช่น

- 1) Genetic Algorithm (GA) – ใช้ค้นหาค่าพารามิเตอร์ที่เหมาะสมที่สุดของโมเดล LISREL
- 2) Neural Networks (NNs) – ใช้เพื่อพัฒนาแบบจำลองที่สามารถเรียนรู้จากข้อมูลและปรับค่าพารามิเตอร์ให้แม่นยำขึ้น
- 3) Bayesian Optimization – ใช้ AI ในการปรับพารามิเตอร์ โมเดลให้อยู่ในค่าที่เหมาะสมที่สุด

2.4.5 การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit Evaluation) ด้วย AI

AI สามารถช่วยประเมินว่าโมเดล LISREL มีความสอดคล้องกับข้อมูลหรือไม่ โดยใช้ Model Fit Indices เช่น

1) GFI (Goodness of Fit Index) และ CFI (Comparative Fit Index) – ใช้ AI ในการปรับค่าพารามิเตอร์เพื่อให้ค่าเหล่านี้อยู่ในเกณฑ์ที่ดี

2) RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) – ใช้ AI วิเคราะห์ความคลาดเคลื่อนของโมเดล

3) Modification Indices (MI) – ใช้ AI วิเคราะห์ว่าส่วนใดของโมเดลต้องได้รับการปรับปรุง

3.1.5 การปรับปรุงโมเดล (Model Refinement) ด้วย AI เมื่อ LISREL ระบุว่าโมเดลมีข้อผิดพลาดหรือโมเดลยังไม่เหมาะสม AI สามารถช่วยเสนอแนวทางในการปรับปรุง เช่น

1) การเพิ่ม/ลดเส้นทางของโมเดล (Path Analysis Adjustment) – AI วิเคราะห์ว่าควรเพิ่มหรือลบเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2) การเพิ่มตัวแปรแฝงหรือเปลี่ยนโครงสร้างโมเดล (Latent Variable Adjustment) – AI วิเคราะห์ว่าควรเพิ่มตัวแปรแฝงใหม่หรือไม่

3) AutoML สำหรับ LISREL – ใช้ AI ช่วยทดสอบโมเดลหลายแบบโดยอัตโนมัติ และเลือกโมเดลที่เหมาะสมที่สุด

2.5 ตัวอย่างการใช้ LISREL และ AI กับข้อมูล (ไม่ควรต่ำกว่า 300 ชุด)

การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วย LISREL สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของการศึกษาวิจัยได้ โดยเฉพาะในการจัดการข้อมูล การทดสอบโมเดลกับกลุ่มตัวอย่าง และการตรวจสอบค่าความสอดคล้องของโมเดล

2.5.1 การใช้ AI ในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่นำมาใช้วิเคราะห์ใน LISREL ต้องผ่านการจัดการที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำ การใช้ AI สามารถช่วยในกระบวนการนี้ได้หลายด้าน เช่น

1) การทำความสะอาดข้อมูล (Data Cleaning) – AI ช่วยตรวจสอบและลบค่าข้อมูลที่ขาดหาย (Missing Values) หรือค่าผิดปกติ (Outliers)

2) การลดมิติของข้อมูล (Dimensionality Reduction) – ใช้เทคนิค AI เช่น Principal Component Analysis (PCA) หรือ Autoencoder เพื่อเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีผลต่อโมเดล

3) การแปลงข้อมูล (Data Transformation) – AI สามารถช่วยปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์ เช่น การทำ Standardization หรือ Normalization

4) การแบ่งข้อมูลเพื่อทดสอบโมเดล (Data Splitting) – ใช้ AI ช่วยแบ่งข้อมูลออกเป็นชุดฝึกอบรม (Training Set) และชุดทดสอบ (Testing Set) เพื่อให้ LISREL สามารถตรวจสอบความแม่นยำของโมเดลได้

2.5.2 การทดสอบโมเดล LISREL กับกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 300 ราย

ในการวิจัยครั้งนี้ LISREL ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 300 ราย ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง AI สามารถช่วยเสริมประสิทธิภาพการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่างๆ เช่น

- 1) การคัดเลือกตัวแปร (Feature Selection) – ใช้ AI วิเคราะห์ความสำคัญของตัวแปรเพื่อให้โมเดลมีความกระชับและแม่นยำ
- 2) การประมาณค่าพารามิเตอร์ (Parameter Estimation) – AI สามารถใช้ Genetic Algorithm หรือ Neural Networks เพื่อช่วย LISREL คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ที่แม่นยำที่สุด
- 3) การทดสอบเสถียรภาพของโมเดล (Model Robustness Testing) – ใช้ AI สุ่มข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบว่าโมเดลสามารถใช้ได้กับข้อมูลชุดอื่นหรือไม่

2.5.3 การตรวจสอบค่าความสอดคล้องของโมเดลด้วย Fit Indices

เพื่อให้แน่ใจว่าโมเดล LISREL ที่ใช้สามารถอธิบายข้อมูลได้ดีพอ จำเป็นต้องใช้ตัวชี้วัดความสอดคล้องของโมเดล (Model Fit Indices) ซึ่ง AI สามารถช่วยวิเคราะห์และปรับปรุงค่าต่างๆ ได้ เช่น

- 1) Goodness of Fit Index (GFI) และ Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) – แสดงว่าข้อมูลเหมาะสมกับโมเดลหรือไม่ (ค่า GFI และ AGFI ควรมากกว่า 0.90)
- 2) Comparative Fit Index (CFI) – เปรียบเทียบความเหมาะสมของโมเดลกับโมเดลอ้างอิง (ค่าควรมากกว่า 0.95)
- 3) Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) – วัดค่าความคลาดเคลื่อนของโมเดล (ค่าที่ดีควรต่ำกว่า 0.08)
- 4) Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) – วัดค่าความแตกต่างระหว่างค่าคาดการณ์และค่าจริง (ค่าที่ดีควรต่ำกว่า 0.05)

ดังนั้น การบูรณาการ AI และ LISREL สามารถช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 400 รายมีประสิทธิภาพมากขึ้น AI ช่วยในการจัดการข้อมูล ทดสอบโมเดล และปรับค่าความสอดคล้องของโมเดลให้แม่นยำ ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์หรือพัฒนาองค์ความรู้ในด้านสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างที่ 1 ผลงานวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของพรหมวิหารธรรมที่มีต่อความพึงพอใจในการทำงาน” ซึ่งเป็นผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลจาก วช. (รศ.ดร.พรชนก ทองลาด, 2551) ใช้โมเดลลิสเรลในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษานั้นเป็นตัวแปรที่สามารถสังเกตและวัดค่าได้โดยตรง(observe) และไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปร การศึกษาโมเดลแบบดั้งเดิมจึงไม่ตรง

กับสภาพความจริง เพราะไม่ได้นำความคลาดเคลื่อนจากการวัดตัวแปรมาพิจารณา/การวิเคราะห์หรือการทดสอบฯ (อ้างอิง: Joreskog & Sorbom, 1993)

ตัวอย่างที่ 2 ผลงานวิจัยเรื่อง “ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย”

(ผศ.ดร.เมธรัตน์ จันทะนี, 2560) ใช้โมเดลลิสม์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือ สภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน และปัจจัยความสามารถในการแข่งขัน เพื่อทดสอบว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับข้อมูลจริงหรือไม่

3. ทักษะของผู้เขียนบทความวิชาการ

ด้วยทักษะของผู้เขียน ซึ่งในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย LISREL ถือเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาด และปรับปรุงความแม่นยำของผลลัพธ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยกระบวนการใช้ AI ในการสนับสนุนการวิเคราะห์นี้สามารถแบ่งออกเป็นห้าขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเตรียมข้อมูล การคัดเลือกตัวแปร การประมาณค่าพารามิเตอร์ การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล และการปรับปรุงโมเดล

1) การเตรียมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ใน LISREL จำเป็นต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน และไม่มีค่าที่ผิดปกติ AI ช่วยในการทำความสะอาดข้อมูล เช่น การเติมค่าข้อมูลที่หายไป การตรวจจับค่าผิดปกติ และการปรับมาตรฐานข้อมูลเพื่อให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ ซึ่งช่วยลดอคติที่อาจเกิดขึ้นจากข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์

2) การคัดเลือกตัวแปรที่สำคัญ AI ช่วยในการเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อโมเดลโดยใช้เทคนิค Machine Learning เช่น Principal Component Analysis (PCA) หรือ Random Forest ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนของโมเดลและเพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์

3) การประมาณค่าพารามิเตอร์ AI ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการคำนวณค่าพารามิเตอร์ของ LISREL ผ่านอัลกอริทึมขั้นสูง เช่น Genetic Algorithm และ Neural Networks ทำให้สามารถหาค่าที่เหมาะสมที่สุดเพื่อลดข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์

4) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล AI ช่วยประเมินค่าความสอดคล้องของโมเดลโดยใช้ Model Fit Indices เช่น GFI, CFI และ RMSEA พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการปรับโมเดลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5) การปรับปรุงโมเดล เมื่อโมเดลมีข้อผิดพลาด AI สามารถวิเคราะห์ว่าควรเพิ่มหรือลดเส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปร ปรับโครงสร้างโมเดล หรือทดสอบโมเดลหลายแบบโดยอัตโนมัติเพื่อเลือกโมเดลที่เหมาะสมที่สุด

ดังนั้น การผสาน AI กับ LISREL ไม่เพียงช่วยเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง แต่ยังช่วยให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์ได้อย่างกว้างขวาง

4. การสรุป (Conclusion)

การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย LISREL ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของงานวิจัย โดยเฉพาะในการจัดการข้อมูล การทดสอบโมเดล และการตรวจสอบค่าความสอดคล้องของโมเดล สำหรับข้อมูลที่มีไม่น้อยกว่า 300 ชุด AI มีบทบาทสำคัญในการทำความสะดวกข้อมูล ลดมิติข้อมูล ปรับรูปแบบข้อมูล และแบ่งข้อมูลออกเป็นชุดฝึกอบรมและทดสอบ ในกระบวนการเตรียมข้อมูล AI สามารถจัดการค่าข้อมูลที่สูญหาย ตรวจสอบค่าผิดปกติ และทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ นอกจากนี้ การคัดเลือกตัวแปรสำคัญเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ AI สามารถช่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคนิค เช่น Principal Component Analysis (PCA) และ Random Forest เพื่อลดความซับซ้อนของโมเดลและปรับปรุงคุณภาพของการวิเคราะห์ ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ AI สามารถใช้อัลกอริทึมขั้นสูง เช่น Genetic Algorithm (GA) และ Neural Networks เพื่อคำนวณค่าพารามิเตอร์ที่แม่นยำยิ่งขึ้น พร้อมทั้งทดสอบเสถียรภาพของโมเดลกับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน AI ยังช่วยวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของโมเดลโดยใช้ตัวชี้วัด เช่น Goodness of Fit Index (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) และ Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) ทำให้สามารถปรับค่าต่างๆ ให้โมเดลมีความเหมาะสมมากขึ้น การบูรณาการ AI และ LISREL จึงเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับนักวิจัยที่ต้องการวิเคราะห์โมเดลที่ซับซ้อน เช่น การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis), การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำและสามารถนำไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ในด้านสังคมศาสตร์ ธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

5. องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

1) พื้นฐานและแนวคิดหลักของ LISREL และ SEM

- 1.1) อธิบายที่มาจากการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis), การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) และองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)
- 1.2) เน้นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกต
- 1.3) แบ่งโครงสร้างโมเดลออกเป็น โมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้าง

2) บทบาทและประโยชน์ของ AI ในการสนับสนุนการวิเคราะห์

- 2.1) การเตรียมข้อมูล (Data Preprocessing): ทำความสะอาดข้อมูล เติมเต็มค่าขาดหาย ตรวจสอบค่าผิดปกติ
- 2.2) การคัดเลือกตัวแปร (Feature Selection): ใช้เทคนิค PCA, RFE, Random Forest เพื่อลดความซับซ้อน

2.3) การประมาณค่าพารามิเตอร์ (Parameter Estimation): ใช้อัลกอริทึมขั้นสูงอย่าง Genetic Algorithm, Neural Networks และ Bayesian Optimization เพื่อหาค่าที่เหมาะสม

3) กระบวนการประยุกต์ใช้ในงานวิจัย

- 3.1) การจัดเตรียมข้อมูลและการแบ่งข้อมูลเป็นชุดฝึกอบรมและทดสอบ
- 3.2) การพัฒนารอบแนวคิดการวิจัยและการระบุความเป็นไปได้ของโมเดล (Model Identification)
- 3.3) การทดสอบโมเดลกับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดไม่ต่ำกว่า 300 ราย เพื่อความน่าเชื่อถือของผลลัพธ์

4) การประเมินและปรับปรุงความสอดคล้องของโมเดล

- 4.1) การใช้ตัวชี้วัดความสอดคล้อง (Fit Indices) เช่น GFI, CFI, RMSEA, SRMR
- 4.2) การวิเคราะห์และปรับปรุงโครงสร้างโมเดลเมื่อพบข้อผิดพลาด
- 4.3) การนำเสนอแนวทางปรับปรุงโมเดลโดยอัตโนมัติผ่านเทคนิค AutoML

5) ทฤษฎีสันับสนุนและการประยุกต์ในสาขาต่างๆ

- 5.1) นำทฤษฎี CFA และ Causal Structure Theory ของ Wright มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและทดสอบโมเดล
- 5.2) ประยุกต์ใช้ในสาขาสังคมศาสตร์, การบริหารธุรกิจ, เศรษฐศาสตร์, จิตวิทยา และการตลาด
- 5.3) เสริมสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและการวัดตัวแปรแฝงในงานวิจัย

6) แนวโน้มและการพัฒนาในอนาคต

- 6.1) การผสมผสานเทคโนโลยี AI เข้ากับ LISREL เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาดในงานวิจัย
- 6.2) แนวทางการใช้ AI ในการปรับปรุงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนและการประเมินความแม่นยำของโมเดล
- 6.3) โอกาสในการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมในสาขาวิชาต่าง ๆ ผ่านการบูรณาการเทคโนโลยีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

6. เอกสารอ้างอิง (References)

- ชาญชัย สุทธิวิริยะกุล (2560) *การประยุกต์ใช้แนวคิดนวัตกรรมในการพัฒนาธุรกิจยุคใหม่*, สำนักพิมพ์วิทยาการธุรกิจ
- ปรีชา วัฒนาสถาพร (2565) *การสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจผ่านเศรษฐศาสตร์เชิงนวัตกรรม*, สำนักพิมพ์เศรษฐศาสตร์นวัตกรรม.

พระภาวนาวัชรมณี, และอภินันท์ จันตะนี. (2568). *พุทธนวัตกรรมการจัดการ*. พระนครศรีอยุธยา:

สำนักพิมพ์วิชาการและวัฒนธรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ

พรชนก ทองลาด. (2551). *อิทธิพลของพรหมวิหารธรรมที่มีต่อความพึงพอใจในการทำงานและ*

การปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานเซรามิกในภาคเหนือตอนบน. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เมธรัตน์ จันตะนี. (2560). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน*

ของธุรกิจ OTOP ประเทศไทย (ปริญญาบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต) สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

โยธี จันตะนี และอภินันท์ จันตะนี. (2567). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ*. พระนครศรีอยุธยา:

สำนักพิมพ์วิชาการและวัฒนธรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ

สมบูรณ์ วิวัฒนกุล. (2564). *แนวทางการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรและสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนา*

นวัตกรรม, สำนักพิมพ์ความรู้ทางธุรกิจ

อภินันท์ จันตะนี.. (2566). *เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจรัสสินทวงศ์

การพิมพ์ จำกัด.

การวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ Analysis of the ethics of personnel in the public sector

ผศ.ดร.สมโภช ศรีวิจิตรวรกุล

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

ผอ.หลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาเขตหนองคาย ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สุพรรณรัตน์ วงศ์ดุสิตบุรี

สาขาวิชาการจัดการค้าปลีกสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐครั้งนี้ มีจุดประสงค์ เพื่อเป็นหลักในการสร้างมาตรฐานและส่งเสริมการบริหารงานให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ระบบบริหารงานภาครัฐ การบังคับใช้กฎหมาย แรงจูงใจและผลตอบแทน และอิทธิพลทางสังคม อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ ได้แก่ การทุจริตและคอร์รัปชัน การใช้อำนาจโดยมิชอบ ความลำเอียง และการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ แนวทางสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายและมาตรการลงโทษให้มีความเข้มงวด เช่น การกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับข้าราชการที่กระทำผิด การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือคุณธรรม เช่น การสร้างค่านิยมด้านความซื่อสัตย์และโปร่งใสในหน่วยงาน และการอบรมบุคลากรให้เข้าใจหลักจริยธรรมผ่านหลักสูตรอบรมที่มีประสิทธิภาพ และบทบาทของผู้นำและองค์กรกำกับดูแลมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม กำหนดนโยบายต่อต้านคอร์รัปชัน และตรวจสอบการทำงานของบุคลากรให้มีความโปร่งใส ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะช่วยพัฒนาระบบราชการไทยให้มีจริยธรรมสูงสุดและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

คำสำคัญ: คุณธรรม จริยธรรม บุคลากรในกำกับภาครัฐ

Abstract

This academic article on ethics of public sector personnel aims to be a guideline for setting standards and promoting transparent, efficient administration and gaining public trust. Factors affecting ethics of public sector personnel include organizational culture, public sector management system, law enforcement, incentives and rewards, and social influence. However, the main problems affecting ethics in public sector organizations include corruption and corruption, abuse of power, bias, and irresponsibility. Important approaches to strengthening ethics and morality in public sector organizations include improving laws and stricter punishment measures, such as setting clear punishments for civil servants who commit offenses, cultivating an organizational culture that upholds ethics, such as creating values of honesty and transparency in the agency, and training personnel to understand ethical principles through effective training courses. The roles of leaders and regulatory organizations are also very important. Leaders must be good examples in practicing ethical principles, setting anti-corruption policies, and overseeing personnel's work to ensure transparency. These measures will help develop the Thai civil service system to have the highest ethics and be accepted by the public.

Keywords: ethics, ethics, public sector personnel

1. ความนำ

คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส บุคลากรภาครัฐทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐและให้บริการแก่ประชาชน หากบุคลากรมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี ย่อมส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความเชื่อมั่นจากสังคม ซึ่งปัจจุบันยังพบปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ เช่น ปัญหาการทุจริต การใช้อำนาจโดยมิชอบ การขาดความรับผิดชอบ และการไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการภาครัฐและบั่นทอนความศรัทธาของประชาชนต่อหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลในองค์กรภาครัฐยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทำให้เกิดช่องโหว่ที่เอื้อให้บุคลากรบางกลุ่มสามารถปฏิบัติตนโดยปราศจากจริยธรรมได้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ เช่น การกำหนดหลักจริยธรรมที่ชัดเจนสำหรับบุคลากรภาครัฐ การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือหลักคุณธรรม การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดเพื่อลดการทุจริต และการสร้างระบบประเมินผลที่สามารถตรวจสอบพฤติกรรมของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรภาครัฐจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

อย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาระบบราชการที่มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และรับผิดชอบต่อประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

สำหรับความสำคัญคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรภาครัฐของไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ช่วยให้บริการของรัฐมีความโปร่งใส ลดปัญหาการทุจริต และเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชน บุคลากรภาครัฐที่มีคุณธรรมจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อ และยึดหลักจรรยาบรรณขององค์กร ส่งผลให้การให้บริการประชาชนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเป็นธรรม นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง สนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมความเป็นธรรมในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐไม่ได้จำกัดเฉพาะระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับระบบการบริหาร กฎหมาย และวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานรัฐโดยรวม หากองค์กรภาครัฐขาดคุณธรรมและจริยธรรม อาจนำไปสู่การใช้อำนาจโดยมิชอบ ความลำเอียงในการตัดสินใจ และการให้บริการที่ขาดความเป็นธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของภาครัฐและความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐของไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมบุคลากร การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และการสร้างกลไกการตรวจสอบที่เข้มแข็ง เพื่อให้บุคลากรภาครัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยจริยธรรมสูงสุด และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2. เนื้อหาสาระสำคัญ

คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญของบุคลากรในกำกับภาครัฐที่ช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลายประการ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ระบบบริหาร และกฎหมาย มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคลากร หากไม่มีมาตรการที่เข้มแข็ง อาจนำไปสู่ปัญหาการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ดังนั้น แนวทางเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำและองค์กรกำกับและใช้เป็นแบบอย่างและมีมาตรการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดตาม พรบ. มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม โดยมาตรา 5 ได้กำหนด “มาตรฐานทางจริยธรรม” ไว้เป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 7 ข้อ ดังนี้

- 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่
- 3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

- 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ
- 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ
- 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรม ของหน่วยงานของรัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับด้านคุณงามความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจความถูกต้อง การปฏิบัติที่ควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ตลอดจนการดำรงตนในการทำความดีและละเว้นความชั่ว

2.1 ความหมายและความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ

คุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรของรัฐ สรุปมีหมายถึง ดังนี้

1) คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ซึ่งช่วยให้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมและมีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความรับผิดชอบตามที่ประจำวัน

ความกตัญญู – คนไทยให้ความสำคัญกับความกตัญญูต่อพ่อแม่ เช่น การดูแลพ่อแม่ ยามแก่เฒ่า หรือการจัดงานวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ

ความเสียสละ – คนไทยมีน้ำใจช่วยเหลือกันในยามวิกฤติ เช่น การบริจาคสิ่งของและช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

ความซื่อสัตย์ – บุคคลที่ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ เช่น พนักงานเก็บขยะที่เก็บกระป๋องเงินได้และนำส่งคืนเจ้าของ

2) จริยธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติที่กำหนดแนวทางความประพฤติของบุคคลให้เหมาะสมตามมาตรฐานทางศีลธรรมและสังคม เช่น จรรยาบรรณในวิชาชีพ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการแสดงออกทางกายที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

จริยธรรมในวิชาชีพ – ครูที่สอนนักเรียนด้วยความรับผิดชอบและไม่เรียกรับผลประโยชน์จากนักเรียนหรือผู้ปกครอง

จริยธรรมในการปกครอง – ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งอย่างเป็นธรรม ปราศจากการคอร์รัปชัน และให้บริการประชาชนอย่างเท่าเทียม

จริยธรรมทางสังคม – ประชาชนที่ปฏิบัติตามกฎจราจร เคารพสิทธิของผู้อื่น และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่สังคม

3) หลักคุณธรรมและจริยธรรม: ที่บุคลากรของรัฐต้องยึดถือและปฏิบัติตามเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบต่อประชาชน คุณธรรมในที่นี้ครอบคลุมถึงความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส ส่วนจริยธรรมเป็นแนวทางการปฏิบัติที่กำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการทำงานของบุคลากรภาครัฐ

โดยปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยปัญหาหลัก ได้แก่ การทุจริตและคอร์รัปชัน การใช้อำนาจโดยมิชอบ ความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ และการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ หากไม่ดำเนินการแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนและความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ แนวทางแก้ไขจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูประบบราชการ การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ มีทั้งวัฒนธรรมองค์กร ระบบบริหาร กฎหมาย แรงจูงใจ และอิทธิพลทางสังคม การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในภาครัฐจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้และปรับปรุงให้เหมาะสม เพื่อให้บุคลากรภาครัฐทำงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใสและรับผิดชอบต่อสังคม

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

1) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) เป็นวัฒนธรรมองค์กรเป็นระบบค่านิยม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติที่บุคลากรในองค์กรยึดถือและปฏิบัติตาม วัฒนธรรมที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมจะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งมีตัวอย่างที่เกี่ยวกับบุคลากรในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

- ระบบอุปถัมภ์: บางองค์กรภาครัฐยังมีระบบอุปถัมภ์ที่ส่งเสริมการให้ผลประโยชน์แก่พรรคพวก ทำให้เกิดการลำเอียงในการแต่งตั้งบุคลากร
- บรรยากาศในการทำงาน – หากองค์กรส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใสและความรับผิดชอบ บุคลากรจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และจริยธรรมสูง
- มาตรฐานทางศีลธรรมขององค์กร – บางองค์กรมีจรรยาบรรณที่เข้มงวด ทำให้บุคลากรต้องรักษาความซื่อสัตย์ เช่น การรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

2) ระบบการบริหารงานภาครัฐ (Public Administration System) เป็นระบบการบริหารงานของภาครัฐกำหนดวิธีการทำงานและมาตรฐานของบุคลากร ระบบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งตัวอย่างที่เกี่ยวกับบุคลากรในองค์กรของรัฐ ดังนี้

- ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ – หากมีระบบตรวจสอบที่เข้มงวดจะช่วยลดปัญหาการทุจริตในการใช้งบประมาณภาครัฐ
- การประเมินผลการทำงาน – หากมีการประเมินที่เป็นธรรมและอิงผลสัมฤทธิ์จริง จะช่วยให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยจริยธรรมและมุ่งเน้นผลประโยชน์ของประชาชน
- ระบบการเลื่อนตำแหน่ง – หากการแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งเป็นไปตามความสามารถและคุณธรรม จะช่วยลดการวิงวอนและสร้างวัฒนธรรมที่โปร่งใส

3) การบังคับใช้กฎหมายและบทลงโทษ (Law Enforcement and Penalties) เป็นการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพช่วยป้องกันการกระทำผิดจริยธรรมและทำให้บุคลากรภาครัฐปฏิบัติตามอยู่ในกรอบของศีลธรรมและจรรยาบรรณ ซึ่งตัวอย่างที่เกี่ยวกับบุคลากรในองค์กรของรัฐ ดังนี้

- คดีทุจริตของข้าราชการ – หากมีบทลงโทษที่รุนแรงและจริงจัง เช่น การปลดออก หรือ ดำเนินคดี จะช่วยลดการกระทำผิดศีลธรรมในวงราชการ

- การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน – การกำหนดให้ข้าราชการระดับสูงต้องเปิดเผยบัญชี ทรัพย์สิน และหนี้สิน ช่วยป้องกันการร่ำรวยผิดปกติและลดปัญหาคอร์รัปชัน

- การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน – ข้าราชการที่มีอำนาจในการตัดสินใจต้อง หลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น การไม่อนุมัติโครงการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของครอบครัวตนเอง

4) แรงจูงใจและผลตอบแทน (Incentives and Rewards) เป็นแรงจูงใจและผลตอบแทนมีผลต่อ พฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐ หากมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมและระบบการให้รางวัลที่เป็นธรรม บุคลากรจะมี แรงจูงใจในการทำงานอย่างซื่อสัตย์ โดยตัวอย่างที่เกี่ยวกับบุคลากรในองค์การภาครัฐ ดังนี้

- ค่าตอบแทนที่เหมาะสม: ข้าราชการที่ได้รับค่าตอบแทนเพียงพอจะลดโอกาสในการรับ สินบนหรือทุจริต

- ระบบการให้รางวัล: ข้าราชการที่มีผลงานดีควรได้รับรางวัลที่เหมาะสม เช่น การขึ้น เงินเดือนหรือการเลื่อนตำแหน่ง

- โอกาสในการพัฒนาตนเอง: ข้าราชการที่มีโอกาสอบรมและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ จะมี แรงจูงใจในการทำงานและปฏิบัติตนด้วยคุณธรรม

5) อิทธิพลทางสังคม (Social Influence) เป็นปัจจัยทางสังคม เช่น ค่านิยม ทัศนคติของ ประชาชน และแรงกดดันจากภายนอก มีผลต่อพฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐ โดยมีตัวอย่างที่เกี่ยวกับ บุคลากรในองค์การภาครัฐ ดังนี้

- แรงกดดันจากสังคมในการต่อต้านคอร์รัปชัน: หากประชาชนร่วมกันตรวจสอบและ วิพากษ์วิจารณ์การทุจริตของข้าราชการ จะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

- บทบาทของสื่อมวลชน: สื่อสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือตรวจสอบพฤติกรรมของ ข้าราชการและช่วยเผยแพร่ข้อมูลที่โปร่งใส

- การมีส่วนร่วมของประชาชน – หากประชาชนมีบทบาทในการกำกับดูแลการดำเนินงาน ของภาครัฐ จะช่วยให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ

โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ มีทั้งวัฒนธรรมองค์กร ระบบบริหาร กฎหมาย แรงจูงใจ และอิทธิพลทางสังคม การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในภาครัฐ จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้และปรับปรุงให้เหมาะสม เพื่อให้บุคลากรภาครัฐทำงานอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสังคม

2.3 ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ

ปัญหาหลักด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่พบในองค์กรภาครัฐ ได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชัน การใช้อำนาจโดยมิชอบ ความลำเอียงในการตัดสินใจ และการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ปัญหาดังกล่าวมาส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการให้บริการของรัฐ โดยมีตัวอย่างดังนี้

1) ปัญหาการทุจริตและคอร์รัปชัน (Corruption and Bribery) คือการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางที่ผิดเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือให้ผลประโยชน์แก่พวกพ้อง ส่งผลให้การบริหารงานขาดความโปร่งใส ซึ่งมีตัวอย่างปัญหาการทุจริตในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การเรียกรับสินบน ข้าราชการบางคนเรียกรับเงินจากประชาชนหรือภาคเอกชนเพื่อเร่งรัดหรืออำนวยความสะดวกในการดำเนินการทางราชการ เช่น การอนุมัติใบอนุญาตประกอบกิจการที่ควรได้รับโดยไม่ต้องจ่ายเงิน

การใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ – เจ้าหน้าที่รัฐนำงบประมาณไปใช้ในทางที่ผิด เช่น การเบิกจ่ายงบประมาณปลอม หรือการตั้งราคาสูงเกินจริงในโครงการจัดซื้อจัดจ้าง

การฮั้วประมูลโครงการของรัฐ – หน่วยงานรัฐบางแห่งมีการจัดการประมูลโครงการที่เอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่งโดยเฉพาะ ทำให้เกิดการใช้งบประมาณที่ไม่คุ้มค่า

2) ปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Abuse of Power) คือการใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายไปในทางที่ผิด เช่น การเลือกปฏิบัติ หรือการใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงประชาชนหรือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีตัวอย่างปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การแต่งตั้งบุคคลโดยไม่เป็นธรรม – เจ้าหน้าที่ระดับสูงใช้เส้นสายหรือระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญ แทนที่จะเลือกจากความสามารถและคุณธรรม

การใช้ตำแหน่งเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว – เจ้าหน้าที่รัฐบางคนใช้อำนาจกดดันหน่วยงานภาคเอกชนให้สนับสนุนผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การใช้ราชการไปทำธุรกิจส่วนตัว

การกลั่นแกล้งผู้ใต้บังคับบัญชา – ข้าราชการระดับสูงบางรายใช้อำนาจกดดันลูกน้องที่ไม่ทำตามคำสั่งที่ผิดจริยธรรม หรือขัดขวางการเปิดโปงปัญหาภายในองค์กร

3) ปัญหาความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ (Nepotism and Favoritism) คือการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลบางกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรม เช่น การเลือกปฏิบัติตามความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือการสนับสนุนทางการเมือง ซึ่งมีตัวอย่างปัญหาความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การแต่งตั้งญาติหรือพรรคพวกเข้ารับตำแหน่ง – มีการแต่งตั้งข้าราชการที่ไม่มีคุณสมบัติหรือประสบการณ์เพียงพอเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญ เนื่องจากเป็นญาติหรือคนใกล้ชิดของผู้บริหาร

การให้โอกาสเฉพาะกลุ่มที่สนับสนุนทางการเมือง – การเลือกปฏิบัติในโครงการช่วยเหลือประชาชน โดยให้สิทธิประโยชน์เฉพาะกับกลุ่มที่สนับสนุนพรรคการเมืองของผู้มีอำนาจ

การปฏิบัติต่อประชาชนอย่างไม่เท่าเทียม – ข้าราชการบางคนให้บริการที่รวดเร็วกับบุคคลที่มีเส้นสายหรือผลประโยชน์ตอบแทน ในขณะที่ประชาชนทั่วไปได้รับการบริการที่ล่าช้า

4) ปัญหาการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ (Lack of Accountability) คือการปฏิบัติหน้าที่โดยขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน หรือเพิกเฉยต่อผลกระทบของการกระทำของตน ซึ่งมีตัวอย่างปัญหาการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การละเลยหน้าที่และมาสายประจำ – ข้าราชการบางคนมาทำงานสาย ละเลยหน้าที่ และใช้เวลาราชการไปทำธุระส่วนตัว

การขาดประสิทธิภาพในการทำงาน – ข้าราชการบางหน่วยงานทำงานล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ และไม่พยายามแก้ไขปัญหามาให้ประชาชน เช่น การออกเอกสารราชการที่ล่าช้าหลายเดือน

การเพิกเฉยต่อปัญหาคอร์รัปชันภายในหน่วยงาน – เจ้าหน้าที่ระดับสูงรับรู้การทุจริตภายในองค์กรแต่ไม่ดำเนินการใด ๆ เพราะกลัวเสียผลประโยชน์หรือถูกกดดันจากผู้มีอำนาจ

โดยมีหลักการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐของไทยเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยปัญหาหลัก ได้แก่ การทุจริตและคอร์รัปชัน การใช้อำนาจโดยมิชอบ ความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ และการขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ หากไม่ดำเนินการแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนและความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ แนวทางแก้ไขจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูประบบราชการ การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม

2.4 การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ

ความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายและมาตรการลงโทษให้มีความเข้มงวด การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือคุณธรรม และการอบรมบุคลากรให้เข้าใจหลักจริยธรรม ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

1) การปรับปรุงกฎหมายและมาตรการลงโทษให้มีความเข้มงวด เช่น การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและมีบทลงโทษที่รุนแรงขึ้นจะช่วยลดปัญหาการทุจริตและการละเมิดจริยธรรมในหน่วยงานภาครัฐ โดยมีตัวอย่างการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการลงโทษในองค์กรของรัฐ ดังนี้

- การเพิ่มโทษทางวินัยสำหรับข้าราชการที่กระทำผิดจริยธรรม – การปรับปรุงกฎหมายให้ข้าราชการที่ทุจริตต้องถูกลงโทษขั้นรุนแรง เช่น การปลดออกจากตำแหน่งโดยไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางราชการ

- การใช้มาตรการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของข้าราชการระดับสูง – ให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อป้องกันการร่ำรวยผิดปกติ

- การจัดตั้งหน่วยงานอิสระตรวจสอบจริยธรรมของข้าราชการ – การมีองค์กรภายนอก เช่น คณะกรรมการจริยธรรมแห่งชาติ ที่สามารถตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำผิดได้โดยไม่มีอิทธิพลทางการเมืองแทรกแซง

2) การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือคุณธรรม เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมช่วยให้บุคลากรภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อประชาชน ซึ่งมีตัวอย่างการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือคุณธรรมในองค์กรของรัฐ ดังนี้

- การสร้างค่านิยมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์และโปร่งใส – หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดแนวทางปฏิบัติ เช่น การประกาศ “วัฒนธรรมต่อต้านคอร์รัปชัน” และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับปฏิบัติตาม

- การกำหนดให้ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม – ผู้นำองค์กรภาครัฐต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณและแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ เช่น การไม่รับของขวัญหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจในการบริหาร

- การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ – เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร้องเรียนหรือแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของข้าราชการ ผ่านช่องทางที่สะดวกและปลอดภัย

3) การอบรมบุคลากรให้เข้าใจหลักจริยธรรม เป็นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในงานราชการช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรม ซึ่งมีตัวอย่างการอบรมบุคลากรให้เข้าใจหลักจริยธรรมในองค์กรของรัฐ ดังนี้

- การจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม – หน่วยงานภาครัฐควรมีหลักสูตรอบรมข้าราชการทุกระดับเกี่ยวกับจริยธรรมในราชการ เช่น หลักสูตรเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันการทุจริต หรือ หลักสูตรการบริหารที่โปร่งใส

- การนำกรณีศึกษาด้านจริยธรรมมาวิเคราะห์ – การใช้กรณีศึกษาจริงเกี่ยวกับการละเมิดจริยธรรม เช่น คดีทุจริตในหน่วยงานรัฐ เพื่อให้บุคลากรเรียนรู้และเข้าใจถึงผลกระทบที่กระทำผิดจริยธรรม

- การจัดเวทีเสวนาและประชุมเกี่ยวกับจริยธรรมในที่ทำงาน – เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมและปัญหาทางจริยธรรมที่พบเจอในการทำงาน พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม

โดยมีวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งต้องเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐสามารถดำเนินการได้ผ่าน 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การปรับปรุงกฎหมายและมาตรการลงโทษให้มีความเข้มงวด 2) การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือคุณธรรม และ 3) การอบรมบุคลากรให้เข้าใจหลักจริยธรรม แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้ข้าราชการสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

2.5 บทบาทของผู้นำและองค์กรกำกับดูแลในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

ผู้นำในองค์กรภาครัฐต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม และต้องมีมาตรการตรวจสอบพฤติกรรมของบุคลากรภายในองค์กรอย่างเข้มงวด โดยบทบาทของผู้นำองค์กรภาครัฐจะต้องกำกับดูแลที่สามารถปฏิบัติได้เป็นรูปธรรมในองค์กรภาครัฐ ซึ่งสามารถดำเนินการ และ:

1) การเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Leading by Example) เป็นผู้นำในองค์กรจะต้องเป็นต้นแบบของความซื่อสัตย์และมีจรรยาบรรณในการทำงาน ซึ่งมีตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในองค์กรของรัฐ ดังนี้

ไม่รับของขวัญหรือผลประโยชน์ตอบแทนจากบุคคลภายนอก – ผู้นำต้องปฏิบัติตามกฎ "No Gift Policy" เพื่อหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน

ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบราชการอย่างเคร่งครัด – ผู้นำต้องทำงานโดยคำนึงถึงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ เช่น การใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส แสดงความโปร่งใสในการบริหารงาน – เช่น การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการ

ตัดสินใจที่สำคัญต่อสาธารณะเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้

2) การกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันการทุจริต (Implementing Anti-Corruption Policies) คือผู้นำองค์กรต้องกำหนดมาตรการที่เข้มงวดเพื่อลดโอกาสการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งมีตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การกำหนดให้มี "มาตรฐานจริยธรรมข้าราชการ" เป็นแนวทางปฏิบัติ – ทุกหน่วยงานต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร

การจัดทำคู่มือจริยธรรมสำหรับข้าราชการ – มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่

การกำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจนและเป็นธรรม – เช่น การลงโทษขั้นรุนแรงสำหรับผู้ฝ่าฝืนจริยธรรมขององค์กร

3) การตรวจสอบและประเมินผลพฤติกรรมของบุคลากร (Monitoring and Evaluating Ethical Behavior) เป็นองค์กรต้องมีระบบตรวจสอบและประเมินผลพฤติกรรมของข้าราชการเป็นระยะ ซึ่งมีตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การจัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบภายใน (Internal Audit Unit) – มีทีมงานที่ตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานราชการเพื่อป้องกันการทุจริต

การใช้ระบบแจ้งเบาะแส (Whistleblower System) – เปิดโอกาสให้ข้าราชการ หรือประชาชนสามารถแจ้งเบาะแสการทุจริตโดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน

การประเมินพฤติกรรมของบุคลากรเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง – ให้มีความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมในการประเมินผลการทำงาน

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรภายนอก (Encouraging Public and External Participation) เป็นการให้ประชาชนและองค์กรอิสระมีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ซึ่งมีตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณและโครงการภาครัฐต่อสาธารณะ – เช่น การจัดทำเว็บไซต์ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและโครงการของรัฐ

การจัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ – ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ

การทำข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน – ทำงานร่วมกับองค์กรอิสระ เช่น องค์กรต่อต้านคอร์รัปชันแห่งประเทศไทย (ACT) เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส

5) การจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Training and Capacity Building on Ethics) เป็นบุคลากรภาครัฐต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้มีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในองค์กรภาครัฐ ดังนี้

การจัดอบรมจริยธรรมให้แก่ข้าราชการใหม่ – ข้าราชการที่เข้ามาทำงานใหม่ต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับจริยธรรมและจรรยาบรรณของข้าราชการ

การอบรมต่อเนื่องเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน – มีการอบรมเป็นประจำเพื่อให้บุคลากรมีจิตสำนึกและความเข้าใจในเรื่องจริยธรรม

การใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริงเพื่อให้บุคลากรเข้าใจผลกระทบของการละเมิดจริยธรรม – เช่น การวิเคราะห์กรณีทุจริตที่เคยเกิดขึ้นและผลกระทบที่ตามมา เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในหมู่ข้าราชการ

ดังนั้นผู้นำและองค์กรกำกับดูแลมีบทบาทสำคัญ ในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ โดยต้องปฏิบัติตามหลักการที่เป็นรูปธรรม 5 ประการ ได้แก่

- 1) การเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและจริยธรรม; ผู้นำต้องปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดี
- 2) การกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันการทุจริต: ต้องมีมาตรการที่เข้มงวดเพื่อลดโอกาสการละเมิดจริยธรรม
- 3) การตรวจสอบและประเมินผลพฤติกรรมของบุคลากร: ต้องมีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
- 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรภายนอก: เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบ
- 5) การจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านคุณธรรมและจริยธรรม: ข้าราชการต้องได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

โดยหลักการดังกล่าวทั้ง 5 ประการ ได้ช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมความโปร่งใส และเพิ่มความเชื่อมั่นให้ประชาชนต่อองค์กรภาครัฐในอนาคต

3. ทศนะของผู้เขียนบทความวิชาการ

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญขององค์กรภาครัฐ ช่วยให้การบริหารงานมีความโปร่งใสและได้รับความไว้วางใจ การพัฒนาคุณธรรมต้องอาศัยมาตรการที่เป็นระบบ แต่ก็มักจะมีอุปสรรคสำคัญ เช่น วัฒนธรรมคอร์รัปชันและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ยังคงเป็นปัญหา แนวทางแก้ไขจำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง การเสริมสร้างความรับผิดชอบ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

3.1 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในกำกับภาครัฐ

องค์กรภาครัฐที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินงานด้วยความยุติธรรมและโปร่งใส โดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม ซึ่งเน้นความซื่อสัตย์ เมตตา และการปกครองด้วยธรรม การตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การคัดเลือกบุคลากรจนถึงการบริหารงานต้องตั้งอยู่บนความถูกต้องและเป็นธรรม นอกจากนี้ การเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กรถือเป็นหัวใจสำคัญ โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งและมีคุณธรรม ขณะเดียวกัน ผู้นำองค์กรภาครัฐต้องมีคุณธรรมเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยการปฏิบัติตามหลัก สัจจะ (ความซื่อสัตย์) และ อาชชวะ (เป็นความซื่อตรงต่อหน้าที่การงานและผู้อื่น) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชน หากข้าราชการและผู้บริหารรัฐสามารถดำเนินงานโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมทางพุทธศาสนา

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐสามารถดำเนินการได้ผ่านสามแนวทางหลัก ได้แก่ การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีโดยปลูกฝังคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบผ่านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การให้รางวัลแก่ผู้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร นอกจากนี้ การอบรมพนักงานเกี่ยวกับจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้บุคลากรมีความเข้าใจในหลักการที่ถูกต้องและตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย การกำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจนและเป็นธรรมสำหรับพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรมจะช่วยป้องปรามการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสภายในองค์กร

3.3 อุปสรรคในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กร

อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ ได้แก่ วัฒนธรรมคอร์รัปชันที่ฝังรากลึก ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมไม่โปร่งใสและยากต่อการแก้ไข การขาดแรงจูงใจส่งผลให้บุคลากรไม่เห็น

ความสำคัญของจริยธรรมในการทำงาน รวมถึงขาดกลไกสนับสนุนให้พนักงานปฏิบัติตามหลักคุณธรรมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้มาตรการลงโทษขาดความเข้มงวดและไม่สามารถป้องปรามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ การแก้ไขอุปสรรคเหล่านี้ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เน้นความโปร่งใส การสร้างแรงจูงใจผ่านระบบรางวัลและการยกย่องผู้มีจริยธรรม รวมถึงการเสริมสร้างระบบตรวจสอบที่เข้มแข็งและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

3.4 หลักการแก้ไขปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ

การแก้ไขปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐต้องดำเนินการผ่านสามแนวทางหลัก ได้แก่ การปรับปรุงระบบตรวจสอบ ให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส และสามารถตรวจจับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติตามหลักจริยธรรม เช่น การให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ที่มีพฤติกรรมดี และการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมผ่านการอบรมและกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม การมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยผู้นำองค์กรต้องปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลและแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง หากสามารถดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ได้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ ส่งผลให้ระบบราชการมีความโปร่งใสและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากขึ้น

3.5 การปลูกฝังจริยธรรมให้กับบุคลากรในกำกับภาครัฐ

โดยการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างของบุคลากรภาครัฐสะท้อนถึงการขาด “หิริ โอตตัปปะ” คือ ขาดความละอายใจและความเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในการคุ้มครองโลก หากบุคคลมีหิริ ย่อมรู้สึกละอายเมื่อทำชั่ว และหากมีโอตตัปปะ ย่อมเกรงกลัวผลกระทบ ไม่กล้าทุจริตแม้ในที่ลับ พระพุทธองค์ตรัสว่า “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ” ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน จึงต้องฝึกตนให้มีธรรม ไม่ปล่อยใจไปตามโลภะ เพราะหากขาดธรรม ก็เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมทั้งต่อตนเองและองค์กร การป้องกันการทุจริตจึงเริ่มต้นจากการฝึกจิตใจของตนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมก่อนเสมอ ดังตัวอย่างต่อไป

- 1) กรณีฮั้วประมูล: เจ้าหน้าที่รัฐร่วมมือกับผู้ประกอบการได้มีกรณีบางรายในการจัดทำ TOR (ขอบเขตของงาน) ให้เอื้อประโยชน์ต่อรายเดียว
- 2) กรณีเรียกรับสินบนเพื่ออนุมัติสัญญา: บุคลากรเรียกรับผลประโยชน์ส่วนตัวแลกกับการอนุมัติสัญญาหรือปล่อยผ่านกระบวนการตรวจสอบ
- 3) กรณีจัดซื้อครุภัณฑ์เกินราคา: จัดซื้ออุปกรณ์หรือวัสดุในราคาสูงเกินจริง โดยใช้วิธีการปั่นราคาและแจกจ่ายผลประโยชน์
- 4) กรณีใช้บริษัทอหิณี (บริษัทบังหน้า): บุคลากรมีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัทที่เข้ามารับงานของหน่วยงานตนเอง

5) กรณีปลอมเอกสารการจัดซื้อ: เช่น ออกใบเสร็จเท็จ หรือรายงานการจัดซื้อที่ไม่เคยมี หรือไม่มีจริง เพื่อเบิกงบประมาณโดยมิชอบ

สำหรับการปรับปรุง/พัฒนาให้มีจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมหรือแนวทางของพระพุทธเจ้า สรุปได้ดังนี้

- 1) ใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)
 - ศีล: ฝึกฝนตนไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่เป็นโทษ เช่น การละเว้นจากการทุจริต
 - สมาธิ: ฝึกสติเพื่อการรู้เท่าทันกิเลส
 - ปัญญา: มีวิจารณ์ญาณ แยกแยะผิด-ถูกได้ชัดเจน
- 2) อบรมเชิงบูรณาการทั้งทักษะวิชาชีพและคุณธรรม
 - ใช้กรณีศึกษาทุจริตจริงในการฝึกคิดวิเคราะห์
 - สอดแทรกพุทธธรรม เช่น หิริโอตตัปปะ เพื่อเสริมสร้างความละเอียดใจและเกรงกลัวบาป
- 3) ใช้หลักอริยบท 4 ในการทำงาน
 - ฉันทะ: รักในสิ่งที่ทำ
 - วิริยะ: เพียรทำหน้าที่โดยสุจริต
 - จิตตะ: มีจิตใจมุ่งมั่น
 - วิมังสา: ตรวจสอบอย่างรอบคอบ
- 4) พัฒนา “ผู้ตรวจสอบ” ให้มีความเข้าใจเชิงบริบทและหลักพุทธธรรม
 - ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 ในการตรวจสอบอย่างมีสติ
 - ลดอคติ พิจารณาอย่างเที่ยงธรรม
- 5) ทบทวนกระบวนการยุติธรรมเชิงนโยบาย
 - ไม่เปิดเผยชื่อผู้ต้องสงสัย ก่อนมีหลักฐานชัดเจน
 - จัดระบบเยียวยาผู้บริสุทธิ์ เช่น ให้คำปรึกษาทางจิตใจ

4. การสรุป

4.1 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานขององค์กรภาครัฐที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ โปร่งใส และยุติธรรม คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความดีงามภายในจิตใจของบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อสังคม จริยธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติที่กำหนดพฤติกรรมของบุคลากรให้เหมาะสมตามมาตรฐานศีลธรรมและกฎหมาย เช่น จรรยาบรรณวิชาชีพ และการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐอยู่ที่การ

เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความโปร่งใส และป้องกันการทุจริต นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มความไว้วางใจจากประชาชนและลดปัญหาความขัดแย้งทางสังคม หากบุคลากรภาครัฐขาดคุณธรรมและจริยธรรม อาจนำไปสู่ปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ ความลำเอียง และการทุจริตที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการประชาชน ดังนั้น การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐต้องเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี การกำหนดมาตรฐานจริยธรรม และการมีระบบตรวจสอบที่เข้มงวด เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างซื่อสัตย์และโปร่งใส ซึ่งจะช่วยพัฒนาองค์กรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ

คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย คือ

- 1) วัฒนธรรมองค์กร – องค์กรที่มีวัฒนธรรมที่เน้นคุณธรรมจะส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การบริหารที่โปร่งใส และการสร้างค่านิยมในการทำงานที่มีจรรยาบรรณ
- 2) ระบบบริหารงานภาครัฐ – ระบบที่มีมาตรฐานและโปร่งใสจะช่วยให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักคุณธรรม เช่น การประเมินผลการทำงานที่เป็นธรรม และระบบเลื่อนตำแหน่งที่ยึดหลักความสามารถ
- 3) การบังคับใช้กฎหมาย – หากกฎหมายมีบทลงโทษที่ชัดเจนและมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด จะช่วยลดปัญหาการทุจริตและการละเมิดจริยธรรม
- 4) แรงจูงใจและผลตอบแทน – ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและระบบให้รางวัลที่ยุติธรรมช่วยกระตุ้นให้บุคลากรทำงานด้วยความซื่อสัตย์
- 5) อิทธิพลทางสังคม – ค่านิยมของสังคมและแรงกดดันจากภายนอกมีผลต่อพฤติกรรมของข้าราชการ เช่น การตรวจสอบจากสื่อมวลชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ซึ่งปรับปรุงปัจจัยช่วยส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐปฏิบัติหน้าที่ด้วยคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น

4.3 ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ

ปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรภาครัฐส่งผลต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสของการบริหารงาน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก

- 1) การทุจริตและคอร์รัปชัน – การใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การเรียกรับสินบน การฮั้วประมูล และการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์
- 2) การใช้อำนาจโดยมิชอบ – ข้าราชการบางคนใช้อำนาจเพื่อกดขี่หรือเอื้อประโยชน์ให้ตนเอง เช่น การแต่งตั้งบุคคลโดยไม่เป็นธรรม หรือการบังคับให้ลูกน้องทำสิ่งที่ผิดจริยธรรม
- 3) ความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ – การให้สิทธิพิเศษแก่บางกลุ่ม เช่น การแต่งตั้งข้าราชการจากระบบอุปถัมภ์ การให้โอกาสเฉพาะกับผู้ที่มีเส้นสายทางการเมือง

4) การขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ – ข้าราชการที่ละเลยหน้าที่ ทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สนใจการให้บริการประชาชน ปัญหาเหล่านี้ต้องได้รับการแก้ไขผ่านมาตรการที่เข้มงวด เช่น การปฏิรูประบบราชการ และการใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในการทำงาน

โดยมาตรการดังกล่าวได้ช่วยให้ข้าราชการปฏิบัติงานอย่างมีจริยธรรม และเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชนต่อองค์กรภาครัฐ

5. องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในกำกับภาครัฐ ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบราชการและการบริหารงานภาครัฐให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

5.1 การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารภาครัฐ

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม ไตรสิกขา และอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่บุคลากร เป็นแนวคิดใหม่ที่จะช่วยเสริมสร้างจริยธรรมในระดับจิตสำนึก ไม่ใช่เพียงแค่การปฏิบัติตามกฎระเบียบเพียงอย่างเดียว

5.2 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใสจากผู้นำองค์กร

พบว่าบทบาทของผู้นำในการเป็นแบบอย่างและกำหนดแนวทางจริยธรรมมีผลต่อพฤติกรรมของบุคลากร การพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็นนี้ช่วยวางหลักการในการออกแบบระบบบริหารที่มีธรรมาภิบาล

5.3 การพัฒนาแนวทางการประเมินคุณธรรมในระบบราชการแบบเป็นรูปธรรม

แนวคิดเรื่องการประเมินผลด้านคุณธรรมควบคู่กับผลสัมฤทธิ์ของงาน ช่วยให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเลื่อนตำแหน่ง การให้รางวัล และการควบคุมพฤติกรรมในองค์กรอย่างเป็นระบบ

5.4 บทบาทของประชาชนและองค์กรอิสระในการเสริมสร้างคุณธรรมในภาครัฐ

ประชาชนและองค์กรภายนอกไม่ใช่เพียงแค่ผู้รับบริการ แต่ยังสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบจริยธรรมของข้าราชการ ผ่านกลไกต่างๆ เช่น การเปิดเผยข้อมูล การรับเรื่องร้องเรียน และการตรวจสอบโดยภาคประชาชน

5.5 การจัดทำหลักสูตรอบรมจริยธรรมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในองค์กรรัฐ

การพัฒนาหลักสูตรอบรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับลักษณะหน้าที่และความเสี่ยงของแต่ละตำแหน่งงาน เช่น ผู้บริหารระดับสูง ผู้ปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่ด้านจัดซื้อจัดจ้าง ถือเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม จำกัด.
- พระเทพวชิรเมธี และอภินันท์ จันตะนี. (2566). *จิตสำนึกทางจริยธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม*. ตีพิมพ์ ในวารสาร มจร. บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566.
- พระราชบัญญัติ. (2562). *มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 50 ก 16 เมษายน 2562
- วิทย์ วิศวเวทย์. (2537). *จริยธรรมกับบุคคล*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- อภินันท์ จันตะนี และ ผศ.ดร.วาสิตา เกิดผล. (2565). *จริยธรรมนักปกครอง (Ruler's Ethics)*. ตีพิมพ์วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2565 หน้า 51-62..
- อภินันท์ จันตะนี และคณะ. (2566). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและนักปกครองท้องถิ่นไทย*. ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2566.
- Atkinson, R.L. (1969). *Introduction to Psychology*. New York: Harcourt.
- Aristotle. (2000). *Ethics and the Virtues*. Oxford: Oxford University Press.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1984). *The Psychology of Moral Development*. San Francisco: Harper & Row.
- Piaget, J. (1966). *Moral Judgment of the Child*. New York: Free Press.

จริยธรรมผู้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ (Ethics of Artificial Intelligence (AI) Users to Develop Academic Works)

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

ผอ.หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.พิเชฐ ทังโต

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.มานิตย ลิงห์ทองชัย

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมของผู้ใช้ปัญญาประดิษฐ์(AI)เพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ โดยผู้ใช้ต้องมีวิจารณญาณ ไม่พึ่งพา AI จนขาดทักษะวิเคราะห์ของตนเอง ควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เคารพสิทธิ์ในแหล่งอ้างอิง และเปิดเผยบทบาทของ AI อย่างโปร่งใส ทั้งนี้ เพราะ AI มีข้อจำกัดในการตีความ บริบทและอาจสร้างข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งการใช้ AI ช่วยอย่างมีจริยธรรมจึงช่วยป้องกันการละเมิดทางวิชาการ และส่งเสริมคุณภาพขององค์ความรู้ที่ถูกต้องและมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง จากการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีทางปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาผลงานวิชาการ ได้แก่ การสืบค้นข้อมูล การช่วยเขียนหรือการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่า AI ที่สามารถค้นคว้าข้อมูลได้อย่าง สะดวกและรวดเร็ว แต่การใช้ AI อย่างขาดจริยธรรมอาจนำไปสู่ปัญหา เช่น การละเมิดสิทธิเชิงปัญญา ขาด การอ้างอิงแหล่งข้อมูล และการบิดเบือนข้อเท็จจริง ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งเน้นเสนอแนวทางในการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม โดยยึดหลักความถูกต้อง ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ทั้งยังเสนอแนวทางพัฒนาแนว ปฏิบัติและนโยบายระดับองค์กรเพื่อการใช้ AI อย่างเหมาะสมในวงวิชาการ ซึ่งจะช่วยรักษาคุณภาพมาตรฐาน ทางวิชาการและความเชื่อถือในผลงานวิชาการระดับสากล

คำสำคัญ: จริยธรรม, ปัญญาประดิษฐ์, การพัฒนา ผลงานวิชาการ

Abstract

This academic article analyzes the ethics of AI users to develop academic works. Users must exercise discretion, not rely on AI to the point of lacking their own analytical skills. They should

verify the accuracy of the data, respect the rights of references, and transparently disclose the role of AI. This is because AI has limitations in interpreting contexts and may create inaccurate data. Using AI ethically helps prevent academic violations and promotes the quality of knowledge that is accurate and highly reliable. The transformation of AI technology has played a significant role in the development of academic works, including data retrieval, writing assistance, or efficient data analysis. Although AI can search for data conveniently and quickly, the unethical use of AI can lead to problems such as intellectual property rights violations, lack of references to data sources, and distortion of facts. Therefore, this article focuses on proposing guidelines for the ethical use of AI based on the principles of accuracy, transparency, and responsibility. It also proposes guidelines for developing organizational practices and policies for the appropriate use of AI in academia, which will help maintain the quality of academic standards and credibility in international academic works.

Keywords: Ethics, Artificial Intelligence, Academic Development

1. ความนำ

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อพัฒนาผลงานวิชาการในยุคดิจิทัลได้กลายเป็นกระแสที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการองค์ความรู้ และการสร้างเนื้อหาที่สอดคล้องกับหัวข้อการวิจัยที่ซับซ้อน AI ช่วยให้นักวิชาการสามารถเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากได้ภายในระยะเวลาอันสั้น เพิ่มความแม่นยำในการประมวลผล และลดภาระในกระบวนการค้นคว้าเอกสาร อย่างไรก็ตาม ประเด็นด้านจริยธรรมกลับกลายเป็นข้อท้าทายสำคัญในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้อย่างเหมาะสม การใช้ AI โดยปราศจากการกลั่นกรองจากมนุษย์อาจนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาด ไม่เป็นปัจจุบัน หรือไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจน อันส่งผลให้ผลงานวิชาการขาดความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกัน สิทธิเชิงปัญญาของข้อมูลที่ AI นำมาใช้สร้างเนื้อหา ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ควรคำนึงถึง เนื่องจากการนำข้อความหรือแนวคิดของผู้อื่นมาใช้โดยไม่อ้างอิงอย่างเหมาะสม ถือเป็นการละเมิดจริยธรรมวิชาการ นอกจากนี้ ความรับผิดชอบของผู้ใช้ AI ก็ไม่สามารถถูกละเลยได้ เพราะแม้ว่า AI จะเป็นเครื่องมือในการผลิตผลงาน แต่สุดท้ายแล้วผู้ใช้เป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่เผยแพร่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่นักวิชาการจะต้องมีจิตสำนึกในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม รู้เท่าทันขีดจำกัดของ AI รวมถึงเข้าใจหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมในการอ้างอิงและใช้ข้อมูลจาก AI เพื่อให้ผลงานวิชาการคงไว้ซึ่งคุณภาพ ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันในวงวิชาการ เพื่อให้การใช้ AI ในงานวิจัยเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และยั่งยืนในระยะยาว

สำหรับข้อสังเกตและข้อควรระวังในการใช้ AI ในกระบวนการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1) ข้อมูลต้นทางไม่ถูกต้องหรือมีอคติ (Bias): AI เรียนรู้จากข้อมูลที่ป้อนให้ หากข้อมูลมีอคติหรือไม่สมบูรณ์ผลลัพธ์ที่ได้ก็อาจบิดเบือนหรือนำเสนอในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งการที่ AI เรียนรู้จากข้อมูลต้น

ทางที่มีอคติหรือไม่สมบูรณ์ จะทำให้ผลลัพธ์ที่ผลิตออกมาผิดเพี้ยนหรือไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางวิชาการ เช่น ข้อมูลที่แสดงให้เห็นเพียงด้านเดียวของประเด็น หรือสะท้อนทัศนคติของกลุ่มผู้สร้างข้อมูลเท่านั้น ความลำเอียงทางข้อมูลนี้จะทำให้การวิเคราะห์หรือข้อเสนอเชิงวิชาการขาดความเป็นกลาง ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัย โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทยที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม การเมือง และศาสนา หากข้อมูลไม่ครอบคลุมหรือเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาความในเชิงวิชาการได้โดยตรง เช่น การศึกษาปรากฏการณ์การชุมนุมของนักเรียน นักศึกษาไทยช่วงปี 2563 หากใช้ข้อมูลจากแพลตฟอร์ม AI ที่ฝึกด้วยชุดข้อมูลจากสื่อเฉพาะฝั่งรัฐหรือสื่อที่มีแนวโน้มสนับสนุนรัฐบาล อาจทำให้การวิเคราะห์เนื้อหาแสดงเฉพาะมุมมองของฝ่ายรัฐเท่านั้น ไม่สะท้อนความเห็นหรือความต้องการของกลุ่มเยาวชนผู้เรียกร้อง ซึ่งเป็นอคติในกระบวนการให้ข้อมูล

2) ขาดการอ้างอิงแหล่งที่มาที่ชัดเจน: AI มักไม่สามารถแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ซึ่งขัดกับหลักการวิชาการที่ต้องมีการอ้างอิงอย่างโปร่งใส ซึ่ง AI มักให้ข้อมูลที่ดูน่าเชื่อถือ แต่ไม่สามารถอ้างอิงแหล่งที่มาได้อย่างชัดเจนและโปร่งใส ซึ่งขัดกับหลักวิชาการที่ต้องระบุที่มาทุกครั้งเมื่ออ้างอิงข้อมูล การขาดแหล่งอ้างอิงไม่เพียงแต่ทำให้ผลงานขาดความน่าเชื่อถือ แต่ยังทำให้ตรวจสอบย้อนกลับไม่ได้ นักวิจัยอาจหลงเชื่อว่าข้อมูลเหล่านั้นถูกต้องตามหลักการ โดยที่ไม่รู้ว่าข้อมูลนั้นอาจผิดหรือมาจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ ส่งผลกระทบต่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ของงานวิจัยอย่างมีนัยสำคัญ เช่น มีนักศึกษาระดับปริญญาโทในไทยใช้ AI สรุปเนื้อหาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เพื่อเขียนบทความ โดยไม่ได้ตรวจสอบแหล่งข้อมูล ปรากฏว่ามีข้อความที่กล่าวอ้างถึงแนวคิดของ Adam Smith และ Karl Marx โดยผิดบริบท และไม่สามารถบอกแหล่งอ้างอิงที่แท้จริงได้ จึงถูกอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิเสธให้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย

3) การนำเสนอข้อมูลที่ลำสมัย: AI จะดูเหมือนทันสมัย แต่บางระบบอาจใช้ฐานข้อมูลที่หยุดอัปเดต ทำให้ดึงข้อมูลล้าสมัยมาใช้โดยไม่รู้ตัว แม้ AI จะดูเหมือนเป็นเทคโนโลยีทันสมัย แต่หากระบบไม่ได้รับการอัปเดตฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ มีความเสี่ยงที่จะดึงข้อมูลเก่าหรือไม่ตรงกับสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้โดยไม่รู้ตัว ข้อมูลล้าสมัยนี้จะบิดเบือนข้อเท็จจริงในเชิงเวลา ทำให้ข้อเสนอหรือการวิเคราะห์ขาดความเชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะงานวิจัยที่ต้องอาศัยข้อมูลใหม่ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง หรือการประเมินนโยบายสาธารณะล่าสุด เช่น ในช่วงวิกฤตโควิด-19 มีอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยใช้ AI สร้างรายงานเกี่ยวกับนโยบายเยียวยาประชาชน แต่ระบบกลับดึงข้อมูลจากปี 2563 มาใช้ในปี 2565 โดยไม่รู้ตัว ส่งผลให้ข้อเสนอทางวิชาการขาดความเกี่ยวข้องกับบริบทจริงของนโยบายที่เปลี่ยนไปแล้วในเวลานั้น

4) อธิบายแนวคิดอย่างผิดเพี้ยน: AI อาจสรุปแนวคิดหรือทฤษฎีในลักษณะที่ผิดหลักการ หรือเกินความจริง ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของเนื้อหาวิจัย AI อาจตีความแนวคิดหรือทฤษฎีในลักษณะที่ผิดหลักวิชาการ โดยสรุปเกินจริง หรือใช้ภาษาที่คลุมเครือ จนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ ความผิดเพี้ยนนี้เป็นอันตรายอย่างยิ่งหากเกิดในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์เฉพาะทาง เช่น นิติศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ ซึ่งต้องการความแม่นยำสูง การสรุปผิดจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่ขาดหลักการรองรับ ทำลายความน่าเชื่อถือของงานและองค์กรที่นำเสนอ เช่น นักศึกษารัฐศาสตร์ในไทยเคยใช้ AI เพื่อสรุปแนวคิด “รัฐสวัสดิการ” แต่ผลที่ได้กลับอธิบายเพียงแค่การแจกเงินประชาชนโดยรัฐ โดยละเลยส่วนสำคัญเกี่ยวกับระบบภาษีและโครงสร้างรัฐ จึงถูกเข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่าเป็นระบบที่เน้นการช่วยเหลือแบบไม่ยั่งยืน ทั้งที่ความจริงระบบรัฐสวัสดิการมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียมระยะยาวผ่านกลไกต่าง ๆ

5) การสร้างเนื้อหาซ้ำซ้อนหรือซ้ำกับผู้อื่น: AI อาจดึงข้อมูลหรือแนวคิดที่คล้ายคลึงกับผลงานวิชาการเดิมมาโดยไม่ได้ปรับแต่ง ทำให้เสี่ยงต่อการคัดลอกผลงาน (plagiarism) ซึ่ง AI มีความสามารถในการเรียบเรียงและสังเคราะห์เนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว แต่ระบบเหล่านี้มักอาศัยข้อมูลจำนวนมากจากแหล่งออนไลน์ที่อาจมีเนื้อหาซ้ำกันอยู่แล้ว จึงมีโอกาสสูงที่ผลลัพธ์ที่ได้จาก AI จะคล้ายหรือซ้ำกับผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้มีการปรับหรือแปลงแนวคิดให้มีความเฉพาะตัว ซึ่งอาจทำให้ผู้ใช้ตกอยู่ในความเสี่ยงเรื่องการคัดลอกผลงานโดยไม่ตั้งใจ (plagiarism) และกระทบต่อจริยธรรมของนักวิจัยหรือนักวิชาการในระยะยาว เช่น นักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ใช้ AI เขียนรายงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว โดยไม่ตรวจสอบเนื้อหา พบว่ามีส่วนที่ซ้ำกับบทความวิชาการจากเว็บไซต์ฐานข้อมูลที่เผยแพร่แล้วมากกว่า 60% ส่งผลให้ถูกหักคะแนนอย่างรุนแรงและต้องเขียนใหม่ทั้งหมดโดยอ้างอิงแหล่งที่มาที่ถูกต้อง พร้อมปรับเนื้อหาให้มีลักษณะเฉพาะตัว

6) เข้าใจผิดบริบทเฉพาะทาง: โดยเฉพาะในงานวิจัยเฉพาะด้าน เช่น วัฒนธรรม ศาสนา หรือการแพทย์ AI อาจตีความผิดเพราะไม่เข้าใจบริบทในเชิงลึก AI แม้จะวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากได้ดี แต่ยังขาดความสามารถในการเข้าใจบริบทเฉพาะทาง เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี หรือความเชื่อเฉพาะของสังคม นั้น ๆ ซึ่งมักมีความละเอียดอ่อนและต้องการความเข้าใจเชิงลึกจากผู้วิจัยโดยตรง หากใช้ AI ในการตีความข้อมูลทางศาสนาหรือวัฒนธรรมโดยไม่มีการกลั่นกรอง อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือแม้แต่ความขัดแย้งในสังคม เช่น มีนักวิชาการไทยใช้ AI ช่วยแปลคำสอนพุทธศาสนาเพื่อใช้ในเอกสารประกอบการสอน แต่ระบบแปลคำว่า “นิพพาน” ว่า “heaven” ซึ่งไม่ตรงกับความหมายดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนต่างชาติเข้าใจคลาดเคลื่อนว่านิพพานคือสถานที่หลังความตาย ทั้งที่จริงเป็นภาวะดับกิเลส การตีความผิดแบบนี้สะท้อนว่า AI ยังไม่เข้าใจแก่นแท้ของแนวคิดเฉพาะทางที่ละเอียดอ่อน

7) ขาดความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking): AI ไม่สามารถตัดสินใจเชิงลึกหรือวิพากษ์ข้อมูลเหมือนนักวิจัยที่มีประสบการณ์ จึงควรใช้เป็นเครื่องมือช่วยเท่านั้น AI ไม่สามารถพิจารณาข้อมูลอย่างลึกซึ้งหรือเชื่อมโยงบริบทเพื่อเสนอข้อวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์ได้เหมือนมนุษย์ โดยเฉพาะการตั้งคำถาม วิเคราะห์ความขัดแย้ง หรือทบทวนแนวคิดในลักษณะที่ไม่จำกัดกรอบ การขาดมิติของ Critical Thinking ทำให้ AI เหมาะสำหรับการให้ข้อมูลเบื้องต้น แต่ไม่เหมาะสำหรับการสร้างแนวคิดใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างแท้จริง จึงจำเป็นที่นักวิจัยต้องไม่พึ่งพา AI โดยขาดการกลั่นกรองด้วยตนเอง ซึ่งในการเขียนบทวิจารณ์นโยบายรัฐเกี่ยวกับการกระจายวัคซีนโควิด-19 มีนักวิจัยในกรุงเทพฯ ใช้ AI เพื่อสรุปข้อเท็จจริง แต่เนื้อหาที่ได้

ขาดการตั้งคำถามถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างพื้นที่ชนบทและในเมือง ขาดข้อเสนอเชิงนโยบาย และไม่มีการวิเคราะห์ผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง ทำให้บทวิจารณ์ขาดพลังในการสะท้อนปัญหาอย่างแท้จริง

8) ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล: หากใช้ AI บนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ไม่ได้เข้ารหัส อาจเกิดการรั่วไหลของข้อมูลวิจัยที่สำคัญหรือข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ การใช้ AI โดยเฉพาะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ อาจเสี่ยงต่อการรั่วไหลของข้อมูลสำคัญ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัย หรือข้อมูลภายในองค์กร หากไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด เช่น การเข้ารหัส การจำกัดสิทธิ์เข้าถึง หรือการไม่จัดเก็บข้อมูลระยะยาว ผู้วิจัยอาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในความเสี่ยงทางกฎหมายและศีลธรรมได้โดยไม่ตั้งใจ เช่น ในงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ป่วยติดเชื้อในชุมชนแออัดย่านคลองเตย มีนักศึกษาคนหนึ่งใช้ AI ประมวลผลบทสัมภาษณ์โดยอัปโหลดไฟล์เสียงขึ้นระบบคลาวด์ของ AI โดยไม่ได้ตั้งค่าความเป็นส่วนตัว ส่งผลให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงไฟล์เสียงได้ ซึ่งกระทบต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้ให้สัมภาษณ์อย่างชัดเจน

9) การสังเคราะห์ข้อมูลแบบอัตโนมัติที่ไม่ละเอียด: การวิเคราะห์หรือสรุปผลของ AI อาจขาดมิติหรือปัจจัยแวดล้อมที่มนุษย์พิจารณาได้ เช่น อารมณ์ หรือความขัดแย้งของข้อมูลการใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการวิจัยถือเป็นแนวทางที่ดี แต่หากนักวิจัยใช้โดยขาดการกลั่นกรอง วิเคราะห์ หรือปรับใช้ข้อมูลด้วยตนเอง จะทำให้ขาดทักษะการวิจัยที่จำเป็นในระยะยาว เช่น การคิดวิเคราะห์ การวางกรอบแนวคิด การจัดการข้อมูล และการตั้งคำถามวิจัย เมื่อพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป จะลดความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และอาจทำให้การวิจัยในอนาคตหยุดชะงัก เช่น มีนักศึกษาปริญญาเอกในไทยใช้ AI ช่วยเขียนบทที่ 2 ของวิทยานิพนธ์ โดยหวังให้ระบบสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ปรากฏว่าขาดความสามารถในการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเฉพาะของงานตนเอง และไม่สามารถตอบคำถามจากคณะกรรมการได้เมื่อต้องปกป้องผลงาน เพราะไม่ได้เข้าใจเนื้อหาที่ AI ช่วยเขียนมาอย่างแท้จริง

10) ความเสี่ยงต่อการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป: การพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างมาก โดยเฉพาะ AI ในกระบวนการวิจัย การตั้งคำถามวิจัย การออกแบบเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ตลอดจนการตีความผลการวิจัยอย่างมีวิจารณญาณ หากนักวิจัยคาดหวังให้ AI ทำหน้าที่แทนในทุกขั้นตอนโดยไม่ตรวจสอบหรือใช้วิจารณญาณของตนเอง อาจนำไปสู่ข้อผิดพลาดที่ร้ายแรงได้ เช่น การสรุปผลที่คลาดเคลื่อน การอ้างอิงที่ไม่ถูกต้อง หรือการสร้างข้อค้นพบที่ขาดบริบทเชิงวิชาการที่เหมาะสม อีกทั้งยังอาจกระทบต่อการพัฒนาการวิชาชีพของนักวิจัยในระยะยาว เพราะขาดโอกาสฝึกฝนและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การตั้งสมมติฐาน การสังเคราะห์ข้อมูล และการเขียนงานวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งเป็นแกนแท้ของกระบวนการวิจัย นักวิจัยรุ่นใหม่ที่เกิดและเติบโตในยุคดิจิทัลจึงควรใช้ AI เป็น "เครื่องมือเสริม" ไม่ใช่ "เครื่องมือแทนที่" ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการควบคุมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งตระหนักว่า AI ยังไม่สามารถแทนที่ปัญญาเชิงมนุษย์ในการวินิจฉัยวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อน

2. เนื้อหาสาระสำคัญ

การใช้ AI ในการสร้างผลงานวิชาการมีบทบาทมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในด้านการผลิต การตรวจสอบ และการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงจริยธรรมที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจใน “จริยธรรมข้าราชการพลเรือน” ที่ออกตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ดังเช่น ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 109 ง

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๖ วรรคสาม บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวล จริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว และพระราชบัญญัติ มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อใช้เป็นหลักสำคัญ ในการจัดทำประมวลจริยธรรมของ หน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 6 วรรค หนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งบัญญัติให้องค์กรกลาง บริหารงานบุคคลของ หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ประกอบกับ ระเบียบคณะกรรมการมาตรฐานทางจริยธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ การจัดทำประมวลจริยธรรม ข้อกำหนด จริยธรรม และกระบวนการรักษาจริยธรรมของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2563 ก.พ. ในฐานะ องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน จึงจัดทำ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน เพื่อใช้ เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตน และรักษาคุณงามความดีที่ข้าราชการต้องยึดถือในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 2 ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติตนเพื่อรักษาจริยธรรม ดังต่อไปนี้

1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการแสดงออกถึงความภูมิใจ ในชาติและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และเทิดทูนรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

2) ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ตามกฎหมายและตามทำนองคลองธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีนัยเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความพร้อมรับการตรวจสอบและรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี โดยคำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3) กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล้าคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กล้าเปิดเผยหรือรายงานการทุจริตประพฤติมิชอบต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยปราศจากอคติ และไม่ยอมกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมเพียงเพื่อรักษาประโยชน์หรือสถานะภาพของตนเอง

4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เสียสละ มีจิตสาธารณะ สามารถแยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน ไม่กระทำการอันมีลักษณะ เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และไม่ประกอบกิจการหรือเข้าไป เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน

5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของงาน ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเวลา และสถานการณ์ คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของรัฐ รักษามาตรฐาน การทำงานที่ดี พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เชื่อมมั่นในระบบการทำงาน เป็นทีม ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเต็มใจ และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ความรู้สึก หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือเหตุผลของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองโดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คุณให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง

7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ พึงปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อ้างหรือใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาท หลักคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วย การเคารพกฎหมายและมีวินัย

ข้อ 3 หากข้าราชการพลเรือนผู้ใดจะต้องยึดถือหรือปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพตามกฎหมาย หรือข้อบังคับอื่นใดที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ นอกจากจะต้องรักษจริยธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวล จริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้แล้ว จะต้องยึดมั่นในจรรยาวิชานั้นด้วย

ข้อ 4 การจัดทำแนวทางการปฏิบัติตนของข้าราชการพลเรือน ตามประมวลจริยธรรม ข้าราชการพลเรือนนี้ ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด

ข้อ 5 ให้กรรมการ พนักงานราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปฏิบัติงานอื่น ยึดถือปฏิบัติ ตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้ด้วย

ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 วิชณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ประธาน ก.พ.

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้กำหนดหลักจริยธรรมการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางให้นักวิจัยปฏิบัติ ตามอย่างเคร่งครัด โดยมีหลักการสำคัญที่นักวิจัยควรยึดถือ ได้แก่ (NRCT+1ri.nrct.go.th+1)1)

1) ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty): นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ในการดำเนินการวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือผลการวิจัย และไม่ลอกเลียนผลงานของผู้อื่น

2) การมีมาตรฐานการวิจัยอย่างเคร่งครัด (Rigour): การดำเนินการวิจัยต้องเป็นไปตามมาตรฐาน วิชาการที่เข้มงวด เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เชื่อถือได้และมีคุณภาพ

3) ความโปร่งใสและสื่อสารโดยเปิดเผย (Transparency and Open Communication) การวิจัยควรเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการวิจัยอย่างโปร่งใส เพื่อให้ผู้อื่นสามารถตรวจสอบและทำความเข้าใจได้

4) การมีศีลธรรม คุณธรรม มนุษยธรรม นิติธรรม และความเคารพผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย: นักวิจัยต้องปฏิบัติต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีคุณธรรมและเคารพสิทธิของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

5) ความรับผิดชอบและถูกตรวจสอบได้ (Accountability): นักวิจัยต้องรับผิดชอบต่อภาระการกระทำของตนเอง และยินดีให้มีการตรวจสอบการดำเนินการวิจัย

6) การรักษาภาพลักษณ์ของนักวิจัยและหน่วยงานในระบบวิจัยและนวัตกรรม: นักวิจัยควรประพฤติตนให้เหมาะสม เพื่อรักษาชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของตนเองและหน่วยงาน

7) การมีอิสระทางวิชาการ: นักวิจัยควรมีอิสระในการคิดและแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ โดยปราศจากอคติ

8) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น: นักวิจัยต้องเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เข้าร่วมการวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

9) การรับผิดชอบต่อหน้าที่: นักวิจัยต้องปฏิบัติงานวิจัยอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความขยันอดทน และไม่ละทิ้งงาน

โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ยังได้กำหนดหลักจรรยาบรรณนักวิจัยเพิ่มเติมอีก 10 ข้อ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (NRCT+1ri.nrct.go.th+1)

2.1 การพัฒนาผลงานวิชาการ

ตามประกาศ กพอ.2565 ได้จำแนกผลงานวิชาการ เช่น ผลงานวิจัย เอกสาร(แบบที่ 1, แบบที่ 2) ตำรา และหนังสือ มีในหน้า 112-160 ซึ่งได้นิยามไว้ดังนี้ โดยลักษณะคุณภาพ (B, A, A+) อยู่ท้ายประกาศ

1) เอกสารประกอบการสอน (แบบที่ 1) นิยาม: ผลงานทางวิชาการที่เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนผลการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็นเนื้อหาวิชาและวิธีการสอนอย่างเป็นระบบจัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้สอนที่ใช้ประกอบการสอน (ใช้สอนไม่น้อยกว่า 4 เดือน)

2) เอกสารคำสอน (แบบที่ 2) นิยาม: ผลงานทางวิชาการที่ใช้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็นเนื้อหาวิชาที่สอนและวิธีการสอนอย่างเป็นระบบ โดยอาจพัฒนาขึ้นจากเอกสารประกอบการสอน จนมีความสมบูรณ์กว่าเอกสารประกอบการสอน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้เรียนที่นำไปศึกษาด้วยตนเองหรือเพิ่มเติมขึ้นจากการเรียนในวิชานั้น ๆ (ใช้สอนมาไม่น้อยกว่า 4 เดือน)

3) ตำรา นิยาม: งานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนทั้งวิชาหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชา ซึ่งเกิดจากการนำข้อค้นพบจากทฤษฎี จากงานวิจัยของผู้ขอ หรือความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า ศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียง โดยมีมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นแกนกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับมีโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพสัมพันธ์ภาพและสารัตถภาพตามหลักการเขียนที่ดี ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และให้ความรู้ใหม่ อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการ

วิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ

4) หนังสือ นิยาม: งานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมโนทัศน์หลัก ที่เป็นแกนกลางและมโนทัศน์ย่อยที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาของหนังสือไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรหรือของวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาสาระของหนังสือต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอข้อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ

5) ผลงานวิจัย นิยาม: ผลงานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัย ที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำตอบหรือข้อสรุปรวม ที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน) หรือการนำวิชาการนั้นมาใช้ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์-Applied research) หรืองานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative research) หรือการพัฒนาอุปกรณ์ หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์

2.2 ประโยชน์ของ AI ช่วยในงานวิชาการ

การใช้ AI ในกระบวนการวิจัยมีศักยภาพอย่างยิ่งในการส่งเสริมความรวดเร็วและความแม่นยำของงานวิชาการ โดยเฉพาะในด้านการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ การแยกแยะข้อมูลสำคัญ การจัดกลุ่มเอกสารวิจัย หรือแม้แต่การช่วยตรวจสอบรูปแบบทางภาษา อย่างไรก็ตาม แม้ AI จะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ แต่การใช้เทคโนโลยีนี้ต้องมีจริยธรรมถือเป็นข้อพึงระวังที่สำคัญ นักวิจัยต้องตระหนักว่า AI เป็นเพียงผู้ช่วย ไม่ใช่ผู้คิดค้นองค์ความรู้ด้วยตัวเอง จึงไม่ควรปล่อยให้ AI เป็นผู้กำหนดสาระสำคัญของเนื้อหาหรือบทสรุปของการวิจัยโดยไม่มีการพิจารณาอย่างรอบคอบจากมนุษย์ อีกทั้งการใช้ AI ควรอยู่ภายใต้หลักคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ AI ในทางที่ผิด เช่น การปลอมแปลงข้อมูล หรือการใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานจริง นอกจากนี้ยังควรมีการฝึกอบรมและสร้างความรู้ความเข้าใจในหมู่นักวิจัยเกี่ยวกับขีดจำกัดของ AI เพื่อไม่ให้เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้คุณภาพของงานวิจัยลดลง ดังนั้น จริยธรรมของผู้ใช้ AI ในบริบทของงานวิชาการจึงควรตั้งอยู่บนหลักการของการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ รอบคอบ และมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้งานนั้น

2.3 ความเสี่ยงด้านความถูกต้องของข้อมูล

หนึ่งในข้อท้าทายสำคัญในการใช้ AI ในงานวิจัยคือ “ความถูกต้องของข้อมูล” ที่ AI สร้างหรือวิเคราะห์ขึ้น โดยเฉพาะเมื่อ AI ใช้โมเดลที่เรียนรู้จากข้อมูลในอดีตซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อน หรือไม่ทันสมัย การนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้โดยไม่ผ่านการตรวจสอบอย่างรอบคอบ อาจทำให้ผลการวิจัยเบี่ยงเบนจากข้อเท็จจริง

ซึ่งขัดต่อหลักจริยธรรมวิชาการที่เน้น “ความถูกต้อง” และ “ความน่าเชื่อถือ” ของข้อมูล นักวิจัยจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการกลั่นกรอง ตรวจสอบ และยืนยันข้อมูลที่ได้จาก AI ก่อนนำมาใช้ประกอบในผลงาน โดยควรมีการเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลเชิงประจักษ์อื่น ๆ และหลีกเลี่ยงการยอมรับผลลัพธ์จาก AI อย่างไม่มีวิจารณญาณ นอกจากนี้ ควรมีการเปิดเผยว่าเนื้อหาหรือข้อมูลส่วนใดที่เกิดจาก AI เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ประเมินสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ การใช้ AI อย่างมีจริยธรรมจึงไม่ใช่แค่เรื่องของความสะดวกสบาย แต่คือการเคารพในคุณค่าของข้อมูล ความจริง และผู้อ่าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัยที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ

2.4 การละเมิดสิทธิเชิงปัญญา

การใช้ AI ในการจัดทำเนื้อหาวิจัยอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิเชิงปัญญาได้อย่างไม่รู้ตัว โดยเฉพาะกรณีที่ AI ดึงข้อมูล ข้อความ หรือแนวคิดจากแหล่งอื่นมาใช้งานโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือไม่มีการอ้างอิงอย่างถูกต้อง ผู้วิจัยที่ใช้ AI ควรมีจริยธรรมในการตรวจสอบเนื้อหาที่ได้จาก AI ว่าไม่ได้ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น และต้องรู้จักป้องกันการนำเสนอข้อมูลที่เป็นของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นของตนเอง การละเมิดสิทธิเชิงปัญญาไม่เพียงแต่ผิดจรรยาบรรณวิชาการเท่านั้น แต่ยังอาจก่อให้เกิดผลทางกฎหมายที่ร้ายแรงได้ด้วย ผู้ใช้ AI จึงควรตั้งหลัก “ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ” เป็นหลักในการใช้งาน AI ทุกครั้ง นอกจากนี้ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการใช้ข้อมูลบนโลกออนไลน์ก็มีความสำคัญไม่น้อย เช่น การตรวจสอบว่าข้อมูลมีลิขสิทธิ์หรือเป็นสาธารณะ และการฝึกใช้เครื่องมือ AI ที่สามารถบ่งชี้แหล่งที่มาหรือหลีกเลี่ยงข้อความที่ละเมิดสิทธิได้ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมจริยธรรมของนักวิจัยในยุคดิจิทัลที่ใช้ AI เป็นเครื่องมือประกอบการวิจัย

2.5 การอ้างอิงแหล่งข้อมูลจาก AI อย่างเหมาะสม

การใช้ข้อมูลจาก AI มาเขียนหรือสนับสนุนเนื้อหาวิจัยจำเป็นต้องมีการอ้างอิงอย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับจริยธรรมวิชาการและรักษาความโปร่งใสของกระบวนการสร้างความรู้ อย่างไรก็ตาม หลายกรณี AI ไม่สามารถให้ข้อมูลแหล่งที่มาอย่างชัดเจน เช่น ไม่สามารถระบุผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ หรือที่มาของแนวคิดที่กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงควรมีวิจารณญาณในการใช้เนื้อหาจาก AI และพิจารณาว่าสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลได้หรือไม่ หากไม่สามารถตรวจสอบได้ ควรหลีกเลี่ยงการใช้งานข้อมูลส่วนนั้น หรือหาข้อมูลยืนยันจากแหล่งอ้างอิงอื่นที่เชื่อถือได้ก่อนนำมาใช้งาน นอกจากนี้ ยังควรระบุในบทความหรือรายงานว่าได้ใช้ AI ช่วยในการรวบรวมหรือสร้างข้อมูลส่วนใด เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ประเมินสามารถเข้าใจบริบทของการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง การอ้างอิง AI จึงไม่ใช่แค่เรื่องของรูปแบบเท่านั้น แต่เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบและความโปร่งใสที่จำเป็นในการวิจัยสมัยใหม่

2.6 ความรับผิดชอบของผู้วิจัยต่อข้อมูลที่สร้างโดย AI

แม้ว่า AI จะสามารถช่วยสร้างเนื้อหาหรือวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว แต่ความรับผิดชอบสูงสุดต่อเนื้อหาทางวิชาการยังคงเป็นของนักวิจัย ผู้วิจัยไม่สามารถโยนความผิดให้กับ AI หากเกิดข้อผิดพลาด

ข้อมูลบิดเบือน หรือการละเมิดจรรยาบรรณใด ๆ การใช้ AI อย่างมีจริยธรรมต้องเริ่มต้นจากการยอมรับว่า ผู้วิจัยต้องเป็นผู้ควบคุม ตรวจสอบ และกลั่นกรองข้อมูลที่ AI สร้างขึ้น โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลนั้นจะนำไปสู่ ข้อเสนอทางวิชาการหรือเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ ความรับผิดชอบที่ดีต้องรวมถึงการประเมินคุณภาพของ ผลลัพธ์จาก AI เปรียบเทียบกับข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และมีการบันทึกกระบวนการใช้งาน AI อย่าง ชัดเจนเพื่อตรวจสอบย้อนกลับได้ การมีจริยธรรมในบทบาทของ “ผู้ควบคุมเทคโนโลยี” มากกว่าการเป็น “ผู้ พึ่งพาเทคโนโลยี” จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญของนักวิจัยในยุคที่ AI มีบทบาทในวงการวิชาการ

2.7 การกำกับดูแลการใช้ AI อย่างโปร่งใสในสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางและกำกับดูแลการใช้ AI ในงานวิชาการ อย่างมีจริยธรรม เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ AI กลายเป็นเครื่องมือในการละเมิดจรรยาบรรณ หรือการลดขั้นตอนการ วิจัยโดยขาดการเรียนรู้ที่แท้จริง การจัดทำนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การระบุว่า การใช้ AI ต้อง มีการเปิดเผย มีการอ้างอิง มีการตรวจสอบโดยอาจารย์หรือคณะกรรมการวิชาการ ถือเป็นมาตรการที่ช่วย สร้างความโปร่งใสและยกระดับคุณธรรมในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งยังควรมีการอบรมและพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมให้นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีแนวทางร่วมกัน สถาบันควรเป็นแบบอย่างของการใช้ AI อย่างสร้างสรรค์ และเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจริยธรรมใน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะในยุคที่ AI เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และวิจัยในแทบทุก ระดับ

3. ทักษะของผู้เขียนบทความวิชาการ

ในฐานะนักวิชาการและเป็นผู้ใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาผลงานวิชาการ พร้อมทั้งได้ดำเนินการ ตามหลัก “จริยธรรม” จึงขอสะท้อนความรับผิดชอบที่เป็นผู้ใช้ AI ช่วยยกระดับคุณภาพและมาตรฐานใน ผลงานวิจัย มีทักษะดังต่อไปนี้

1) ไม่ใช้ AI สร้างข้อมูลในกระบวนการวิจัย (Do not use AI to create data) เช่น ห้ามใช้ AI สร้างข้อมูลแทนการสัมภาษณ์จริง การเก็บแบบสอบถาม หรือสร้างผลสถิติขึ้นมาโดยไม่มีแหล่งที่มา นักวิจัย ต้องลงมือรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง เช่น สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจริง หรือทำการสำรวจด้วย แบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป การให้ AI สร้างข้อมูลขึ้นมาเองจะทำให้ผลวิจัยขาดความ น่าเชื่อถือและไม่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ เป็นการละเมิดหลักวิชาการอย่างชัดเจนความโปร่งใส (Transparency) แจ้งให้ผู้อ่านได้ทราบว่าใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยงานฯ

2) ไม่มีอคติ (Bias) หรือก/หลอน (Lo/Haunted) ไม่ทันสมัย (Outdated) เช่น ข้อมูลที่ AI นำเสนออาจมีอคติแฝงอยู่โดยไม่รู้ตัว เช่น การให้ค่านิยมบางแนวคิดมากกว่าความเป็นกลาง หรือเสนอข้อมูลที่ ล้าสมัย เนื่องจาก AI เรียนรู้จากฐานข้อมูลจำนวนมากที่อาจไม่ผ่านการคัดกรอง นักวิจัยจึงต้องพิจารณาอย่าง รอบคอบ ไม่ยึดถือข้อมูลจาก AI เพียงอย่างเดียว แต่ควรเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลปัจจุบัน และใช้

วิจารณ์งานในการกลั่นกรอง เพื่อป้องกันการนำอคติแฝงไปใช้ในการวิเคราะห์หรือเสนอผลวิจัยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ (Avoid Plagiarism) ให้ AI สร้างข้อมูลจากคนอื่นต้องระบุที่มาข้อมูล

3) การรับผิดชอบ (Accountability) ของผู้ใช้ AI โดยไม่ระบุ AI เป็นผู้จัดทำแต่เป็นผู้ช่วยฯ เช่น นักวิจัยต้องแสดงความรับผิดชอบต่อเนื้อหาทั้งหมดในงานวิจัย แม้จะมีการใช้ AI ช่วยในการสรุป วิเคราะห์ หรือจัดโครงสร้างข้อมูล แต่ไม่ควรระบุว่า AI เป็นผู้จัดทำโดยตรง เพราะ AI เป็นเพียงเครื่องมือ มิใช่ผู้คิดวิเคราะห์ หรือแสดงเจตจำนงทางวิชาการ การให้เครดิตหรือคำชี้แจงควรระบุว่าเป็นการใช้ AI เพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานเท่านั้น ไม่ใช่แทนที่ทำงานของนักวิจัยเต็มรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยต้องตัดสินใจเอง

4) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ (Avoid Plagiarism) ให้ AI สร้างข้อมูลจากคนอื่นต้องระบุที่มาข้อมูล เช่น เมื่อใช้ AI เพื่อสรุปเนื้อหาบทความ วิจัย หรือแนวคิดจากแหล่งอื่น ๆ ผู้วิจัยต้องตรวจสอบว่าข้อมูลเหล่านั้นมีแหล่งที่มาชัดเจนหรือไม่ และต้องระบุเครดิตให้เจ้าของผลงานอย่างถูกต้อง เช่น การใส่อ้างอิงท้ายบท หรือการระบุชื่อผู้เขียนในเชิงอรรถ การไม่ให้เครดิตแม้ว่า AI เป็นผู้เรียบเรียงให้ ก็ยังถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์และจริยธรรมทางวิชาการ ซึ่งอาจทำให้ผลงานขาดความน่าเชื่อถือ

5) การรับผิดชอบ (Accountability) ของผู้ใช้ AI โดยไม่ระบุ AI เป็นผู้จัดทำแต่เป็นผู้ช่วยฯ เช่น ไม่อ้างอิงว่า AI เป็นผู้จัดทำเนื้อหาโดยตรง แต่จะระบุว่า AI ทำหน้าที่เพียงเป็น “ผู้ช่วย” ในการรวบรวมข้อมูล สรุปความ หรือช่วยตรวจสอบรูปแบบของเนื้อหา เช่น การช่วยจัดโครงสร้างประโยคให้ชัดเจน หรือแนะนำประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการเขียน ผู้ใช้ยังคงต้องเป็นผู้พิจารณา กลั่นกรอง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดก่อนเผยแพร่ ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิดว่า AI คือผู้สร้างเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ ซึ่งอาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัยและความรับผิดชอบต่อจริยธรรมของผู้เขียนเอง

6) คำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูล (Data Accuracy Awareness) เช่น ต้องตรวจสอบข้อมูลที่ได้จาก AI ก่อนนำมาใช้งานจริงในงานวิจัย เนื่องจาก AI อาจสร้างข้อมูลผิดพลาด ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือบริบทของงาน เช่น การให้ตัวเลขสถิติที่ไม่ตรงกับแหล่งอ้างอิงดั้งเดิม หรือการตีความทฤษฎีทางวิชาการผิดพลาด ดังนั้น นักวิจัยต้องรับผิดชอบในการกลั่นกรอง ตรวจสอบ เปรียบเทียบข้อมูลก่อนนำไปใช้งานจริง

7) เคารพความเป็นส่วนตัว (Respect for Privacy and Confidentiality) เช่น การใช้ AI เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือหน่วยงาน ต้องหลีกเลี่ยงการป้อนข้อมูลที่ระบุตัวตนได้โดยไม่ได้รับอนุญาต และไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับต่อสาธารณะ นักวิจัยต้องคำนึงถึงจริยธรรมในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล เช่น การไม่เปิดเผยรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์โดยตรงผ่าน AI

8) ใช้ AI เสริมสร้างคุณภาพ ไม่ใช่แทนที่การคิดวิเคราะห์ (Enhancement, Not Replacement) เช่น ใช้ AI เพื่อช่วยวิเคราะห์ สรุป หรือเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ในงานวิจัย แต่ไม่ใช่แทนกระบวนการคิดวิเคราะห์เชิงลึกของนักวิจัย เพราะการวิจัยที่มีคุณภาพต้องอาศัยการตีความ การตั้งสมมุติฐาน และการวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดเฉพาะ ที่ AI ยังไม่สามารถทดแทนได้

9) ใช้ AI อย่างมีจริยธรรม ไม่เอื้อให้เกิดการบิดเบือนข้อมูล (Ethical Use to Prevent Manipulation) เช่น ห้ามใช้ AI สร้างหรือตกแต่งข้อมูลเพื่อให้ผลลัพธ์งานวิจัยเป็นไปตามที่ต้องการ เช่น การดัดแปลงผลการวิเคราะห์ให้ดูน่าเชื่อถือเกินจริง หรือสร้างผลวิจัยปลอมขึ้นมา นักวิจัยควรใช้ AI เพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงและข้อความจริง ไม่บิดเบือนข้อมูลเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือองค์กร

10) การพัฒนาทักษะการใช้ AI อย่างต่อเนื่อง (Continuous AI Literacy Development) เช่น นักวิจัยควรเรียนรู้และอัปเดตทักษะการใช้ AI อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเลือกใช้เครื่องมือ AI ที่เหมาะสมเข้าใจข้อจำกัด และบริบทการใช้งานอย่างมีจริยธรรม ไม่ตกเป็นเหยื่อของการใช้ผิดวัตถุประสงค์ หรือหลงเชื่อข้อมูลที่ AI สร้างขึ้นโดยไม่มีการตรวจสอบจากสภาพที่เป็นจริง

4. การสรุป

จากการวิเคราะห์เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในผลงานวิชาการ พบว่า แม้ AI จะมีบทบาทในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการวิจัยอย่างชัดเจน โดยสามารถช่วยลดเวลาในการสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูล และจัดเรียงโครงสร้างเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ แต่การใช้งานดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักจริยธรรมที่เข้มงวด ผู้ใช้ AI ไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบต่อผลงานที่เผยแพร่ได้ แม้จะมีการพึ่งพาเครื่องมือ AI ในกระบวนการผลิตข้อมูลก็ตาม นักวิจัยยังคงต้องเป็นผู้ควบคุม ตรวจสอบ และรับรองความถูกต้องของเนื้อหาทั้งหมดอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งต้องมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ AI นำเสนออย่างเหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิเชิงปัญญาและรักษาความน่าเชื่อถือของผลงานวิชาการ นอกจากนี้ยังควรมีแนวทางจริยธรรมที่เป็นรูปธรรมในระดับสถาบันหรือระดับชาติ ซึ่งกำหนดขอบเขต วิธีการใช้ AI และมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพของเนื้อหาที่ AI ช่วยสร้างขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันในการใช้เทคโนโลยีในวงวิชาการในทุกระดับ และสามารถตรวจสอบได้เมื่อเกิดข้อโต้แย้งหรือความไม่ชอบมาพากลเกี่ยวกับที่มาของข้อมูล การใช้ AI จึงควรอยู่ภายใต้กรอบที่โปร่งใส มีการเปิดเผยบทบาทของ AI ในผลงานอย่างตรงไปตรงมา และไม่ใช้เพื่อปกปิดข้อจำกัดหรือหลีกเลี่ยงกระบวนการวิจัยที่ควรปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ AI จะมีศักยภาพสูง แต่การใช้อย่างมีจริยธรรมเท่านั้นจึงจะนำไปสู่การพัฒนาผลงานวิชาการที่มีคุณภาพและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

5. องค์ความรู้ใหม่

1) การใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ: ผู้ใช้ AI ในงานวิจัยควรมีจริยธรรมพื้นฐานคือการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ใช่เพื่อบิดเบือนข้อมูล บังคับผลลัพธ์ หรือสร้างความเข้าใจผิด การใช้ AI ควรอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ที่มีจิตสำนึกในคุณภาพของงานวิจัย ไม่ควรปล่อยให้ระบบ AI ทำงานโดยไม่มีการตรวจสอบ เนื่องจากอาจเกิดการตีความคลาดเคลื่อน หรือใช้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม การรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่ได้จาก AI ถือเป็นสิ่งสำคัญ นักวิจัยควรสามารถอธิบายที่มาของข้อมูล วิเคราะห์บริบทของข้อมูลที่ใช้ และ

ตัดสินใจด้วยตนเองว่า ข้อมูลหรือผลลัพธ์ที่ AI เสนอมีความถูกต้องและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์หรือไม่ ทั้งนี้ การใช้ AI อย่างรับผิดชอบยังรวมถึงการปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล และไม่ละเมิดสิทธิในผลงานของผู้อื่นโดยไม่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้จะสะท้อนถึงจริยธรรมวิชาชีพของนักวิจัยและส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ อย่างมีคุณภาพในระยะยาว

2) การเปิดเผยการใช้ AI ในงานวิจัย: นักวิจัยควรมีความโปร่งใสและซื่อสัตย์ในการเปิดเผยว่า ได้ใช้ AI เข้ามาช่วยในขั้นตอนไหนของงานวิจัย เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดหมวดหมู่ การสังเคราะห์เนื้อหา หรือ การช่วยร่างเนื้อหาบางส่วน การไม่เปิดเผยแหล่งที่มาหรือบทบาทของ AI อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดว่าเป็น ผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด ซึ่งขัดต่อหลักจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ทางวิชาการ การเปิดเผยนี้ยังช่วยให้ งานวิจัยมีความโปร่งใส ผู้ตรวจสอบสามารถประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จาก AI ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การอธิบายอย่างตรงไปตรงมาถึงการใช้ AI ยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลัง และแสดงถึง จริยธรรมของนักวิจัยในยุคดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมวิชาการ ดังนั้นจึงควรเขียนไว้ในบทคัดย่อ หรือใน ส่วนของระเบียบวิธีวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความถูกต้องของกระบวนการวิจัย และป้องกัน ข้อกล่าวหาว่ามีการปลอมแปลงหรือปกปิดวิธีการที่ใช้ในการสร้างองค์ความรู้:

3) การตรวจสอบความถูกต้องของผลลัพธ์จาก AI: แม้ AI จะสามารถวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูลได้ อย่างรวดเร็ว แต่นักวิจัยไม่ควรเชื่อผลลัพธ์จาก AI โดยอัตโนมัติ ควรมีจริยธรรมในการตรวจสอบและวิเคราะห์ ผลลัพธ์เหล่านั้นอย่างถี่ถ้วนก่อนนำไปใช้ เพราะ AI ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านข้อมูล ความเข้าใจบริบท และการให้ เหตุผลเชิงลึก นักวิจัยที่ดีต้องสามารถประเมินว่าเนื้อหาที่ได้จาก AI มีความสอดคล้องกับทฤษฎี หลักฐาน และ บริบททางวิชาการหรือไม่ การไม่ตรวจสอบอาจนำไปสู่ข้อผิดพลาดที่ร้ายแรง เช่น การอ้างอิงแหล่งข้อมูลปลอม หรือการตีความที่ไม่เหมาะสม การใช้ AI อย่างมีจริยธรรมจึงต้องรวมถึงการใช้วิจารณญาณของมนุษย์ในการ กลั่นกรองข้อมูล นักวิจัยควรนำผลลัพธ์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อยืนยันความถูกต้อง การทำเช่นนี้ไม่เพียงป้องกันข้อผิดพลาด แต่ยังแสดงถึงความรอบคอบ มีวิจารณญาณ และจริยธรรมใน กระบวนการวิจัยที่ยึดมั่นในคุณภาพและความเที่ยงตรงของความรู้

4) การหลีกเลี่ยงการลอกเลียนแบบจาก AI: นักวิจัยควรระมัดระวังไม่ลอกเลียนเนื้อหาที่ AI สร้าง ขึ้นมาโดยตรง เพราะแม้ระบบ AI จะไม่เจตนาละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ผลลัพธ์บางส่วนอาจคล้ายคลึงหรือดัดแปลง จากแหล่งข้อมูลต้นฉบับโดยไม่ได้อ้างอิง การคัดลอกมาใช้โดยไม่ตรวจสอบหรือไม่ปรับปรุงด้วยตนเองถือเป็นการ ละเมิดจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาการ การเขียนงานวิจัยที่ดีควรผ่านการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และ เรียบเรียงใหม่ด้วยความเข้าใจของผู้วิจัยเอง แม้จะใช้ AI เป็นผู้ช่วยเบื้องต้น แต่ควรหลีกเลี่ยงการนำเนื้อหาที่ AI สร้างไว้มาใช้แบบตรงๆ โดยไม่อ้างอิง หรือไม่ดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของตน การใช้ AI อย่างมีจริยธรรม ควรเน้นไปที่การสนับสนุน ไม่ใช่แทนที่ความคิดและสำนวนของนักวิจัย การรู้เท่าทัน AI ว่าไม่สามารถ รับผิดชอบต่อผลลัพธ์หรือผลกระทบของเนื้อหาที่ถูกนำไปใช้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักวิจัยควรคำนึงตลอดเวลาที่ ใช้เครื่องมือนี้ในการสร้างผลงานทางวิชาการ

5) การเคารพสิทธิในข้อมูลและแหล่งอ้างอิง: จริยธรรมสำคัญของการใช้ AI ในการวิจัยคือการเคารพสิทธิในข้อมูลต้นทาง ทั้งข้อมูลดิบ ข้อมูลรอง และแหล่งอ้างอิงต่างๆ ผู้วิจัยควรหลีกเลี่ยงการนำข้อมูลที่ไม่ได้รับอนุญาตมาใช้ผ่าน AI และควรอ้างอิงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แม้ AI จะสามารถสร้างข้อความหรืออ้างอิงได้รวดเร็ว แต่บางครั้งระบบอาจสร้างข้อมูลอ้างอิงปลอม หรืออ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ไม่มีอยู่จริง การนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้โดยไม่ตรวจสอบ อาจเข้าข่ายการสร้างข้อมูลเท็จ (fabrication) หรือบิดเบือนข้อมูล (falsification) ซึ่งผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงในวงการวิจัย นักวิจัยควรตรวจสอบแหล่งข้อมูลทุกครั้งก่อนนำมาใช้ และไม่ควรนำข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวเข้าสู่ระบบ AI โดยไม่มีมาตรการปกป้องที่เหมาะสม การให้ความสำคัญกับสิทธิในข้อมูลจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย และสะท้อนถึงจิตสำนึกในความถูกต้อง ความโปร่งใส และความเคารพต่อสิทธิของผู้อื่นในโลกดิจิทัลที่เชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อย ๆ

6. เอกสารอ้างอิง

- กริติ บุญเจือ. (2534). *จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน*. กรุงเทพฯ: บริษัทส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม จำกัด.
- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน. (2564). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 138 ตอนพิเศษ 109 ง
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2520). *อริยศีลธรรม*. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชบัญญัติ (2562). *มาตรฐานทางจริยธรรม*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 50 ก
- วิทย์ วิศวเวทย์; และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2537). *จริยธรรมกับบุคคล*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2539). *จริยธรรมทางวิชาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- อภิญา มานะโรจน์. (2539). *กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภินันท์ จันตะนี. (2565). *การศึกษาวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ*. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ. ปีที่ 65 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565)
- อภินันท์ จันตะนี และภัทรพร จันตะนี. (2566). *การพัฒนาผลงานวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.

Kohlberg, Lawrence. (1984). *The Psychology of Moral Development*. Volume II. San Francisco: Harper & Row.

คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองท้องถิ่น (Ethics and morality of personnel in local government organizations)

ดร.อัครารวรรณ์ ไชยะเขียว

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

อาจารย์ประจำหลักสูตร/สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์เลย ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ณปักษ์ พัทธกรโชติ

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี

ผอ.หลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาเขตหนองคาย ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยเน้นความสำคัญของคุณธรรมในการสร้างความโปร่งใส จริยธรรมในการตัดสินใจ และพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมในองค์กร ได้แก่ ผู้นำที่มีคุณธรรม ระบบสนับสนุนภายในองค์กร และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนี้ยังเสนอกรอบแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริง อาทิ การจัดอบรมพัฒนาจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมรายบุคคล และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรวจสอบ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพการบริการขององค์กรเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กรปกครองท้องถิ่นในสายตาของประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: จริยธรรม บุคลากร องค์กรปกครองท้องถิ่น

Abstract

This academic article aims to study and analyze the guidelines for enhancing morality and ethics of personnel in local administrative organizations, emphasizing the importance of morality in creating transparency, ethical decision-making, and behaviors that reflect public responsibility. The study results show that important factors affecting ethical behavior in organizations include ethical leaders, internal support systems, and organizational culture that

promotes honesty and integrity. It also provides a framework that can be applied practically, such as continuous ethics training, individual ethical behavior assessment, and promotion of public participation in the audit process. Promoting morality and ethics not only improves the quality of the organization's services, but also sustainably enhances the image and credibility of local administrative organizations in the eyes of the public.

Keywords: ethics, personnel, local administrative organizations

1. ความนำ

ในยุคที่การบริหารภาครัฐมุ่งสู่ความโปร่งใสและยั่งยืน “คุณธรรมและจริยธรรม” จึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชน บทความนี้มุ่งศึกษาถึงความสำคัญ รูปแบบ และแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นด่านหน้าในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชน การที่บุคลากรในองค์กรเหล่านี้มีคุณธรรมและจริยธรรม จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ตั้งแต่การจัดสรรงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ไปจนถึงการบริการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม เมื่อขาดหลักคุณธรรม การใช้อำนาจที่ผิดพลาดอาจนำไปสู่ปัญหาการทุจริต การเลือกปฏิบัติ และความไม่เป็นธรรมในกระบวนการบริหาร ในด้านนโยบาย ภาครัฐได้พยายามผลักดันให้มีแผนยุทธศาสตร์ด้านคุณธรรมแห่งชาติ การอบรมจริยธรรม และการบังคับใช้ระเบียบจรรยาบรรณ เพื่อสร้างระบบที่เอื้อต่อความสุจริตและโปร่งใส อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จไม่ได้เกิดจากนโยบายหรือมาตรการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความตระหนักรู้จากภายในของบุคลากร รวมถึงบทบาทของผู้นำองค์กรในการเป็นต้นแบบที่ดี บทความนี้จึงนำเสนอองค์ความรู้และกรณีศึกษาที่ช่วยให้เข้าใจว่าการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสามารถเริ่มต้นได้จากระดับบุคคล สู่ระดับกลุ่มงาน และขยายไปถึงระดับนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร โดยใช้แนวทางที่เป็นรูปธรรม เช่น การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมรายบุคคล การสร้างระบบการให้รางวัลเชิงคุณธรรม และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบและเสนอแนะการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบริหารที่มีคุณภาพและยั่งยืนในทุกมิติ

2. เนื้อหาสาระสำคัญ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสาม บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักเพื่อกำหนด “ประมวลจริยธรรม” สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว และพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การ

ประเพณีปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อใช้เป็นหลักสำคัญ ในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น อาศัยอำนาจตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งบัญญัติให้องค์กรกลาง บริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่จัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการมาตรฐานทางจริยธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ การจัดทำประมวลจริยธรรม ข้อกำหนดจริยธรรม และกระบวนการรักษากฎจริยธรรมของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2563 ก.พ. ในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน จึงจัดทำประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนในองค์กรภาครัฐ และรักษาคุณงามความดีที่ข้าราชการต้องยึดถือในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 2 ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติตนเพื่อรักษากฎจริยธรรม ดังต่อไปนี้

1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการแสดงออกถึงความภูมิใจ ในชาติและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และเทิดทูนรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

2) ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ตามกฎหมายและตามทำนองคลองธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีนัยเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความพร้อมรับการตรวจสอบและรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี โดยคำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3) กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล้าคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กล้าเปิดเผยหรือรายงานการทุจริตประพฤติมิชอบต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยปราศจากอคติ และไม่ยอมกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมเพียงเพื่อรักษาประโยชน์หรือสถานภาพของตนเอง

4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เสียสละ มีจิตสาธารณะ สามารถแยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน ไม่กระทำการอันมีลักษณะ เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และไม่ประกอบกิจการหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน

5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของงาน ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเวลา และสถานการณ์ คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของรัฐ รักษามาตรฐาน การทำงานที่ดี พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เชื่อมั่นในระบบการทำงานเป็นทีม ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเต็มใจ และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ความรู้สึก หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือเหตุผลของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกาย สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองโดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คุณให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง

7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดี และรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ พึงปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อ้างหรือใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาท หลักคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วย การเคารพกฎหมายและมีวินัย

ข้อ 3 หากข้าราชการพลเรือนผู้ใดจะต้องยึดถือหรือปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพตามกฎหมาย หรือข้อบังคับอื่นใดที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ นอกจากจะต้องรักษจริยธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวล จริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้แล้ว จะต้องยึดมั่นในจรรยาวิชาชีพนั้นด้วย

ข้อ 4 การจัดทำแนวทางการปฏิบัติตนของข้าราชการพลเรือน ตามประมวลจริยธรรม ข้าราชการพลเรือนนี้ ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด

ข้อ 5 ให้กรรมการ พนักงานราชการ พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปฏิบัติงานอื่น ยึดถือปฏิบัติ ตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนนี้ด้วย

ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ณ กรุงเทพมหานคร รองนายกรัฐมนตรี ประธาน ก.พ.

พระราชบัญญัติ มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม โดยมาตรา 5 ได้กำหนด “มาตรฐานทางจริยธรรม” ไว้เป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย

1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่

3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม

4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ

5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ

7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับสภาพคุณงาม

ความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจความถูกต้อง การปฏิบัติที่ควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ ตลอดจนการดำรงตนในการกระทำความดีและละเว้นความชั่ว

ประมวลคุณธรรมและจริยธรรมของกการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ 2565 เน้นคุณธรรมและจริยธรรม “นักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ” เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชน

- 1) ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม
- 2) มีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อ
- 3) ยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว
- 4) ยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย
- 5) ให้บริการประชาชนอย่างรวดเร็วและไม่เลือกปฏิบัติ
- 6) ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง
- 7) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โปร่งใส ตรวจสอบได้
- 8) ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 9) ยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

2.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในแวดวงของการบริหารและการทำงานร่วมกันในองค์กร โดยคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง ความดีงามที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล เป็นหลักคิดภายในที่นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อผู้อื่น เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความเมตตา ความรับผิดชอบต่อ ความอดทน และความเคารพในสิทธิของผู้อื่น คุณธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องมีอยู่ในตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมจากภายนอก ในขณะที่ “จริยธรรม” คือกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือแนวปฏิบัติที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม เป็นแนวทางที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในบริบทของวิชาชีพ หน้าที่ หรือบทบาทต่างๆ เช่น ข้าราชการควรมีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่รับสินบน จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมร่วมกันในกลุ่มหรือองค์กร ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสุขในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นคุณธรรมเป็นพื้นฐานภายในของบุคคล ส่วนจริยธรรมเป็นแนวทางภายนอกที่ช่วยส่งเสริมและควบคุมให้บุคคลปฏิบัติตามหลักความดีในสังคม เมื่อทั้งสองสิ่งนี้ทำงานร่วมกัน จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และสามารถสร้างสังคมที่น่าอยู่และมีความยั่งยืน

2.2 บทบาทของคุณธรรมจริยธรรมต่อองค์กรท้องถิ่น

คุณธรรมและจริยธรรมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางการบริหารงานให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และตอบสนองต่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ประการแรกคือ การสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่ขององค์กรมีคุณธรรมจริยธรรม ประชาชนจะรู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจในการดำเนินงานของหน่วยงาน ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนา

ท้องถิ่นร่วมกัน ประการที่สองคือ การลดความขัดแย้งภายในหน่วยงาน เพราะหากเจ้าหน้าที่มีจริยธรรมในวิชาชีพ ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และไม่เลือกปฏิบัติ ก็จะสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น มีความเข้าใจ และยอมรับในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน องค์กรจึงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เกิดปัญหาความขัดแย้ง นอกจากนี้คุณธรรมและจริยธรรมยังช่วย ยกกระดับคุณภาพของบริการสาธารณะ เช่น การให้บริการประชาชนด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว และไม่เลือกปฏิบัติ โดยเน้นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ การมีมาตรฐานทางจริยธรรมที่ชัดเจนจะช่วยกำหนดกรอบการทำงานและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กรโดยรวม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

2.3 ปัญหาการขาดคุณธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมส่งผลกระทบในหลายระดับ ทั้งต่อหน่วยงาน บุคลากร และประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะ ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ที่เป็นปัญหาเรื้อรังของหลายหน่วยงาน หากเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่ผิด แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากงบประมาณหรือโครงการต่างๆ จะส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและบั่นทอนศรัทธาของประชาชน นอกจากนี้ยังพบปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การรับสินบน การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการเอื้อประโยชน์ต่อพรรคพวก หรือการไม่โปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง สิ่งเหล่านี้ทำให้ทรัพยากรของรัฐไม่ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความไม่เป็นธรรมในสังคม ยิ่งไปกว่านั้น การขาดคุณธรรมจริยธรรมยังนำไปสู่ ความสำเร็จประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร เพราะขาดแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน ขาดความรับผิดชอบ และไม่สามารถควบคุมหรือตรวจสอบกันได้อย่างโปร่งใส ทำให้องค์กรขาดความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง การขาดคุณธรรมจึงไม่ใช่เพียงปัญหาทางศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาทางโครงสร้างและระบบการบริหารที่ล้มเหลวในระดับท้องถิ่น

2.4 แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยหนึ่งในแนวทางที่สำคัญคือ การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรมในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการอบรมเรื่องจริยธรรมวิชาชีพ กฎหมายป้องกันการทุจริต หรือการบริการที่เป็นธรรม อีกแนวทางหนึ่งคือ การจัดทำจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่เป็นกรอบหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินพฤติกรรมตนเองได้อย่างชัดเจน และเข้าใจถึงขอบเขตของสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำ การมีจรรยาบรรณที่ชัดเจนยังช่วยสร้างมาตรฐานในการทำงานขององค์กรอีกด้วย นอกจากนี้ การมีแบบอย่างที่ดีจากผู้บริหาร ก็เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะผู้นำที่มีคุณธรรมจะเป็นต้นแบบให้เจ้าหน้าที่คนอื่นยึดถือและปฏิบัติตาม เช่น การไม่ทุจริต การโปร่งใสในการทำงาน และการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การปลูกฝังคุณธรรมจึงต้องเริ่มจากระดับบนลงล่าง เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

2.5 นโยบายส่งเสริมจากรัฐ

ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านนโยบายและมาตรการที่เป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดแผนพัฒนาจริยธรรมในภาคราชการ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐในทุกระดับ การส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ มีแผนปฏิบัติการด้านคุณธรรมประจำปี และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อีกแนวนโยบายหนึ่งคือ การส่งเสริมกลไกการตรวจสอบและความโปร่งใส เช่น การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาธารณะ การจัดให้มีช่องทางร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย และการสร้างระบบตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน นอกจากนี้รัฐยังสนับสนุน การพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้เข้ามามีบทบาทร่วมในการตรวจสอบการทำงานขององค์กรท้องถิ่น และส่งเสริมวัฒนธรรมพลเมืองที่ตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เช่น โครงการ "หมู่บ้านคุณธรรม" หรือ "โรงเรียนคุณธรรม" ที่เชื่อมโยงคุณธรรมเข้ากับการใช้ชีวิตจริงในระดับชุมชน นโยบายจากรัฐจึงไม่ได้เป็นเพียงแนวทางจากเบื้องบน แต่ยังเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืนในทุกระดับของสังคม

3. ทศนะของผู้เขียนบทความวิชาการ

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรไม่ควรพึ่งพาแค่การบังคับด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับเพียงอย่างเดียว เพราะการบังคับอาจสร้างความจำป็นที่ไม่ยั่งยืนและขาดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงในจิตใจของบุคคล ผู้เขียนเห็นว่า การสร้างจิตสำนึกภายในเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเริ่มต้นจากการให้ความรู้และปลูกฝังคุณธรรมในตัวบุคคลให้ลึกซึ้ง โดยให้ความสำคัญกับการทำให้บุคลากรตระหนักถึงคุณค่าของการประพฤติตนตามหลักจริยธรรมและรู้สึภาคภูมิใจในบทบาทของตนเอง

3.1 การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการมีส่วนร่วม

การปลูกฝังจริยธรรมในองค์กรท้องถิ่นไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการบังคับหรือการออกระเบียบข้อบังคับเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในองค์กร โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณค่าร่วมด้านจริยธรรม ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจความหมายของจริยธรรมในบริบทของงานที่ตนรับผิดชอบ และร่วมกันสร้างแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมนี้จะทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นเจ้าของระบบคุณธรรมขององค์กร และมีแรงจูงใจที่จะประพฤติตนตามหลักจริยธรรมโดยสมัครใจ รูปแบบของการมีส่วนร่วมอาจครอบคลุมตั้งแต่เวทีเสวนา การประชุมกลุ่มย่อย การระดมสมอง การสร้างกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม เช่น วันจริยธรรม หรือโครงการจิตอาสาในชุมชน การมีส่วนร่วมยังควรเชื่อมโยงกับกระบวนการตัดสินใจภายในองค์กร เช่น การร่วมกำหนดเกณฑ์ประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรม การมีระบบร้องเรียนที่เปิดเผยและโปร่งใส ซึ่งส่งเสริมให้บุคลากรกล้าพูด กล้าเสนอแนะ และร่วมกันสร้างวัฒนธรรมที่ยึดมั่นในความถูกต้อง จึงทำให้การปลูกฝังจริยธรรมเกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

3.2 ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีมีจริยธรรม

ผู้นำในองค์กร โดยเฉพาะในระดับผู้บริหารท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นต้นแบบของพฤติกรรมที่มีจริยธรรม เพราะพฤติกรรมของผู้นำส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรอย่างลึกซึ้ง หากผู้นำประพฤติตนอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และยึดมั่นในหลักคุณธรรม ก็จะช่วยสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของจริยธรรม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามแบบอย่างนั้น การเป็นแบบอย่างของผู้นำไม่ได้หมายถึงเพียงการพูดหรือประกาศนโยบายเท่านั้น แต่ต้องแสดงออกด้วยพฤติกรรมจริงในชีวิตประจำวัน เช่น การกล้ายอมรับความผิดพลาด การไม่เลือกปฏิบัติ การไม่รับผลประโยชน์ทับซ้อน หรือแม้แต่การใช้ทรัพยากรของรัฐอย่างประหยัดและคุ้มค่า ผู้นำที่ประพฤติตนตามหลักจริยธรรมยังสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดค่านิยมดีงามไปยังผู้อื่น ผ่านการให้คำปรึกษา การอบรม หรือการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ดังนั้น องค์กรที่มีผู้นำที่ยึดมั่นในคุณธรรมย่อมเป็นองค์กรที่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

3.3 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม

วัฒนธรรมองค์กรคือระบบความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สั่งสมและถ่ายทอดภายในองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรมจึงหมายถึงการวางรากฐานให้พนักงานทุกคนเข้าใจและยึดถือคุณธรรมเป็นหลักในการทำงาน ไม่ใช่เพียงแค่การปฏิบัติตามกฎระเบียบเท่านั้น แต่คือการทำให้คุณธรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตการทำงานประจำวัน การสร้างวัฒนธรรมเช่นนี้ ต้องเริ่มจากการกำหนดค่านิยมหลักที่ชัดเจน เช่น ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการเคารพผู้อื่น พร้อมทั้งสื่อสารอย่างต่อเนื่องในทุกช่องทางขององค์กร เช่น การจัดอบรม ป้ายประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมดี เช่น โครงการพนักงานดีเด่นด้านจริยธรรม การมีระบบรางวัลและการยกย่องบุคลากรที่ประพฤติดี ถือเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวก ยิ่งไปกว่านั้น การบริหารจัดการองค์กรเองต้องสะท้อนหลักคุณธรรม เช่น การสรรหาบุคลากรอย่างเป็นธรรม การเลื่อนขั้นอย่างโปร่งใส การเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี สิ่งเหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมให้พนักงานรู้สึกปลอดภัยในการแสดงออก และเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในองค์กรที่ยึดถือคุณธรรมเป็นหลัก

3.4 บทบาทของภาคประชาชนในการตรวจสอบ

ภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของจริยธรรมและความโปร่งใส เพราะประชาชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในการใช้บริการและทรัพยากรของรัฐ การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี จึงเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเข้าร่วมเวทีสาธารณะ การส่งข้อเสนอแนะผ่านระบบร้องเรียน การติดตามงบประมาณ การร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบภาคประชาชน หรือแม้แต่การใช้สื่อสังคมออนไลน์ใน

การเปิดเผยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนช่วยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมมากขึ้น หน่วยงานท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ด้วยการสร้างระบบข้อมูลที่โปร่งใสและเข้าถึงง่าย การเปิดเผยข้อมูลเชิงรุก และการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในการตรวจสอบการบริหารภาครัฐ เมื่อภาคประชาชนตื่นตัว และพร้อมตรวจสอบอย่างสร้างสรรค์ ก็จะช่วยยกระดับจริยธรรมขององค์กรให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3.5 การประเมินจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

การประเมินจริยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนภาพรวมของคุณธรรมในองค์กร ทั้งในด้านพฤติกรรมของบุคลากร การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล และบรรยากาศภายในองค์กรที่เอื้อต่อจริยธรรม การประเมินจึงไม่ควรเป็นเพียงกิจกรรมรายปีที่เป็นทางการเท่านั้น แต่ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และควบคู่กับการพัฒนาองค์กร แนวทางในการประเมินอาจครอบคลุมหลายมิติ เช่น การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากร การประเมินจากผู้ให้บริการ การติดตามกรณีร้องเรียน หรือการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างนโยบายกับพฤติกรรมจริงขององค์กร ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดด้านจริยธรรมที่ชัดเจน เช่น ระดับความโปร่งใส ความพึงพอใจของประชาชน หรือจำนวนการกระทำผิดวินัย ผลการประเมินที่ได้รับไม่ควรเป็นเพียงข้อมูลเชิงสถิติ แต่ต้องนำไปใช้เพื่อวางแผนปรับปรุงองค์กร เช่น การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การจัดอบรมเพิ่มเติม หรือแม้แต่การส่งเสริมผู้มีพฤติกรรมดีให้เป็นแบบอย่างต่อไป การประเมินที่มีความต่อเนื่องจะทำให้เห็นพัฒนาการด้านจริยธรรมอย่างเป็นระบบ และช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

3.6 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

กรณีที่พนักงานของรัฐต้องการทำวิจัย ยังต้องมีหลักจริยธรรมการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางให้นักวิจัยปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยมีหลักการสำคัญที่นักวิจัยควรยึดถือ ได้แก่ (NRCT+1ri.nrct.go.th+1)1)

- 1) ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty): นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ในการดำเนินการวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือผลการวิจัย และไม่ลอกเลียนผลงานของผู้อื่น
- 2) การมีมาตรฐานการวิจัยอย่างเคร่งครัด (Rigour): การดำเนินการวิจัยต้องเป็นไปตามมาตรฐานวิชาการที่เข้มงวด เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เชื่อถือได้และมีคุณภาพ
- 3) ความโปร่งใสและสื่อสารโดยเปิดเผย (Transparency and Open Communication) การวิจัยควรเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการวิจัยอย่างโปร่งใส เพื่อให้ผู้อื่นสามารถตรวจสอบและทำความเข้าใจได้
- 4) การมีศีลธรรม คุณธรรม มนุษยธรรม นิติธรรม และความเคารพผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย: นักวิจัยต้องปฏิบัติต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีคุณธรรมและเคารพสิทธิของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 5) ความรับผิดชอบและถูกตรวจสอบได้ (Accountability): นักวิจัยต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และยินดีให้มีการตรวจสอบการดำเนินการวิจัย

6) การรักษาภาพลักษณ์ของนักวิจัยและหน่วยงานในระบบวิจัยและนวัตกรรม: นักวิจัยควรประพฤติตนให้เหมาะสม เพื่อรักษาชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของตนเองและหน่วยงาน

7) การมีอิสระทางวิชาการ: นักวิจัยควรมีอิสระในการคิดและแสดงความคิดเห็นทางวิชาการ โดยปราศจากอคติ

8) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น: นักวิจัยต้องเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เข้าร่วมการวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

9) การรับผิดชอบต่อหน้าที่: นักวิจัยต้องปฏิบัติงานวิจัยอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความซื่อสัตย์ และไม่ละทิ้งงาน

โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ยังได้กำหนดหลักจรรยาบรรณนักวิจัยเพิ่มเติมอีก 10 ข้อ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (NRCT+1.nri.nrct.go.th+1)

3.7 ตัวอย่างบุคลากรในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ไม่ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม

กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม 5 กรณีการรับสินบนจากผู้ประกอบการ

1) เจ้าหน้าที่ในฝ่ายพัฒนาเมืองรับเงินสินบนจากผู้ประกอบการเพื่ออนุมัติการก่อสร้างผิกระเบียบละเมิดหลัก: ข้อ 2) ซื่อสัตย์และรับผิดชอบ, ข้อ 4) ทำสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย, ข้อ 7) โปร่งใส ตรวจสอบได้ กรณีการใช้ทรัพย์สินของราชการในทางส่วนตัว

2) เจ้าหน้าที่นำรถราชการไปใช้ส่วนตัวในวันหยุด ละเมิดหลัก: ข้อ 3) ยึดถือประโยชน์ของประเทศเหนือส่วนตน, ข้อ 2) ความรับผิดชอบ

กรณีเลือกปฏิบัติในการให้บริการประชาชน

3) เจ้าหน้าที่เลือกให้บริการเฉพาะกลุ่มคนที่รู้จักหรือมีสายสัมพันธ์ ละเมิดหลัก: ข้อ 5) ให้บริการไม่เลือกปฏิบัติ, ข้อ 1) ยึดมั่นในคุณธรรม กรณีให้ข้อมูลบิดเบือน

4) เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลโครงการที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เพื่อปกปิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ละเมิดหลัก: ข้อ 6) ให้ข้อมูลถูกต้อง ไม่บิดเบือน, ข้อ 2) ซื่อสัตย์ กรณีไม่ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

5) เจ้าหน้าที่บางรายแสดงออกต่อต้านหรือไม่เคารพในหลักการประชาธิปไตย และแทรกแซงกระบวนการเลือกตั้งในพื้นที่ ละเมิดหลัก: ข้อ 8) ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนา 5 ข้อ

1) จัดอบรมเสริมสร้างจิตสำนึกคุณธรรมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เน้นย้ำความสำคัญของความซื่อสัตย์ สุจริต และจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่

2) สร้างระบบตรวจสอบภายในและภายนอกที่โปร่งใส เช่น กล่องรับเรื่องร้องเรียน **익** เรื่องมือสืบก้นแบบไม่เปิดเผยตัวตน

3) ใช้มาตรการลงโทษทางวินัยอย่างจริงจังและเป็นธรรม เพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ชัดเจนว่า “ความผิดมีผล”

4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงาน เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การรายงานความคืบหน้าโครงการต่อสาธารณะ

5) วางแนวทางพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพตามความดี ความสามารถ และคุณธรรม ใช้ระบบประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจที่ดี

4. การสรุป

คุณธรรมและจริยธรรมไม่ใช่เพียงแนวคิดเชิงอุดมคติ หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคที่สังคมให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ไม่เพียงช่วยลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน แต่ยังส่งผลต่อการเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.1 คุณธรรมเป็นรากฐานของความโปร่งใส

คุณธรรมในบริบทขององค์กรปกครองท้องถิ่นไม่เพียงเป็นค่านิยมพื้นฐานที่บุคลากรควรมี แต่ยังเป็นหลักสำคัญที่ช่วยยึดโยงการทำงานให้ดำเนินไปอย่างสุจริต โปร่งใส และตรวจสอบได้ องค์กรที่บุคลากรยึดมั่นในคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความยุติธรรม ย่อมลดโอกาสในการเกิดการทุจริต และเพิ่มความไว้วางใจจากประชาชนต่อกระบวนการบริหารราชการ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนเกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด คุณธรรมจึงเปรียบเสมือนเกราะป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการตัดสินใจที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การส่งเสริมให้เกิดการยึดถือคุณธรรมในองค์กร ควรมีกระบวนการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณ

4.2 จริยธรรมเชื่อมโยงสู่ความยั่งยืน

จริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพราะจริยธรรมไม่ใช่เพียงกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่กำหนดพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ แต่เป็นกรอบแนวคิดที่หล่อหลอมให้เกิดการตัดสินใจที่มีจิตสำนึกต่อผลกระทบในระยะยาว การบริหารที่ยึดหลักจริยธรรมจะคำนึงถึงทั้งประโยชน์ของชุมชน สิ่งแวดล้อม และอนาคตของท้องถิ่น ไม่ใช่เพียงความสำเร็จเฉพาะหน้า จริยธรรมจึงช่วยส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การใช้ดุลยพินิจอย่างระมัดระวัง และการดำเนินงานที่สร้างความสมดุล

ระหว่างประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรมย่อมสามารถพัฒนาแผนงานและนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระยะยาวได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างแรงศรัทธาและความภาคภูมิใจในหมู่เจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการทำงานอย่างเต็มกำลังและเต็มใจ นำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่มั่นคง มีเสถียรภาพ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนอย่างแท้จริง

4.3 การปฏิบัติจริงต้องเริ่มจากผู้บริหาร

การขับเคลื่อนคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นจริงในองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องเริ่มต้นจากผู้นำหรือผู้บริหารในระดับสูง ซึ่งมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้กำหนดทิศทางและแบบอย่าง (Role Model) หากผู้บริหารแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง บุคลากรในองค์กรย่อมรับรู้และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตาม การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง การออกนโยบาย การบริหารงบประมาณ และการบริหารบุคคลต้องดำเนินไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้และการอบรมด้านจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในการทำงาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจที่ซับซ้อน การเริ่มต้นจากผู้บริหารจึงไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ แต่คือกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

4.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยเสริมพลัง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะสะท้อนถึงหลักประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานแล้ว ยังช่วยให้การบริหารเป็นไปอย่างโปร่งใสและมีความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเสนอแนวคิด การร่วมประชุม การติดตามและตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น หรือแม้แต่การจัดเวทีเสวนาชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่น การรับฟังเสียงของประชาชนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน องค์กรที่เปิดรับการมีส่วนร่วมจะสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้ตรงจุดตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างแท้จริง และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในระยะยาว การมีส่วนร่วมจึงเป็นพลังที่ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส และเสริมความเข้มแข็งให้กับกระบวนการบริหารท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 การส่งเสริมต่อเนื่องสร้างวัฒนธรรมองค์กร

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่ต้องอาศัยกระบวนการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ การอบรมเชิงคุณธรรม การกำหนดค่านิยมองค์กร การยกย่องผู้มีพฤติกรรมดีงาม รวมถึงการมีระบบประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาเชิงจริยธรรมในสถานการณ์จริง เพื่อให้บุคลากรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานประจำวันได้

อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมคุณธรรมต้องไม่เพียงนโยบายหรือคำขวัญ แต่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการทำงานประจำของทุกหน่วยงานในองค์กร วัฒนธรรมที่แข็งแกร่งในด้านคุณธรรมจะช่วยให้องค์กรต้านทานต่อแรงกดดันภายนอกได้ดี และเป็นหลักประกันว่าองค์กรจะดำเนินไปบนเส้นทางแห่งความโปร่งใส ยุติธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

5. องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม เพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความหมาย ไม่ใช่เพียงการอบรมหรือบังคับใช้ระเบียบเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยังรากลึกในจิตสำนึกของบุคลากรทุกระดับ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกสาธารณะ

5.1 กรอบคุณธรรมจริยธรรมแบบองค์รวม

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรปกครองท้องถิ่นควรดำเนินผ่านกรอบแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic Ethical Framework) ซึ่งครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับสังคมโดยรวม แนวทางนี้เน้นให้เห็นว่าคุณธรรมและจริยธรรมไม่ได้เป็นเพียงคุณสมบัติของบุคลากรแต่ละคนเท่านั้น หากแต่เป็นระบบคุณค่าและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งจากนโยบายขององค์กร การนำของผู้บริหาร โครงสร้างการบริหาร และบริบททางสังคม กรอบองค์รวมนี้ยังรวมถึงการออกแบบสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี เช่น การมีระบบแรงจูงใจที่ยึดโยงกับพฤติกรรมจริยธรรม การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น และการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร เมื่อคุณธรรมถูกปลูกฝังทั้งในระดับแนวคิดและโครงสร้างองค์กร ย่อมทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะยั่งยืนและได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น กรอบแบบองค์รวมนี้จึงถือเป็นแนวทางที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการบริหารยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญทั้งกับผลสัมฤทธิ์และคุณค่าทางจริยธรรม

5.2 การวัดผลจริยธรรมด้วยดัชนีพฤติกรรม

การประเมินจริยธรรมในองค์กรปกครองท้องถิ่นไม่สามารถอิงเพียงการรับรู้หรือความเชื่อของบุคลากรเท่านั้น แต่ควรมีเครื่องมือที่สามารถสะท้อนพฤติกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการใช้ ดัชนีพฤติกรรมด้านจริยธรรม (Ethical Behavior Index) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เน้นการประเมินจากการกระทำจริง ไม่ใช่แค่เจตนา ตัวชี้วัดอาจครอบคลุมพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน เช่น ความซื่อสัตย์ในการใช้ทรัพยากร การเคารพกฎระเบียบ การให้บริการอย่างเสมอภาค และความโปร่งใสในการตัดสินใจ ระบบดัชนีนี้สามารถนำมาใช้ประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงใช้ในการวางแผนพัฒนาและอบรมอย่างตรงจุด ทั้งนี้ การวัดผลจริยธรรมควรมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยสามารถใช้วิธีการหลากหลาย เช่น แบบสอบถามตนเอง การประเมินจากเพื่อนร่วมงาน (peer review) หรือการสังเกตการณ์

เชิงคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสะท้อนความเป็นจริงมากขึ้น การใช้ดัชนีพฤติกรรมจึงเป็นกลไกที่มีพลังในการเปลี่ยนผ่านองค์กรจากการ "มุ่งเน้นภาพลักษณ์" ไปสู่การ "ยึดหลักคุณค่า" อย่างแท้จริง

5.3 การใช้ ICT เป็นเครื่องมือส่งเสริมคุณธรรม

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและคุณธรรมในองค์กรปกครองท้องถิ่นในยุคดิจิทัล การนำระบบ ICT มาใช้ เช่น ระบบติดตามการดำเนินงานแบบออนไลน์ ระบบร้องเรียนแบบเปิดเผย (open complaint system) หรือระบบฐานข้อมูลบุคลากรและงบประมาณแบบโปร่งใส ล้วนช่วยลดโอกาสการทุจริตและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบมากขึ้น ICT ยังสามารถใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจริยธรรม เช่น การจัดอบรมออนไลน์ แพลตฟอร์มบทเรียนเสมือนจริง หรือการประเมินจริยธรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยีควรมีเป้าหมายเพื่อ “เสริมสร้างคุณธรรม” ไม่ใช่เพียงเพื่อความสะดวกเท่านั้น ความโปร่งใสที่เกิดจากข้อมูลที่เปิดเผยและเข้าถึงได้ง่าย ช่วยลดความคลุมเครือในการบริหาร และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การบูรณาการ ICT อย่างมียุทธศาสตร์จึงไม่ใช่แค่เครื่องมือทางเทคนิค แต่เป็นเครื่องมือเชิงคุณธรรมที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

5.4 การประเมินตนเองเชิงคุณธรรม

การประเมินตนเองเชิงคุณธรรม (Ethical Self-Assessment) คือกระบวนการที่บุคลากรในองค์กรปกครองท้องถิ่นได้สำรวจตนเองอย่างจริงจังในด้านพฤติกรรม ความคิด และทัศนคติที่สัมพันธ์กับคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน แนวทางนี้ช่วยให้แต่ละบุคคลตระหนักถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวโน้มในการตัดสินใจหรือพฤติกรรมที่อาจเบี่ยงเบนจากหลักจริยธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองอาจเป็นแบบสอบถามปลายเปิด แบบเลือกตอบ หรือเวิร์กช็อปกลุ่มย่อย โดยเน้นให้เกิดการสะท้อนภายใน ไม่ใช่เพื่อการตำหนิ แต่เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประเมินตนเองเช่นนี้ควรดำเนินการควบคู่กับการให้คำปรึกษา หรือกระบวนการพี่เลี้ยง (mentoring) เพื่อเสริมแรงบวกและแนะแนวทางที่เหมาะสม กระบวนการนี้ยังช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร สร้างความเข้าใจร่วมในหลักคุณธรรม และลดแรงกดดันที่เกิดจากการประเมินภายนอกเพียงอย่างเดียว การประเมินตนเองจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้จริยธรรมไม่ใช่เพียงแนวคิด แต่กลายเป็นวิถีปฏิบัติที่ฝังอยู่ในชีวิตประจำวันของการทำงาน

5.5 แนวคิด “จริยธรรมในงานประจำวัน”

จริยธรรมไม่ควรถูกมองว่าเป็นเรื่องของนโยบายหรือเฉพาะสถานการณ์พิเศษเท่านั้น แต่ควรฝังอยู่ในทุกมิติของงานประจำวัน (Everyday Ethics) เช่น การพูดคุยกับประชาชนด้วยความสุภาพ การตรงต่อเวลา การตัดสินใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยความเป็นธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นทุกวันและมีผลสะสมต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมาก การส่งเสริมแนวคิด “จริยธรรมในงานประจำวัน” จึงเป็นแนวทางที่ทำให้จริยธรรมไม่ใช่วัตถุที่ห่างไกลหรือเป็นภาระ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานตามปกติ หน่วยงานสามารถ

ส่งเสริมแนวคิดนี้ได้โดยการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นจิตสำนึก เช่น การแลกเปลี่ยนกรณีตัวอย่าง การให้รางวัลพฤติกรรมจริยธรรมประจำเดือน หรือการตั้งคำถามในที่ประชุมว่า “การตัดสินใจนี้ยึดคุณธรรมใด?” แนวทางนี้จะช่วยสร้างความต่อเนื่องในการฝึกฝนพฤติกรรมจริยธรรม และทำให้บุคลากรรู้สึกว่าคุณธรรมเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ใช้ได้จริง และสอดคล้องกับภารกิจหลักขององค์กร

5.6 การบูรณาการจริยธรรมกับแผนพัฒนาองค์กร

การบูรณาการจริยธรรมเข้ากับแผนพัฒนาองค์กร คือการยกระดับคุณธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแนวคิดที่อยู่ในเอกสารนโยบายแต่ไม่ถูกนำไปใช้ การบูรณาการนี้ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผน ทั้งในด้านการกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัด โดยเฉพาะการกำหนดตัวชี้วัดด้านคุณธรรม เช่น จำนวนกิจกรรมจริยธรรมที่จัดขึ้น ความพึงพอใจของประชาชนต่อความโปร่งใสของหน่วยงาน หรือดัชนีวัฒนธรรมองค์กรในเชิงคุณธรรม การบูรณาการยังควรครอบคลุมกระบวนการติดตามประเมินผล เช่น การนำรายงานผลด้านจริยธรรมเข้าสู่เวทีการทบทวนแผนพัฒนา และการใช้ข้อมูลด้านจริยธรรมประกอบการปรับปรุงกระบวนการบริหาร การทำเช่นนี้จะทำให้คุณธรรมไม่ใช่เพียง “เรื่องของฝ่ายทรัพยากรบุคคล” แต่เป็นเป้าหมายร่วมของทั้งองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้แผนพัฒนามีคุณภาพในเชิงทั้งประสิทธิภาพและความชอบธรรม นำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชนและความยั่งยืนในการบริหารท้องถิ่น

6. เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม จำกัด.
- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน. (2564). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 138 ตอนพิเศษ 109 ง
- พระเทพวชิรเมธี และอภินันท์ จันตะนี. (2566). *จิตสำนึกทางจริยธรรมอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาผลงานทางวิชาการตามหลักพุทธธรรม*. ตีพิมพ์ ในวารสาร มจร. บาลศึกษาศาสตร์ โสภปริทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2566.
- พระราชวรมนี (ประยูทธ ปยุตโต). (2528). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2520). *อริยศีลธรรม*. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชบัญญัติ. (2562). *มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 136 ตอน 50 ก 16 เมษายน 2562
- วิทย์ วิศวเวทย์. (2537). *จริยธรรมกับบุคคล*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2539). *จริยธรรมทางวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.

อภิญา มานะโรจน์. (2539). *กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภินันท์ จันตะนี. (2565). *การศึกษาวิปัสสนาญาณตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการ*.

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2565)

อภินันท์ จันตะนี และ ผศ.ดร.วาสิตา เกิดผล. (2565). *จริยธรรมนักปกครอง (Ruler's Ethics)*. ตีพิมพ์

วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2565

หน้า 51-62.

อภินันท์ จันตะนี และคณะ. (2566). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและนักปกครองท้องถิ่นไทย*. ตีพิมพ์

ในวารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2566.

อภินันท์ จันตะนี และคณะ. (2566). *คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา*

ของรัฐและเอกชน. วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2

(กรกฎาคม-ธันวาคม 2566)

อภินันท์ จันตะนี และคณะ. (2567). *การวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน*.

วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

Aristotle. (2000). *Ethics and the Virtues*. Oxford: Oxford University Press.

Atkinson, R.L. (1969). *Introduction to Psychology*. New York: Harcourt.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.

Kohlberg, L. (1984). *The Psychology of Moral Development*. San Francisco: Harper & Row.

Piaget, J. (1966). *Moral Judgment of the Child*. New York: Free Press.

พุทธวิธีการบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI)

Buddhist Approaches to State Educational Administration in the Age of Artificial Intelligence (AI)

อาจารย์ โยธี จันตะนี

สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาของรัฐในบริบทของยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการกำกับทิศทางและจริยธรรมในการบริหารจัดการ โดยหลักสำคัญที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งสามารถผนวกเข้ากับการใช้เทคโนโลยี AI เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่มีทั้งประสิทธิภาพและคุณธรรมไปพร้อมกัน บทความเสนอว่าการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่จะทำให้ผู้บริหารมีความเมตตา ยึดมั่นในความถูกต้อง และสามารถออกแบบระบบการจัดการที่เป็นธรรม โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในลักษณะเฉพาะบุคคล ขณะเดียวกันยังสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างบรรยากาศขององค์กรที่เต็มไปด้วยความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเข้าใจในความแตกต่างอย่างมีสติ นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปต่อยอดสู่การจัดทำนโยบาย การศึกษาระดับชาติที่มีคุณธรรมเป็นฐาน และตอบโจทยสังคมในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การจัดการศึกษาที่มีรากฐานจากพุทธธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยั่งยืน ความทั่วถึง และความเท่าเทียมในระบบการศึกษาไทยในระยะยาว ทั้งนี้ บทความเสนอว่าความสำเร็จของการบริหารตามแนวพุทธในยุค AI ต้องอาศัยการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง การบูรณาการระหว่างจริยธรรมกับเทคโนโลยี และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาไทยไปสู่อนาคตที่สมดุลทั้งทางเทคโนโลยีและจิตวิญญาณ

คำสำคัญ: พุทธวิธี การบริหารจัดการศึกษา ยุคปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This academic article aims to explore the model of state educational administration within the context of the Artificial Intelligence (AI) era, emphasizing the integration of core Buddhist principles to guide both the direction and ethics of educational management. Key principles examined include the Four Brahmaviharas, the Four Sangahavatthu, the Four Iddhipadas, and the Seven Sappurisa-dhammas, all of which can be harmoniously applied

alongside AI technologies to establish an educational system that is both efficient and ethical. The article proposes that incorporating Buddhist teachings into modern technological applications enables educational leaders to lead with compassion, adhere to righteousness, and design a management system that is fair, transparent, and responsive to the individual needs of learners. Moreover, this integration can reduce technological disparities, promote lifelong learning, and foster an organizational culture built on collaboration, trust, and mindful appreciation of diversity. Additionally, the article suggests that such an approach can be extended to the formulation of national education policies grounded in ethical principles, offering a practical solution for digital-era challenges. In essence, education management rooted in Buddhist values can serve as a crucial mechanism for building sustainability, inclusivity, and equity within Thailand's educational system over the long term. Ultimately, the article concludes that the success of Buddhist-based management in the age of AI depends on the continual development of new knowledge, the integration of ethics with technology, and broad collaboration across all sectors of society to drive Thai education toward a future that is balanced in both technological advancement and spiritual integrity.

Keywords: Buddhist Approaches, Educational Administration, Artificial Intelligence Era

1. ความนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างแพร่หลายในหลากหลายมิติของชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การสื่อสาร สุขภาพ หรือแม้กระทั่งระบบการศึกษา ในบริบทของการศึกษานั้น AI ได้รับการนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน เช่น การเรียนรู้แบบปรับตามระดับผู้เรียน (personalized learning), การวิเคราะห์ผลการเรียน, การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการวางแผนพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดภาระของครูในการตรวจสอบงานหรือการประเมินผลอย่างแม่นยำยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ AI จะสร้างประโยชน์ในแง่ของความสะดวกและประสิทธิภาพ แต่มันก็นำมาซึ่งความท้าทายด้านจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง เช่น ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลผู้เรียน ความลำเอียงของอัลกอริธึม และความเป็นมนุษย์ของระบบการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้าน เพื่อไม่ให้เทคโนโลยีเข้ามาครอบงำวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา นั่นคือ “การพัฒนามนุษย์” ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา (Aoun, 2021; Psyché et al., 2024)

ด้วยเหตุนี้ การบริหารสถานศึกษาของรัฐในยุคปัญญาประดิษฐ์จึงจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดที่สามารถผสานเทคโนโลยีกับหลักจริยธรรมได้อย่างสมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารสถานศึกษา ถือเป็นแนวทางที่เหมาะสม เนื่องจากพุทธศาสนานับเรื่องความเมตตา การมีสติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับระบบการบริหารยุคใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง หลักพรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ล้วนเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณธรรมในการตัดสินใจ การบริหารคน และการบริหารงาน ทั้งนี้ พุทธวิธีไม่เพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต แต่ยังเป็นระบบคิดที่สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการองค์กร โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ไม่เพียงจัดการความรู้ แต่ยังต้องสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐในยุค AI จึงไม่ควรมองเพียงมิติของประสิทธิภาพ แต่ต้องมองลึกไปถึงการพัฒนาองค์รวมของผู้เรียนและสังคม โดยใช้พุทธธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับทิศทางการพัฒนาทั้งระบบ (วรินทร์ธรา ภัคอุหมพาพันธ์, พระราชวชิรเมธี, และ พระมหาอุดร อุตตโร, 2566; Yan, 2024; Kim & Sin, 2023)

2. เนื้อหา

ในยุค AI ที่กำลังมีบทบาทอย่างลึกซึ้งในวงการการศึกษา การบริหารสถานศึกษาของรัฐจำเป็นต้องหาจุดสมดุลระหว่างความสามารถทางเทคโนโลยีกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อความยั่งยืน

2.1 หลักพุทธธรรมในการบริหารการศึกษา

การบริหารตามแนวพุทธธรรมนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากระบบการบริหารทั่วไป เพราะเน้นการพัฒนาคนและระบบไปพร้อมกัน ด้วยกรอบของ “ธรรมะ” ที่เป็นทั้งแนวคิดเชิงจริยธรรมและแนวปฏิบัติที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในบริบทของสถานศึกษาของรัฐ แนวทางพุทธสามารถแบ่งการบริหารออกเป็น 3 มิติหลัก คือ การครองตน การครองคน และการครองงาน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การครองตน

การครองตนหมายถึง การที่ผู้บริหารมีวินัยในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีจิตใจที่พร้อมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยใช้หลัก พรหมวิหาร 4 ได้แก่

- เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น
- กรุณา คือ การช่วยเหลือเมื่อเห็นคนทุกข์
- มุทิตา คือ การยินดีเมื่อเห็นคนอื่นประสบความสำเร็จ
- อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง รู้จักปล่อยวางในสิ่งที่ควบคุมไม่ได้

การมีพรหมวิหารในใจ จะทำให้ผู้บริหารมีความเมตตา เข้าใจผู้อื่น และตัดสินใจด้วยความเที่ยงธรรม

2) การครองคน

การครองคนคือความสามารถในการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร เพื่อให้เกิดความสามัคคีและประสิทธิภาพในการทำงาน ใช้หลัก สังคหวัตถุ 4 ได้แก่

- ทาน คือ การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน
- ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะ น่ารัก น่าเชื่อถือ
- อุตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม
- สมานัตตตา คือ การวางตนเสมอกัน ไม่ถือตัว ไม่แบ่งแยก

หลักธรรมนี้ส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นผู้นำแบบ “นำด้วยใจ” สร้างแรงจูงใจ และความร่วมมือจากทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การครองงาน

การครองงานคือการบริหารจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่

- ฉันทะ คือ ความพึงพอใจในสิ่งที่ทำ
- วิริยะ คือ ความเพียรในการทำหน้าที่
- จิตตะ คือ การตั้งใจ เอาใจใส่ในงาน
- วิมังสา คือ การพิจารณาและตรวจสอบผลงานอยู่เสมอ

หลักธรรมชุดนี้จะช่วยให้ผู้บริหารทำงานอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายที่ชัดเจน และพร้อมปรับปรุงเพื่อพัฒนาองค์กร

สรุปได้ว่าทั้งสามมิตินี้ เมื่อนำมาใช้ร่วมกัน จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐมีความสามารถในการบริหารองค์กรได้อย่างครบวงจร เป็นธรรมาภิบาล และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง (พระธนิษฐ ศรีสมบัติ, จริยาภรณ์ ผั่นสว่าง, & สุเทพ เมย์ไธสง, 2566)

2.2 ความยั่งยืนทางการศึกษา

แนวคิดเรื่อง "ความยั่งยืนทางการศึกษา" มิใช่เพียงการจัดการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระยะสั้น แต่หมายถึงการวางรากฐานที่มั่นคงให้ระบบการศึกษาสามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว ทั้งในมิติของความรู้ ความคิด คุณธรรม และความเป็นมนุษย์ แนวทางพุทธศาสนาเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีศักยภาพสูงในการสร้างความยั่งยืนในระบบการศึกษา เพราะเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทางจิตใจควบคู่ไปกับปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่ระบบการศึกษาสมัยใหม่มักละเลยไป

หลักธรรมสำคัญที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษา คือ สัปปุริสธรรม 7 และ อปปริหานิยธรรม 7 โดยสัปปุริสธรรม 7 เป็นคุณสมบัติของ “คนดี” หรือ “บัณฑิต” ที่ควรปลูกฝังให้เกิดกับทั้งผู้เรียนและผู้บริหาร ได้แก่

- 1) ฌัมมัญญู รู้จักเหตุผล
- 2) อตถัญญู รู้จักเป้าหมาย
- 3) อตตัญญู รู้จักตนเอง
- 4) มัตตัญญู รู้จักความพอดี
- 5) กาลัญญู รู้จักเวลา
- 6) ปริสสัญญู รู้จักกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 7) ปุคคลปโรปรัญญู รู้จักธรรมชาติของคนอื่น

ส่วน อปบริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการไม่เสื่อมถอยขององค์กรหรือชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้สร้างความเข้มแข็งและมั่นคงให้กับสถานศึกษา ได้แก่

- 1) หมั่นประชุมกัน
- 2) ประชุมโดยพร้อมเพรียง
- 3) เคารพในกฎและคำสั่ง
- 4) เคารพในผู้นำ
- 5) ไม่ละเลยภารกิจ
- 6) ปกป้องผู้ด้อยโอกาส
- 7) เคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และระบบ

เมื่อหลักธรรมทั้งสองชุดถูกบูรณาการในระบบการศึกษา จะช่วยให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาไม่เพียงเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ในการหล่อหลอมคุณธรรม และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ความยั่งยืนทางการศึกษาจึงไม่ใช่เรื่องของทรัพยากรหรืองบประมาณเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของ "คน" และ "คุณค่า" ที่หยั่งรากลึกในระบบการเรียนรู้ของสังคม ซึ่งพุทธศาสนาได้วางแนวทางไว้อย่างเป็นระบบมาโดยตลอด (นิรชา อภิชาติ & วรกฤต เกื่อนช้าง, 2565)

2.3 การผสมผสาน AI กับพุทธธรรม

เมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในภาคการศึกษา การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องคำนึงถึงการผสมผสานระหว่างประสิทธิภาพของ AI กับคุณค่าทางจริยธรรมจากหลักพุทธธรรม เพื่อรักษาสมดุลของการพัฒนาทั้งปัญญาและความเป็นมนุษย์

1) บทบาทของ AI ในระบบการศึกษา

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นกลไกที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเป็นระบบ การออกแบบบทเรียนเฉพาะบุคคลที่สอดคล้องกับศักยภาพและสไตล์การเรียนรู้ของแต่ละคน รวมถึงการวางแผนพัฒนาหลักสูตรที่

ตอบสนองต่อแนวโน้มและความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ทั้งนี้ AI ยังสามารถประมวลผลข้อมูลเชิงลึก เช่น พฤติกรรมการเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือแม้แต่การประเมินความเสี่ยงในการลาออกของนักเรียน เพื่อให้ผู้บริหารและครูสามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลรองรับ ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีความแม่นยำ ทันสถานการณ์ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสถานศึกษาของรัฐซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ AI จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมศักยภาพในการบริหารและขับเคลื่อนการศึกษาสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (Coria et al., 2022; Aoun, 2021)

2) ความท้าทายด้านจริยธรรมของ AI

ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะมีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการศึกษา แต่การใช้งานที่ปราศจากการรอบจริยธรรมอย่างชัดเจนอาจก่อให้เกิดปัญหาเชิงจริยธรรมที่สำคัญ เช่น การละเมิดความเป็นส่วนตัวของนักเรียน การใช้ข้อมูลโดยไม่ได้รับความยินยอมที่เหมาะสม และการตัดสินใจที่อาจแฝงด้วยอคติจากอัลกอริทึมซึ่งส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมในกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ AI เข้ามาแทนที่บทบาทของครูบางส่วน อาจทำให้ความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ระหว่างครูกับนักเรียนลดลง ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของการศึกษาในฐานะพื้นที่แห่งการหล่อหลอมจิตใจ ความเข้าใจ และแรงบันดาลใจที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ (Kim & Sin, 2023; Psyché, Maltais, & Bruneault, 2024) ดังนั้น การนำ AI มาใช้ในระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีกลไกกำกับด้านจริยธรรมอย่างรอบด้าน โดยมีพื้นฐานจากคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของเทคโนโลยีกับความลึกซึ้งของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณ

3) พุทธธรรมในฐานะกรอบจริยธรรม

การนำพุทธธรรมมาใช้เป็นกรอบจริยธรรมในการพัฒนาและใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ถือเป็นแนวทางที่ช่วยหล่อหลอมให้เทคโนโลยีดำเนินไปอย่างมีมนุษยธรรมและตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อมนุษย์และสังคม โดยเฉพาะหลัก “พรหมวิหาร 4” ซึ่งประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีศักยภาพในการกำหนดเจตนาและแนวทางในการออกแบบ AI ที่ไม่เพียงมุ่งเน้นประสิทธิภาพ แต่ยังเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (เมตตา) ส่งเสริมการใช้งานที่เอื้อเพื่อและจริงใจ (กรุณา) ปฏิบัติต่อผู้ใช้ทุกกลุ่มด้วยความเสมอภาค (อุเบกขา) และใช้เทคโนโลยีด้วยความระมัดระวังและมีจิตสำนึก (สติ) ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมทิศทางของ AI ให้ไม่หลุดจากกรอบจริยธรรม และช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงทั้งในระดับปัจเจกและสังคม (Zheng, 2024; Yan, 2024)

4) หลักอัมปิฏจยตา กับการวิเคราะห์ผลกระทบของ AI

หลักอัมปิฏจยตา หรือหลักเหตุปัจจัยสัมพันธ์ในพุทธศาสนา ซึ่งอธิบายว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี” เป็นหลักคิดเชิงระบบที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต่อระบบการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง โดยชี้ให้เห็นว่า AI มิใช่เพียงเครื่องมือที่ทำงานแยกขาดจากสังคม แต่เป็นกลไกที่ส่งผลกระทบแบบลูกโซ่ต่อครู ผู้เรียน ระบบนิเวศโรงเรียน ไปจนถึงค่านิยมของสังคม

ในระยะยาว ดังนั้น การออกแบบและใช้งาน AI จึงต้องไม่คำนึงเพียงประสิทธิภาพและความเร็วในการประมวลผลเท่านั้น แต่ต้องใส่ใจถึงผลสะท้อนทางจริยธรรม ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง และการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพราะทุกการตัดสินใจในระดับเทคโนโลยี ล้วนมีผลต่อโครงสร้างทางการศึกษาและคุณค่าทางสังคมที่ซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องกันอย่างไม้อาจแยกขาด (Zheng, 2024; Kim & Sin, 2023)

5) ความจำเป็นของการผสาน AI กับพุทธธรรม

การผสานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับหลักพุทธธรรมในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่เพียงทางเลือกที่น่าสนใจ แต่คือ “ความจำเป็น” ที่สำคัญยิ่งสำหรับการธำรงความเป็นมนุษย์ไว้ในกระบวนการเรียนรู้และการใช้ชีวิต เพราะในขณะที่ AI สามารถเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการข้อมูล การออกแบบระบบเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลจำนวนมาก แต่หากขาดหลักคุณธรรมมาชี้นำ ทิศทางของเทคโนโลยีอาจนำไปสู่การลดทอนความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ การแบ่งแยกโอกาสในการเข้าถึง และการตัดสินใจที่ไร้จิตสำนึก ด้วยเหตุนี้ พุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา สติ และอุเบกขา จึงควรถูกหล่อหลอมไว้ในโครงสร้างของการพัฒนาและใช้งาน AI เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ และส่งเสริมสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สะท้อนถึงการศึกษาที่ไม่เพียงแค่ว่า “ทันโลก” แต่ยัง “ทันธรรม” ด้วย (Zheng, 2024; Kim & Sin, 2023)

2.4 แนวคิดมนุษยศาสตร์ (Humanics) กับการบริหารแบบพุทธ

แนวคิดมนุษยศาสตร์ (Humanics) ซึ่งเสนอโดย Joseph E. Aoun (2021) เป็นแนวคิดใหม่ในวงการอุดมศึกษาและการพัฒนาทักษะมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดย Aoun ชี้ให้เห็นว่าในยุคที่เทคโนโลยี โดยเฉพาะ AI และระบบอัตโนมัติ เริ่มเข้ามาแทนที่งานในหลายสาขา มนุษย์จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเฉพาะที่ไม่สามารถถูกแทนที่ได้โดยเครื่องจักร ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) ความสามารถทางเทคโนโลยี (technological literacy) 2) ความสามารถทางจริยธรรม (ethical reasoning) และ 3) ความสามารถทางมนุษย์สัมพันธ์ (human literacy) โดยทั้งหมดนี้สอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับแนวทางพุทธที่เน้นการพัฒนามนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ และปัญญาอย่างรอบด้าน

แนวคิด Humanics จึงสามารถนำมาปรับใช้ในแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในมิติของ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (lifelong learning) ซึ่งเป็นแก่นหลักของทั้งแนวคิดพุทธและแนวคิดของ Aoun การศึกษาตามหลักพุทธไม่ใช่เพียงการแสวงหาความรู้เพื่อสอบหรือได้ปริญญา แต่เป็นการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ ไม่ตกเป็นทาสของระบบอัตโนมัติ (Aoun, 2021)

ในขณะเดียวกัน มิติด้านมนุษย์สัมพันธ์ที่ Aoun เน้นไว้ก็ตรงกับหลักพรหมวิหารในพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องของเมตตาและอุเบกขา ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

นักเรียน เพื่อนร่วมงาน และชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งยังสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นมิตรและเข้าใจซึ่งกันและกันได้อย่างแท้จริง ส่วนมิติของจริยธรรมก็คือจุดเชื่อมต่อตรงกลางที่เชื่อมทั้งความรู้และความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน ซึ่งตรงกับหลักศีล สมาธิ และปัญญาในพุทธศาสนา

กล่าวโดยสรุป การบริหารการศึกษาด้วยแนวทางของ Humanics และพุทธธรรม เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกัน โดย Humanics ให้กรอบเชิงยุทธศาสตร์ในระดับโลก ส่วนพุทธธรรมให้แก่นจริยธรรมและมนุษยธรรมที่ลึกซึ้งในระดับจิตวิญญาณ ทำให้สถานศึกษาสามารถเป็นได้ทั้ง “พื้นที่แห่งความรู้” และ “พื้นที่แห่งคุณธรรม” ได้อย่างสมบูรณ์ (Halloun, 2023)

2.5 ระบบการบริหารที่มีส่วนร่วม

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาไม่สามารถยึดติดกับรูปแบบการบริหารแบบบนลงล่าง (top-down) ที่ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียวได้อีกต่อไป ระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะของ “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” (participatory management) ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก ได้เข้ามามีบทบาทในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และประเมินผลร่วมกัน การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในระบบการศึกษา ส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืนในระยะยาว (Halloun, 2023)

หลักพุทธธรรมสามารถเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะหลัก พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ที่ช่วยสร้างบรรยากาศของความเอื้อเฟื้อ การเข้าใจความต้องการของผู้อื่น และการเคารพความแตกต่างในมุมมอง ส่วน สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นแนวทางปฏิบัติที่ส่งเสริมการประสานงานและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การบริหารที่ใช้หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรเท่านั้น แต่ยังช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกของบุคลากรในองค์กรให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างมีคุณธรรม

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมตามแนวทางพุทธยังเน้นที่ “ความเสมอภาค” และ “ความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยในบริบทของการศึกษา กล่าวคือ ทุกเสียงมีคุณค่า และทุกความคิดเห็นสามารถนำมาพัฒนาองค์กรได้ เมื่อผู้บริหารสามารถใช้หลักพุทธในการสร้างเวทีและโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะส่งผลให้สถานศึกษากลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีพลังภายในและเติบโตไปพร้อมกับชุมชนโดยรอบอย่างยั่งยืน (พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปัญญา และ เอกราช โขจิตพิมานเวช, 2566)

3. ทศนะของผู้เขียน

ผู้เขียนเห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาในยุค AI เป็นแนวทางที่ช่วยรักษาสมดุลของการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

1) หลักพุทธธรรมสามารถทำให้ผู้บริหารมีความเมตตาและยึดมั่นในความถูกต้อง

หลักพุทธธรรมซึ่งประกอบด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม เช่น พรหมวิหาร 4, สัปปริสธรรม 7 และศีล 5 มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมผู้บริหารให้มีจิตใจที่เปี่ยมด้วยความเมตตาและตั้งมั่นในความถูกต้อง โดยหลักเมตตาสอนให้ผู้บริหารปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีกรุณาคือการพร้อมช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบทุกข์ มุทิตาคือการยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่มีอคติ และอุเบกขาคือการวางใจเป็นกลางอย่างมีปัญญา ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจอย่างยุติธรรมโดยไม่ลำเอียงหรือเอนเอียงไปตามความชอบส่วนตัว ในขณะเดียวกันหลักสัปปริสธรรม เช่น การรู้จักเหตุผล เวลา ความพอดี และการเคารพผู้อื่น ยังส่งเสริมให้ผู้บริหารมีวิจยญาณ มีวุฒิภาวะ และมีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่อย่างแท้จริง ดังนั้น การบริหารงานภายใต้กรอบพุทธธรรมจึงช่วยให้ผู้บริหารมีจิตใจที่เปิดกว้าง ซื่อสัตย์ เป็นธรรม พร้อมทั้งยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างองค์กรที่มีคุณธรรม โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากสังคม โดยรอบอย่างยั่งยืนและมั่นคง

2) การบริหารที่ยึดจริยธรรมจะสร้างองค์กรที่มีความไว้วางใจและปลอดภัย

การบริหารที่ยึดจริยธรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผสมผสานเข้ากับหลักพุทธธรรม เช่น ศีล 5, พรหมวิหาร 4 และหลักธรรมาภิบาลทางพุทธ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส เสมอภาค และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรโดยตรง เพราะเมื่อผู้นำประพฤติตนอย่างถูกต้อง มีจริยธรรมในการตัดสินใจ และดำเนินงานด้วยความสุจริต ก็จะทำให้บุคลากรในองค์กรรู้สึกปลอดภัยในการแสดงออก รู้สึกได้รับความเป็นธรรม และเชื่อมั่นในระบบการทำงาน ส่งผลให้เกิด “ความไว้วางใจ” ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีค่ามากในการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นในช่วงเวลาปกติหรือยามเผชิญวิกฤต และเมื่อเกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและความเคารพซึ่งกันและกัน สถานศึกษาจะกลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สร้างพลังบวก ความปลอดภัยทางจิตใจ และการพัฒนาแบบยั่งยืนทั้งกับผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งจะขยายผลไปสู่ความไว้วางใจของผู้ปกครอง และชุมชนโดยรอบได้ในที่สุด

3) การปรับใช้พุทธวิธีร่วมกับ AI ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี

การปรับใช้พุทธวิธีร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาไม่เพียงช่วยให้การจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยหลักพุทธธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 และเมตตาธรรม เป็นแนวทางที่เน้นการเข้าถึงและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในฐานะด้อยโอกาส ให้ได้รับสิทธิประโยชน์และการดูแลที่เหมาะสม ไม่ถูกทอดทิ้งจากระบบหรืออัลกอริธึมที่ไม่เข้าใจความซับซ้อนของบริบทมนุษย์ ซึ่งเมื่อผสมผสานกับ AI ที่ออกแบบโดยมีพื้นฐานจากความเมตตาและจริยธรรมแล้ว ก็จะช่วยให้การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาไม่เป็นไปเพื่อความรวดเร็วและแม่นยำเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงความเท่าเทียม โอกาส และความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นในเชิงพื้นที่ เชิงเศรษฐกิจ หรือเชิงสังคม ส่งผลให้สถานศึกษาของรัฐสามารถเป็นพื้นที่แห่งความเสมอภาค และ

ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงแทนที่จะตัดขาด ช่วยลดช่องว่างระหว่างกลุ่มคนและเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน

4) ผู้บริหารที่ยึดหลักพุทธธรรมเป็นต้นแบบของผู้นำเชิงคุณธรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาที่น้อมนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ เช่น พรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา รวมถึงหลักอิทธิบาท 4 ที่เน้นความเพียรและความใส่ใจในการทำงาน ย่อมส่งผลให้บุคลากรภายใต้การบริหารรู้สึกมั่นใจ เชื่อถือ และยินดีที่จะปฏิบัติงานร่วมกันในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยศรัทธาและความเคารพ โดยผู้บริหารที่มีจริยธรรมแบบพุทธจะไม่เน้นการใช้อำนาจแบบบังคับ แต่เป็น “ผู้นำแบบรับใช้” ที่พร้อมฟังความคิดเห็น เห็นใจ เข้าใจ และให้โอกาสบุคลากรได้เติบโตไปพร้อมกับองค์กร ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะกลายเป็นแบบอย่างที่ทรงคุณค่าให้กับครู บุคลากร นักเรียน และแม้กระทั่งผู้ปกครองได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตจริง จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารที่ยึดหลักพุทธไม่เพียงแต่เป็นผู้นำในเชิงการบริหาร แต่ยังเป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ที่สามารถหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กรให้ดำเนินไปบนรากฐานของคุณธรรม ความยั่งยืน และสันติสุขอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่การพัฒนาเชิงวัตถุก้าวล้ำ แต่จิตใจมนุษย์กลับห่างไกลจากความมั่นคงภายใน

5) แนวคิดนี้สามารถขยายสู่ระบบการศึกษาระดับชาติได้ในระยะยาว

แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาที่ผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) นั้น มิได้จำกัดอยู่เพียงในระดับสถานศึกษาแต่ละแห่งเท่านั้น หากแต่มีศักยภาพสูงในการขยายผลสู่ระบบการศึกษาระดับชาติอย่างยั่งยืน เพราะพุทธธรรมเป็นหลักการสากลที่เน้นการพัฒนามนุษย์ให้มีจริยธรรมและปัญญาควบคู่กัน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาทุกระดับ ในขณะที่ AI ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและความทันสมัยของระบบการบริหาร หากแนวคิดนี้ได้รับการบูรณาการอย่างเป็นระบบในเชิงนโยบาย ทั้งในด้านหลักสูตร การพัฒนาผู้บริหาร การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผล โดยมีพุทธธรรมเป็นกรอบกำกับทางจริยธรรมแล้ว ก็จะสามารถยกระดับคุณภาพของการศึกษาไทยให้เกิดความสมดุลทั้งในมิติของผลสัมฤทธิ์และคุณภาพชีวิตผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ประเทศอื่น ๆ ที่กำลังเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเสื่อมถอยของคุณธรรมในสังคม ทั้งนี้ การพัฒนาแนวคิดนี้ในระดับนโยบายจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในระยะยาว

4. การสรุป

จากการศึกษาพบว่าการบริหารสถานศึกษาด้วยพุทธวิธีในบริบทของยุคปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาอย่างรอบด้าน

1) หลักพุทธช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมในองค์กร

การน้อมนำหลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 และศีล 5 มาใช้ในการบริหารองค์กร ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความเมตตา เสียสละ ยึดมั่นในความถูกต้อง เคารพซึ่งกันและกัน และดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม ซึ่งจะทำให้องค์กรมีบรรยากาศที่เอื้ออาทร ไร้ความขัดแย้ง มีความร่วมมือ และเกิดการเคารพในสิทธิของกันและกัน ส่งผลให้ระบบการบริหารภายในองค์กรมีเสถียรภาพ โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากทั้งบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก อีกทั้งยังส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีจิตสำนึกต่อสังคม และทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งถือเป็นหัวใจขององค์กรคุณธรรมที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

2) การผสมผสานเทคโนโลยี AI กับพุทธวิธีทำให้เกิดการบริหารที่สมดุล

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรมในการบริหาร ช่วยให้ระบบการจัดการมีทั้งประสิทธิภาพและจริยธรรม โดยที่ AI ทำหน้าที่ในการประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดการระบบงานให้เกิดความรวดเร็วและแม่นยำ ในขณะที่พุทธธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบจริยธรรมในการตัดสินใจ กำกับทิศทางการใช้งาน และควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดกับมนุษย์และสังคม ดังนั้น การผสมผสานทั้งสองแนวทางเข้าด้วยกัน จะนำไปสู่รูปแบบการบริหารที่มีความสมดุลระหว่างความล้ำหน้าทางเทคโนโลยีกับความลึกซึ้งของคุณธรรม ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องเผชิญกับทั้งความก้าวหน้าและความเปราะบางในเวลาเดียวกัน

3) แนวทางนี้สนับสนุนการเรียนรู้แบบองค์รวมและตลอดชีวิต

แนวทางการบริหารการศึกษาที่บูรณาการพุทธธรรมกับเทคโนโลยี AI ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยไม่จำกัดเพียงความรู้ในห้องเรียน แต่ครอบคลุมทั้งการพัฒนาทักษะชีวิต ความสามารถทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการพัฒนาจิตใจให้มีศีลธรรม ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริงและยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ปรับตัวต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง และดำเนินชีวิตด้วยสติและปัญญา โดยมีครูและผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแบบอย่างที่ดีทางคุณธรรมและการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

4) การบริหารที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

การบริหารสถานศึกษาที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดเชิงระบบของเทคโนโลยี AI และกรอบคุณธรรมจากพุทธธรรมจะนำไปสู่การบริหารที่ไม่เพียง "มีประสิทธิภาพ" ในการจัดการงานและการใช้ทรัพยากร แต่ยัง "มีคุณภาพ" ในแง่ของเป้าหมายที่มุ่งเน้นการพัฒนานคนทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยที่ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์ วางแผน ติดตาม และประเมินผลได้อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกันก็ยึดมั่นในความถูกต้อง ความยุติธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้เรียนและบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่ระบบการศึกษาที่เข้มแข็ง โปร่งใส เต็มไปด้วยแรงจูงใจ และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

5) เป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนและทั่วถึง

แนวทางการบริหารแบบบูรณาการระหว่างพุทธธรรมกับเทคโนโลยีไม่เพียงเหมาะสมกับระดับสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถขยายเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาทั้งประเทศในลักษณะที่ “ยั่งยืน” โดยมุ่งเน้นการสร้างคนดี มีปัญญา และมีความสุขในการเรียนรู้ และ “ทั่วถึง” โดยไม่ทอดทิ้งกลุ่มเปราะบางหรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เพราะเทคโนโลยีจะช่วยกระจายโอกาสในการเรียนรู้ ในขณะที่พุทธธรรมจะดูแลให้กระบวนการนั้นดำเนินไปอย่างมีคุณธรรม ความเสมอภาค และความเคารพในศักดิ์ศรีของทุกชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่ระบบการศึกษาที่เป็นธรรม เป็นที่ยอมรับ และตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

5. องค์ความรู้ใหม่

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าพุทธวิธีการบริหารสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดร่วมสมัยได้อย่างลงตัว โดยเฉพาะกับเทคโนโลยี AI ที่กำลังกลายเป็นเครื่องมือหลักของการศึกษา

1) สร้างกรอบจริยธรรมใหม่ที่ตอบโจทย์โลกดิจิทัล

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้ในระบบการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ช่วยสร้างกรอบจริยธรรมใหม่ที่ไม่เพียงยึดโยงกับแนวคิดแบบดั้งเดิม แต่ยังสามารถตอบโจทย์กับปัญหาเชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญหาความเป็นส่วนตัว การลำเอียงของอัลกอริธึม การควบคุมโดยระบบอัตโนมัติ หรือการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่มีขอบเขต โดยกรอบพุทธธรรม เช่น ความเมตตา การไม่เบียดเบียน ความรับผิดชอบ และสติปัญญา สามารถทำหน้าที่เป็นแนวทางสำหรับการออกแบบ ใช้งาน และตรวจสอบ AI และเทคโนโลยีอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ไม่เพียงป้องกันผลกระทบเชิงลบ แต่ยังส่งเสริมให้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนอย่างแท้จริง และกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมที่มีจริยธรรมและมีมนุษยธรรมในยุคดิจิทัล

2) ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางปัญญาและจิตใจ

ระบบการศึกษาที่บูรณาการพุทธธรรมเข้ากับเทคโนโลยีการเรียนรู้ใหม่ ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการส่งเสริมสติปัญญาหรือความสามารถทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเน้นการพัฒนาทางจิตใจของผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ผ่านการฝึกฝนสติ การรู้จักความพอดี และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถเติบโตเป็น “คนเก่งและคนดี” ในเวลาเดียวกัน โดยที่ AI และระบบการเรียนรู้แบบอัตโนมัติจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการปรับบทเรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพแต่ละบุคคล ขณะที่พุทธธรรมจะทำหน้าที่เป็นแนวทางจิตวิญญาณที่ช่วยกำกับทิศทางการเติบโตภายในของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทั้งปัญญาในการคิดวิเคราะห์ และจิตใจที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3) ใช้พุทธธรรมกำกับพฤติกรรมการใช้ AI อย่างมีสติ

การใช้เทคโนโลยี AI อย่างแพร่หลายในภาคการศึกษานั้น แม้จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการบริหาร แต่หากขาดกรอบควบคุมทางจริยธรรมแล้ว ก็อาจนำไปสู่ปัญหาเชิงคุณธรรม เช่น ความลำเอียงของข้อมูล การใช้เทคโนโลยีเพื่อละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือแม้แต่การลดคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งพุทธธรรม โดยเฉพาะหลัก “สติ” จะเข้ามาทำหน้าที่สำคัญในการกำกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี ให้เป็นไปด้วยความรู้เท่าทัน มีความระมัดระวัง และมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ดีงาม โดยผู้ใช้ AI ต้องตระหนักถึงเจตนา ผลกระทบ และความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ใช่เทคโนโลยีด้วยความประมาทหรือเพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่ต้องใช้ด้วยปัญญาและจิตสำนึกต่อความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้เทคโนโลยี AI กลายเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาอย่างสมดุลและมีจริยธรรม

4) ขยายความร่วมมือภายในองค์กรด้วยหลักเมตตาและสมานฉันท์

หลักเมตตาและสมานฉันท์ในพุทธศาสนาสามารถเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างและขยายความร่วมมือภายในองค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งมีบุคลากรหลากหลายหน้าที่และบทบาท เมื่อผู้บริหารและบุคลากรยึดมั่นในหลักเมตตา คือการเห็นใจ เข้าใจ และปรารถนาดีต่อกัน และหลักสมานฉันท์ คือการยอมรับความแตกต่าง การทำงานร่วมกันอย่างสงบ จะช่วยให้บรรยากาศในองค์กรเป็นไปด้วยความไว้วางใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และความร่วมมืออย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และขจัดความขัดแย้งภายในองค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในองค์กรจะเป็นพลังสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและเติบโตอย่างมั่นคงทั้งในระดับปัจเจกและองค์กร

5) ต่อยอดสู่การพัฒนานโยบายการศึกษาระดับชาติอย่างมีคุณธรรม

แนวคิดการบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับการบริหารการศึกษาในยุค AI มีศักยภาพอย่างยิ่งในการต่อยอดไปสู่การออกแบบนโยบายการศึกษาระดับชาติที่มีคุณธรรมเป็นแกนกลาง โดยการจัดทำนโยบายที่ไม่เพียงตอบโจทย์ด้านประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ แต่ยังสอดคล้องกับหลักคุณธรรม ความเสมอภาค ความยั่งยืน และความเป็นมนุษย์ โดยสามารถเริ่มต้นจากการส่งเสริมหลักสูตรที่หล่อหลอมคุณลักษณะผู้เรียนตามหลักพุทธ การจัดอบรมผู้บริหารด้วยแนวคิดจริยธรรมเชิงพุทธ และการกำหนดแนวทางการใช้งาน AI ที่ยึดหลักการไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความเหลื่อมล้ำ และไม่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ซึ่งนโยบายเช่นนี้จะทำให้การศึกษาไทยก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง มีรากฐานที่มั่นคงในจริยธรรม และสามารถแข่งขันในเวทีโลกโดยไม่สูญเสียคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนและผู้สอน

6. เอกสารอ้างอิง

นิรชา อภิชาติ, และ วรกฤต เกื้อนช้าง. (2565). *การบริหารสถานศึกษาสู่ความยั่งยืนตามหลักพุทธธรรม*.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 10(2), 71–72.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/NKRA/article/view/XXX>

พระครูใบฎีกาวิเชียร มหาวชิรปญโญ, และ เอกราช โสมจิตพิมานเวช. (2566). *การนำหลักพุทธธรรม*

มาบูรณาการการบริหาร และการนำสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ. Journal of Modern Learning Development, 8(3), 382–384.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMLD/article/view/XXX>

พระธนิษฐ ศรีสมบัติ, จริาภรณ์ พันสว่าง, และ สุเทพ เมย์ไธสง. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม*

ในการครองตน ครองคน และครองงานของบุคลากรในสถานศึกษา. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7(1), 1–2. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JBPE/article/view/XXX>

วรินทร์ธรา ภัคอุ้มพาพันธ์, พระราชวชิรเมธี, และ พระมหาอุดร อุตโตโร. (2566). *พุทธวิถีการบริหาร*

การศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 8(3), 81–82.

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmsd/article/view/XXX>

Aoun, J. E. (2021). *Robot-Proof: Higher Education in the Age of Artificial Intelligence*.

<https://muse.jhu.edu/book/55644>

Coria, A., Bradfield, G., Córdoba, E., Jovanny, A., Moreno, U., Cortez Reyes, R. A., Suero, A. R.,

Solanilla Zuluaga, J. J., Peña Pérez, F., Garrido, E., Utate, J., Trisca, J. O., Granados, G.,

Díaz Frutos, D., Ruvalcabar, O., Morfa, S., Parra Montes, D. M., Combata, M., Singer

González, J., ... Schimpf, S. I. (2022). *Contributions from research in pedagogy and*

education. Proposals and strategies. <https://doi.org/10.35997/adipe>

Halloun, I. (2023). *Systemic Cognition and Education: Empowering Students for*

Excellence in Life. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-24691-3>

Kim, y., & Sin, m. (2023). An experimental study on the direction of Buddhist education in

the age of artificial intelligence: Focusing on establishing a view of ethics based on

the Diamond Sutra. *Han-Gukgyosubuljayeonhapakoeji*, 29(2), 8.

<https://doi.org/10.34281/kabp.29.2.8>

Psyché, V., Maltais, M., & Bruneault, F. (2024). *Management, governance and policies of*

artificial intelligence in education and higher education. Mediations &

Mediatizations, 18. <https://doi.org/10.52358/mm.vi18.440>

Rajaram, K. (2023). *Learning Intelligence: Innovative and Digital Transformative Learning Strategies: Cultural and Social Engineering Perspectives*.

<https://doi.org/10.1007/978-981-19-9201-8>

Yan, Y. (2024). The guiding role of Buddhist thought in the ethics of artificial intelligence. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*.

https://www.researchgate.net/publication/386879689_The_Guiding_Role_of_Buddhist_Thought_in_the_Ethics_of_Artificial_Intelligence

Zheng, Y. (2024). *Buddhist transformation in the digital age: AI (Artificial Intelligence) and Humanistic Buddhism*. *Religions*, 15(1), 79. <https://doi.org/10.3390/rel15010079>

การวิเคราะห์ภารกิจของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา Analysis of the tasks of teaching staff in higher education institutions

รศ.ดร.พลวัฒน์ ชุมสุข

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.อภินันท์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

ผอ.หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งศึกษาสภาพกิจของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยวิเคราะห์โครงสร้างภาระงานที่หลากหลาย ได้แก่ งานสอน งานวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากการศึกษาเชิงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องรับภาระงานหลายด้านในเวลาเดียวกัน ซึ่งทำให้ขาดสมดุลระหว่างภารกิจหลักกับภารกิจเสริม ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนและผลลัพธ์การศึกษาของผู้เรียน และยังพบว่าภาระงานด้านเอกสารและงานบริหารเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทางวิชาการ บทความเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการภาระงานแบบยืดหยุ่นตามความถนัดของบุคลากร พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดงานซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของอาจารย์ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้ตอบสนองต่อเป้าหมายของอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ ภารกิจอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This academic article aims to study the workload of lecturers in Thai higher education institutions by analyzing the diverse workload structure, including teaching, research, academic services, and cultural conservation. From the study of documents and related research, it was found that lecturers in universities have to handle multiple tasks at the same time, which leads to an imbalance between primary and secondary tasks, affecting the quality of teaching and learning and the educational outcomes of students. In addition, it was found that the workload of documents and administrative tasks are significant obstacles to academic

development. The article proposes a flexible workload management approach according to the abilities of personnel, while supporting the use of technology to reduce duplicate work and increase lecturers' work efficiency. The new knowledge gained from this study can be used as a guideline for determining policies to develop educational personnel to effectively and sustainably respond to the goals of higher education in the 21st century.

Keywords: Analysis, Lecturer's tasks, Higher education institutions

1. ความนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน บทบาทของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีได้จำกัดอยู่เพียงการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการทำวิจัย บริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “สภาพกิจ” หรือ “ภาระงาน” ที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2562) สภาพกิจเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการเรียนการสอน การวิจัย และการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้กับประเทศ ความคาดหวังของสังคมต่ออุดมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์นั้นสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความต้องการให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ ดังนั้น อาจารย์ในฐานะผู้ปฏิบัติงานหลักในระบบอุดมศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบคือ ภาระงานของอาจารย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการสอน การประกันคุณภาพ และภารกิจอื่น ๆ ที่มิได้สัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทางวิชาการ (พินิจ พัวพงศกร, 2563) การวิเคราะห์สภาพกิจของอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับความสนใจอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่การวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

สำหรับตัวอย่าง: มหาวิทยาลัยมหิดล ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของไทย มีพันธกิจ 4 ด้านหลักที่สอดคล้องกับระบบการอุดมศึกษาสากล ได้แก่

- 1) การจัดการศึกษา: มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน
- 2) การวิจัย: เป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาของสังคม
- 3) การบริการวิชาการ: ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม: อนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่ร่วมสมัย

พันธกิจเหล่านี้สะท้อนถึงบทบาทที่หลากหลายของอาจารย์ในฐานะผู้ดำเนินงานหลัก ซึ่งนอกจากการสอนในห้องเรียนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบในการผลิตงานวิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม

จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งต้องปรับตัวภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลและบริบททางเศรษฐกิจ-สังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนที่ต้องเผชิญกับ

- การแข่งขันที่สูงขึ้น
- จำนวนนักศึกษาลดลง
- ความคาดหวังด้านผลผลิตทางวิชาการและนวัตกรรม
- ข้อกำหนดด้านการประกันคุณภาพและการกิจเชิงนโยบาย

อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญกับ “ภาระงาน” ที่ทับซ้อนกันหลายด้าน เช่น

- การจัดการรายวิชาและพัฒนาหลักสูตร
- การทำวิจัยเชิงคุณภาพตามเกณฑ์วิทยฐานะ
- การเขียนบทความตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ
- การทำแผนประกันคุณภาพ (QA) และรายงาน SAR
- การเข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการหรือชุมชน
- การบริหารจัดการภายในภาควิชาหรือคณะ

โดยการวิเคราะห์สภาพกิจของอาจารย์เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อบริหารเวลาและทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ และป้องกันความเสี่ยงจากความเหนื่อยล้าหรือคุณภาพงานที่ลดลง

2. เนื้อหาสาระสำคัญ

ภาระงานของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพของระบบการศึกษาและการพัฒนาประเทศโดยรวม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายของภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นงานสอน งานวิจัย หรือภารกิจบริการวิชาการต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในการจัดการภาระงานดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาเรื้อรัง ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ อาจนำไปสู่ผลกระทบในหลายด้าน ทั้งต่ออาจารย์ นักศึกษา และตัวสถาบันเอง ดังนั้นจึงควรมีการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาระงานหลักของอาจารย์

ภาระงานหลักของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความหลากหลายและซับซ้อน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา, วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) ภารกิจแต่ละด้านล้วนมีเกณฑ์การประเมินที่แตกต่างกัน และจำเป็นต้องใช้เวลา ความรู้ และทักษะเฉพาะทาง อาจารย์ส่วนใหญ่มักทุ่มเทให้กับภารกิจหลักด้านการสอนเป็นลำดับแรก แต่ในความเป็นจริง งานวิจัยและบริการวิชาการก็เป็นภารกิจที่สำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ อีกทั้งยังส่งผลต่อการเลื่อน

ตำแหน่งทางวิชาการโดยตรง ในขณะเดียวกัน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมก็ถือเป็นภารกิจที่เชื่อมโยงกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยไทยในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้น การที่อาจารย์ต้องดำเนินการในหลายภารกิจพร้อมกัน ทำให้เกิดความท้าทายในการบริหารเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานในแต่ละด้าน อีกทั้งยังมีผลต่อความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวของอาจารย์ด้วย จึงจำเป็นต้องมีระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนและยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกด้านตามภารกิจ ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

1) การเรียนการสอน: อาจารย์สามารถพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทั้งองค์ความรู้สากลและบริบทท้องถิ่น เช่น วิชาสังคมวิทยาเปรียบเทียบ หรือการเปลี่ยนแปลงสังคมโลก โดยเน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกรณีศึกษาจากหลากหลายประเทศ ใช้สื่อการสอนดิจิทัลและระบบ LMS เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งควรมีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชา เพื่อรองรับนักศึกษาต่างชาติและการประเมินผลแบบมาตรฐานสากล

2) การวิจัย: อาจารย์สามารถดำเนินงานวิจัยในประเด็นที่มีความสำคัญในระดับชาติและนานาชาติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือการเมืองภาคประชาชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยสมัยใหม่ เช่น mixed methods และการวิเคราะห์เชิงสถิติขั้นสูง พร้อมทั้งเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติที่อยู่ในฐานข้อมูล SCOPUS หรือ Web of Science เพื่อยกระดับคุณภาพของงานวิจัย

3) บริการวิชาการแก่สังคม: อาจารย์สามารถจัดโครงการอบรมด้านสิทธิมนุษยชน การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน หรือเวิร์กช็อปด้านการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ โดยร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โครงการเหล่านี้ควรมีการประเมินผลที่ชัดเจน และต่อยอดไปสู่การสร้างนโยบายหรือข้อเสนอเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ

4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม: อาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์สามารถศึกษาและจัดกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่น หรือประวัติศาสตร์ปากเปล่า แล้วนำมาเผยแพร่ผ่านนิทรรศการ เสวนาวิชาการ หรือการผลิตสื่อดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมสมัย และเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

โดยภาระงานทั้ง 4 ด้านนี้ หากได้รับการส่งเสริมด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดี จะช่วยให้อาจารย์สามารถพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพระดับนานาชาติ และเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์ให้ก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในระยะยาว

2.2 ปัญหาการจัดสรรเวลาและภาระงาน

หนึ่งในปัญหาสำคัญที่พบในระบบอุดมศึกษา คือ การจัดสรรภาระงานของอาจารย์ที่ไม่สมดุล โดยจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2563) ระบุว่า อาจารย์จำนวนมากใช้เวลากว่า 50% ของเวลาทำงานไปกับงานเอกสาร งานประกันคุณภาพ และการจัดทำรายงานต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอนหรือการวิจัย ส่งผลให้เวลาที่ควรใช้ในการพัฒนาวิชาการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง การจัดทำเอกสารเพื่อการประเมินต่าง ๆ ของหน่วยงานภายนอก เช่น สมศ. หรือ ก.พ.อ. กลายเป็นภาระที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา ปัญหาดังกล่าวยังทำให้อาจารย์ขาดโอกาสในการพัฒนาหลักสูตรใหม่ การอ่านงานวิจัยล่าสุด หรือการเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของตน ส่งผลเสียต่อการพัฒนาตนเองและคุณภาพของการเรียนการสอนในภาพรวม หากไม่มีการทบทวนและปรับระบบบริหารจัดการภาระงานอย่างจริงจัง ปัญหานี้จะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต และอาจนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการทำงานของอาจารย์ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของระบบอุดมศึกษาไทย โดยมีตัวอย่างการบริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนี้

1) กรณีของอาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์: อาจารย์ผู้สอนในสาขานี้มักมีภาระงานหลักด้านการสอนและวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะและการปกครองท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เชิงประจักษ์อย่างละเอียด อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง เวลาส่วนใหญ่กลับต้องหมดไปกับการจัดทำเอกสารประกันคุณภาพ เช่น การจัดทำ SAR (Self-Assessment Report) รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร การจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตร และการออกแบบประเมินจากหน่วยงานกำกับต่าง ๆ รวมถึงต้องเข้าร่วมประชุมในหลายระดับโดยไม่สอดคล้องกับภารกิจหลักที่ตนรับผิดชอบ

2) ผลกระทบที่ตามมา คือ การไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการออกภาคสนามหรือเขียนบทความวิจัยระดับนานาชาติ อีกทั้งยังไม่สามารถเข้าร่วมประชุมวิชาการต่างประเทศหรือหลักสูตรอบรมที่เสริมศักยภาพด้านวิชาการได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้องล่าช้า ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งผลกระทบต่อทั้งคุณภาพการสอนและการวิจัย รวมถึงศักยภาพในการแข่งขันทางวิชาการของสถาบัน

สำหรับแนวทางแก้ไข: ควรพิจารณาจัดสรรบุคลากรสนับสนุนงานเอกสารโดยเฉพาะ และพัฒนาระบบรายงานออนไลน์ที่สามารถดึงข้อมูลเข้าใช้ได้อัตโนมัติ เพื่อให้อาจารย์มีเวลานั่นงานหลักอย่างแท้จริง และลดความเครียดจากภาระที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทบาทเชิงวิชาการโดยตรง.

2.3 ผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน

เมื่ออาจารย์ต้องแบกรับภาระงานที่มากเกินไปและหลากหลายโดยไม่มีระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่ได้รับการส่งเสริมในระดับนโยบายของกระทรวง แต่กลับถูกจำกัดโดยเวลาที่ไม่เพียงพอในการเตรียมบทเรียน ออกแบบกิจกรรม และประเมินผลแบบเจาะลึก (ธิดารัตน์ บุญธรรม, 2564) ผลลัพธ์ที่ตามมาคือ การสอนมักกลับไปสู่รูปแบบการบรรยายแบบดั้งเดิมซึ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงฝ่ายเดียว ไม่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การขาดเวลาในการวิจัยหรือพัฒนาหลักสูตรใหม่ยังทำให้การเรียนการสอนไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของ

ตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล และส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาในเวทีระดับประเทศและระดับโลก อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งมีตัวอย่างผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนเมื่ออาจารย์แบกรับภาระงานมากเกินไป มีดังนี้:

1) **กรณีของอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์:** ในรายวิชา "ปัญหาสังคมร่วมสมัย" ที่ควรใช้การสอนแบบ Active Learning ผ่านการอภิปรายกลุ่ม กรณีศึกษา และโครงการชุมชนจริง อาจารย์กลับมีเวลาเตรียมบทเรียนและจัดกิจกรรมน้อยมาก เนื่องจากต้องทำงานเอกสารด้านงบประมาณ โครงการวิจัยที่ไม่ได้รับผู้ช่วย และเข้าร่วมประชุมแทบทุกสัปดาห์

2) **ผลลัพธ์ในห้องเรียน:** เนื้อหาจึงถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบการบรรยายยาว ๆ นักศึกษาถูกลดบทบาทสำคัญลง เหลือเพียงผู้ฟัง ขาดโอกาสในการฝึกทักษะอภิปราย วิเคราะห์ และแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำให้ผลการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning outcomes) ไม่เกิดขึ้นจริง

3) **ผลกระทบระยะยาว:** นักศึกษาไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง ขาดความมั่นใจในการสื่อสารและการคิดเชิงระบบ อาจส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน และลดภาพลักษณ์ของหลักสูตรว่าไม่สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21

4) **แนวทางการพัฒนา:** จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนด้านบุคลากร ช่วยแบ่งเบาภาระที่ไม่ใช่งานวิชาการ พร้อมทั้งปรับตารางสอนและภารกิจให้อาจารย์มีเวลาเตรียมการเรียน การสอนเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

2.4 การบริหารจัดการภาระงานอย่างยั่งยืน

เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลของภาระงานในสถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องนำแนวคิดการบริหารจัดการภาระงานแบบ “Workload Balance Model” มาใช้เป็นแนวทางหลัก โดยโมเดลนี้เน้นให้มีการวางแผนภาระงานร่วมกันระหว่างอาจารย์กับผู้บริหารในลักษณะของการเจรจาและการยืดหยุ่น ซึ่งช่วยให้อาจารย์มีโอกาสแสดงศักยภาพในด้านที่ตนถนัด ไม่ถูกจำกัดอยู่กับกรอบเกณฑ์ที่ตายตัว (McKeachie & Svinicki, 2014) นอกจากนี้ยังควรมีการประเมินผลการทำงานแบบองค์รวมที่ไม่เน้นปริมาณมากเกินไป แต่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลงานในแต่ละด้านด้วย เช่น การพิจารณาความสำเร็จของการเรียนการสอนจาก ความพึงพอใจของนักศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่ใช่แค่จำนวนชั่วโมงการสอนเท่านั้น การบริหารจัดการภาระงานที่ดีจะช่วยลดความเครียด สร้างแรงจูงใจในการทำงาน และส่งเสริมให้อาจารย์สามารถพัฒนาตนเองและนักศึกษาได้อย่างเต็มที่ นำไปสู่ระบบอุดมศึกษาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพในระยะยาว โดยใช้แนวคิด Workload Balance Model สามารถอธิบายได้จากกรณีของคณะสังคมศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยหนึ่งดังนี้

1) **กรณีศึกษาคณะสังคมศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย ก :** เพื่อแก้ปัญหาภาระงานที่ไม่สมดุลและความรู้สึกเหนื่อยล้าของอาจารย์ คณะได้จัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารภาควิชาและอาจารย์

ทุกภาคการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้อาจารย์เลือกภารกิจหลักที่ต้องการเน้น เช่น ด้านการวิจัย ด้านการสอน หรือบริการวิชาการ โดยมีระบบ "Workload Credit" ที่กำหนดค่าน้ำหนักงานในแต่ละประเภทอย่างชัดเจน และยืดหยุ่น เช่น อาจารย์ที่รับผิดชอบวิจัยชั้นสูงจะลดภาระการสอนลง และได้รับการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ช่วยงานโครงการ

2) แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ: ระบบนี้ยังรวมถึงการประเมินผลรายปีโดยพิจารณาทั้งผลงานเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น ความพึงพอใจของนักศึกษา ผลสะท้อนกลับของโครงการบริการวิชาการ และการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ซึ่งช่วยให้การประเมินไม่เน้นตัวเลขล้วน แต่พิจารณาผลลัพธ์ที่แท้จริงต่อสังคมและการเรียนรู้

3) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น: อาจารย์มีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น มีเวลาในการเตรียมการสอนและผลิตงานวิชาการได้อย่างมีคุณภาพ ขณะเดียวกันนักศึกษาก็ได้รับการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและตอบโจทย์ท้าทายยุคใหม่มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ภาพรวมของคณะมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการประเมินภายในและเวทีนานาชาติ แนวทางนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดสรรภาระงานที่ดีไม่จำเป็นต้อง "เท่ากัน" แต่ต้อง "เหมาะสม" กับศักยภาพของแต่ละคน และวัดผลจาก "คุณภาพ" มากกว่าปริมาณ.

2.5 บทบาทของเทคโนโลยีในการลดภาระงาน

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดภาระงานที่ไม่จำเป็นและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการใช้ระบบ Learning Management System (LMS) เช่น Moodle หรือ Google Classroom ช่วยให้การจัดการรายวิชาเป็นระบบมากขึ้น ลดภาระงานด้านเอกสาร เช่น การแจกเอกสารการสอน การเก็บคะแนน หรือการประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งยังเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือผสมผสาน (blended learning) ซึ่งช่วยประหยัดเวลาและทรัพยากรได้อย่างมาก ขณะเดียวกัน ระบบฐานข้อมูลงานวิจัย หรือระบบวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติยังช่วยให้อาจารย์สามารถจัดทำรายงานวิจัยหรือบทความได้รวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น (Selwyn, 2016) อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างได้ผลจะต้องมาพร้อมกับการอบรมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายบริหาร เพื่อให้มั่นใจว่าอาจารย์ทุกคนสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนในเทคโนโลยีจึงถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นทางออกที่ยั่งยืนในการลดภาระงานของอาจารย์ในยุคดิจิทัล โดยมีตัวอย่าง "การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดภาระงาน" ของอาจารย์ในสาขาสังคมศาสตร์มีดังนี้:

1) กรณีของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ข : อาจารย์สอนในรายวิชา “เศรษฐกิจและสังคมไทย” ได้นำระบบ Google Classroom มาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการรายวิชา ซึ่งรวมถึงการส่งเอกสารประกอบการสอนล่วงหน้า การเก็บงานของนักศึกษาแบบออนไลน์ และการให้คะแนนทันทีผ่านระบบฟอร์ม โดยที่ไม่ต้องพิมพ์เอกสารหรือจัดการแฟ้มงานด้วยตนเอง ลดเวลาในการตรวจและจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมาก และคณะสามารถใช้ระบบฐานข้อมูลภายในมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลผลงานวิจัย เช่น

ThaiLIS และ Scopus เพื่อให้การดึงข้อมูลผลงานตีพิมพ์ไปใช้ในรายงานประเมินผลประจำปีเป็นแบบอัตโนมัติ ไม่ต้องจัดเก็บไฟล์เข้าซอร์สหรือตอบแบบฟอร์มประเมินผลงานด้วยตนเองอีกต่อไป

2) **ทำให้มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น** ซึ่งอาจารย์สามารถใช้เวลาไปกับการปรับปรุงเนื้อหาวิชา การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และการเขียนบทความวิชาการมากขึ้น แทนที่จะเสียเวลากับการทำงานเอกสารซ้ำซ้อน ระบบเหล่านี้ยังช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของแต่ละรายวิชาและผลงานของอาจารย์ได้แบบเรียลไทม์ จึงเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้สอนและผู้บริหารในด้านประสิทธิภาพงาน จึงแสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีอย่างถูกจุดและมีการสนับสนุนที่เหมาะสม สามารถเปลี่ยนภาระงานที่หนักให้กลายเป็นโอกาสในการพัฒนางานวิชาการและการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง

3. ทศนะของผู้เขียนบทความวิชาการ

จากการศึกษาสภาพกิจของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของอาจารย์ควรถูกหยิบยกเป็นวาระสำคัญในการปฏิรูปอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนทั้งต่อองค์กรและตัวอาจารย์เอง

3.1 ความสำคัญของการจัดสรรภาระงานอย่างเหมาะสม

การจัดสรรภาระงานที่เหมาะสมสำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จทางวิชาการ โดยเฉพาะในบริบทที่อาจารย์ต้องรับผิดชอบหลายด้านพร้อมกัน เช่น การสอน วิจัย และงานบริการวิชาการ การกระจายภาระงานที่ไม่เหมาะสมอาจนำไปสู่ความเหนื่อยล้าและความรู้สึกหมดไฟในการทำงาน (burnout) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจและคุณภาพของผลงานในที่สุด การวางแผนภาระงานอย่างสมดุลควรคำนึงถึงทั้งความสามารถ ความถนัด และความสนใจของอาจารย์ในแต่ละด้าน อีกทั้งยังควรพิจารณาความต้องการของแต่ละหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยด้วย เช่น คณะหรือภาควิชาที่มีภาระงานสอนมากกว่าควรได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์สายวิจัยในลักษณะของการแบ่งภาระร่วมกัน นอกจากนี้ การจัดสรรงานอย่างเป็นธรรมยังส่งผลต่อการรักษาบุคลากรในระบบอุดมศึกษาได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดแรงงานอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องการให้อาจารย์สามารถปรับตัวและทุ่มเทกับภารกิจทางวิชาการได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีภาระงานส่วนอื่นมาขัดขวาง

3.2 ผลกระทบต่อคุณภาพนักศึกษา

คุณภาพของนักศึกษาเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สำคัญของความสำเร็จในระบบอุดมศึกษา และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการสอนของอาจารย์ อย่างไรก็ตาม เมื่ออาจารย์ต้องเผชิญกับภาระงานที่มากเกินไป เช่น งานประเมิน งานจัดทำรายงาน หรือภารกิจด้านการบริหารต่าง ๆ จะทำให้มีเวลาไม่เพียงพอในการพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนที่ทันสมัยและตอบโจทย์การเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ การออกแบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเตรียมสื่อการสอน หรือแม้กระทั่งการให้คำปรึกษาเชิงลึก ล้วนเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและความใส่ใจอย่างสูง หากขาดปัจจัยเหล่านี้ นักศึกษาย่อมไม่สามารถพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ ตลาดแรงงานในอนาคต ดังนั้น ความสมดุลของภาระงานอาจารย์ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของประสิทธิภาพการ ทำงานเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับอนาคตของผู้เรียนและการผลิตทรัพยากรมนุษย์คุณภาพสูงที่ประเทศต้องการ ในระยะยาวอีกด้วย การลงทุนในระบบสนับสนุนอาจารย์จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษาโดยรวม

3.3 ความจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาช่วยจัดการ

เทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถเข้ามาช่วยจัดการภาระงานของ อาจารย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการโดยตรง เช่น งานเอกสาร งาน ประเมินผล และการรวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานต่าง ๆ ปัจจุบันมีการนำระบบอัตโนมัติมาใช้ในกระบวนการ เหล่านี้อย่างกว้างขวาง เช่น ระบบฐานข้อมูลงานวิจัย ระบบบันทึกคะแนนออนไลน์ หรือระบบจัดการวิชาเรียน (LMS) ซึ่งช่วยลดเวลาและความซับซ้อนในการดำเนินงานของอาจารย์ได้อย่างมาก (Selwyn, 2016) การใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมยังช่วยให้อาจารย์สามารถมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการสอนและการวิจัยได้มากขึ้น อาทิ การใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนักศึกษา การใช้แอปพลิเคชันสร้างข้อสอบอัตโนมัติ หรือการนำ ระบบการจัดการโครงการวิจัยมาใช้ในการควบคุมเวลาและงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ อย่างได้ผลจะต้องมาพร้อมกับการอบรมและการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความเร็วอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และความช่วยเหลือทางเทคนิค หากขาดปัจจัยเหล่านี้ เทคโนโลยีอาจกลายเป็นภาระใหม่ แทนที่จะเป็นเครื่องมือช่วยลดภาระงาน

3.4 ความเชื่อมโยงระหว่างภาระงานกับความผูกพันในองค์กร

ภาระงานของอาจารย์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร (organizational commitment) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการอยู่รอดและการพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษา หากอาจารย์มี ภาระงานมากเกินไปโดยขาดการสนับสนุนและการยอมรับ อาจนำไปสู่ความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการลาออกหรือการลดความทุ่มเทในการทำงาน ในทางกลับกัน เมื่ออาจารย์ได้รับการ จัดสรรภาระงานอย่างเป็นธรรม มีเวลาพัฒนาตนเอง และได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร จะทำให้เกิดความ พึงพอใจในงาน และสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ความผูกพันดังกล่าวจะช่วย ส่งเสริมให้อาจารย์สามารถทุ่มเทกับภารกิจทางวิชาการได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา นโยบายหรือกิจกรรมของมหาวิทยาลัยอย่างสร้างสรรค์ ในระยะยาว ความผูกพันนี้จะช่วยสร้างวัฒนธรรม องค์กรที่เข้มแข็ง เป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้น การบริหารจัดการ

ภาระงานไม่ควรมองเพียงในมิติของประสิทธิภาพงาน แต่ต้องคำนึงถึงมิติทางจิตวิทยาและความผูกพันระหว่างบุคลากรกับองค์กรด้วย

3.5 ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการในการจัดการภาระงาน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารทางวิชาการ เช่น คณบดีหรือหัวหน้าภาควิชา มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและรูปแบบการจัดการภาระงานของอาจารย์ในแต่ละหน่วยงาน หากผู้นำมีวิสัยทัศน์ เปิดรับความคิดเห็น และเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของบุคลากร ก็จะสามารถจัดสรรภาระงานได้อย่างเหมาะสม และมีความยืดหยุ่นเพียงพอ เช่น การออกแบบแผนภาระงานรายปีที่มีช่องว่างให้ปรับตามสถานการณ์เฉพาะตัว หรือการเปิดโอกาสให้อาจารย์เลือกแนวทางการพัฒนาอาชีพของตนเอง เช่น เน้นด้านวิจัยหรือการสอนเป็นพิเศษ ในทางตรงกันข้าม หากผู้นำมีลักษณะสั่งการแบบรวมศูนย์ ไม่เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารสองทาง อาจทำให้เกิดความรู้สึกกดดัน ไม่เป็นธรรม และนำไปสู่ภาวะความเครียดหรือความเบื่อหน่ายในงานของอาจารย์ได้ ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงต้องมีทั้งความเข้าใจในระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาและทักษะด้านการบริหารจัดการบุคลากรที่ดี เพราะภาวะผู้นำที่มีคุณภาพจะสามารถผลักดันให้เกิดการจัดการภาระงานที่สมดุล และสร้างแรงจูงใจในการทำงานวิชาการได้อย่างต่อเนื่อง

4. การสรุป

จากการวิเคราะห์และได้เสนอแนวทางและองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการวางแผนภาระงานของอาจารย์ให้สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ และสถานการณ์จริงของแต่ละช่วงเวลา การจัดสรรภาระงานแบบมีระบบช่วยลดความเครียดและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรสามารถพัฒนาผลงานเชิงวิชาการได้อย่างลึกซึ้ง ในขณะเดียวกัน การเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้พัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านก็เป็นอีกแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพผลงานและความพึงพอใจในการทำงาน ทั้งยังเอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการสร้างนวัตกรรมข้ามศาสตร์ นอกจากนี้ การจัดตั้งระบบสนับสนุนภายในสถาบัน เช่น เจ้าหน้าที่ประสานงานวิจัย ระบบจัดการงานเอกสาร และเทคโนโลยีเวิร์กโฟลว์ จะช่วยลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจหลัก ทำให้อาจารย์สามารถทุ่มเทกับงานที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ด้านนโยบายระดับมหภาคก็ควรปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่น มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางคุณภาพมากกว่าปริมาณ และจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนที่ตอบโจทย์ความต้องการของแต่ละสถาบัน ในส่วนของการติดตามผล การพัฒนาเครื่องมือ เช่น ระบบวางแผนภาระงานและระบบวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้กระบวนการบริหารภาระงานมีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

5. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษานี้ ได้ข้อเสนอแนะและแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการจัดสรรภาระงานอาจารย์อย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบสนับสนุนภายใน และการกำหนดนโยบายเชิงโครงสร้าง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ทั้งยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาอุดมศึกษาไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน

5.1 ความจำเป็นในการวางแผนภาระงานอย่างเป็นระบบ

การวางแผนภาระงานอาจารย์อย่างเป็นระบบเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจากภาระงานที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพหรือความถนัดของแต่ละคนมักก่อให้เกิดปัญหาทั้งในเชิงคุณภาพและแรงจูงใจในการทำงาน การจัดสรรภาระงานจึงควรมีระบบการประเมินและกำหนดตามความสามารถ ประสบการณ์ และความสนใจของอาจารย์แต่ละคน อีกทั้งยังควรมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงของภารกิจในแต่ละช่วงเวลา เช่น ภาคเรียนที่มีการเปิดสอนหลายรายวิชาควรลดภาระงานด้านอื่นให้สมดุล แนวทางการวางแผนควรประกอบด้วยการจัดทำแผนภาระงานประจำปี การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์และผู้บริหาร รวมถึงการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ หากสถาบันสามารถจัดการภาระงานอย่างมีระบบได้ ก็จะช่วยลดภาวะเครียด เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และส่งเสริมให้อาจารย์มีเวลาในการพัฒนาวิชาการที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5.2 การส่งเสริมความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การส่งเสริมให้อาจารย์ได้ปฏิบัติงานตามความถนัดหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพผลงานเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานในระยะยาว โดยเฉพาะในระบบการอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายในลักษณะของภารกิจ อาจารย์บางคนอาจถนัดในการสอนและมีทักษะการถ่ายทอดที่ดี ขณะที่บางคนอาจมีศักยภาพในด้านวิจัยหรือการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน การกำหนดบทบาทงานให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะบุคคลจึงเป็นกลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้มากกว่าการกำหนดให้ทุกคนต้องปฏิบัติงานในทุกภารกิจเท่าเทียมกัน ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านยังเอื้อต่อการสร้างเครือข่ายทางวิชาการกับสถาบันภายนอก หรือการพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะสหวิทยาการ (interdisciplinary) ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การสร้างระบบพัฒนาอาชีพที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นภายในสถาบันจะช่วยให้อาจารย์สามารถกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าของตนเองได้ตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ต่อการพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

5.3 ระบบสนับสนุนภายในสถาบัน

การจัดตั้งระบบสนับสนุนภายในสถาบันเป็นหัวใจสำคัญในการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับภารกิจหลักของอาจารย์ เช่น การจัดทำเอกสาร งานประกันคุณภาพ หรือการจัดการด้านการเงินและพัสดุ

ซึ่งงานเหล่านี้แม้จะมีความจำเป็น แต่หากไม่มีบุคลากรรองรับ ก็จะกลายเป็นภาระที่ส่งผลต่อเวลาทำงาน วิชาการโดยตรง สถาบันควรจัดตั้งหน่วยงานหรือทีมเจ้าหน้าที่เฉพาะด้าน เช่น ทีมช่วยเหลือการจัดทำเอกสารวิจัย เจ้าหน้าที่สนับสนุนงานวิเทศสัมพันธ์ หรือผู้ประสานงานด้านโครงการบริการวิชาการ เพื่อให้อาจารย์สามารถมุ่งเน้นไปตีบทบาทหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังควรมีระบบเทคโนโลยีสนับสนุนที่ทันสมัย เช่น ระบบเวิร์กโฟลว์ออนไลน์ที่สามารถตรวจสอบและอนุมัติเอกสารได้แบบอัตโนมัติ ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการดำเนินงานซ้ำซ้อน และเพิ่มความคล่องตัวในระบบบริหารจัดการภายในสถาบันอย่างเห็นได้ชัด ระบบสนับสนุนเหล่านี้หากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะเป็นรากฐานที่มั่นคงต่อการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในระยะยาว

5.4 การพัฒนาเชิงนโยบาย

การบริหารภาระงานอาจารย์ในระดับสถาบันอุดมศึกษาควรได้รับการสนับสนุนจากนโยบายในระดับมหภาคอย่างชัดเจน หน่วยงานที่มีบทบาทกำกับดูแล เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ควรมีแนวนโยบายที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละสถาบัน มากกว่าการกำหนดกรอบเกณฑ์ที่ตายตัว นโยบายควรเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ เช่น ผลงานวิจัยที่มีผลกระทบทางสังคมหรือการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนได้จริง มากกว่าการเน้นเชิงปริมาณหรือการจัดทำเอกสารเพื่อการประเมินเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ควรมีมาตรการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น การให้ทุนวิจัยรายบุคคลตามภารกิจหลักที่ได้รับมอบหมาย การจัดทำฐานข้อมูลภาระงานระดับชาติ หรือการสนับสนุนทรัพยากรให้กับสถาบันที่มีบุคลากรจำกัด การพัฒนาเชิงนโยบายเช่นนี้จะทำให้เกิดการบริหารภาระงานอย่างเหมาะสมและส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยสามารถแข่งขันได้ในระดับภูมิภาคและระดับโลกอย่างยั่งยืน

5.5 การพัฒนาเครื่องมือและระบบติดตามผลภาระงาน

เพื่อให้การบริหารภาระงานมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีเครื่องมือและระบบติดตามผลที่สามารถประเมินและปรับปรุงภาระงานได้อย่างต่อเนื่อง เครื่องมือเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของซอฟต์แวร์การวางแผนงาน (workload planner) หรือระบบวิเคราะห์ข้อมูลภาระงานที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของแต่ละคณะและมหาวิทยาลัย ระบบเหล่านี้ควรสามารถบันทึกภารกิจที่อาจารย์ปฏิบัติจริง พร้อมคำนวณเวลาโดยประมาณ และสามารถรายงานผลเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือรายคณะ เพื่อให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานรายบุคคลแบบรอบด้าน (360-degree feedback) หรือการวางแผนการอบรมพัฒนาศักยภาพในอนาคต เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนภาระงานไม่เพียงเป็นการกำหนดจากบนลงล่าง แต่เป็นกระบวนการร่วมคิดและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้การบริหารภาระงานในสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบ โปร่งใส และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

6. การอ้างอิง (References)

- พระราชบัญญัติ. (2562). *มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา, 136(50 ก), 16 เมษายน 2562.
- พินิจ พัวพงศกร. (2563). *การศึกษาไทยในภาวะเปลี่ยนผ่าน*. มุลนิธิวิจัยเพื่อการพัฒนา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2562). *การจัดการภาครัฐยุคใหม่*. สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *คู่มือการจัดทำภาระงานอาจารย์*.
- อภิรักษ์ จันทะนี. (2567). *หลักพุทธธรรมเชิงนวัตกรรม*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิรักษ์ จันทะนี และคณะ. (2566). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและนักปกครองท้องถิ่นไทย*. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(2), กรกฎาคม-ธันวาคม 2566.
- Aristotle. (2000). *Ethics and the virtues*. Oxford University Press.
- Atkinson, R. L. (1969). *Introduction to psychology*. Harcourt.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. McGraw-Hill.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development*. Harper & Row.
- McKeachie, W. J., & Svinicki, M. (2014). *McKeachie's teaching tips: Strategies, research, and theory for college and university teachers*. Cengage Learning.
- Piaget, J. (1966). *Moral judgment of the child*. Free Press.
- Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates*. Bloomsbury Publishing.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรเทศบาล

Municipal management efficiency

ผศ.ดร.มณี ชินณรงค์

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

ผอ.หลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาเขตหนองคาย ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการขององค์กรเทศบาลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ. การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ตามเกณฑ์ ก.พ.อ. 2565 เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวัดและปรับปรุงการดำเนินงานของเทศบาลให้สอดคล้องกับภารกิจและความต้องการของประชาชน. บทความนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรเทศบาลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารจัดการ, การบริหารงานบุคคลและกิจการสภา, การบริหารงานการเงินและการคลัง, และการบริการสาธารณะ. จากการวิเคราะห์พบว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร, การเสริมสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาล, การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, และการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรเทศบาล. การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้องค์กรเทศบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน.

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, เทศบาล

Abstract

The management of municipal organizations plays an important role in local development and efficient public services. The Local Performance Assessment (LPA) according to the criteria of the Civil Service Commission 2022 is an important tool for measuring and improving the performance of municipalities in line with their missions and the needs of the people. This article focuses on analyzing the management efficiency of municipal organizations in various aspects, including management, personnel management and council

affairs, financial and treasury management, and public services. The analysis found that developing the potential of personnel, enhancing transparency and good governance, using information technology, and building cooperation with network partners are important factors in enhancing the efficiency of municipal organizations. Continuous evaluation and improvement will help municipal organizations respond to the needs of the people and develop the locality sustainably.

Keywords: efficiency, management, municipality

1. ความนำ

แนวโน้มของการกระจายอำนาจการปกครองในระดับท้องถิ่นในประเทศไทย ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาและการบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของตนเองได้อย่างแท้จริง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาล ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ผ่านกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าระดับราชการส่วนกลาง การบริหารจัดการขององค์กรเทศบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะประสิทธิภาพของการดำเนินงานในแต่ละระดับย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยตรง ในการนี้ การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) จึงได้รับการพัฒนาให้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานของเทศบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานมีการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิผล โดยเกณฑ์การประเมินตามกรอบของ ก.พ.อ. 2565 ครอบคลุมหลากหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การคลัง การบริการประชาชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารท้องถิ่นและสามารถสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนได้อย่างแท้จริง บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขององค์กรเทศบาล โดยอ้างอิงตามเกณฑ์การประเมินของ ก.พ.อ. 2565 เพื่อทำความเข้าใจถึงระดับประสิทธิภาพในปัจจุบันและระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการให้ตอบสนองต่อความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565).

2. เนื้อหาสาระสำคัญ

การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรเทศบาลตามเกณฑ์ ก.พ.อ. 2565 เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการตรวจสอบและพัฒนาการดำเนินงานของเทศบาลในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการ

ภายใน การบริหารงานบุคคล การเงิน การบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้เทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการของเทศบาลให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน.

2.1 ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาล จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน การกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานภายในให้สอดคล้องกับภารกิจหลักของเทศบาล รวมถึงการวางระบบการสื่อสารภายในที่เอื้อต่อการทำงานแบบบูรณาการ ระเบียบวิธีการวางแผนงาน การติดตามและประเมินผล ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงความเป็นระบบและประสิทธิภาพของการบริหาร (สำนักงาน ก.พ.ร., 2565) นอกจากนี้ ความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทรัพยากร และการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชน เป็นอีกตัวบ่งชี้หนึ่งที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นจากภาคประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ยังต้องมีการปรับใช้หลักธรรมาภิบาลในทุกกระบวนการ เช่น ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม ซึ่งจะส่งเสริมให้เทศบาลสามารถจัดการปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับ โดยมีตัวอย่าง “การบริหารจัดการ” ของเทศบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และภาพองค์กรเทศบาลที่ได้มาตรฐาน ตัวอย่างการบริหารจัดการ: เทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เทศบาลเมืองอโยธยาได้ดำเนินการบริหารจัดการองค์กรตามแนวทางที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และได้รับการประเมิน LPA อยู่ในระดับดีอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น:

- 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม: เทศบาลได้จัดเวทีประชาคมเชิงรุก เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและภาคประชาสังคม นำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี ซึ่งทำให้แผนงานมีความสอดคล้องกับความต้องการจริงของพื้นที่ และลดข้อร้องเรียนจากประชาชน
- 2) ระบบบริหารงบประมาณที่โปร่งใส: มีการเผยแพร่ข้อมูลงบประมาณผ่านเว็บไซต์ของเทศบาล และบอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน พร้อมทั้งเปิดเผยผลการดำเนินงานในรูปแบบรายงานประจำปี ทำให้ประชาชนตรวจสอบการใช้งบประมาณได้อย่างชัดเจน
- 3) การใช้เทคโนโลยีในการให้บริการประชาชน: เช่น การพัฒนาระบบแจ้งซ่อมไฟฟ้าสาธารณะ ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ การจัดเก็บภาษีผ่านระบบออนไลน์ และการให้บริการเอกสารราชการแบบ e-Serv ซึ่งช่วยลดภาระงานของเจ้าหน้าที่และอำนวยความสะดวกให้ประชาชน
- 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง: เทศบาลมีการจัดอบรมภายในและส่งเจ้าหน้าที่เข้าอบรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทั้งด้านทักษะการบริหาร การจัดทำแผนงานโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ภาพองค์กรเทศบาลที่ได้มาตรฐาน: องค์กรเทศบาลที่ได้มาตรฐานควรมีลักษณะเด่นดังนี้:

- มี แผนกลยุทธ์ ที่ชัดเจน มีเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว

- มีการบริหารบุคลากร อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสรรหา การพัฒนา จนถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน
- ดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล ได้แก่ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม ยึดหลักกฎหมาย และความรับผิดชอบ
- ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการสื่อสารกับประชาชน
- มี ความร่วมมือกับภาคประชาชน อย่างจริงจัง โดยการจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกระดับ
- มีระบบ ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนา

เทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและให้บริการประชาชนในพื้นที่ สำนักงานเทศบาลตั้งอยู่ที่ 222 หมู่ที่ 4 ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000 โดยมีนายวุฒิชัย ด่านชัยวิจิตร ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองอโยธยา

นด้านการบริหารจัดการ เทศบาลเมืองอโยธยาได้ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลและมีการพัฒนาบริการสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณผ่านเว็บไซต์ และการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการประชาชน เช่น ระบบแจ้งซ่อมไฟฟ้าสาธารณะผ่านแอปพลิเคชันไลน์ และการให้บริการเอกสารราชการแบบ e-Service

นอกจากนี้ เทศบาลยังมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดอบรมภายในและส่งเจ้าหน้าที่เข้าอบรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทั้งด้านทักษะการบริหาร การจัดทำแผนงานโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2.2 ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา

การบริหารงานบุคคลในเทศบาลมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของการให้บริการสาธารณะและความก้าวหน้าขององค์กร การวางระบบบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน ครอบคลุมตั้งแต่การสรรหา คัดเลือก การพัฒนา การประเมินผล และการจูงใจเป็นสิ่งสำคัญ การเสริมสร้างความสามารถให้บุคลากรโดยผ่านการอบรม การฝึกปฏิบัติจริง และการให้โอกาสในการเติบโตในสายงาน จะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและลดปัญหาการลาออกหรือการขาดแรงจูงใจในระยะยาว (สำนักงาน ก.พ.ร., 2565) ขณะเดียวกัน กิจการของสภาเทศบาลในฐานะองค์กรนิติบัญญัติของท้องถิ่นก็ควรมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเปิดเผยต่อสาธารณชน เช่น การประชุมสภาอย่างต่อเนื่อง การรายงานผลการดำเนินงาน และการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน บทบาทของสภาจึงไม่ใช่เพียงแค่การตรวจสอบฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสนับสนุนเชิง

นโยบายเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งมีตัวอย่างการบริหารงานบุคคลและกิจการสภาเทศบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) ด้านการบริหารงานบุคคล: เทศบาลเมืองบางปะอิน: เทศบาลเมืองบางปะอิน เป็นตัวอย่างของเทศบาลที่มีระบบบริหารงานบุคคลที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการจัดทำแผนอัตรากำลังตามกรอบของสำนักงาน ก.พ.ร. พร้อมทั้งนำระบบการประเมินสมรรถนะมาใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนางานองค์กร นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับเข้าร่วมการอบรมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน เช่น การอบรมด้านการเงินการคลัง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และหลักสูตรธรรมาภิบาลท้องถิ่น ตลอดจนมีการวางแผนเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path) อย่างชัดเจน เพื่อสร้างแรงจูงใจและลดอัตราการลาออกของบุคลากร การดำเนินงานดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้เทศบาลสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรม

2) ด้านกิจการสภา: เทศบาลตำบลลาดชะโด: เทศบาลตำบลลาดชะโด เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในการพัฒนา "กิจการสภา" ให้มีความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีการจัดประชุมสภาอย่างต่อเนื่อง และเปิดเผยข้อมูลการประชุมผ่านช่องทางออนไลน์ของเทศบาล เช่น เว็บไซต์และเฟซบุ๊กแฟนเพจ พร้อมทั้งจัดทำรายงานการประชุมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวก นอกจากนี้ยังมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น การอนุมัติงบประมาณ การเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือโครงการก่อสร้างในพื้นที่ การเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภายังเป็นการสร้างความโปร่งใส และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของสภาในฐานะตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งช่วยให้การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเกิดความสมดุลทางอำนาจภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยทั้งสองเทศบาลแสดงให้เห็นถึงการบริหารงานบุคคลที่มีเป้าหมายชัดเจน และกิจการสภาที่โปร่งใส ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน และส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง

การบริหารการเงินและการคลังของเทศบาลเป็นรากฐานที่สำคัญของการดำเนินโครงการต่าง ๆ อย่างยั่งยืน ประสิทธิภาพทางการคลังไม่ได้หมายถึงการมีรายได้มากเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม การใช้จ่ายที่คุ้มค่า และสามารถตรวจสอบได้ ระบบการวางแผนงบประมาณควรมีการจัดทำแผนการใช้จ่ายที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ต้องมีระบบควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพและการตรวจสอบที่เข้มงวด เช่น การใช้ระบบการตรวจสอบภายในและการประเมินผลภายนอกโดยองค์กรอิสระ เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีการรั่วไหลของงบประมาณหรือการใช้จ่ายอย่างไม่โปร่งใส (สำนักงาน ก.พ.ร., 2565) นอกจากนี้ การเสริมสร้างรายได้ เช่น การจัดเก็บภาษีที่เป็นธรรม การบริหารทรัพย์สินของเทศบาล และการแสวงหาแหล่งทุนจากภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

ยังเป็นอีกกลไกที่สามารถส่งเสริมเสถียรภาพทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีตัวอย่างการบริหารงานการเงินและการคลังของเทศบาลในจังหวัดปทุมธานี หนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนของการบริหารการเงินและการคลังที่มีประสิทธิภาพในระดับเทศบาล คือ เทศบาลเมืองคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่ต้องบริหารจัดการงบประมาณและโครงการจำนวนมากในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นและเศรษฐกิจขยายตัวรวดเร็ว จุดเด่นด้านการบริหารการคลังของเทศบาลเมืองคลองหลวง ได้แก่

1) การวางแผนงบประมาณอย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์: เทศบาลจัดทำแผนการใช้จ่ายประจำปีโดยเชื่อมโยงกับ “แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี” ซึ่งได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกระดับ ผ่านเวทีประชาคมและการสำรวจความคิดเห็น จึงทำให้การจัดสรรงบประมาณตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เช่น โครงการปรับปรุงถนน ระบบระบายน้ำ การส่งเสริมการศึกษา และสวัสดิการชุมชน

2) การควบคุมภายในและตรวจสอบการใช้จ่าย: เทศบาลได้นำระบบควบคุมภายในตามแนวทางของกรมบัญชีกลางมาใช้ เช่น การแยกหน้าที่ระหว่างผู้อนุมัติงบประมาณและผู้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง การใช้ระบบติดตามการใช้จ่ายผ่านโปรแกรม “e-LAAS” (ระบบบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) และการตรวจสอบบัญชีประจำปีโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)

3) การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ท้องถิ่น: เทศบาลพัฒนาระบบจัดเก็บภาษีผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และค่าธรรมเนียมต่างๆ โดยใช้ฐานข้อมูลแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน ซึ่งช่วยลดการตกหล่นของรายได้ และทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้สะดวกยิ่งขึ้น

4) การบริหารทรัพย์สินและแหล่งทุนภายนอก: เทศบาลมีการบริหารพื้นที่ตลาดและทรัพย์สินของตนเองให้เกิดรายได้ เช่น การให้เช่าพื้นที่สาธารณะอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งแสวงหาแหล่งทุนสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น กองทุนส่งเสริมการอนามัยท้องถิ่น และการร่วมลงทุน (PPP) ในโครงการพัฒนาเมือง

5) การเปิดเผยข้อมูลและมีส่วนร่วมในการติดตาม: เทศบาลจัดทำรายงานงบประมาณประจำปีเผยแพร่ทางเว็บไซต์ และจัดประชุมชี้แจงงบประมาณให้ประชาชนรับทราบ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและสร้างการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบจากภาคประชาชนและสภาท้องถิ่น

ดังนั้น การบริหารการเงินและการคลังของเทศบาลเมืองคลองหลวงจึงเป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งช่วยให้เทศบาลสามารถใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่าและพัฒนาเมืองได้อย่างยั่งยืน.

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของการปกครองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตย ซึ่งทำให้เทศบาลสามารถเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้หลายระดับ ตั้งแต่การรับฟังความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ การร่วมกำหนดนโยบาย การเข้าร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไปจนถึงการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล (สำนักงาน ก.พ.ร., 2565) หนึ่งในเครื่องมือที่เทศบาลสามารถใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมคือ การเปิดเผย

ข้อมูลอย่างโปร่งใส เช่น การเผยแพร่รายงานทางการเงิน การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น และการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับภาครัฐ การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล ทำให้ประชาชนรู้สึกผูกพันและพร้อมให้ความร่วมมือในการรักษาและพัฒนาโครงการเหล่านั้นให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน เทศบาลที่สามารถสร้างกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการชุมชนหรือเครือข่ายประชาชนในพื้นที่ จะสามารถยกระดับคุณภาพของการบริหารจัดการ และลดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีตัวอย่าง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในเทศบาลจังหวัดปทุมธานี

หนึ่งในเทศบาลที่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม คือ เทศบาลตำบลคลองสี่ อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้ดำเนินการหลายโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร ดังนี้

1) เวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบล: เทศบาลตำบลคลองสี่จัดเวทีประชาคมประจำปี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านเสนอปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไข ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญเพื่อบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับแนวคิด จนถึงการวางนโยบายสาธารณะ

2) การจัดทำแผนพัฒนาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Planning): เทศบาลใช้แบบสอบถามออนไลน์และระบบโหวตผ่านเฟซบุ๊กเทศบาล เพื่อให้ประชาชนเลือกโครงการที่เห็นว่าสำคัญต่อชุมชน เช่น โครงการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง โครงการสร้างสวนสาธารณะ และการปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน วิธีนี้ทำให้คนรุ่นใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น

3) การพัฒนา “ศูนย์รับเรื่องร้องเรียนออนไลน์”: เทศบาลพัฒนาแพลตฟอร์ม Line Official Account ของเทศบาลตำบลคลองสี่ ให้เป็นศูนย์รับเรื่องร้องเรียนที่สามารถติดตามสถานะได้แบบเรียลไทม์ ประชาชนสามารถแจ้งเหตุไฟดับ น้ำท่วม ขยะไม่เก็บ หรือขอความช่วยเหลือได้ทันที พร้อมภาพถ่ายประกอบ ระบบนี้เชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการโดยตรง จึงทำให้การตอบสนองรวดเร็วและโปร่งใส

4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณ: เทศบาลเปิดเผยรายงานการเงินประจำปี รายงานการจัดซื้อจัดจ้าง และรายงานโครงการที่ดำเนินการผ่านเว็บไซต์และบอร์ดประกาศกลาง พร้อมเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการใช้งบประมาณ การแสดงรายละเอียดการใช้จ่ายนี้ช่วยลดข้อครหาเรื่องความไม่โปร่งใส และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการติดตามอย่างใกล้ชิด

5) โครงการร่วมทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์: เช่น โครงการ “คลองสี่สะอาด ชุมชนนำอยู่” ที่ชักชวนประชาชน อาสาสมัครสาธารณสุข และเยาวชนในพื้นที่ ร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อม เช่น การเก็บขยะ ตัดแต่งต้นไม้ และทำฝายชะลอน้ำในคลอง การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาพื้นที่เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสามัคคีและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน

ดังนั้น เทศบาลตำบลคลองสี่ถือเป็นตัวอย่างของเทศบาลที่ใช้เทคโนโลยีควบคู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิมอย่างลงตัว ทำให้การบริหารงานภาครัฐเกิดความโปร่งใส ประชาชนเกิดความพึงพอใจ และความไว้วางใจในองค์กรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

2.5 ด้านการบริการสาธารณะ

เทศบาลในฐานะหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด มีภารกิจสำคัญในการจัดบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ บริการเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า การเก็บขยะ ไปจนถึงการส่งเสริมสุขภาพ การศึกษา และการพัฒนาสังคม การให้บริการที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการสำรวจความต้องการของประชาชน การมีระบบบริหารจัดการข้อร้องเรียน และการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เทศบาลควรมีการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการ เช่น การให้บริการออนไลน์ ระบบติดตามเรื่องร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชัน และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (สำนักงาน ก.พ.ร., 2565) ทั้งนี้ ประชาชนควรได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในการออกแบบและประเมินบริการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในองค์กรเทศบาล การบริการที่โปร่งใสเข้าถึงง่าย และครอบคลุมจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการปกครองท้องถิ่น โดยมีตัวอย่าง “การบริการสาธารณะ” ของเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งดำเนินการด้านบริการสาธารณะอย่างโดดเด่นในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่มีภารกิจในการดูแลประชากรจำนวนมาก และมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมเขตเมืองและชุมชนหนาแน่นหลายแห่ง เทศบาลแห่งนี้ได้พัฒนาการให้บริการสาธารณะในมิติต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้:

1) ระบบจัดเก็บขยะมูลฝอยและการจัดการสิ่งแวดล้อม: เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีระบบการเก็บขยะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดเก็บทุกวันในเขตชุมชนหนาแน่น และมีการแยกประเภทขยะตั้งแต่ต้นทาง เช่น ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย พร้อมทั้งจัดทำโครงการ “ชุมชนสะอาด เมืองน่าอยู่” เพื่อสร้างความร่วมมือกับประชาชนในการคัดแยกขยะ นอกจากนี้ยังมีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของตนเองที่ใช้เทคโนโลยีควบคุมมลพิษเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2) บริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน: เทศบาลได้ดำเนินโครงการปรับปรุงระบบประปาโดยร่วมมือกับการประปาส่วนภูมิภาค เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาลมีน้ำประปาสะอาดใช้ตลอดปี รวมถึงการติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างในถนนสายหลักและตรอกซอยเพื่อเพิ่มความปลอดภัยยามค่ำคืน โดยสามารถแจ้งซ่อมไฟฟ้าหรือท่อประปาผ่านทาง แอปพลิเคชันเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งพัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

3) บริการด้านสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพ: เทศบาลมีศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่ให้บริการขั้นต้น เช่น การตรวจโรคทั่วไป การฉีดวัคซีน การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (Home Visit) พร้อมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น โครงการออกกำลังกายผู้สูงอายุในชุมชน และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการและการป้องกันโรคประจำถิ่น

4) การส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาเยาวชน: เทศบาลดูแลโรงเรียนในสังกัดเทศบาล 3 แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกหลายแห่ง โดยมีการปรับปรุงอาคารเรียน จัดสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ และส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ยังมีทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนยากจน และโครงการ “ห้องเรียนออนไลน์” สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถมาเรียนในชั้นเรียนได้

5) การจัดระบบรับข้อร้องเรียนและบริการออนไลน์: เทศบาลพัฒนา ระบบรับเรื่องร้องเรียน ผ่านไลน์ออฟฟิเชียล และเว็บไซต์เทศบาล เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งปัญหาได้สะดวกรวดเร็ว พร้อมระบบติดตามผลการดำเนินการแบบโปร่งใส รวมถึงการใช้ Facebook Page เป็นช่องทางสื่อสารข้อมูลข่าวสาร เช่น การเตือนภัยน้ำท่วม การจัดกิจกรรมสาธารณะ และการประชาสัมพันธ์บริการต่าง ๆ

ดังนั้นเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีเป็นตัวอย่างขององค์กรที่บริหารงานด้านบริการสาธารณะอย่างครอบคลุม โดยใช้เทคโนโลยีร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้บริการต่าง ๆ เข้าถึงง่าย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงวิธีการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อบริบทของสังคมไทยในยุคดิจิทัล

2.6 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการบริหาร

ในยุคดิจิทัล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรเทศบาล มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส เทศบาลสามารถใช้เทคโนโลยีในการให้บริการสาธารณะ เช่น การให้บริการผ่านเว็บไซต์ การรับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ และเพิ่มความสะดวกให้แก่ประชาชน (สำนักงาน ก.พ.ร., 2565) นอกจากนี้ การใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ เช่น ฐานข้อมูลประชากร ฐานข้อมูลงบประมาณ และระบบติดตามผลการดำเนินงาน ช่วยให้เทศบาลสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และจัดทำแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำยิ่งขึ้น นวัตกรรมด้านการบริหาร เช่น การนำแนวคิด Smart City หรือแนวทางการบริการเชิงรุก (Proactive Services) ยังช่วยสร้างความแตกต่างและยกระดับภาพลักษณ์ขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ เทศบาลที่มีความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่การบริหารงานแบบดิจิทัลจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้รวดเร็วมากขึ้น และสามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีตัวอย่าง "การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการบริหาร" ของเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่สามารถยกมาได้อย่างชัดเจน กรณีเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ได้ริเริ่มโครงการ “Smart Municipality” โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการบริการประชาชนอย่างรอบด้าน เช่น

1) ระบบรับเรื่องร้องเรียนออนไลน์ ผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชันของเทศบาล ช่วยให้ประชาชนสามารถแจ้งปัญหาเรื่องไฟฟ้า ทางเท้า น้ำท่วม และปัญหาชุมชนอื่น ๆ ได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งมีระบบตอบกลับอัตโนมัติ และติดตามผลการแก้ไขปัญหาได้ผ่านรหัสเรื่อง

2) การใช้ฐานข้อมูลประชากรและ GIS เพื่อวางแผนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การซ่อมถนน ระบบประปา หรือการจัดเก็บขยะ เทศบาลได้นำแผนที่ดิจิทัลและข้อมูลเชิงพื้นที่มาใช้วิเคราะห์พื้นที่ที่มีปัญหาเฉพาะเจาะจงและจัดลำดับความสำคัญได้แม่นยำมากขึ้น

3) การสื่อสารภาครัฐผ่านโซเชียลมีเดีย เทศบาลใช้ Facebook และ Line Official Account เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรม หรือแจ้งเตือนสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น ฝนตกหนัก หรือการฉีดพ่นยากำจัดยุงลาย ทำให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารรวดเร็วขึ้น

4) บริการ e-Service เช่น ชำระภาษีออนไลน์ เทศบาลได้พัฒนาระบบให้ประชาชนสามารถได้

5) ชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีป้าย และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์หรือตู้คีออส (Kiosk) ได้ตลอด 24 ชั่วโมง

ดังนั้น การจัดการขยะอัจฉริยะ (Smart Waste Management) โดยใช้เซนเซอร์ตรวจวัดปริมาณขยะในถังตามจุดต่าง ๆ เพื่อกำหนดเส้นทางการจัดเก็บที่มีประสิทธิภาพ ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่าย กรณีศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีเริ่มพัฒนาแนวทางบริหารแบบดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

3. ทักษะของผู้เขียนบทความวิชาการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการประเมิน LPA พบว่า การบริหารจัดการขององค์กรเทศบาลยังมีช่องว่างในหลายด้านที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการจัดการภายใน การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การสร้างความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและความยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่น องค์กรเทศบาลจึงควรเร่งยกระดับการดำเนินงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ

3.1 ความสำคัญของการประเมิน LPA

การประเมิน LPA (Local Performance Assessment) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดประสิทธิภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรเทศบาล ซึ่งมีบทบาทในการให้บริการสาธารณะในระดับพื้นที่ การประเมิน LPA ช่วยให้องค์กรสามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินงานในแต่ละมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการภายใน ความโปร่งใสในการใช้งบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการให้บริการที่มีคุณภาพต่อประชาชนในพื้นที่ เครื่องมือนี้ยังช่วยเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเกณฑ์มาตรฐาน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์กรท้องถิ่น ทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และยกระดับคุณภาพของการบริหารราชการท้องถิ่นโดยรวม อีกทั้งผลลัพธ์จากการประเมินยังสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนา และการจัดลำดับความสำคัญของโครงการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การเปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณะยังมีส่วนช่วยในการ

สร้างแรงจูงใจให้องค์กรมีความพยายามในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนอย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระยะยาว

3.2 ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาบุคลากรในองค์กรเทศบาลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับภารกิจขององค์กร การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสารกับประชาชน รวมถึงความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารงานบริการสาธารณะ หากขาดการพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว องค์กรเทศบาลควรมีแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการประเมินความต้องการด้านทักษะ (Skill Gap Analysis) การฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันและการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างความพร้อมในการปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง นำพาองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3.3 การเสริมสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาล

การบริหารองค์กรเทศบาลให้มีความโปร่งใสและยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชน การดำเนินงานอย่างโปร่งใสหมายถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ การดำเนินงาน และการตัดสินใจในโครงการต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา โดยไม่ปิดบังหรือบิดเบือนข้อมูล ขณะเดียวกัน การยึดหลักธรรมาภิบาล เช่น หลักนิติธรรม ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ จะช่วยกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีและเป็นธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรและบริการสาธารณะ การส่งเสริมความโปร่งใสอาจทำได้ผ่านการใช้เทคโนโลยี เช่น การเปิดเผยข้อมูลผ่านเว็บไซต์เทศบาล ระบบแจ้งเตือนงบประมาณ หรือการจัดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญต่างๆ ทั้งนี้ ยังควรมีการจัดตั้งกลไกตรวจสอบภายในและภายนอกที่เข้มแข็ง เพื่อรับรองความถูกต้องและเป็นธรรมของการดำเนินงานทั้งหมด องค์กรที่ยึดถือหลักธรรมาภิบาลจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น ลดโอกาสในการเกิดการทุจริต และสามารถสร้างระบบการบริหารที่ยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์กร

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและพัฒนาเทศบาลถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในผลลัพธ์ของการบริหารงานในพื้นที่ การมีส่วนร่วมอาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาท้องถิ่น การร่วมจัดเวทีสาธารณะ การเสนอปัญหาผ่านระบบร้องเรียน หรือการเข้าร่วมในคณะกรรมการชุมชน

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมจะทำให้องค์กรเข้าใจความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง ลดปัญหาการกำหนดนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และยังช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันของชุมชนและองค์กร การส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมควรดำเนินควบคู่กับการให้ข้อมูลที่เพียงพอ โปร่งใส และเข้าใจง่าย รวมทั้งส่งเสริมทักษะพลเมือง เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง องค์กรที่เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะมีแนวโน้มในการบริหารที่ตอบสนองต่อสังคม และช่วยลดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 การจัดการนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร

ในยุคดิจิทัล การนำแนวคิดนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรเทศบาลถือเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ นวัตกรรมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเทคโนโลยีเท่านั้น แต่รวมถึงแนวทางใหม่ๆ ในการทำงาน การจัดการข้อมูล การออกแบบบริการ และการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบ e-Service เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อราชการผ่านระบบออนไลน์ การนำแอปพลิเคชันมาใช้ติดตามงานบริการ หรือการใช้ระบบ Big Data วิเคราะห์พฤติกรรมประชาชนเพื่อพัฒนานโยบาย นวัตกรรมยังสามารถเกิดจากการปรับโครงสร้างหรือกระบวนการภายในให้ยืดหยุ่นและตอบสนองเร็วขึ้น องค์กรเทศบาลควรมีแนวทางสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับแนวคิดใหม่ สนับสนุนให้บุคลากรกล้าทดลองและเรียนรู้จากความล้มเหลว พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนา นวัตกรรมที่เกิดจากบริบทของชุมชนเอง นวัตกรรมจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของเทคโนโลยี พัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

4. การสรุป

การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรเทศบาลตามเกณฑ์ของสำนักงาน ก.พ.อ. ปี 2565 (Local Performance Assessment: LPA) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนระดับความสามารถขององค์กรในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผน การให้บริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงิน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิเคราะห์จากการประเมิน LPA ชี้ให้เห็นภาพรวมของทั้งจุดแข็งและข้อจำกัดของเทศบาล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรอย่างมีระบบ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ความโปร่งใสในการบริหาร และความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนอย่างทันทั่วทั้งที่ การพัฒนาองค์กรเทศบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงควรเน้นการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความทันสมัย โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมถึงการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อรองรับบทบาทใหม่ในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ การเสริมสร้างธรรมาภิบาล เช่น การบริหารแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ และการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของเทศบาลให้เป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือและเป็นที่พึ่งของประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบ ไปจนถึงการร่วมคิดร่วมวางแผนและติดตามผลการดำเนินงาน จะช่วยให้เทศบาลสามารถปรับปรุงนโยบายและบริการต่าง ๆ ให้ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนั้น LPA ไม่เพียงเป็นเครื่องมือวัดผล แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีเป้าหมาย เพื่อให้เทศบาลสามารถพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชนได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

5. องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรเทศบาลตามเกณฑ์การประเมิน LPA ปี 2565 ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการบริหารองค์กรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น

5.1 การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กรท้องถิ่น

การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กรเทศบาลเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยเฉพาะหลักการสำคัญ เช่น ความโปร่งใสที่เปิดเผยมข้อมูลและเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบ การมีส่วนร่วมที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจและนโยบาย ความรับผิดชอบที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และหลักนิติธรรมที่กำหนดให้การบริหารอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด เมื่อองค์กรเทศบาลนำหลักการเหล่านี้ไปใช้อย่างจริงจัง จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง เสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชน และยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณะให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มประสิทธิภาพ

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรเทศบาลถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความสะดวก และความรวดเร็วในการให้บริการแก่ประชาชนอย่างเห็นได้ชัด เทศบาลที่สามารถปรับใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบ e-Service สำหรับการขอใบอนุญาตหรือชำระภาษีออนไลน์ ระบบแจ้งซ่อมผ่านแอปพลิเคชัน หรือฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (GIS) เพื่อการวางแผนและติดตามงานบริการต่าง ๆ ล้วนสามารถลดขั้นตอนในการดำเนินงาน เพิ่มความแม่นยำในการจัดสรรทรัพยากร และลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างเป็นระบบ เทคโนโลยียังช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการได้สะดวกยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือเวลาใดก็ตาม ส่งผลให้ความพึงพอใจและความไว้วางใจในองค์กรเทศบาลเพิ่มสูงขึ้น เทศบาลที่ปรับตัวสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมจึงมีแนวโน้มที่จะบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

5.3 การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบในองค์กรเทศบาลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยองค์ความรู้ใหม่นี้ระบุแนวทางที่ชัดเจน เช่น

การกำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path) การจัดอบรมเพิ่มทักษะตามความจำเป็น และการประเมินสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และแรงจูงใจในการทำงาน มากยิ่งขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับภารกิจของเทศบาลยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการ ให้บริการแก่ประชาชน และช่วยลดปัญหาการลาออกหรือขาดแรงจูงใจในระยะยาว เทศบาลที่สามารถ จัดระบบการพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความพร้อมในการปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลง และสามารถดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.4 ความเชื่อมโยงระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความโปร่งใส

ความเชื่อมโยงระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความโปร่งใสเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของการบริหารเทศบาลอย่างชัดเจน จากการศึกษา พบว่าองค์กรเทศบาลที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร เช่น การจัดเวทีประชาคม การสำรวจความคิดเห็นในระดับ ชุมชน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใส มักได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น และสามารถ ลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ได้อย่างมีนัยสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็น เจ้าของร่วมในนโยบายและโครงการต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อเทศบาล และพร้อมให้การ สนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น ขณะเดียวกัน ความโปร่งใสของเทศบาลก็เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารที่มีคุณธรรมและสามารถ ตรวจสอบได้

5.5 รูปแบบการจัดการที่ยืดหยุ่นและเน้นความต้องการของพื้นที่

รูปแบบการจัดการที่ยืดหยุ่นและเน้นความต้องการของพื้นที่เป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้องค์กร เทศบาลสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับบริบทของแต่ละชุมชน โดยพบว่าเทศบาลที่ ใช้แนวทางแบบบูรณาการ ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาท้องถิ่น งบประมาณ และข้อเสนอแนะจาก ประชาชน จะสามารถวางนโยบายและดำเนินโครงการได้อย่างตบใจทแยงและตรงจุด แนวทางนี้ช่วยให้การ บริหารสามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และจัดสรรทรัพยากรได้อย่าง เหมาะสมกับความต้องการจริงในพื้นที่ ทั้งนี้ยังช่วยลดความล่าช้าในการดำเนินงาน ลดปัญหาความขัดแย้ง และเพิ่มความพึงพอใจของประชาชนในบริการต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดให้ เทศบาลที่มีความยืดหยุ่นในการบริหาร จึงมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ตอบสนองต่อความท้าทาย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ อย่างยั่งยืน

5.6 การใช้ประโยชน์จากการประเมิน LPA เป็นเครื่องมือพัฒนาเชิงนโยบาย

การใช้ประโยชน์จากการประเมิน LPA (Local Performance Assessment) ในฐานะเครื่องมือ พัฒนาเชิงนโยบาย เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาล สามารถ ปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดย LPA ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการวัดผลการ

ดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่าในการกำหนดนโยบาย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการปรับปรุงกระบวนการภายในองค์กรให้ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสามารถใช้ในการเปรียบเทียบแนวปฏิบัติที่ดี (best practices) ระหว่างองค์กรเทศบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อเรียนรู้จุดแข็งและแนวทางการแก้ไขจุดอ่อนอย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณะ ยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้องค์กรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลดีต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นจากประชาชนในระยะยาว

6. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA)*.

สืบค้นจาก <https://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2566.pdf>

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *เกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*.

สืบค้นจาก <https://www.srinonngam.go.th/docs/file/1718080399-1.pdf>

พระราชบัญญัติ. (2562). *มาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา, 136(50 ก), 16 เมษายน 2562.

อภิรักษ์ จันทะนี. (2565). *หลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้ากับทฤษฎีนวัตกรรม*. บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

Agasisti, T., & Porcelli, F. (2022). Local governments' efficiency and its heterogeneity-empirical evidence from a stochastic frontier analysis of Italian municipalities

2010-2018. *Applied Economics*. <https://doi.org/10.1080/00036846.2022.2107988>

Benito, B., Guillamón, M. D., & Ríos, A. M. (2021). Transparency and efficient management in local governments. *Cities*, 115, 103234. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103234>

Mishi, S., Mbaleki, N., & Mushonga, F. B. (2022). Financial mismanagement and efficiency trade-off in local municipalities: Lessons from Eastern Cape, South Africa. *Journal of Local Government Research and Innovation*, 3, Article 68.

<https://doi.org/10.4102/jolgr.v3i0.68>

Nikulina, T. N., Ivanova, U. S., Stupina, A. A., & Karaseva, M. V. (2019). Management by the efficiency of the local government. *Journal of Physics: Conference Series*, 1399(3), 033052. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1399/3/033052>

การวิเคราะห์หน้าที่ความรับผิดชอบตามพันธกิจของอาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์

Analysis of the duties and responsibilities of the lecturers in the Public Administration Program

ผศ.ดร.สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี

ผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author)

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาเขตนครสวรรค์ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

ผู้อำนวยการหลักสูตร/สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดมาตรฐานทางวิชาการและการปฏิบัติงานของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา โดยเน้นพันธกิจหลักของสถาบัน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการออกแบบ พัฒนา และจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ และความต้องการของภาครัฐและสังคม พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ ความรู้ และคุณธรรมของผู้เรียนควบคู่กัน ในด้านการวิจัย อาจารย์ต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคมและการบริหารภาครัฐ รวมถึงการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและการพัฒนาองค์กรต่าง ๆ ด้านบริการวิชาการ อาจารย์ต้องมีบทบาทเชิงรุกในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน ยังมีหน้าที่ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยแก่ผู้เรียน ฉะนั้น การปฏิบัติตามพันธกิจเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ จริยธรรม และทักษะด้านดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ บทความนี้จึงเสนอแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพอาจารย์อย่างรอบด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพของหลักสูตรและสถาบันโดยรวม

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ พันธกิจของอาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

This article aims to analyze the roles and responsibilities of faculty members in Public Administration programs, based on the 2022 guidelines issued by the Office of the Higher Education Commission of Thailand. These guidelines serve as a vital framework for setting academic and operational standards for university instructors, emphasizing the core missions of higher education institutions: producing graduates, conducting research, providing academic services to society, and preserving arts and culture. The findings reveal that faculty members play a critical role in designing, developing, and managing curricula that align with professional standards and the needs of both the public sector and society. They are also responsible for delivering instruction that fosters students' skills, knowledge, and ethical development simultaneously. In the area of research, faculty members are expected to generate new knowledge related to societal issues and public administration, with a focus on applying research outcomes to policy and organizational development. Regarding academic services, faculty members should actively transfer knowledge to communities, promote public participation, and drive sustainable development. Additionally, they are responsible for preserving Thai arts and culture by instilling cultural awareness in their students. Nonetheless, fulfilling these missions requires continuous development in academic expertise, ethical standards, and digital skills to keep pace with the evolving global context. This article proposes comprehensive strategies for enhancing faculty capacity, thereby improving the overall quality of academic programs and institutions.

Keywords: Analysis, Responsibilities, Faculty Roles, Academic Mission, Higher Education

1. ความนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการเมือง การอุดมศึกษาจึงกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในระดับประเทศและระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาภาครัฐและภาคสังคมจำเป็นต้องอาศัยบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ และจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งบทบาทนี้ตกอยู่กับ “อาจารย์ประจำหลักสูตร” ในฐานะผู้กำหนดทิศทางการศึกษา พัฒนาหลักสูตร และส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม สาธารณรัฐ ประศาสนศาสตร์ถือเป็นศาสตร์ที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาระบบราชการ การบริการสาธารณะ และการบริหารจัดการทรัพยากรของชาติ อาจารย์ประจำหลักสูตรในสาขานี้จึงมีภารกิจที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ

การวิจัย การสร้างความสัมพันธ์กับสังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งต้องดำเนินการภายใต้กรอบมาตรฐานที่ชัดเจนและเป็นระบบ ประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) พ.ศ. 2565 ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินผลงานของอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยยึดหลักพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (สำนักงาน ก.พ.อ., 2565) การทำความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบตามประกาศดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาอาจารย์และยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมสำหรับการพัฒนาอาจารย์ให้สามารถปฏิบัติงานตามพันธกิจได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในมิติของการสอน การวิจัย และการมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างแท้จริง

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หมายถึง อาจารย์ประจำซึ่งมีคุณวุฒิและประสบการณ์เป็นไปตามเกณฑ์ของคณะกรรมการ และรับผิดชอบในการบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยต้องปฏิบัติหน้าที่ประจำหลักสูตรนั้น และต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คนต่อหนึ่งหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา" (ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา(กมอ.), 2565)

สำหรับหน้าที่ของอาจารย์ประจำและรับผิดชอบหลักสูตรฯ ตามประกาศ กพอ.2565 สรุปได้ดังนี้

1) นิยาม: แบบที่ 1 ซึ่ง (เดิม) เรียก "เอกสารประกอบการสอน" "ผลงานทางวิชาการที่เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบในการประเมินผลการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อนให้เห็น เนื้อหาวิชาและวิธีการสอนอย่างเป็นระบบจัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้สอนในการใช้ประกอบการสอน"

- รูปแบบ: เป็นเอกสารหรือสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ตนสอน ประกอบด้วย แผนการสอน หัวข้อบรรยาย (มีรายละเอียดประกอบพอสมควร) และ อาจมีสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพิ่มขึ้นอีกก็ได้ เช่น รายชื่อบทความหรือหนังสืออ่านประกอบ บทเรียบเรียงคัดย่อเอกสารที่เกี่ยวข้อง แผนภูมิ (chart) แถบเสียง (tape) ภาพเคลื่อนไหว (video) ภาพเลื่อน (slide) สื่อการสอนออนไลน์ หรือสื่อปฏิสัมพันธ์แบบดิจิทัลอื่น ๆ ซึ่งมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

- การเผยแพร่: อาจเป็นเอกสารที่จัดทำเป็นรูปเล่มหรือถ่ายสำเนาเย็บเล่มหรือ เป็นสื่ออื่น ๆ อาทิ ซีดีรอม ที่ได้ใช้ประกอบการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษามาแล้ว (ปกติไม่น้อยกว่า 4 เดือน)

- ลักษณะคุณภาพ: อยู่ในดุลยพินิจของสภาสถาบันอุดมศึกษาที่จะกำหนดเป็นข้อบังคับ

2) นิยาม: แบบที่ 2 ซึ่ง (เดิม) เรียก "เอกสารคำสอน" ผลงานทางวิชาการที่ใช้สอนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่สะท้อน

ให้เห็นเนื้อหาวิชาที่สอน และวิธีการสอนอย่างเป็นระบบ โดยอาจพัฒนาขึ้นจากเอกสารประกอบการสอน จนมีความสมบูรณ์กว่าเอกสารประกอบการสอน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้เรียนที่นำไปศึกษาด้วยตนเองหรือเพิ่มเติมขึ้นจากการเรียนในวิชานั้น ๆ”

- รูปแบบ: เป็นเอกสารรูปเล่มหรือสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในวิชาที่ตนสอน ประกอบด้วยแผนการสอน หัวข้อบรรยาย (มีรายละเอียดประกอบพอสมควร) และมีสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้เพิ่มขึ้น เช่น รายชื่อบทความหรือหนังสืออ่านประกอบ บทเรียบเรียงคัดย่อเอกสารที่เกี่ยวข้อง แผนภูมิ (chart) แถบเสียง (tape) ภาพเคลื่อนไหว (video) ภาพเลื่อน (slide) สื่อออนไลน์ สื่อปฏิสัมพันธ์แบบดิจิทัล ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาที่ใช้ประกอบการอธิบายภาพ แบบฝึกปฏิบัติ รวมทั้งการอ้างอิงเพื่อขยายความที่มาของสาระและข้อมูล และบรรณานุกรม ที่ทันสมัยและถูกต้องตามกฎหมาย

- การเผยแพร่: ต้องได้รับการจัดทำเป็นรูปเล่มด้วยการพิมพ์ หรือถ่ายสำเนาเย็บเล่ม หรือสื่ออื่น ๆ ที่แสดงหลักฐานว่าได้เผยแพร่โดยใช้เป็น “คำสอน” ให้แก่ผู้เรียนในวิชานั้น ๆ มาแล้ว

- ลักษณะคุณภาพ: อยู่ในดุลยพินิจของสภาสถาบันอุดมศึกษาที่จะกำหนดเป็นข้อบังคับ

3) นิยาม: ตำรา เป็นงานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนทั้งวิชา หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชา เกิดจาก การนำข้อค้นพบจากทฤษฎี จากงานวิจัยของผู้ขอ หรือความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียง โดยมีมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็น แก่นกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับมีโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพสัมพันธ์ภาพและ สारตถภาพตามหลักการเขียนที่ดีใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และให้ความรู้ใหม่ อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการวิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้ขอยื่นเสนอขอกำหนด ตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ ผู้ขอกำหนดตำแหน่งจะต้องระบุวิชาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรที่ใช้ตำราเล่มที่เสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ ด้วย ผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้ อาจได้รับการพัฒนาขึ้นจากเอกสารคำสอนจนถึง ระดับที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่มีใช้ผู้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำความเข้าใจในสาระของตำรานั้นด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องเข้าศึกษาในวิชานั้น หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นตำราไม่ได้ เว้นแต่จะมีการพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าเป็นตำรา

- รูปแบบ: เป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วยคำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การอธิบายหรือการวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคำ ทั้งนี้ควรมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย และครบถ้วนสมบูรณ์ การอธิบายสาระสำคัญมีความชัดเจน โดยอาจใช้ข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบจนผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ

- การเผยแพร่: เผยแพร่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมิน โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลายสถาบัน ดังนี้

(1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์ หรือ

(2) การเผยแพร่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น การเผยแพร่ในรูปแบบของซีดีรอม, e-learning, online learning

(3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ การเผยแพร่ดังกล่าวนี้จะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอน วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเท่านั้น จำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่ อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน

4) นิยาม: หนังสือ เป็นงานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมโนทัศน์หลัก ที่เป็นแกนกลางและมโนทัศน์ย่อยที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาของหนังสือ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรหรือของวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาสาระของหนังสือต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นหนังสือไม่ได้

- รูปแบบ: เป็นรูปเล่มที่ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ที่ทันสมัยและครบถ้วนสมบูรณ์ โดยอาจมีข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบด้วยก็ได้ ตามรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(1) เป็นงานที่นักวิชาการเขียนทั้งเล่ม (authored book) คือเอกสารที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นทั้งเล่มอย่างมีเอกภาพ มีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญา ความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ

(2) เป็นงานวิชาการบางบทหรือส่วนหนึ่งในหนังสือที่มีผู้เขียนหลายคน (book chapter) โดยจะต้องมีความเป็นเอกภาพของเนื้อหาวิชาการ ซึ่งผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจ ในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จในแต่ละบท และเป็นงานศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิทยา อันเป็นที่ยอมรับจนได้ข้อสรุปที่ทำให้เกิด ความก้าวหน้าทางวิชาการหรือนำไปประยุกต์ใช้ได้ กรณีที่ในแต่ละบทมีผู้เขียนหลายคน จะต้องระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน

จำนวนบทที่จะนำมาแทนหนังสือ 1 เล่ม ต้องมีจำนวนอย่างน้อย 5 บท และมีจำนวนหน้ารวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 80 หน้า โดยเนื้อหาสาระของบทในหนังสือทั้ง 5 บท จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกันและอยู่ในขอบข่ายสาขาวิชาที่เสนอขอกำหนดตำแหน่ง ทางวิชาการ ทั้งนี้ อาจอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันหรือหลายเล่มก็ได้ และสำหรับการประเมิน คุณภาพจะต้องประเมินคุณภาพโดยรวมทั้งหมด

- การเผยแพร่: เผยแพร่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมิน โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลายสถาบัน ดังนี้

(1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์

(2) การเผยแพร่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การเผยแพร่ในรูปของซีดีรอม

(3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ การเผยแพร่งานดังกล่าวนี้จะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอน วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเท่านั้น จำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่ อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน

5) นิยาม: บทความทางวิชาการ เป็นงานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ อย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วย

- รูปแบบ: ประกอบด้วยการนำความที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือ วิเคราะห์ กระบวนการอธิบายหรือวิเคราะห์และบทสรุป มีการอ้างอิงและบรรณานุกรม ที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ (สำหรับการเผยแพร่ ให้เป็นไปตามประกาศ กพอ.2565 ลงวันที่ 8 มกราคม 2565)

6) นิยาม: งานวิจัย ผลงานวิชาการที่เป็นงานศึกษาหรืองานค้นคว้าอย่างมีระบบ ด้วยวิธีวิทยาการวิจัย ที่เป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ๆ และมีที่มาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำตอบหรือข้อสรุปรวม ที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ (งานวิจัยพื้นฐาน) หรือการนำวิชานั้นมาใช้ประโยชน์ (งานวิจัยประยุกต์-Applied research) หรืองานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative research) หรือการพัฒนาอุปกรณ์หรือกระบวนการใหม่ที่เกิดประโยชน์ (สำหรับการเผยแพร่ให้เป็นไปตามประกาศ กพอ.2565)

- รูปแบบ: อาจจัดได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) รายงานการวิจัย ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์และชัดเจนตลอดทั้งกระบวนการวิจัย (research process) อาทิ การกำหนดประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ การทำวรรณกรรม ปรัชญา โจทย์หรือสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์โจทย์หรือสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลสรุปผล และให้ข้อเสนอแนะ การอ้างอิง และอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าได้นำความรู้จากงานวิจัยมาตอบโจทย์และแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

(2) บทความวิจัย ที่ประมวลสรุปกระบวนการวิจัยในผลงานวิจัยนั้น ให้มีความกระชับและสั้น สำหรับการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ หรือในวารสารทางวิชาการ

2. เนื้อหาสาระสำคัญ

ตามบทบาทของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนภารกิจหลักของสถาบันให้บรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพทางการศึกษาและการพัฒนาสังคม โดยสามารถจำแนกบทบาทเหล่านี้ตามพันธกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (tmed.psu.ac.th) และแนวปฏิบัติของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย (DPU) ที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืนของหลักสูตร

2.1 การผลิตบัณฑิต

การผลิตบัณฑิตเป็นพันธกิจหลักที่สำคัญยิ่งของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตรซึ่งเป็นสาขาที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ และจิตสำนึกด้านสาธารณะ อาจารย์ประจำหลักสูตรมีหน้าที่ในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) และมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตอบสนองต่อแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงในสังคม (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย, 2565) อาจารย์ต้องสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ความสามารถในการสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐประศาสนศาสตรที่ต้องการผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการภาครัฐและเข้าใจความหลากหลายของสังคม ซึ่งเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะ “พลเมืองที่ดี” ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น โครงการบริการสังคม การฝึกปฏิบัติงานภาครัฐ และการทำโครงการทางสังคม ในกระบวนการนี้ อาจารย์ไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ โค้ช และพี่เลี้ยง ที่สามารถสนับสนุนให้นักศึกษาพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตนได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

2.2 การทำวิจัย

การวิจัยถือเป็นอีกหนึ่งพันธกิจหลักที่อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางด้านการบริหารภาครัฐ การวางแผนพัฒนา และการจัดการนโยบายสาธารณะ อาจารย์ควรดำเนินการวิจัยที่มีความเชื่อมโยงกับปัญหาและบริบทของสังคมไทย ตลอดจนสะท้อนประเด็นร่วมสมัย เช่น การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย, 2565) การวิจัยควรเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอน โดยทำหน้าที่เสริมสร้างฐานความรู้ใหม่ ต่อยอดองค์ความรู้เดิม และพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในภาคปฏิบัติ อาจารย์จำเป็นต้องส่งเสริมให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนา

ทักษะทางวิชาการและเสริมสร้างความคิดเชิงวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง อีกหนึ่งเป้าหมายที่สำคัญคือการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและยกระดับสถานภาพทางวิชาการของสถาบัน ตลอดจนเพิ่มโอกาสในการรับทุนวิจัย สนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับเครือข่ายวิชาการภายนอก และพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะหรือข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (อภินันท์ จันตะนี, 2565)

2.3 การให้บริการวิชาการแก่สังคม

การบริการวิชาการแก่สังคมถือเป็นพันธกิจสำคัญที่สะท้อนบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์ประจำหลักสูตรมีหน้าที่ในการนำองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และงานวิจัยที่ได้จากกระบวนการทางวิชาการไปใช้ในการให้บริการแก่ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและเอกชน ซึ่งครอบคลุมทั้งการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมวิชาการ การเป็นที่ปรึกษา และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนา การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของชุมชนและหน่วยงานเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่าง สถาบันการศึกษา กับสังคม อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการพัฒนาทักษะของนักศึกษาและอาจารย์ ผ่านการเรียนรู้จากบริบทจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” และ “การเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วม” การบริการวิชาการที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัญหาอย่างลึกซึ้ง การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการความรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลไปยังชุมชนได้กว้างขวาง (สำนักงานปลัดกระทรวง อว., 2565)

2.4 การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นอีกหนึ่งพันธกิจที่มีความสำคัญในกระบวนการผลิตบัณฑิตและการพัฒนาสังคมไทย อาจารย์ประจำหลักสูตรในสาขารัฐประศาสนศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมเข้ากับการเรียนการสอน โดยเฉพาะการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณค่าของความเป็นไทย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน การดำเนินกิจกรรมด้านนี้อาจรวมถึงการจัดนิทรรศการ การส่งเสริมการใช้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในการเรียนรู้ การจัดเวทีเสวนา หรือการพานักศึกษาไปศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ไทย แต่ยังเสริมสร้างความเข้าใจในหลักการมีส่วนร่วมและการเคารพความหลากหลาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมให้ศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของนวัตกรรมทางสังคม โดยบูรณาการกับเทคโนโลยี การจัดการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์สังคมยุคใหม่และเป็นที่ยอมรับในเวทีสากล ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และวัฒนธรรมระดับประเทศ (คณะสังคมศาสตร์, 2565)

2.5 การพัฒนาผลงานทางวิชาการ

การพัฒนาผลงานทางวิชาการเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของอาจารย์ องค์ประกอบของผลงานวิชาการมีหลายประเภท ได้แก่ (1) การจัดทำเอกสารประกอบการสอน (แบบที่ 1) ซึ่งเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น (2) เอกสารคำสอน (แบบที่ 2) ที่อธิบายเนื้อหาเชิงลึกและระบบมากขึ้น (3) การจัดทำตำราและหนังสือ (4) การเผยแพร่งานวิจัย และ (5) การสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ

การพัฒนาผลงานเหล่านี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการทางวิชาการที่เข้มงวด มีการอ้างอิง แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาเดียวกัน เพื่อให้เกิดมาตรฐานในระดับสากล อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการขอตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ การส่งเสริมให้อาจารย์พัฒนาผลงานวิชาการอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่เพียงเพื่อสร้างความก้าวหน้าในสายอาชีพเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพของการเรียนการสอน สร้างองค์ความรู้ใหม่ และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางวิชาการของสถาบันในระดับประเทศและนานาชาติ (อภิรักษ์ จันทะนี, 2566)

3. ทักษะของผู้เขียนบทความวิชาการ

จากการวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ผู้เขียนตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมศักยภาพอาจารย์ให้สามารถปฏิบัติการกิจด้านการสอน วิจัย และบริการวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านเทคนิคการสอน การวิจัยที่ตอบสนองต่อสังคม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อขับเคลื่อนหลักสูตรให้เกิดคุณค่าต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม

3.1 การพัฒนาทักษะการสอน

จากมุมมองของผู้เขียน เห็นว่าการพัฒนาทักษะการสอนของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ เพราะบทบาทของอาจารย์ไม่ได้จำกัดอยู่ที่การถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่สามารถดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุด ในบริบทปัจจุบันที่เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้อันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจารย์จึงควรพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เช่น การสอนออนไลน์ การออกแบบสื่อดิจิทัล และการประเมินผลแบบอิเล็กทรอนิกส์ เห็นควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับ “Active Learning” และ “Outcome-Based Education” ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การมีส่วนร่วมของนักศึกษา และประเมินผลตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ผู้เขียนเสนอให้สถาบันจัดตั้งศูนย์พัฒนาวิชาชีพครูในระดับอุดมศึกษา เพื่อทำหน้าที่อบรม ให้คำปรึกษา และติดตามพัฒนาการด้าน

การสอนของอาจารย์ รวมถึงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณาจารย์ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของสาขารัฐประศาสนศาสตร์โดยเฉพาะ

3.2 การส่งเสริมการวิจัย

ในทัศนะของผู้เขียน การให้บริการวิชาการแก่ชุมชนไม่ควรเป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะกิจที่ทำเพื่อตอบโจทย์ตัวชี้วัดของสถาบันเท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์สามารถมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้เขียนเสนอให้มีการสร้าง "โครงการบริการวิชาการระยะยาว" ที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย เช่น การฝึกอบรมผู้นำชุมชน การให้คำปรึกษาเรื่องการจัดการท้องถิ่น หรือการออกแบบนโยบายสาธารณะในระดับพื้นที่ โครงการเหล่านี้จะทำให้อาจารย์สามารถใช้ความรู้ในทางปฏิบัติได้จริง ขณะเดียวกันก็สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ การบริการวิชาการที่มีคุณภาพควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบกิจกรรม และติดตามผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ และนำไปสู่ความยั่งยืน

3.3 การให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

ในทัศนะของผู้เขียน การให้บริการวิชาการแก่ชุมชนไม่ควรเป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะกิจที่ทำเพื่อตอบโจทย์ตัวชี้วัดของสถาบันเท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายชัดเจน เป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์สามารถมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้เขียนเสนอให้มีการสร้าง "โครงการบริการวิชาการระยะยาว" ที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย เช่น การฝึกอบรมผู้นำชุมชน การให้คำปรึกษาเรื่องการจัดการท้องถิ่น หรือการออกแบบนโยบายสาธารณะในระดับพื้นที่ โครงการเหล่านี้จะทำให้อาจารย์สามารถใช้ความรู้ในทางปฏิบัติได้จริง ขณะเดียวกันก็สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ การบริการวิชาการที่มีคุณภาพควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบกิจกรรม และติดตามผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่ และนำไปสู่ความยั่งยืน

3.4 การทำวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

โดยผู้เขียนเห็นว่าการทำวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในยุคที่แนวคิด "มหาวิทยาลัยเพื่อพื้นที่" (University for Locality) ได้รับความสำคัญมากขึ้น การทำวิจัยไม่ควรมุ่งเน้นแต่การเผยแพร่เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ควรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทาง การแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากบริบทจริงของชุมชน การวิจัยเพื่อท้องถิ่นควรเริ่มจากการทำความเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการ และ

ศักยภาพของพื้นที่อย่างรอบด้าน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรฯ ควรใช้วิธีวิจัยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งโจทย์วิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จนถึงการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้เขียนเสนอให้สถาบันการศึกษาสร้าง “กลไกสนับสนุนวิจัยท้องถิ่น” เช่น การจัดตั้งกองทุนวิจัยระดับชุมชน การจัดการอบรมทักษะการทำวิจัยให้กับนักศึกษาและชาวบ้าน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าหากอาจารย์สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากวิชาการสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้จริง จะช่วยยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะ “องค์กรแห่งปัญญาเพื่อท้องถิ่น” และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ขับเคลื่อนจากฐานราก

3.5 การสร้างเครือข่ายกับชุมชน

กรณีการสร้างเครือข่ายผู้เขียนเห็นว่าการทำวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตที่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในยุคที่แนวคิด “มหาวิทยาลัยเพื่อพื้นที่” (University for Locality) ได้รับความสำคัญมากขึ้น การทำวิจัยไม่ควรมุ่งเน้นแต่การเผยแพร่เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ควรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากบริบทจริงของชุมชน การวิจัยเพื่อท้องถิ่นควรเริ่มจากการทำความเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของพื้นที่อย่างรอบด้าน อาจารย์ควรใช้วิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งโจทย์วิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จนถึงการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้เขียนจึงเสนอแนะให้สถาบันการศึกษาสร้าง “กลไกสนับสนุนวิจัยท้องถิ่น” เช่น การจัดตั้งกองทุนวิจัยระดับชุมชน การจัดการอบรมทักษะการทำวิจัยให้กับนักศึกษาและชาวบ้าน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าหากอาจารย์สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากวิชาการสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้จริง จะช่วยยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะ “องค์กรแห่งปัญญาเพื่อท้องถิ่น” และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ขับเคลื่อนจากฐานราก

4. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาบทบาทของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าในการพัฒนาอุดมศึกษาและสังคมไทยได้อย่างเป็นระบบ โดยองค์ความรู้เหล่านี้เกิดจากการบูรณาการพันธกิจหลักของอาจารย์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และความต้องการของชุมชน ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางใหม่ในการยกระดับคุณภาพของหลักสูตร การเรียนการสอน และการวิจัยที่ตอบโจทย์ความท้าทายร่วมสมัยในระดับพื้นที่และระดับชาติ

4.1 การบูรณาการพันธกิจ

การบูรณาการพันธกิจทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาอาจารย์และหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งแต่ละพันธกิจล้วนมีจุดเชื่อมโยงกันในเชิงเป้าหมายและผลกระทบ หากสามารถบูรณาการกิจกรรมแต่ละด้านเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหลักสูตรและทำให้การเรียนการสอนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตัวอย่างของการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การนำประเด็นปัญหาที่ได้จากการให้บริการวิชาการหรือการวิจัยในชุมชน มาเป็นกรณีศึกษาหรือฐานข้อมูลในการเรียนการสอน ซึ่งนอกจากจะทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาในบริบทจริงแล้วยังปลูกฝังความตระหนักรู้ต่อปัญหาสังคม และจิตสำนึกสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผลงานวิจัยยังสามารถนำมาต่อยอดเป็นบทความวิชาการหรือใช้พัฒนาท้องถิ่นต่อไป ผู้เขียนเห็นว่า การบูรณาการพันธกิจควรได้รับการวางแผนอย่างรอบด้าน โดยมีนโยบายจากระดับคณะหรือมหาวิทยาลัยในการสนับสนุน เช่น การออกแบบกิจกรรมแบบบูรณาการในแผนหลักสูตร การส่งเสริมวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม

4.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสอน

ในยุคดิจิทัล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสอนถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่อาจารย์ประจำหลักสูตรทุกคนควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งต้องการการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น Learning Management System (LMS), การเรียนรู้ผ่านวิดีโอ, การใช้แอปพลิเคชันแบบอินเทอร์เน็ตแอคทีฟ หรือการจัดห้องเรียนเสมือนจริง ช่วยให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และเข้าถึงเนื้อหาได้มากกว่าการเรียนแบบดั้งเดิม ซึ่งผู้เขียนพบว่าการใช้เทคโนโลยีไม่เพียงช่วยในด้านการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการประเมินผล การจัดเก็บข้อมูลการเรียนรู้ และการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างช่องทางใหม่ ๆ ให้กับอาจารย์ในการสื่อสารกับนักศึกษาอย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ซึ่งตอบโจทย์พฤติกรรมผู้เรียนยุคใหม่ ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อไม่ให้กลายเป็นภาระในการเรียนการสอน

4.3 การวิจัยเพื่อตอบสนองต่อปัญหาสังคม

องค์ความรู้ใหม่อีกประการที่ผู้เขียนได้จากการศึกษาคือความสำคัญของการวิจัยที่ตอบสนองต่อปัญหาสังคม โดยเฉพาะในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเป็นสาขาที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นนโยบายสาธารณะ การจัดการภาครัฐ และการพัฒนาชุมชน การทำวิจัยเชิงประยุกต์ที่นำปัญหาในชุมชนมาเป็นโจทย์วิจัย ไม่เพียงแต่ช่วยให้งานวิชาการมีคุณค่ามากขึ้นเท่านั้น แต่ยังทำให้อาจารย์สามารถสร้างบทบาทที่ชัดเจนใน

การพัฒนาสังคม ผู้เขียนพบว่า แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือภาคีในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้งานวิจัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และสามารถนำไปใช้ได้จริง ขณะเดียวกัน นักศึกษาและอาจารย์ก็ได้ประสบการณ์จากบริบทจริงมากขึ้น เพื่อให้การวิจัยประเภทนี้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ควรมีการสนับสนุนด้านทุนวิจัยเชิงพื้นที่ และกลไกเชิงนโยบายที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับภาคชุมชน เช่น การลดภาระงานสอนเพื่อให้มีเวลาทำวิจัย การตั้งศูนย์วิจัยชุมชน หรือการจับคู่กับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

4.4 การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ

การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร เป็นอีกหนึ่งองค์ความรู้สำคัญที่ผู้เขียนได้จากการศึกษา โดยเฉพาะในยุคที่การทำงานของมหาวิทยาลัยไม่สามารถแยกตัวออกจากสังคมได้อีกต่อไป ความร่วมมือที่เกิดขึ้นจะช่วยให้การดำเนินงานของอาจารย์มีความชัดเจน มีทรัพยากรสนับสนุน และสามารถขยายผลในวงกว้างได้มากขึ้น ตัวอย่างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดอบรมให้กับบุคลากรในหน่วยงานท้องถิ่น การร่วมวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายในระดับพื้นที่ หรือการเปิดพื้นที่ให้นักศึกษาได้ฝึกงาน ฝึกภาคสนาม และทำโครงการวิจัยร่วมกับชุมชน ความร่วมมือเหล่านี้ไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพหลักสูตร แต่ยังสร้างเครือข่ายที่อาจารย์สามารถใช้พัฒนาองค์ความรู้และบทบาทของตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนเสนอว่า มหาวิทยาลัยควรมีกลไกส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นระบบ เช่น หน่วยงานประสานงานภาคีภายนอก การส่งเสริมให้คณาจารย์เข้าร่วมเวทีนโยบาย หรือการสร้างระบบ MOU กับภาคีเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมและเป็นผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาว

5. การสรุป

จากการศึกษาบทบาทของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต พบว่ามีความหลากหลายทั้งในเชิงวิชาการและการปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาและสังคมโดยรวม อาจารย์ไม่เพียงทำหน้าที่สอน แต่ยังต้องวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยพันธกิจเหล่านี้ต้องดำเนินควบคู่กันอย่างมีประสิทธิภาพ บทสรุปนี้จึงเน้นย้ำสาระสำคัญและข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาจารย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการอุดมศึกษาไทยในอนาคต

5.1 ความสำคัญในหน้าที่ของอาจารย์

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตมีบทบาทหน้าที่หลากหลายและครอบคลุมในฐานะกลไกหลักในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ตามข้อบังคับทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศผ่านการสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ

อาจารย์ต้องทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้วิจัย และผู้รับผิดชอบในการประสานความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ซึ่งแต่ละบทบาทมีความเกี่ยวข้องกันและส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างลึกซึ้งความสามารถในการออกแบบหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเชื่อมโยงกับปัญหาเชิงระบบของภาครัฐ คือสิ่งที่สะท้อนถึงสำคัญของอาจารย์ในมิติการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์อย่างยั่งยืน ซึ่งบทบาทของอาจารย์ยังครอบคลุมถึงการเป็นที่ปรึกษาให้กับนักศึกษา การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของสถาบัน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาความทันสมัยของเนื้อหาและเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล บทบาทที่หลากหลายนี้ทำให้เห็นว่า อาจารย์ไม่ได้ทำงานแบบแยกส่วน แต่ต้องมีความเข้าใจระบบและความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ระหว่างภารกิจทางวิชาการกับสังคม ผู้เขียนสรุปว่า หากต้องการให้สถาบันอุดมศึกษามีความเข้มแข็งและสามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง อาจารย์ประจำหลักสูตรจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมบทบาทอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง

5.2 ความจำเป็นในการพัฒนาวิชาการอย่างต่อเนื่อง

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ การพัฒนาวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะทางวิชาการ การสอน การใช้เทคโนโลยี และความเข้าใจในประเด็นร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐ เพื่อให้อาจารย์สามารถปรับตัวและสร้างความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคและจุลภาค ซึ่งอาจารย์ไม่ควรหยุดนิ่งอยู่กับความรู้เดิม แต่ควรแสวงหาองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ ผ่านการอบรม การเข้าร่วมสัมมนาวิชาการ การทำวิจัยร่วมกับนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบัน ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องยังช่วยให้อาจารย์สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน สร้างสรรค์กิจกรรมที่เหมาะสม และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกประการที่สำคัญคือ การส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล ที่มีบทบาทสำคัญในยุคหลังโควิด-19 ซึ่งการเรียนการสอนจำนวนมากถูกเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบออนไลน์หรือผสมผสาน การที่อาจารย์สามารถใช้เทคโนโลยีในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ การวัดผล และการสื่อสารกับนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมาก ผู้เขียนเสนอว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ควรเป็นภาระของอาจารย์เพียงลำพัง แต่ควรมีนโยบายสนับสนุนจากสถาบัน เพื่อสร้างระบบการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ที่เข้มแข็งและยั่งยืน

5.3 การสนับสนุนจากสถาบัน

การสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้อาจารย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ องค์กรที่มีระบบสนับสนุนที่ดี จะช่วยลดภาระงานที่ไม่จำเป็น เพิ่มทรัพยากร และเปิดโอกาสให้กับอาจารย์ในการพัฒนาตนเองและทำงานเชิงสร้างสรรค์ในทุกด้านของบทบาททางวิชาการ ผู้เขียนเห็นว่าการสนับสนุนควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย เช่น การจัดสรรเวลาในการทำวิจัย การ

ลดภาระงานสอนในช่วงพัฒนาหลักสูตร หรือการจัดตั้งทุนวิจัยและงบประมาณสนับสนุนงานบริการวิชาการ นอกจากนี้ยังควรมีโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องสมุดดิจิทัล ระบบฐานข้อมูลทางวิชาการ และศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานของอาจารย์ อีกด้านหนึ่งที่สำคัญคือการสร้าง “วัฒนธรรมองค์กร” ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันองค์ความรู้ และการทำงานเป็นทีม องค์กรประกอบเหล่านี้จะช่วยให้อาจารย์ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงาน และสามารถพัฒนาแนวทางการสอนหรือการวิจัยร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เขียนเสนอให้มีการประเมินระบบการสนับสนุนอาจารย์เป็นระยะ เพื่อปรับปรุงให้ตอบโจทย์ต่อความเปลี่ยนแปลง และเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลากรอย่างรอบด้าน ซึ่งในระยะยาวจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสถาบันในระดับประเทศและระดับโลก

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมการอุดมศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 27. สืบค้นจาก <http://www.mhesi.go.th>
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). กฎกระทรวงว่าด้วยมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 8.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). ประกาศ ก.ม.อ. เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2565 (ข้อ 10, หน้า 5).
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). ประกาศ ก.ม.อ. เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 (ข้อ 9, หน้า 4). สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org>
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.). (2560). ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ. ราชกิจจานุเบกษา.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2541). รัฐปรัชญาแนวคิดตะวันออก-ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: โอเดียร์สโตร์ จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- อภิรักษ์ จันตะนี. (2558). คู่มือการประเมินคุณภาพระดับหลักสูตร พ.ศ. 2558. พระนครศรีอยุธยา: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิรักษ์ จันตะนี. (2565). หลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้ากับทฤษฎีวิวัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงค์การพิมพ์ จำกัด.

อภินันท์ จันตะนี. (2566). *คู่มือการพัฒนาผลงานทางวิชาการ พ.ศ. 2566*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานวิจัย
และนวัตกรรม.

Heidenheimer, A. J. (1970). *Political corruption: Readings in comparative analysis*. New York:
Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Van Roy, E. (1970). On the theory of corruption. *Economic Development and Cultural
Change*, 19(1), 86–91. Available at: <http://www.issuu.com/corruption>

Journal

ISSN : 2774-1028 (Print)

ISSN : xxxx-xxxx (Online)

of Academic and Innovation in Social

วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568

Volume 7 Issue 1 January-April 2025